

Звітність ПІДПРИЄМСТВ

В.С.ЛЕНЬ, В.В.ГЛИВЕНКО, М.П.БОЧОК, Л.П.ІВАНОВ

Підручник

Серія "ВИЩА ОСВІТА XXI СТОЛІТТЯ"

В.С.ЛЕНЬ, В.В.ГЛИВЕНКО, М.П.БОЧОК, Л.П.ІВАНОВ

Звітність **ПІДПРИЄМСТВ**

Підручник

*Допущено
Міністерством освіти і науки України*

Київ

"Знання-Прес"

2004

65.89

УДК 657.37(075.8)

ББК 65.052я73

Л46

3-43

Допущено Міністерством освіти і науки України (лист № 14/18.2-1516 від 22 жовтня 2001 р.)

Рецензенти:

Ю. І. Осадчий, доктор економічних наук, завідувач кафедри обліку і аудиту Міжгалузевого інституту управління Міністерства освіти і науки України, професор;

О. С. Бородкін, доктор економічних наук, завідувач кафедри обліку і аудиту Інституту статистики, обліку і аудиту Державного комітету статистики України, професор

Л46 **Лень В.С., Гливенко В.В., Бочок М.П., Іванов Л.П.**

Звітність підприємств: Підручник. — К.: Знання-Прес, 2004. — 474 с. — (Вища освіта XXI століття).

ISBN 966-311-015-5

У підручнику розкриваються сутність та зміст звітності підприємств. Висвітлюються теоретичні та практичні аспекти складання різних видів звітності, джерела інформації для заповнення показників, порядок заповнення та відповідальність підприємств і працівників за достовірність звітності, яка є важливим джерелом інформації для її користувачів при формуванні управлінських рішень. У підручнику враховані поточні зміни у нормативних документах, що регулюють складання звітності та розмір податків і зборів.

Розраховано на студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальністю “Облік і аудит”, та слухачів інститутів післядипломного навчання. Підручник буде корисним також викладачам ВНЗ, бухгалтерам-практикам, керівникам підприємств і організацій, студентам інших економічних спеціальностей, які прагнуть оволодіти знаннями про порядок і особливості звітності підприємств.

УДК 657.37(075.8)

ББК 65.052я73

ISBN 966-311-015-5

© В.С. Лень, В.В. Гливенко, М.П. Бочок, Л.П. Іванов, 2004

© Видавництво “Знання-Прес”, 2004

ЗМІСТ

Вступ	11
Тема 1. СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА ВИДИ ЗВІТНОСТІ	13
1.1. Сутність звітності та її значення	13
1.2. Звітність для власних потреб та звітність для зовнішніх користувачів 14	
1.3. Класифікація та регламентація звітності підприємства	15
1.4. Організація складання звітності	20
1.5. Порядок та строки подання бухгалтерської звітності	20
Тема 2. БУХГАЛТЕРСЬКА ЗВІТНІСТЬ. БАЛАНС (форма № 1)	23
2.1. Загальні положення	23
2.2. Порядок та техніка складання балансу підприємства (форми № 1, № 1-м). Загальні вимоги	29
2.3. Порядок та техніка складання балансу підприємства (форма № 1). Порядок складання	35
2.3.1. Необоротні активи	39
2.3.2. Оборотні активи	44
2.3.3. Витрати майбутніх періодів (рядок 270)	49
2.3.4. Власний капітал (рядки 300—370)	49
2.3.5. Забезпечення наступних витрат і платежів (рядки 400—420)	50
2.3.6. Довгострокові зобов'язання (рядки 440—470)	51
2.3.7. Поточні зобов'язання (рядки 500—610)	52
2.3.8. Доходи майбутніх періодів (рядок 630)	54

Тема 3. БУХГАЛТЕРСЬКА ЗВІТНІСТЬ. ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (форма № 2)	55
3.1. Звіт про фінансові результати (форми № 2, № 2-м). Характеристика та загальні вимоги	55
3.2. Порядок складання Звіту про фінансові результати (форма № 2)	64
3.2.1. Дохід (рядки 010—035)	64
3.2.2. Витрати та інші доходи (рядки 040—225)	66
Тема 4. БУХГАЛТЕРСЬКА ЗВІТНІСТЬ. ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ	82
4.1. Обґрунтування необхідності складання Звіту про рух грошових коштів	82
4.2. Призначення Звіту про рух грошових коштів	83
4.3. Вимоги П(С)БО 4 до Звіту про рух грошових коштів	85
4.4. Порядок та техніка складання Звіту про рух грошових коштів	88
4.5. Розкриття інформації про рух грошових коштів	101
Тема 5. БУХГАЛТЕРСЬКА ЗВІТНІСТЬ. ЗВІТ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	106
5.1. Обґрунтування необхідності складання Звіту про власний капітал	106
5.2. Призначення Звіту про власний капітал	107
5.3. Складові власного капіталу	108
5.4. Порядок та техніка складання Звіту про власний капітал	111
5.4.1. Заповнення Звіту про власний капітал за рядками	111
5.4.2. Заповнення Звіту за графами	118
5.5. Розкриття інформації про власний капітал у примітках до звіту	125
Тема 6. ПРИМІТКИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ПОРІВНЯННЯ ПОКАЗНИКІВ	127
6.1. Загальні положення	127
6.2. Структура та порядок складання форми № 5 “Примітки до річної фінансової звітності”	133
6.3. Порівняння показників звітності	151
Тема 7. ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ. СКЛАД ТА ЗМІСТ. ЗВІТНІСТЬ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК, ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ, АКЦИЗНОГО ЗБОРУ, ПРИБУТКОВОГО ПОДАТКУ З ГРОМАДЯН	157
7.1. Склад та зміст податкової звітності	157
7.2. Строки подання податкової звітності та відповідальність підприємств та службових осіб	160

7.3. Склад та порядок складання декларації про прибуток підприємств	163
7.4. Склад та порядок подання звітності з податку на додану вартість	199
7.5. Склад та порядок подання розрахунку з акцизного збору	211
7.6. Порядок складання та подання відомості за формою № 8 ДР “Про нараховані та виплачені фізичним особам суми доходів і суми утриманих з них податків”	219
Тема 8. ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ. ЗВІТНІСТЬ ЩОДО ПОДАТКУ З ВЛАСНИКІВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ТА ІНШИХ САМОХІДНИХ МАШИН І МЕХАНІЗМІВ ТА З ВИКОРИСТАННЯ РЕЄСТРАТОРІВ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ	230
8.1. Порядок складання та подання звітності щодо податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів	230
8.2. Звіт про використання реєстраторів розрахункових операцій ...	235
Тема 9. ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ. ЗВІТНІСТЬ ЩОДО РЕСУРСНИХ І РЕНТНИХ ПЛАТЕЖІВ	246
9.1. Звітність щодо зборів за спеціальне використання природних ресурсів	246
9.2. Плата за спеціальне використання надр при видобуванні корисних копалин	247
9.3. Звітність з рентної плати за нафту і природний газ, що видобуваються в Україні	253
9.4. Звітність щодо зборів за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету	255
9.5. Звітність щодо плати за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин	262
9.6. Звітність та розрахунки плати за спеціальне використання водних ресурсів	267
9.7. Звітність щодо зборів за забруднення навколишнього природного середовища	278
9.8. Звітність щодо збору за спеціальне використання лісових ресурсів	282
9.9. Звітність щодо земельного податку	283
9.10. Звітність щодо зборів на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства	290
Тема 10. ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ. СКЛАД, ЗМІСТ ТА ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ І ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА МІСЦЕВИМИ ПОДАТКАМИ І ЗБОРАМИ, НЕПОДАТКОВИМИ ПЛАТЕЖАМИ 309	
10.1. Місцеві податки і збори	309
10.2. Звітність щодо комунального податку та порядок її складання	311

10.3. Звітність щодо податку з реклами	312
10.4. Місцеві податки і збори, що справляються в Україні та м. Чернігові	315
Тема 11. ЗВІТНІСТЬ ДО ФОНДІВ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ	318
11.1. Загальні положення	318
11.2. Звіт про нарахування збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та інших надходжень і витрачання коштів пенсійного фонду. Звітність за формою "ІНДАНІ"	321
11.3. Звітність до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності	338
11.4. Звітність до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття	351
11.5. Звітність до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України	354
Тема 12. СТАТИСТИЧНА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ. ПЕРІОДИЧНІСТЬ, ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ І ПОДАННЯ	369
12.1. Регламентация статистичної звітності	369
12.2. Перелік основних форм статистичної звітності підприємств ...	373
12.3. Зміст та порядок складання форми № 1-ПП (квартальна, річна) "Звіт про суми отриманих пільг по оподаткуванню в розрізі окремих видів податків і пільг щодо кожного виду податку"	373
12.4. Звітність підприємств торгівлі та громадського харчування ...	377
12.5. Звітність з праці	394
12.6. Порядок заповнення та складання "Звіту про основні показники діяльності підприємства" за формою № 1-підприємництво	407
12.7. Порядок заповнення та складання звіту за формою 1-Б "Звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість"	411
12.8. Статистична звітність 11-ОЗ. Звіт про наявність та рух основних фондів, амортизацію (знос)	429
12.9. Порядок складання звіту за формою 2-Б "Звіт про випуск, реалізацію, обіг цінних паперів"	431
Тема 13. АНАЛІЗ ЗВІТНОСТІ	445
13.1. Види аналізу звітності. Формальний аналіз та аналіз для отримання управлінської інформації	445
13.2. Аналіз податкової звітності	447
13.3. Аналіз фінансової звітності	449
13.3.1. Аналіз балансу	449
13.3.2. Аналіз Звіту про фінансові результати	455

13.3.3. Аналіз руху грошових коштів	459
13.3.4. Аналіз власного капіталу	461
13.4. Аналіз можливості банкрутства компанії	463
13.5. Аналіз статистичної звітності	464
13.6. Аналіз оперативної звітності	466
Додаток. Алгоритми розрахунку фінансових показників (коефіцієнтів)	467

ВСТУП

Звітність як елемент бухгалтерського обліку — завершальний етап фінансового, податкового, виробничого та статистичного обліку. Вона призначена як для зовнішніх (держава, власники, партнери по бізнесу, інвестори), так і для внутрішніх користувачів і є джерелом різноманітної інформації для прийняття рішень на внутрішньому і зовнішньому рівнях.

Держава використовує звітність для контролю за правильністю та своєчасністю розрахунків за податками, зборами, неподатковими платежами. Показники звітності використовують для моніторингу господарсько-фінансової діяльності підприємств, її аналізу з метою прийняття рішень на макрорівні. Вищестоящі організації використовують звітність для контролю за діяльністю підлеглих підприємств і організацій, аналізу їхньої господарської діяльності, виявлення недоліків у роботі та управління. Статистичні органи на основі даних статистичної звітності групують показники діяльності підприємств різних галузей, формуючи загальнодержавну статистику.

Дані фінансової і статистичної звітності широко використовуються науковими установами для виявлення динаміки і тенденцій розвитку окремих галузей, факторного аналізу, підготовки науково обґрунтованих пропозицій для різних рівнів управління, написання підручників та навчальних посібників. На підприємствах звітність використовується для контролю за виконанням планів, аналізу господарської діяльності, формування стратегічних планів і рішень тощо. Від якості складання звітності залежить якість прийняття як тактичних, так і стратегічних рішень, а отже, і ефективність функціонування як кожного окремого підприємства, так і держави в цілому.

Для того щоб звітність була ефективним засобом в управлінні народним господарством у цілому і підприємством зокрема, вона має відповідати низці вимог, які встановлюються нормативними актами України, та загальноприйнятими правилами.

У підручнику розглядаються теоретичні, практичні та правові аспекти, пов'язані зі складанням та поданням звітності суб'єктами підприємницької діяльності — юридичними особами, наводяться конкретні приклади, що допомагають зрозуміти певні проблеми чи сутність статей звітності. Безумовно, розглядаються не всі форми й аспекти звітності, що неможливо для такого видання, а лише, на думку авторів, основні, які допомагають зрозуміти її необхідність, взаємозв'язок звітності й обліку, необхідність урахування в обліку окремих статей, усвідомити відповідальність за своєчасне та якісне подання звітності.

Слід зазначити, що наведений у підручнику матеріал стосується передусім підприємств, які перебувають на звичайній системі оподаткування. Для неприбуткових та бюджетних організацій, платників єдиного податку (в тому числі сільськогосподарського) застосовують звільнення від сплати окремих податків, спеціалізовані форми звітності.

Усі матеріали нормативного характеру підготовлено на підставі законодавчої бази, розміщеної в мережі бази даних “Нормативні акти України” станом на 1 листопада 2003 р.

Підручник призначений насамперед для студентів спеціальності “Облік і аудит”, але можливе його використання і студентами інших економічних спеціальностей, викладачами, бухгалтерами підприємств. Він також може бути корисним і для керівників підприємств та інших осіб, які прагнуть поповнити і вдосконалити свої знання у сфері розуміння та практичного застосування звітності для підготовки управлінських рішень на різних рівнях управління.

Користуючись підручником, слід враховувати, що динамічні ринкові перетворення в Україні приводять до частих змін у нормативній базі, які впливають на появу нових обов'язкових форм звітності, зміну показників чинних, доповнення форм звітності новими показниками. Особливо таку ситуацію мають враховувати, вивчаючи дисципліну та використовуючи підручник, професіонали.

Тема 1

СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА ВИДИ ЗВІТНОСТІ

1.1. Сутність звітності та її значення

Реєстрація господарських операцій за допомогою первинних документів дає підприємству можливість здійснювати повсякденний контроль за достовірністю та обґрунтованістю витрат господарських засобів. Підсумкові дані про господарську діяльність підприємства за визначений відрізок часу складають періодично. *Систему цих даних (показників), що характеризує роботу підприємства за певний період, називають звітністю.*

Бухгалтерський облік є сполучною ланкою між господарською діяльністю і людьми, які приймають рішення. Основні завдання бухгалтерського обліку такі:

- вимірювання господарської діяльності шляхом реєстрації даних про неї для подальшого використання;
- обробка даних, збереження до потрібного моменту, а потім переробка їх таким чином, щоб вони стали корисною інформацією;
- передача шляхом звітності інформації тим, хто її використовує для прийняття рішень.

Отже, саме завдання бухгалтерської звітності виходить із завдань бухгалтерського обліку, тобто основне *завдання звітності — передача інформації тим, хто її використовує для прийняття рішень.*

Бухгалтерська звітність переважно ґрунтується на даних первинного, аналітичного та синтетичного обліку.

За способом відправки звітність поділяють на поштову, телеграфну та ту, яка відправляється за допомогою електронної пошти.

У разі потреби звітність класифікують і за іншими ознаками.

Фінансова звітність — це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Основні вимоги до фінансової звітності викладено в Законі України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” та у Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку 1—5. Окремі питання подання фінансової звітності розкриваються в інших національних Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку.

До фінансової звітності належать такі форми:

- 1 — Баланс підприємства;
- 2 — Звіт про фінансові результати;
- 3 — Звіт про рух грошових коштів;
- 4 — Звіт про власний капітал;
- 5 — Примітки до річної фінансової звітності.

За окремими галузями народного господарства крім форм 1—5 передбачено додаткові спеціалізовані види форм (автомобільний транспорт, сільське господарство, страхові організації) звітності, що додаються до основних п’яти форм.

Основний зміст та призначення різних форм фінансової звітності наведено у табл. 1.1.

Міністерства і відомства за погодженням з Мінфіном і Держкомстатом можуть встановлювати додаткові спеціалізовані форми бухгалтерської звітності не пізніше як за 45 днів до початку звітного періоду. Подання бухгалтерської звітності за формами, не затвердженими в установленому порядку, а також за невстановленими адресами, забороняється.

Основним завданням форм 1—5 є задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів у повній, правдивій та неупередженій інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства. Фінансова звітність супроводжується примітками, які є сукупністю показників та пояснень, що забезпечують деталізацію й обґрунтованість статей фінансових звітів, а також іншою інформацією, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

Вся звітність складається з використанням підрахунку, групування та спеціальної обробки даних бухгалтерського обліку, будучи завершальною стадією останнього.

Таблиця 1.1. Призначення форм фінансової звітності

Компонент фінансової звітності	Зміст	Використання інформації
Баланс	Наявність економічних ресурсів, які контролюються підприємством на дату балансу та права на ресурси	Оцінка структури ресурсів підприємства та прав на ресурси, його ліквідності та платоспроможності. Прогнозування майбутніх потреб у позиках Оцінка та прогнозування змін в економічних ресурсах, які підприємство ймовірно контролюватиме у майбутньому
Звіт про фінансові результати	Доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	Оцінка та прогноз доходів і витрат підприємства та їх структури
Звіт про власний капітал	Зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду	Оцінка та прогноз змін у власному капіталі
Звіт про рух грошових коштів	Генерування та використання грошових коштів протягом звітного періоду	Оцінка та прогноз руху грошових коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства
Примітки до річної фінансової звітності	Обрана облікова політика: інформація, не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але обов’язкова за П(С)БО; додатковий аналіз статей звітності, необхідний для забезпечення її зрозумілості	Оцінка та прогноз облікової політики, ризиків або непевності, які впливають на підприємство, його ресурси та зобов’язання; діяльність підрозділів підприємства тощо

Головні вимоги, які ставляться до бухгалтерської звітності, такі:

- реальність;
- ясність;
- своєчасність;
- єдність методики звітних показників;
- порівнянність звітних показників з минулими.

Фінансова звітність має відображати наростаючим підсумком майнове та фінансове становище підприємства, установи, результати господарської діяльності за звітний період (місяць, квартал, рік) і ґрунтуватися на даних синтетичного й аналітичного обліку. Особливістю фінансової звітності є відсутність у ній будь-яких планових та нормативних показників.

Підприємство (установа) складає місячну, квартальну і річну бухгалтерську звітність, у якій відображаються склад майна та джерела його форму-

вання, включаючи майно виробництв, філій, представництв та інших відособлених підрозділів, виділених на окремий баланс. Об'єднання, до яких входять підприємства, складають самостійний баланс.

Централізована бухгалтерія, що обслуговує підприємства, установи, складає бухгалтерську звітність, у якій відображаються результати господарської діяльності, склад майна цих підприємств, установ та джерела його формування.

Міністерства і відомства, до сфери управління яких входять підприємства, установи загальнодержавної власності, а також органи, у віданні яких перебувають підприємства, установи республіканської (Автономної Республіки Крим) та комунальної власності, складають зведену квартальну і річну бухгалтерську звітність.

Звітним роком для всіх підприємств, установ і організацій вважається період з 1 січня по 31 грудня включно.

Першим звітним роком для підприємств, установ, що створюються, вважається період з дати набуття прав юридичної особи по 31 грудня включно, а для тих, що набули цього права після 1 жовтня, — по 31 грудня наступного року включно (крім створених шляхом реорганізації, на базі підрозділів підприємств і установ, а також на базі ліквідованих підприємств і установ).

Дані вступного балансу мають відповідати даним затвердженого заключного балансу за період, що передує звітному, розбіжності повинні бути пояснені.

Зміни даних бухгалтерської звітності внаслідок їх перекручення, що належать як до поточного, так і до минулого року (після затвердження цієї звітності), провадяться у тому звітному періоді, в якому було виявлено перекручення.

Виправлення помилок у бухгалтерській звітності здійснюється відповідно до вимог Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6. Виправлення, як правило, супроводжуються примітками до звітів.

Податкова звітність — це звітність про нарахування та сплату суб'єктами господарської діяльності й фізичними особами податків та зборів, визначених законодавством України.

Податкова звітність та періодичність її подання визначаються в основному законами України про відповідні види податків і зборів. Підприємства подають податковим органам, наприклад, декларацію про прибуток підприємства згідно із Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств". Форми податкової звітності та порядок їх заповнення розробляє в основному Державна податкова адміністрація України, в окремих випадках за участю заінтересованих міністерств чи відомств. Форми та періодичність подання податкової звітності за місцевими податками і зборами розробляються і затверджуються місцевими органами влади (наприклад, звітність за комунальним податком).

Форми та порядок подання звітності за загальнодержавними зборами і неподатковими платежами, відповідно до законів та інших нормативних актів України розробляють відповідні фонди та інші відомства. Так, звітність щодо формування та використання пенсійного фонду розробляє Пенсійний фонд України.

Статистична інформація — це офіційна документована державна інформація, яка дає кількісну характеристику масових явищ та процесів, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя.

Статистична звітність подається в органи статистики. Періодичність та строки подання цієї звітності також визначаються відповідними нормативними актами України. Статистична звітність належить до зовнішньої звітності підприємства. Її призначення — моніторинг господарських процесів у часі та просторі з метою аналізу та прийняття управлінських рішень. Форми статистичної звітності розробляє Держкомстат України.

Державна статистична інформація підлягає систематичному відкритому опублікуванню. Забезпечується відкритий доступ громадян, наукових установ, заінтересованих організацій до неопублікованих статистичних даних, які не підпадають під дію обмежень, установлених законами України.

Адміністративна інформація (дані) — це офіційні документовані дані, які кількісно характеризують явища і процеси, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя. Ці дані збираються, використовуються, поширюються та зберігаються органами державної влади (за винятком органів державної статистики), органами місцевого самоврядування, юридичними особами відповідно до законодавства з метою виконання адміністративних обов'язків та завдань, що належать до їхньої компетенції.

Кількість, форми звітності та порядок їх подання не є сталими і змінюються у часі відповідно до змін нормативних актів та потреб суспільства. Вище наведено не всі форми звітності, які подаються зовнішнім користувачам, а лише основні для суб'єктів підприємницької діяльності. Так, бюджетні установи подають специфічні форми звітності, які залежать від функцій та статусу бюджетної установи. Специфічна звітність є для банківських установ, страхових організацій. Але всі види зовнішньої звітності поєднують їх обов'язковість, єдина форма та терміни подання визначеному першому користувачеві, єдині одиниці виміру.

1.4. Організація складання звітності

Організація складання зовнішньої звітності регламентується цілою низкою нормативних документів, у яких визначаються перелік та зразки форм, методика і техніка складання, терміни подання тощо. На підприємстві проведення звітності оформлюють внутрішнім нормативним документом (окремий наказ, розпорядження тощо) або виділяють розділ зі звітності в наказі про політику бухгалтерського обліку.

Внутрішні нормативні документи зі звітності до затвердження готує, як правило, головний бухгалтер за участю інших функціональних підрозділів. У цьому документі відображають терміни та осіб, відповідальних за її складання та подання. Деталізація видів робіт та стадій зі складання звітності відображається у графіках (табелях-графіках) виконання облікових робіт.

Зовнішня звітність підлягає обов'язковій формальній, арифметичній перевірці та перевірці за суттю.

Мета формальної перевірки — виявлення повноти даних та відповідності звітності затвердженим формам, у тому числі повного заповнення необхідних реквізитів та своєчасності її подання. При арифметичній перевірці перевіряють взаємну ув'язку даних, правильність підсумків, порівняння з іншими даними. Перевірка за суттю передбачає перевірку взаємної ув'язки показників між формами звітності, достовірності даних. Виявлені в процесі перевірки помилки виправляються, а виправлення підтверджуються підписами осіб, які раніше підписали звітні форми. Про внесені до звітності зміни повідомляють усі організації, яким її було направлено.

1.5. Порядок та строки подання бухгалтерської звітності

Порядок подання фінансової звітності затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419.

Дія Порядку поширюється на всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми і форми власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно із законодавством.

Підприємство подає фінансову звітність:

- учасникам, засновникам — відповідно до установчих документів;
- трудовим колективам на їхню вимогу;
- органу, до сфери управління якого воно належить;
- органу державної статистики;
- фінансовому органу — у випадках одержання асигнувань з бюджету;
- іншим адресатам відповідно до законодавства.

Квартальна бухгалтерська звітність подається підприємством (за винятком спільних підприємств з іноземними інвестиціями) не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним періодом, річна — не пізніше 20 лютого наступного за звітним року. Підприємства, що мають дочірні підприємства, крім фінансових звітів про власні господарські операції подають консолідовану фінансову звітність власникам (засновникам) у визначені ними терміни, але не пізніше 45 днів після закінчення звітного кварталу та не пізніше 15 квітня наступного за звітним року.

Терміни подання бухгалтерської звітності в зазначених межах встановлює орган, до сфери управління якого належить підприємство, або засновники підприємства.

Мінфін за погодженням з Держкомстатом і Мінекономіки може подовжувати термін подання підприємством квартальної бухгалтерської звітності.

Установа, що утримується за рахунок бюджету, подає місячну, квартальну і річну бухгалтерську звітність про виконання кошторисів витрат вищестоящому органу у встановлені ним терміни.

Датою подання бухгалтерської звітності для підприємства, установи вважається день фактичної передачі її за належністю, а у разі надіслання її поштою з повідомленням про вручення адресату — дата одержання, зазначена на штемпелі підприємства зв'язку, що обслуговує адресата.

Якщо дата подання звітності випадає на неробочий день, то термін подання звітності переноситься на перший після вихідного робочий день.

Бухгалтерські звіти підписуються керівником і головним бухгалтером підприємства, установи, а у разі відсутності на підприємстві, в установі бухгалтерської служби — спеціалістом, який веде облік.

Річна бухгалтерська звітність підприємства, установи до подання її визначеним органам, організаціям і учасникам розглядається і затверджується у порядку, встановленому установчими документами.

Річна бухгалтерська звітність підприємства, для якого законодавством передбачено обов'язкове проведення аудиту, підтверджується аудиторським висновком про її достовірність і повноту. Аудиторським висновком також підтверджується достовірність звітності, що публікується.

З метою забезпечення доступності, гласності та відкритості для заінтересованих користувачів (бірж, покупців, постачальників, інвесторів та ін.) річна бухгалтерська звітність підприємств про наслідки фінансово-господарської діяльності, майновий і фінансовий стан є відкритою для опублікування, крім випадків, передбачених законодавством.

Органи місцевого самоврядування, які здійснюють управління майном підприємств комунальної власності, подають зведену фінансову звітність про використання бюджетних коштів відповідним місцевим органам виконавчої влади щокварталу не пізніше **25 числа місяця, що настає за звітним кварталом, та щороку не пізніше 25 лютого наступного за звітним року.**

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади подають зведену фінансову звітність про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів щодо всіх підприємств, які належать до сфери їх управління, а також зведену фінансову звітність про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів щодо господарських товариств, акції (частки, паї) яких перебувають у державній власності, Мінекономіки і Мінфіну щокварталу не пізніше 45 днів після закінчення звітного кварталу та щороку не пізніше 15 квітня наступного за звітним року. Про диференційовані терміни подання цієї фінансової звітності повідомляє Мінфін.

Укоопспілка подає Мінфіну та Мінекономіки зведену фінансову звітність щодо споживчих товариств, їх спілок та всіх утворених ними підприємств щокварталу не пізніше 45 днів після закінчення звітного кварталу та щороку не пізніше 15 квітня наступного за звітним року.

Перед складанням річної фінансової звітності має бути проведена інвентаризація активів та зобов'язань підприємства.

Проведення інвентаризації також обов'язкове у таких випадках:

- передачі майна державного підприємства в оренду, приватизації майна державного підприємства, перетворення державного підприємства в акціонерне товариство;
- зміни матеріально відповідальних осіб (на день приймання-передачі справ);
- встановлення фактів крадіжок або зловживань, зіпсуття цінностей, а також за приписом судово-слідчих органів;
- пожежі, стихійного лиха або техногенної аварії;
- ліквідації підприємства, а також в інших випадках, передбачених законодавством.

Порядок проведення інвентаризації та врегулювання розбіжностей щодо фактичної наявності активів та зобов'язань з даними бухгалтерського обліку визначається Мінфіном.

Тема 2

БУХГАЛТЕРСЬКА ЗВІТНІСТЬ. БАЛАНС (форма № 1)

2.1. Загальні положення

Завершальний етап бухгалтерського обліку — складання бухгалтерської звітності, яка є важливим інструментом управління. Спираючись на дані *бухгалтерського обліку як цілісного, взаємопов'язаного, безперервного і суворо документального відображення господарських операцій, впорядкованого узагальнення інформації про стан майна і зобов'язань підприємства*, оцінюються результати діяльності, прогнозуються напрямки підвищення ефективності роботи, виробляються і приймаються управлінські рішення.

Фінансова звітність складається підприємствами і організаціями, що є юридичними особами, і виділеними на окремий баланс філіями, представництвами, відділеннями та іншими відокремленими підрозділами підприємств і організацій незалежно від видів діяльності й форм власності.

Для складання бухгалтерської звітності необхідно розуміти гіпотези, припущення та принципи, покладені в її основу, та механізми її підготовки. Все це, в основному, викладено в таких Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, затверджених наказом Міністерства фінансів України 31 березня 1999 р. № 87:

- 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”;
- 2 “Баланс”;
- 3 “Звіт про фінансові результати”;
- 4 “Звіт про рух грошових коштів”;
- 5 “Звіт про власний капітал”.

Складання приміток до фінансової звітності регулюється наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 2000 р. № 302 “Про примітки до річної фінансової звітності”.

Названі стандарти регулюють основні сторони складання та подання бухгалтерської (фінансової) звітності (крім банків і бюджетних установ). Для правильного її складання необхідно керуватись також окремими іншими стандартами, зокрема П(С)БО 13 “Фінансові інструменти”, П(С)БО 22 “Вплив інфляції”.

До типових форм квартального бухгалтерського звіту належать лише баланс підприємства та звіт про фінансові результати.

У формах бухгалтерської звітності відображаються всі передбачені показники. Якщо якась стаття (рядок, графа) не заповнюється внаслідок відсутності активів, пасивів, операцій, у цій статті (рядку, графі) ставиться прочерк.

Звітні форми заповнюються пастою кулькових ручок, за допомогою друкарських машинок, принтерів, засобів механізації та інших засобів, що забезпечують збереження цих записів протягом встановленого терміну зберігання звітності і попереджають внесення несанкціонованих та непомітних виправлень. Одиницею виміру в названих формах є тисячі гривень з одним десятковим знаком після коми.

Показники діяльності всіх структурних підрозділів підприємства мають включатись до даних показників звітних форм підприємства.

Слід зазначити, що за роки становлення ринкових відносин в економіці України великого поширення набуло укладення договорів про спільну діяльність між суб'єктами підприємництва без створення юридичної особи. Відповідно до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 22 травня 1997 р. № 283/97-ВР облік результатів спільної діяльності ведеться платником податку, уповноваженим на це іншими сторонами згідно з умовами договору, окремо від обліку господарських результатів такого платника податку. Для визначення результатів спільної діяльності необхідно вести окремий бухгалтерський облік майна, цінностей, зобов'язань, операцій, пов'язаних з виконанням названих договорів.

Показники такого обліку не включаються до балансу підприємства, на яке покладено ведення спільних справ. У бухгалтерській звітності учасників угод про спільну діяльність відображаються фінансові та інші результати її здійснення, належні за угодою кожному з учасників. Учасники договору про спільну діяльність надають документи за операціями, що належать до цієї діяльності, а учасник, на якого покладено ведення обліку, забезпечує інших учасників договору інформацією, необхідною їм для формування звітних, податкових та інших матеріалів, в обумовлені строки, які забезпечують вчасне складання бухгалтерської звітності.

Підприємство, що увійшло до системи міністерства, відомства, іншого органу управління (концерну, корпорації, асоціації, об'єднання і т. д.) після 1 січня, відображає в річному звіті всі операції з 1 січня по 31 грудня звітного

року. Підприємство, яке у звітному році ліквідоване, реорганізоване чи змінило форму власності, подає звіт за чинними формами річного звіту за період з початку року до моменту ліквідації (реорганізації). Знову створені підприємства відображають у звіті засоби і їх джерела (за вартістю придбання, отримання) з дня їх державної реєстрації по 31 грудня звітного року. При поділі підприємства до нові підприємств, що виникли в результаті такого поділу, переходять за розподільчим актом (балансом) у відповідних частках майнові права і зобов'язання реорганізованого підприємства. У балансі створеного підприємства відображаються дані активів і пасивів розподільчого балансу.

Активи, пасиви і операції в іноземних валютах включаються до річного бухгалтерського звіту в сумах, визначених шляхом перерахування іноземної валюти у валюту України за курсом НБУ в порядку, визначеному Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 21 “Вплив змін валютних курсів”, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 10 серпня 2000 р. № 193.

Дані статей балансу на кінець звітного року мають бути обґрунтовані результатами ретельно проведеної перед складанням річного бухгалтерського звіту інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, засобів, резервів, розрахунків та інших активів і пасивів. Інвентаризація і регулювання її результатів здійснюються відповідно до Інструкції по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових засобів, документів і розрахунків, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 11 серпня 1994 р. № 69. До подання річного бухгалтерського звіту на підставі затверджених керівником підприємства пропозицій постійно діючих інвентаризаційних комісій про регулювання розходжень фактичної наявності цінностей порівняно з даними бухгалтерського обліку, виявленими в ході інвентаризації, мають бути внесені відповідні записи до реєстрів і рахунків бухгалтерського обліку.

Суми статей балансу за коштами на рахунках у банках, банківських позик, про рух фінансування з бюджету і позабюджетних фондів мають відповідати даним, вказаним у виписках банків. Відображення в балансі сум за розрахунками з фінансовими і податковими органами, які взаємно не погоджені, не допускається.

Бухгалтерські звіти і баланси підписуються керівником (власником) і головним бухгалтером, а у разі відсутності на підприємстві бухгалтерської служби — спеціалістом, що веде облік. При цьому в балансах і звітах не повинно бути ніяких підчищень і помарок. Порядок виправлення помилок у звітах регламентується Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. № 88, та П(С)БО 6 “Виправлення помилок та зміни у фінансових звітах”.

Згідно з П(С)БО 6 виправлення помилок, допущених при складанні фінансових звітів у попередніх періодах, здійснюється шляхом коригування саль-

до нерозподіленого прибутку на початок звітнього року. Виправлення помилок, які належать до попередніх періодів, вимагає повторного відображення відповідної порівняльної інформації у фінансовій звітності.

Річний бухгалтерський звіт підприємства перед поданням за встановленими адресами розглядається і затверджується в порядку, встановленому законодавством і установчими документами. Форми звіту мають бути пронумеровані, прошнуровані та зброшуровані в окрему папку, має бути також складений перелік форм, включених до річного звіту. Суб'єкти малого підприємства заповнюють звіт за спрощеними формами (форми № 1-м та № 2-м) у порядку, визначеному для таких підприємств П(С)БО 25 “Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства”.

Фінансова звітність подається органам, до сфери управління яких належать підприємства, трудовим колективам на їхню вимогу, власникам (засновникам) відповідно до установчих документів, а також згідно із законодавством іншим органам та користувачам, зокрема органам державної статистики, та щодо використання бюджетних асигнувань, одержаних з державного бюджету, — органам Державного казначейства, а щодо використання асигнувань, одержаних з місцевих бюджетів, відповідно фінансовим відділам райдержадміністрацій, міськвиконкомів та фінансовим управлінням обласних, Київської і Севастопольської міських держадміністрацій.

Строки подання фінансової звітності юридичними особами встановлено Порядком подання фінансової звітності, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419. Згідно з порядком **річна звітність подається не пізніше 20 лютого наступного за звітним року, а квартальна — не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом.**

Відповідно до ст. 63 п. 7 Господарського кодексу України підприємства залежно від кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік можуть бути віднесені до малих, середніх або великих підприємств.

Малими (незалежно від форми власності) називаються підприємства, в яких середньооблікова кількість працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятидесяти осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної п'ятистам тисячам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні.

Великими визнаються підприємства, в яких середньооблікова кількість працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує тисячу осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за рік перевищує суму, еквівалентну п'яти мільйонам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні.

Усі інші підприємства визнаються **середніми**.

Слід відрізнити поняття **мале підприємство** та **суб'єкти малого підприємництва**. Поняття суб'єкта малого підприємництва визначено Законом України “Про державну підтримку малого підприємництва” від 19 жовтня 2000 р. № 2063-III, згідно з яким суб'єктами малого підприємництва є:

- фізичні особи, зареєстровані у встановленому законом порядку як суб'єкти підприємницької діяльності;
- юридичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та обсяг річного валового доходу не перевищує 500 000 євро.

Для визначення чисельності застосовують звітні показники середньооблікової чисельності працюючих на підприємстві за попередній рік.

Не можуть бути віднесені до суб'єктів малого підприємництва такі: довірчі товариства, страхові компанії, банки, ломбарди, інші фінансово-кредитні та небанківські фінансові установи, суб'єкти господарської діяльності, які провадять діяльність у сфері грального бізнесу, здійснюють обмін іноземної валюти, які є виробниками та імпортерами підакцизних товарів, а також суб'єкти підприємницької діяльності, у статутному фонді яких частка вкладів, що належить юридичним особам, — засновникам та учасникам цих суб'єктів, які не є суб'єктами малого підприємництва, перевищує 25 %.

На спрощену систему оподаткування, обліку та звітності можуть перейти суб'єкти малого підприємництва, визначені Указом Президента України “Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва” від 3 липня 1998 р. № 727/98, а саме:

- фізичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і у трудових відносинах з якими, включаючи членів їх сімей, протягом року перебуває не більше 10 осіб, та обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 500 тис. гривень;
- юридичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких за рік середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб і обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1 млн гривень.

Підприємство, що має у своєму складі дочірні підприємства і переведені на окремий баланс філії, представництва та інші відокремлені підрозділи, в примітках до звітності наводить дані про їх місцезнаходження, найменування і вид діяльності.

Міністерства і відомства у пояснювальній записці висвітлюють ефективність використання підприємствами бюджетних коштів на основі повернення.

Неправильне складання бухгалтерської звітності належить до порушень у сфері господарської діяльності, і винні особи можуть бути притягнуті до адміністративної чи карної відповідальності.

Згідно зі статтею 164-2 “Порушення законодавства з фінансових питань” Кодексу України про адміністративні правопорушення, *внесення неправдивих даних до фінансової або статистичної звітності, неподання фінансової звітності* тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п’ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню, тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Окремі підприємства прикрашають свою звітність з метою приховування стійкої фінансової неспроможності. Згідно зі статтею 220 Кримінального кодексу України, *умисне приховування* громадянином — засновником або власником суб’єкта господарської діяльності, а також службовою особою суб’єкта господарської діяльності своєї *стійкої фінансової неспроможності* шляхом подання недостовірних відомостей, якщо це завдало великої матеріальної шкоди кредиторам, карається штрафом *від двох до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років*, із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Згідно зі статтею 222 Кримінального кодексу України, надання громадянином-підприємцем або засновником чи власником суб’єкта господарської діяльності, а також службовою особою суб’єкта господарської діяльності свідомо *неправдивої інформації* органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування, банкам або іншим кредиторам *з метою одержання субсидій¹, субвенцій², дотацій³, кредитів чи пільг щодо податків* належить до шахрайства з фінансовими ресурсами і, у разі відсутності ознак злочину проти власності, — *карається штрафом від п’ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років*. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно або завдали великої матеріальної шкоди⁴, — караються позбавленням волі на строк від двох до п’яти років із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

¹ *Субсидія* — грошова або натуральна допомога.

² *Субвенція* — форма грошової допомоги держави місцевим органам влади. На відміну від дотації субвенція надається на фінансування певного заходу і належить до повернення у разі порушення її цільового використання.

³ *Дотація* — асигнування з бюджету, призначені для покриття запланованих збитків чи збалансування нижчестоящих бюджетів.

⁴ У статтях 218—223 Кримінального кодексу України матеріальна шкода вважається великою, якщо вона у п’ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

2.2. Порядок та техніка складання балансу підприємства (форми № 1, № 1-м). Загальні вимоги

Однією з ключових типових форм річного фінансового звіту є баланс (форма № 1, для малих підприємств — форма № 1-м). Баланс малого підприємства відрізняється від балансу інших підприємств меншою кількістю (приблизно вдвічі) статей балансу. *У балансі розкривається наявність економічних ресурсів, які контролюються підприємством на дату балансу, та права на ресурси. Так, дебіторську заборгованість не можна назвати ресурсом.* Дебіторська заборгованість означає права на грошові ресурси, які потім можна перетворити у необоротні активи чи запаси.

При складанні форми № 1-м враховують вимоги Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 “Фінансовий звіт суб’єкта малого підприємництва”.

При складанні балансу слід враховувати вимоги таких П(С)БО:

- 2 “Баланс”;
- 4 “Звіт про рух грошових коштів”;
- 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах”;
- 12 “Інвестиції”;
- 13 “Фінансові інструменти”;
- 19 “Об’єднання підприємств”;
- 20 “Консолідована фінансова звітність”;
- 23 “Розкриття інформації про пов’язані сторони”;
- інші.

У балансі відображаються склад майна підприємства та джерела його формування у вигляді залишків за синтетичними рахунками бухгалтерського обліку. Окремі, близькі за своїм економічним змістом, рахунки в балансі об’єднуються в одну статтю, а статті — в розділи.

Весь баланс поділений на 2 частини: ліву (актив) та праву (пасив). Сальдо за активом і пасивом балансу має при правильному його складанні бути однаковим.

У свою чергу, актив балансу складається з трьох розділів:

- I. Необоротні активи;
- II. Оборотні активи;
- III. Витрати майбутніх періодів.

Пасив балансу складається з таких розділів:

- I. Власний капітал;
- II. Забезпечення майбутніх витрат і платежів;
- III. Довгострокові зобов’язання;

- IV. Поточні зобов'язання;
- V. Доходи майбутніх періодів.

У балансі підприємства всі дані відображаються за принципом *балансу-нетто*. Баланс-нетто означає, що до підсумкового сальдо не включаються рахунки зносу, торгових надбавок, сумнівні борги, використання прибутку тощо. Наприклад, в активі балансу вартість засобів, на які нараховується амортизація чи знос, для підсумовування відображається за залишковою вартістю, а первинна їхня вартість та знос відображаються довідково.

Технологія складання балансу підприємства є досить складною.

Баланс починають складати із заповнення його титульної сторінки. Крім тексту титульна сторінка вміщує низку кодів. Заповнити текст нескладно. Труднощі трапляються при заповненні кодів. Так, необхідно заповнити клітинку з кодом ЄДРПОУ. Код ЄДРПОУ розшифровується як Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України. Код присвоюється підприємству при його реєстрації органами статистики. Цей код має бути на печатці недержавного підприємства. Він є невід'ємною частиною багатьох бухгалтерських документів, у тому числі кожного платіжного доручення у банк.

Наступний код — це код **території за КОАТУУ**. Розшифровується КОАТУУ як кодифікація адміністративно-територіального устрою України. Перелік та коди територій (областей) України наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1. Перелік кодів територій (областей) України

Код території за КОАТУУ	Територія (область)	Код території за КОАТУУ	Територія (область)
01000	Автономна Республіка Крим	51000	Одеська
05000	Вінницька	53000	Полтавська
07000	Волинська	56000	Рівненська
12000	Дніпропетровська	59000	Сумська
14000	Донецька	61000	Тернопільська
18000	Житомирська	63000	Харківська
21000	Закарпатська	65000	Херсонська
23000	Запорізька	68000	Хмельницька
26000	Івано-Франківська	71000	Черкаська
32000	Київська	73000	Чернівецька
35000	Кіровоградська	74000	Чернігівська
44000	Луганська	80000	м. Київ
46000	Львівська	85000	м. Севастополь
48000	Миколаївська		

За кодом КОАТУУ шифрується кожен населений пункт і замість трьох нулів ставиться його код.

Код за КФВ. Ця аббревіатура розшифровується як Класифікатор форм власності. Записують цей код згідно з Класифікатором Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації від 22 листопада 1994 р. № 288, затвердженим та введеним у дію наказом Держстандарту України від 22 листопада 1994 р. № 288. Класифікацію форм власності наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2. Класифікація форм власності

Код	Назва
10	Приватна власність
20	Колективна власність
30	Державна власність
31	Загальнодержавна власність
32	Комунальна власність
40	Власність інших держав
50	Власність міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав

Наступний код — **СПОДУ**, яким кодується орган державного управління. Аббревіатура розшифровується як “система підпорядкування органам державного управління”. Цю клітинку недержавні підприємства не заповнюють, оскільки вони не підпорядковуються органам державного управління. Державні підприємства можуть взяти цей код у своїй вищестоящій організації або в органах статистики.

У окремих документах ще можна зустріти код **ЗКНГ** (Загальна класифікація галузей народного господарства, затверджена наказом Міністерства статистики України від 24 січня 1994 р. № 21). Однак класифікація за цим кодом відмінена наказом Держстандарту від 22 жовтня 1996 р. № 441. Замість коду ЗКНГ введено код КВЕД.

Не записуються у бухгалтерській, але записуються у статистичній звітності коди підприємства за КВЕД та за КОПФГ.

КВЕД розшифровується як код виду економічної діяльності. Код виду основної економічної діяльності встановлюється при реєстрації підприємства в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України на

підставі даних установчих документів згідно з Державним класифікатором України “Класифікація видів економічної діяльності” ДК 009-96, затвердженим наказом Держкомітету по стандартизації, метрології і сертифікації від 22 жовтня 1996 р. № 441. Код виду економічної діяльності складається з п’яти блоків. Загальний вид коду КВЕД такий:

У. УУ. ХХ. ХХ.Х,

де У — секція (від А до Q);

УУ — підсекція (використовується тільки у секціях “С” (від “СА” до “СВ”) та “D” (від “DA” до “DN”));

ХХ — розділ;

ХХ.Х — група;

ХХ.ХХ — клас;

ХХ.ХХ.Х — підклас.

Кодування окремих видів економічної діяльності наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3. Коди економічної діяльності за КВЕД¹

Код КВЕД	Назва класифікаційних угруповань
<i>Секція А</i>	<i>Сільське господарство, мисливство та лісове господарство</i>
01	Сільське господарство, мисливство та пов’язані з ними послуги
01.5	Мисливство і пов’язані з ним послуги
<i>Секція D</i>	<i>Обробна промисловість</i>
<i>Підсекція DA</i>	<i>Харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів</i>
15	Харчова промисловість
15.1	М’ясна промисловість
15.11	Виробництво м’яса і субпродуктів (з великої рогатої худоби, свиней, овець, кіз, коней), крім птиці (включаючи виробництво жирів, одержаних у процесі забою та перероблення тварин, свійської птиці та кролів; відходи нехарчові, борошно кісткове)
<i>Підсекція DK</i>	<i>Виробництво машин та устаткування</i>
29.24.3	Монтаж та установлення інших машин загального призначення
<i>Секція G</i>	<i>Оптова й роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з ремонту</i>
52.2	Роздрібна торгівля продовольчими товарами в продовольчих магазинах

¹ Коди за КВЕД наведено у Роз’ясненні по складанню статистичної звітності за формою № 1-підприємство “Звіт про основні показники діяльності підприємства” Державного комітету статистики України від 29 вересня 2000 р. № 05-3-1-9/361.

КОПФГ розшифровується як Класифікатор організаційно-правових форм господарювання, який введено в дію наказом Держстандарту України від 22 листопада 1994 р. № 288. Коди організаційно-правових форм господарювання наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4. Класифікація організаційно-правових форм господарювання

Код	Назва
1	2
А. Суб’єкти підприємницької діяльності	
100	Індивідуальне підприємство
110	Сімейне підприємство
120	Приватне підприємство
130	Колективне підприємство
140	Державне підприємство
150	Державне комунальне підприємство
160	Спільне підприємство
170	Підприємство, засноване на повній власності громадянина або юридичної особи іноземної держави
180	Кооператив
190	Орендне підприємство
200	Селянське (фермерське) господарство
210	Споживче товариство
220	Співка споживчих товариств
230	Акціонерне товариство
231	Відкрите акціонерне товариство
232	Закрите акціонерне товариство
240	Товариство з обмеженою відповідальністю
250	Товариство з додатковою відповідальністю
260	Повне товариство
270	Командитне товариство
280	Асоціація
290	Корпорація

Закінчення табл. 2.4

1	2
300	Консорціум
310	Концерн
320	Об'єднання
330	Дочірнє підприємство
340	Підприємець
Б. Організації, що не займаються підприємницькою діяльністю	
400	Організація
410	Заклад
420	Установа
430	Організація орендарів
440	Організація покупців
450	Політична партія
460	Громадська організація
470	Релігійна організація
В. Відокремлені підрозділи	
500	Філія
510	Представництво

Окремі форми податкової звітності містять код **ТРДПАУ**. Розшифрування коду — Тимчасовий реєстр Державної податкової адміністрації України. Якщо платником податку (збору) є фізична особа, то замість коду ЄДРПОУ чи ТРДПАУ проставляється код **ДРФО** (код державного реєстру фізичних осіб).

Після заповнення титульної сторінки заповнюють активи та пасиви балансу. За журнально-ордерної форми обліку в журналах-ордерах накопичуються всі обороти за кредитом рахунків, а обороти за дебетом відповідного рахунка синтетичного обліку визначаються в різних журналах-ордерах у міру реєстрації в них записів за кредитом кореспондуючих у них рахунків. На підставі журналів-ордерів заповнюється книга Журнал-головна. У Головній книзі суми оборотів за дебетом і кредитом усіх рахунків мають бути рівними.

Окремі бухгалтери для контролю та логічного аналізу кореспонденції рахунків обов'язково складають повну шахову оборотну відомість. Сукупність шахових оборотних відомостей за всі місяці охоплює всі дані Головної книги. Після перевірки шахової відомості, виправлення виявлених помилок дані переносять у книгу Журнал-головна. Дані книги Журналу-головна є основним джерелом заповнення активу та пасиву балансу.

Ряд малих підприємств та суб'єктів малого підприємництва застосовують просту чи спрощену форми обліку. За спрощеної форми обліку Головна книга не ведеться, а щомісяця складається повна шахова оборотна відомість. У такому разі джерелом для заповнення балансу підприємства є шахова відомість за січень, з якої беруть залишки за дебетом і кредитом рахунків на початок року. Дані для заповнення залишків на кінець року беруть з повної шахової оборотної відомості за грудень (сальдо на кінець грудня).

Малі підприємства, які ведуть облік за простою формою, дані для заповнення річного балансу беруть з книг господарських операцій за січень та грудень звітного року.

Протягом звітного року можуть змінитись номенклатура статей бухгалтерського балансу і порядок його заповнення. В такому разі номенклатура статей затвердженого балансу на початок року має бути приведена у відповідність до номенклатури і групувань розділів і статей у них, встановлених для балансу на кінець року.

Крім активу і пасиву баланс має містити примітки, які складаються відповідно до загальних вимог, викладених у П(С)БО 1:

- про облікову політику підприємства;
- інформацію, яка не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але є обов'язковою за відповідними положеннями (стандартами);
- інформацію, що містить додатковий аналіз статей звітності, потрібний для забезпечення її зрозумілості та доречності.

Квартальний баланс складається за тими же правилами, що й річний, але сальдо за статтями активу та пасиву наводиться на кінець відповідного звітного кварталу.

Крім подання неупередженої, суттєвої та корисної інформації для різних груп користувачів у балансі мають бути враховані різні ризики та невизначеності, властиві ринковій економіці (ризик неплатежів, ризик зміни ціни, ризик зміни зовнішнього середовища, у якому працює підприємство).

2.3. Порядок та техніка складання балансу підприємства (форма № 1). Порядок складання

Форму балансу разом з підказками щодо його заповнення наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5. Форма Балансу на 1 _____ 20 _ р.

Форма № 1 Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	Ряд. 011—012	
первісна вартість	011	12х	
накопичена амортизація	012	(133)	
Незавершене будівництво	020	15х	
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	Ряд. 031—032	
первісна вартість	031	10х + 11х	
знос	032	(131 + 132)	
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	141	
інші фінансові інвестиції	045	142 + 143	
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	16х	
Відстрочені податкові активи	060	17х	
Гудвіл	065	19	
Інші необоротні активи	070	18	
Гудвіл при консолідації	075	19	
Усього за розділом I	080	010 + 020 + 030 + + 040 + 045 + + 050 + 060 + + 065 + 070 + 075	
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	20 + 22	
Тварини на вирощуванні і відгодівлі	110	21х	

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4
Незавершене виробництво	120	23, 25	
Готова продукція	130	26 + 27	
Товари	140	28 (первісна вартість)	
Векселі одержані	150	34	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	Ряд. 161—162	
первісна вартість	161	36х	
резерв сумнівних боргів	162	38х	
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	641, 642	
за виданими авансами	180	371	
з нарахованих доходів	190	373	
із внутрішніх розрахунків	200	377, 682, 683	
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	372 + 374 + + 375 + 376, 377, 651, 652, 653, 656, 685	
Поточні фінансові інвестиції	220	352	
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	301 + 311 + + 313 + 333 + + 351а	
в іноземній валюті	240	302 + 312 + 314 + 334 + + 351б	
Інші оборотні активи	250	331, 332, 643, 644	
Усього за розділом II	260	Ряд. 100—250	
III. Витрати майбутніх періодів	270	Рахунок 39	
Баланс	280	Рядки 080 + + 260 + 270	

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	40х	
Пайовий капітал	310	41х	
Додатковий вкладений капітал	320	421	
Інший додатковий капітал	330	422 + 423 + + 424 + 425	
Резервний капітал	340	43х	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	441, (442)	
Неоплачений капітал	360	(46х)	( )
Вилучений капітал	370	(45х)	( )
Накопичена курсова різниця	375	Див. П(С)БО 20	
Усього за розділом I	380	+ 300—370	
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	471 + 472	
Інші забезпечення	410	473 + 474	
Страхові резерви	415	491, 492, 493	
Частка перестраховиків у страхових резервах	416	(494 + 495 + + 496)	
Цільове фінансування	420	48х	
Усього за розділом II	430	400 + 410 + +415 - 416 + + 420	
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	501 + 502 + + 503 + 504	
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	505 + 506 + + 51х + 52х	
Відстрочені податкові зобов'язання	460	54х	
Інші довгострокові зобов'язання	470	53х + 55х	
Усього за розділом III	480	440 + 450 + + 460 + 470	

Закінчення табл. 2.5

1	2	3	4
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	601 + 602 + + 603 + 604	
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	61х	
Векселі видані	520	62х	
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	63х	
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	681	
з бюджетом	550	64х	
з позабюджетних платежів	560	642 (у частині позабюджетних платежів)	
зі страхування	570	65х	
з оплати праці	580	66х	
з учасниками	590	67х	
із внутрішніх розрахунків	600	682 + 683	
Інші поточні зобов'язання	610	372 + 605 + + 606 + 607 + + 643 + 644 + + 684 + 685	
Усього за розділом IV	620	Ряд. 500—610	
V. Доходи майбутніх періодів	630	69х	
Баланс	640	380 + 430 + + 480 + 620 + + 630	

Керівник
Головний бухгалтер

2.3.1. Необоротні активи

Базове визначення необоротних активів — це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому і які будуть перебувати у власності підприємства понад рік. Вони можуть бути як матеріальними, так і нематеріальними.

Основні засоби (ряд. 030—032 балансу). Враховуються вимоги П(С)БО 7. **Основні засоби** — матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо є ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість такого об'єкта може бути достовірно визначена.

Придбані (створені) основні засоби (ОЗ) зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю, яка включає всі витрати, пов'язані з їх придбанням (виготовленням), доведенням до стану, придатного для експлуатації. Списання ОЗ проводиться за їхньою собівартістю.

У балансі ф. 1 основні засоби відображаються за балансовою вартістю (собівартість мінус амортизація). Сума зносу наводиться в дужках.

Якщо підприємству відомо про непередбачені збитки з ОЗ і воно може визначити їхню суму, то такі збитки відображаються у звіті про фінансові результати. У разі неможливості визначення величини збитків вони відображаються у примітках до звіту.

У примітках до звіту необхідно показувати прибуток чи збиток від реалізації ОЗ, а у звіті про рух грошових коштів — надходження від реалізації.

У примітках до звіту необхідно також відобразити:

- вартість основних засобів, щодо яких діють передбачені чинним законодавством обмеження володіння, користування та розпорядження;
- вартість переданих у заставу основних засобів;
- суму капітальних вкладень на придбання і будівництво основних засобів за звітний рік;
- суму укладених угод на придбання в майбутньому основних засобів;
- залишкову вартість основних засобів, що тимчасово не використовуються (консервація, реконструкція тощо).

Нематеріальні активи (ряд. 010—012). Враховуються вимоги П(С)БО 8. **Нематеріальний актив** — це немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований (відокремлений від підприємства) та утримується підприємством з метою використання протягом періоду, більшого за один рік (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік), для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи для надання в оренду іншим особам.

Придбаний або отриманий нематеріальний актив відображається в балансі, якщо є ймовірність одержання майбутніх економічних вигід, пов'язаних із його використанням, та його вартість може бути достовірно визначена.

У балансі нематеріальний актив відображається за балансовою вартістю (первісна вартість мінус накопичена амортизація).

Первісна вартість придбаного нематеріального активу складається з ціни (вартості) придбання (крім отриманих торговельних знижок), мита, непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню, та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням та доведенням до стану, в якому цей актив придатний до використання за призначенням.

Амортизація нематеріальних активів нараховується протягом строку їх корисного використання, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), але не більше 20 років. Сума зносу наводиться в дужках.

Вимоги до розкриття інформації про нематеріальні активи аналогічні вимогам до основних засобів. Якщо вартість нематеріального активу зменшилась, то це зменшення відображається у балансі та примітках до звіту. На суму зменшення вартості донараховується знос із віднесенням на адміністративні витрати.

Незавершене будівництво (рядок 020). У статті “Незавершене будівництво” відображається вартість незавершених капітальних інвестицій у будівництво, створення, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання необоротних активів (включаючи необоротні матеріальні активи, призначені для заміни діючих, і устаткування для монтажу), що здійснюються підприємством, а також авансові платежі для фінансування капітального будівництва.

Для цілей фінансового обліку незавершене будівництво не амортизується до завершення будівництва та передачі об'єкта в експлуатацію.

Довгострокові інвестиції (рядки 040 та 045). Довгострокові інвестиції — це інвестиції, якими підприємство має намір володіти більше одного року і які призначені для отримання відсотків, дивідендів та інших доходів (наприклад, пов'язаних зі зростанням вартості інвестицій при їх реалізації).

Враховуються довгострокові інвестиції за собівартістю з урахуванням усіх витрат на придбання. Якщо зниження вартості інвестицій не тимчасове явище, то балансова вартість інвестицій у балансі має бути відображена за зниженою ціною.

Методи визначення вартості інвестицій в акції інших підприємств представлено в табл. 2.6.

Уцінка фінансових інвестицій відображається на субрахунку 975 “Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій”, а дооцінка — на субрахунку 423 “Дооцінка активів”.

Якщо після попередньої уцінки провадиться дооцінка, то величина дооцінки обмежується первісною вартістю фінансової інвестиції.

У примітках необхідно показати таку інформацію:

Таблиця 2.6. Методи визначення вартості довгострокових інвестицій в акції інших підприємств

Ступінь володіння	Відсоток володіння	Методи
Відсутність значного впливу; відсутність контролю	Менше 20	Неринкові акції — собівартість Ринкові акції — менша з величин: собівартість або ринкова ціна
Значний вплив; відсутність контролю	20—50	Метод участі в капіталі — фінансові інвестиції мають бути відображені за собівартістю плюс відповідна частина прибутку підприємства, в яке було зроблено інвестиції (або мінус відповідна частина збитків) мінус дивіденди
Контроль	Більше 50	Фінансова звітність дочірньої компанії консолідується зі звітністю материнської компанії

- балансова вартість фінансових інвестицій, включених до складу статті балансу “Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств”, за такими видами: фінансові інвестиції в асоційовані підприємства; фінансові інвестиції в дочірні підприємства; фінансові інвестиції у спільну діяльність зі створенням юридичної особи (спільного підприємства);

- фінансові інвестиції, що включені до складу статей балансу “Інші довгострокові фінансові інвестиції” та “Поточні фінансові інвестиції” за собівартістю, за справедливою вартістю, за амортизованою собівартістю;

- підстави для визначення справедливої вартості фінансових інвестицій;
- доходи та втрати від змін справедливої вартості фінансових інвестицій за звітний період;

- перелік провідних асоційованих, дочірніх і спільних підприємств із зазначенням частки в капіталі та методів оцінки, що використовуються для обліку таких фінансових інвестицій.

Контрольний учасник спільного підприємства у примітках до фінансової звітності також наводить (розкриває) таку інформацію:

- загальна сума зобов'язань щодо його часток у спільних підприємствах;
- сума зобов'язань інвестиційного характеру щодо його часток у спільних підприємствах та його частки в зобов'язаннях, які він взяв разом з іншими учасниками;
- сума його частки в зобов'язаннях інвестиційного характеру спільних підприємств.

Довгострокова дебіторська заборгованість (рядок 50). Довгострокова дебіторська заборгованість — це дебіторська заборгованість фізичних та юридич-

них осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

За рядком відображаються заборгованість за майно у фінансовій оренді, довгострокові векселі отримані, інша довгострокова дебіторська заборгованість (субрахунки 161—163).

Відстрочені податкові активи (рядок 60). Відстрочений податковий актив — сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних звітних періодах внаслідок:

- тимчасової різниці між балансовою вартістю активів або зобов'язань та оцінкою цих активів або зобов'язань, яка використовується з метою оподаткування;
- перенесення податкових збитків, не використаних для зменшення податку, на прибуток у звітному періоді.

Відстрочений податковий актив визнається у разі виникнення тимчасових різниць, що підлягають вирахуванню, якщо очікується отримання податкового прибутку, з яким пов'язані ці тимчасові різниці.

Тимчасові різниці, що підлягають вирахуванню та є наслідком інвестицій у дочірні, асоційовані та спільні підприємства, визнаються відстроченим податковим активом за умов:

- анулювання тимчасових різниць протягом дванадцяти місяців з дати балансу;
- очікування податкового прибутку, достатнього для списання тимчасової різниці.

Якщо податкові збитки і податкові пільги перенесені на майбутні періоди, то відстрочений податковий актив визнається у разі очікування у майбутньому прибутку, достатнього для відшкодування цих збитків і користування пільгами.

Відстрочений податковий актив не визнається, якщо він виникає внаслідок:

- негативного гудвілу, що є наслідком об'єднання підприємств згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 19 “Об'єднання підприємств”;
- первісного визнання активу або зобов'язання в результаті господарських операцій (крім об'єднання підприємств), які не впливають на обліковий та податковий прибуток (збиток).

Відстрочені податкові активи становлять собою майбутні податкові утримання. Для їх відображення необхідно мати інформацію про ймовірність отримання у майбутньому прибутку, що достатній для покриття утримань. Якщо

такий прибуток у майбутньому не передбачається, то не може бути й утримань, що ведуть до зменшення належного до сплати податку, а тому і не виникає відстроченого податкового активу.

Після виникнення відстроченого податкового активу його подальша доцільність повинна бути перевірена на кожну звітну дату з метою гарантування існування ймовірності отримання достатнього оподаткованого прибутку для відшкодування цього активу.

Для вирішення цього питання підприємство може здійснювати податкове планування для створення необхідної величини оподаткованого прибутку у відповідних періодах. Для цього можуть бути прийняті заходи, наприклад, щодо отримання оподаткованих відсотків.

У проміжній фінансовій звітності поточні відстрочені податкові активи та відстрочені податкові зобов'язання можуть не наводитись і, відповідно, на цю дату не обчислюватись. У такому випадку в статті "Податок на прибуток від звичайної діяльності" "Звіту про фінансові результати" наводиться лише сума поточного податку на прибуток.

Гудвіл (рядок 065). Відображається гудвіл та/або негативний гудвіл за залишковою вартістю. Якщо підприємство внаслідок придбання його чистих активів іншим підприємством (покупцем) ліквідується, то, починаючи з дати придбання, покупець відображає в балансі активи та зобов'язання придбаного підприємства та будь-який гудвіл, що виникає в результаті придбання.

Інші необоротні активи (рядок 070). Цей рядок включає інші необоротні активи, які не показані в попередніх рядках, крім гудвілу і гудвілу негативно-го, що виникають при придбанні.

Окремо подається інформація про всі необоротні активи і відстрочені податки, величина яких перевищує 5 % всіх необоротних активів.

Гудвіл при консолідації (рядок 075). Відображається вартість гудвілу або негативно-го гудвілу, які виникають при консолідації фінансової звітності материнського підприємства і фінансової звітності дочірніх підприємств; визначається згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 19 "Об'єднання підприємств". При цьому вартість негативно-го гудвілу наводиться в дужках і вираховується при визначенні підсумку розділу "Необоротні активи" Балансу.

2.3.2. Оборотні активи

Виробничі запаси (рядки 100—140). У статті "Виробничі запаси" показують вартість запасів малоцінних та швидкозношуваних предметів, сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комп-

лектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання в ході нормального операційного циклу.

Запаси відображаються у балансі відповідно до П(С)БО 9 за найменшою з двох величин: собівартістю або чистою реалізаційною вартістю.

Чиста реалізаційна вартість дорівнює очікуваній ціні продажу в ході звичайної діяльності за винятком очікуваних витрат.

При відпуску запасів у виробництво, продажу та іншому вибутті вони оцінюються за одним з таких методів:

- ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- собівартості останніх за часом надходження запасів (ЛІФО);
- нормативних затрат;
- ціни продажу.

Для всіх одиниць бухгалтерського обліку запасів, що мають однакове призначення та однакові умови використання, застосовується тільки один із наведених методів.

Тварини на вирощуванні та відгодівлі (рядок 110). У статті відображається вартість: дорослих тварин на відгодівлі й у нагулі, птиці, звірів, кроликів, дорослих тварин, вибраканих із основного стада для реалізації, та молодняку тварин.

Незавершене виробництво (рядок 120). У статті показують витрати на незавершене виробництво і незавершені роботи (послуги), а також вартість напівфабрикатів власного виробництва і валову заборгованість замовників за будівельними контрактами.

Готова продукція (рядок 130). У статті показують запаси виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками і відповідають технічним умовам і стандартам.

Продукцію, яка не відповідає наведеним вимогам (крім браку), та роботи, які не прийняті замовником, показують у складі незавершеного виробництва.

Товари (рядок 140). У статті показується без суми торгових націнок вартість товарів, придбаних підприємствами для наступного продажу.

У примітках до фінансової звітності наводять таку інформацію:

- про методи оцінки запасів;
- балансову (облікову) вартість запасів у розрізі окремих класифікаційних груп;
- балансову (облікову) вартість запасів, відображених за чистою вартістю реалізації;

- балансову (облікову) вартість запасів, переданих у переробку, на комісію, в заставу;
- суму збільшення чистої вартості реалізації, за якою проведено оцінку запасів відповідно до пункту 28 П(С)БО 9.

Якщо для оцінки запасів використовується метод ЛІФО, то в примітках наводиться різниця між вартістю запасів, відображеною на дату балансу в обліку і звітності, і найменшою з вартостей, обчислених із застосуванням методів середньозваженої собівартості, ФІФО, чистої вартості реалізації.

Векселі одержані (рядок 150). У статті “Векселі одержані” показується заборгованість покупців, замовників та інших дебіторів за відвантаженою продукцією (товари), інші активи, виконані роботи та надані послуги, яка забезпечена векселями.

Вимоги до обліку та розкриття інформації за векселями одержаними ідентичні вимогам до відображення дебіторської заборгованості.

• **Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (торгова) (рядки 160—162).** При відображенні у звітності керуються П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість”.

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо є ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід та може бути достовірно визначена її сума.

У статті “Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги” відображається заборгованість покупців або замовників за надані їм продукцію, товари, роботи або послуги (крім заборгованості, яка забезпечена векселем). До підсумку балансу включається чиста реалізаційна вартість, яка визначається шляхом вирахування з дебіторської заборгованості резерву сумнівних боргів. Сума резерву сумнівних боргів відображається в дужках. Резерв сумнівних боргів створюється, якщо отримання оплати викликає сумнів. Створення резерву сумнівних боргів (у розрізі дебіторів) відображається за дебетом рахунка 949 та кредитом рахунка 38. Якщо належну оплату отримати неможливо, то цю суму списують. Робиться запис за дебетом рахунка 38 “Інші витрати операційної діяльності” і кредитом субрахунків дебіторів (361 тощо).

У примітках до звіту мають бути розкриті загальна сума торгової дебіторської заборгованості, а також за кожним з дебіторів, чия заборгованість перевищує 10 % загальної суми, та умови погашення цієї заборгованості. Вказуються також сума простроченої дебіторської заборгованості, яку можна класифікувати як сумнівну, метод визначення величини резерву сумнівних боргів.

При відображенні дебіторської заборгованості в іноземній валюті вона має бути перерахована за курсом Національного банку України (НБУ) на дату балансу відповідно до вимог П(С)БО 21 “Вплив змін валютних курсів”.

• **Дебіторська заборгованість за розрахунками (рядки 170—200).**

Вимоги до розкриття інформації аналогічні вимогам статті “Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (торгова)”. Слід зазначити, що резерв сумнівних боргів за цією заборгованістю не створюється, і у статті відображається лише та дебіторська заборгованість, повернення якої є реальним (чиста дебіторська заборгованість). Сумнівна та прострочена дебіторська заборгованість за цією статтею має бути списана у дебет субрахунка 944 “Сумнівні та безнадійні борги”.

У статті “Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом” (рядок 170) показують дебіторську заборгованість фінансових і податкових органів, а також переоплату за податками, зборами та іншими платежами до бюджету.

У статті “Дебіторська заборгованість за виданими авансами” (рядок 180) показується сума авансів, наданих іншим підприємствам у рахунок наступних платежів.

У статті “Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів” (рядок 190) показуються сума нарахованих дивідендів, відсотків, роялті тощо, що підлягають надходженню.

У статті “Дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків” (200) показується заборгованість пов’язаних сторін та дебіторська заборгованість із внутрішньовідомчих розрахунків. При відображенні інформації в цьому рядку необхідно враховувати, що дебіторська заборгованість пов’язаних сторін відображається відповідно до вимог П(С)БО 23 “Розкриття інформації щодо пов’язаних сторін”. Тобто дебіторська заборгованість має бути показана за одним з таких методів:

- порівнюваної неконтрольованої ціни;
- ціни перепродажу;
- “витрати плюс”;
- балансової вартості.

Сутність цих методів розкрито у наступній темі.

Інша поточна дебіторська заборгованість (рядок 210). Це загальна категорія дебіторської заборгованості, за винятком торгової. У статті “Інша поточна дебіторська заборгованість” показують заборгованість дебіторів, яка не може бути включена до інших статей дебіторської заборгованості та яка відображається у складі оборотних активів.

Вимоги до розкриття інформації аналогічні вимогам до дебіторської заборгованості.

Поточні фінансові інвестиції (рядок 220). При відображенні у звітності враховуються вимоги П(С)БО 12 “Фінансові інвестиції”.

У статті “Поточні фінансові інвестиції” відображають фінансові інвестиції на термін, що не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент (крім інвестицій, які є еквівалентами грошових коштів).

Відображаються поточні фінансові інвестиції у балансі за меншою з величин: первісною вартістю або ринковою вартістю (якщо підприємство володіє інформацією про їхню ринкову вартість). Якщо ринкова вартість короткострокових фінансових інвестицій переважає їхню собівартість, то їхню вартість у балансі не збільшують, але цей факт відображають у примітках до звіту. Якщо ринкова вартість поточних фінансових інвестицій нижча за первісну їхню вартість, то їх уцінюють й у звіті відображають ринкову вартість. Уцінку відображають за дебетом субрахунка 975 “Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій”.

При розкритті інформації необхідно відобразити як первісну, так і ринкову вартість кожного виду інвестицій та вказати, що оцінку проведено за меншою з двох величин: первісною чи ринковою вартістю.

Грошові кошти та їх еквіваленти (рядки 230—240). Враховуються вимоги П(С)БО 4 “Звіт про рух грошових коштів”.

Грошові кошти — це готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Еквіваленти грошових коштів — це короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком зміни їхньої вартості.

У статті “Грошові кошти та їх еквіваленти” відображаються кошти в касі, на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій, а також еквіваленти грошових коштів. У цій статті окремо наводяться кошти в національній та іноземній валютах. Кошти, які не можна використати для операцій протягом одного року, починаючи з дати балансу, або протягом операційного циклу внаслідок обмежень, слід виключати зі складу оборотних активів та відображати як необоротні активи.

Інші оборотні активи (рядок 250). У статті “Інші оборотні активи” відображаються суми оборотних активів, які не можуть бути включені до наведених вище статей розділу “Оборотні активи”. Зокрема, у цій статті наводиться сальдо субрахунків 331 “Грошові документи в національній валюті”, 332 “Грошові документи в іноземній валюті” і 643 “Податкові зобов’язання”. До цієї статті відносять також суми і витрати, понесені підприємством, вигоду від яких буде отримано в майбутньому.

У примітках до звіту необхідно відображати окрему інформацію за іншими оборотними активами, вартість яких перевищує 5 % вартості оборотних активів, та окремо суму податків майбутніх періодів у разі їх наявності.

2.3.3. Витрати майбутніх періодів (рядок 270)

У складі витрат майбутніх періодів відображаються витрати, що здійснювалися протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів. Такі витрати часто називають відкладеними витратами. Ці витрати є повною протилежністю нарахованим витратам, тобто тим, які понесені, але рахунки за ними постачальником ще не виписані.

У примітках до звіту мають бути відображені витрати майбутніх періодів, вартість яких перевищує 5 % вартості оборотних активів.

2.3.4. Власний капітал (рядки 300—370)

Власний капітал складається з грошей та інших активів, інвестованих акціонерами (учасниками) з метою створення підприємства, та прибутку, ним заробленого і не розподіленого у вигляді дивідендів чи податків. Акціонерний капітал поділяється на статутний та випущений. Власний капітал включає в себе також надбавку до номінальної вартості акцій (емісійний дохід), резервні рахунки.

Сума, за якою у балансі відображається власний капітал, залежить від оцінки активів і пасивів і не збігається ні з ринковою ціною всіх акцій підприємства, ні з тією сумою, за якою може бути продане підприємство. Теоретично власний капітал можна розглядати як аналіз сукупності фондів, доступних власникам підприємства у разі його ліквідації.

У статті “Статутний капітал” (рядок 300) наводиться зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства. Підприємства, для яких не передбачено фіксованої суми статутного капіталу, відображають у цій статті суму фактичного внеску власників до статутного капіталу підприємства.

У статті “Пайовий капітал” (рядок 310) наводиться сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами.

У статті “Додатковий вкладений капітал” (рядок 320) акціонерні товариства показують суму, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість. Інші підприємства відображають у цій статті суму капіталу, який вкладено засновниками понад статутний капітал.

У статті “Інший додатковий капітал” (рядок 330) відображаються сума дооцінки необоротних активів, вартість необоротних активів, безоплатно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб, та інші види додаткового капіталу.

У статті “Резервний капітал” (рядок 340) наводиться сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства, що залишається у його розпорядженні після сплати податків та виплати дивідендів акціонерам.

У статті “Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)” (рядок 350) відображається або сума нерозподіленого прибутку, або сума непокритого збитку.

Сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку власного капіталу.

У статті “Неоплачений капітал” (рядок 360) відображається сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. Ця сума наводиться в дужках і вираховується при визначенні підсумку власного капіталу.

У статті “Вилучений капітал” (рядок 370) господарські товариства відображають *фактичну* собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників. Сума вилученого капіталу наводиться в дужках і підлягає вирахуванню при визначенні підсумку власного капіталу.

У статті “Накопичена курсова різниця” (рядок 375) відображають курсові різниці, що виникають під час переобрахунку показників фінансової звітності дочірніх підприємств, розташованих за межами України, у валюту України (визначаються згідно з П(С)БО 21 “Вплив змін валютних курсів”). При цьому негативна курсова різниця наводиться в дужках і вираховується при визначенні підсумку розділу “Власний капітал” Балансу.

Інформацію про власний капітал розкривають відповідно до П(С)БО 5 “Звіт про власний капітал”.

У примітках до звіту необхідно показати походження статутного капіталу та його зміни за звітний період, а також призначення та умови використання кожного елемента власного капіталу.

2.3.5. Забезпечення наступних витрат і платежів (рядки 400—420)

Враховуються вимоги П(С)БО 11 “Зобов’язання”.

Забезпечення створюється при виникненні внаслідок минулих подій зобов’язання, погашення якого ймовірно призведе до зменшення ресурсів, що втілюють у собі економічні вигоди. Оцінка такого зобов’язання може бути визначена шляхом розрахунків. Забороняється створювати забезпечення для покриття майбутніх збитків від діяльності підприємства.

Забезпечення для відшкодування витрат на реструктуризацію створюється у разі наявності затвердженого керівництвом підприємства плану реструктуризації з конкретними заходами, строками їх виконання та сумою витрат, що будуть здійснені до і після початку реалізації цього плану.

Сума забезпечення визначається за обліковою оцінкою ресурсів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), необхідних для погашення відповідного зобов’язання, на дату балансу. Забезпечення для відшкодування витрат на реструктуризацію визначається за сумою прямих витрат, не пов’язаних з діяльністю підприємства, що триває.

Забезпечення використовується для відшкодування лише тих витрат, для покриття яких його було створено.

Залишок забезпечення переглядається на кожну дату балансу та, у разі потреби, коригується (збільшується або зменшується). У разі відсутності ймовір-

ності вибуття активів для погашення майбутніх зобов’язань сума такого забезпечення підлягає сторнуванню.

У складі забезпечень наступних витрат і платежів відображаються нараховані у звітному періоді майбутні витрати та платежі (витрати на оплату майбутніх відпусток, за вислугу років, гарантійні зобов’язання тощо), величина яких на дату складання балансу може бути визначена тільки шляхом попередніх (прогнозних) оцінок, а також залишки коштів цільового фінансування і цільових надходжень, отриманих з бюджету та інших джерел.

Підприємства, які відповідно до законодавства є страховиками, вписують рядок 415, в якому наводять суму страхових резервів, та рядок 416, у якому в дужках наводять суму часток перестраховиків у страхових резервах, різниця між якими включається до підсумку розділу балансу.

2.3.6. Довгострокові зобов’язання (рядки 440—470)

При заповненні рядків балансу враховують вимоги П(С)БО 11 “Зобов’язання”.

Зобов’язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та є ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов’язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду. Довгострокові зобов’язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їхньою теперішньою вартістю. *Теперішня вартість* — це дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде потрібна для погашення зобов’язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов’язання.

Непередбачені зобов’язання відображаються на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою.

У статті “Довгострокові кредити банків” (рядок 440) показують суму заборгованості підприємства банкам за отриманими від них позиками, яка не є поточним зобов’язанням.

У статті “Інші довгострокові фінансові зобов’язання” (рядок 450) наводиться сума довгострокової заборгованості підприємства щодо зобов’язання із залучення позикових коштів (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки. Це можуть бути облігації, векселі, що підлягають викупу за період більше року.

У статті “Відстрочені податкові зобов’язання” (рядок 460) показується сума податків на прибуток, що підлягають сплаті в майбутніх періодах внаслідок тимчасової різниці між обліковою та податковою базами оцінки.

У статті “Інші довгострокові зобов’язання” (рядок 470) показується сума довгострокових зобов’язань, які не можуть бути включені до інших статей розділу “Довгострокові зобов’язання”.

При відображенні довгострокових та короткострокових зобов'язань в іноземній валюті вони мають бути перераховані за курсом НБУ на дату балансу відповідно до вимог П(С)БО 21 “Вплив змін валютних курсів”.

2.3.7. Поточні зобов'язання (рядки 500—610)

Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення. **Сума погашення** — не дисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

У статті “Короткострокові кредити банків” (рядок 500) відображається сума поточних зобов'язань підприємства перед банками за отриманими від них позиками.

У статті “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями” (рядок 510) показується сума довгострокових зобов'язань, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

У статті “Векселі видані” (рядок 520) показується сума заборгованості, на яку підприємство видало векселі на забезпечення поставок (робіт, послуг) постачальників, підрядників та інших кредиторів.

У статті “Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги” (рядок 530) показується сума заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги (крім заборгованості, забезпеченої векселями).

У статті “Поточні зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів” (рядок 540) відображається сума авансів, одержаних від інших осіб у рахунок наступних поставок продукції, виконання робіт (послуг).

У статті “Поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом” (рядок 550) показується заборгованість підприємства за всіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства.

У статті “Поточні зобов'язання за розрахунками з позабюджетних платежів” (рядок 560) показується заборгованість за внесками до позабюджетних фондів, передбачених чинним законодавством.

У статті “Поточні зобов'язання за розрахунками зі страхування” (рядок 570) відображається сума заборгованості за відрахуваннями до пенсійного фонду, на соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуальне страхування його працівників.

У статті “Поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці” (рядок 580) відображається заборгованість підприємства з оплати праці, включаючи депоновану заробітну плату.

У статті “Поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками” (рядок 590) відображається заборгованість підприємства його учасникам (засновникам), пов'язана з розподілом прибутку (дивіденди тощо) і формуванням статутного капіталу.

У статті “Поточні зобов'язання із внутрішніх розрахунків” (рядок 600) відображається заборгованість підприємства пов'язаним сторонам та кредиторська заборгованість з внутрішньовідомчих розрахунків. При відображенні інформації у цьому рядку необхідно враховувати, що кредиторська заборгованість пов'язаних сторін відображається відповідно до вимог П(С)БО 23 “Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін”.

У статті “Інші поточні зобов'язання” (рядок 580) відображаються суми зобов'язань, які не можуть бути включені до інших статей, наведених у розділі “Поточні зобов'язання” (визнані пені, штрафи, судові витрати тощо). У цій статті наводяться, зокрема, сальдо субрахунка 644 “Податковий кредит” і сума валової заборгованості замовникам за будівельними контрактами.

У примітках до фінансової звітності щодо зобов'язань наводиться така інформація (П(С)БО 11):

- сума та строки погашення зобов'язання, яке було виключене зі складу поточних зобов'язань відповідно до п. 8 цього П(С)БО з обґрунтуванням причин цього (йдеться про переведення поточних зобов'язань у довгострокові. — *Авт.*);
- перелік і суми зобов'язань, включених до статей балансу “Інші довгострокові зобов'язання”, “Інші поточні зобов'язання”;
- підприємство щодо кожного виду забезпечень наводить таку інформацію:
  - цільове призначення, причини невизначеності та очікуваний строк погашення;
  - залишок забезпечення на початок і кінець звітного періоду;
  - збільшення забезпечення протягом звітного періоду внаслідок створення забезпечення або додаткових відрахувань;
  - сума забезпечення, використана протягом звітного періоду;
  - невикористана сума забезпечення, сторнована у звітному періоді;
  - сума очікуваного відшкодування витрат іншою стороною, врахована при оцінці забезпечення.

За кожним видом непередбачених зобов'язань наводиться така інформація:

- стислий опис зобов'язання та його сума;
- невизначеність щодо суми або строку погашення;
- сума очікуваного погашення зобов'язання іншою стороною.

2.3.8. Доходи майбутніх періодів (рядок 630)

До складу доходів майбутніх періодів включають доходи, отримані протягом поточного або попередніх звітних періодів, які належать до наступних звітних періодів. Як правило, це дохід від продажу, який належить не до поточного, а до наступних періодів. Прикладом може слугувати продаж контракту на обслуговування. Насправді відбуваються два види продажу: продаж техніки та продаж потенційного ремонту. Сума продажу контракту на ремонт є доходом майбутніх періодів. Отримані кошти за передплатою на газети, журнали також є доходами майбутніх періодів.

Тема 3

БУХГАЛТЕРСЬКА ЗВІТНІСТЬ. ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (форма № 2)

3.1. Звіт про фінансові результати (форми № 2, № 2-м). Характеристика та загальні вимоги

До обсягу річної та квартальної бухгалтерської звітності включається Звіт про фінансові результати за формою № 2 чи № 2-м (для малих підприємств). Основні вимоги до складання Звіту про фінансові результати викладено у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати”. Крім того, необхідно враховувати вимоги таких П(С)БО: 15 “Дохід”, 16 “Витрати”, 17 “Податок на прибуток”, 19 “Об’єднання підприємств”, 20 “Консолідована фінансова звітність”, 22 “Вплив інфляції”, 24 “Прибуток на акцію”, 25 “Фінансовий звіт суб’єкта малого підприємництва” (для малих підприємств), а також Порядок подання фінансової звітності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419.

Питання, пов’язані з формою і змістом Звіту про фінансові результати, який належить до подання підприємствами будь-якої форми власності, крім банків і державних бюджетних організацій, розглядаються у П(С)БО 3. У цьому стандарті розкрито основні правила та вимоги до підготовки звіту, спрямовані на структуроване відображення фінансових результатів роботи підприємства і досягнення зіставності інформації, яка міститься у власній фінансовій звітності за попередні звітні періоди, з інформацією, яка міститься у фінансових звітах інших підприємств. Основні принципи і поняття, що лежать в основі правил підготовки звіту, викладено у П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”.

Звіт про фінансові результати — це бухгалтерський документ, у якому підсумовуються доходи і витрати звітного періоду. Він дає змогу визначити основні причини прибутковості (збитковості) підприємства.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) не допускають специфічної форми звіту про фінансові результати, але наводять точне визначення обсягу і типу інформації, яку належить подавати користувачам з тим, щоб вони могли приймати економічно обґрунтовані управлінські рішення.

Основною метою Звіту про фінансові результати є повідомлення користувачам про прибуток (збиток), зароблений (понесений) підприємством.

Форма № 2 має ті ж реквізити та коди, що й баланс, за винятком коду форми власності. Крім того, у звіті не відображаються дата надсилання та термін одержання. Це пов'язано з тим, що вся бухгалтерська звітність подається у зброшурованому, пронумерованому та прошнурованому вигляді, де першим документом є баланс.

Звіт за формою № 2 включає три розділи:

- I. Фінансові результати;
- II. Елементи операційних витрат;
- III. Розрахунок показників прибуткових акцій.

Визначення доходу в бухгалтерському обліку тісно пов'язане з певними подіями, що приводять до виникнення елементів доходів і витрат, які визнаються протягом певного звітного періоду. Різниця між економічною характеристикою доходу (включаючи всі коливання ринкових цін) та бухгалтерськими критеріями доходу (орієнтованими на поняття консервативності) виникає з того, що віддається перевага первісній вартості, тобто не визнаються зміни ринкової вартості до продажу активу.

Відповідно до П(С)БО 15: “Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена”.

Визнані доходи класифікуються в бухгалтерському обліку за такими групами:

- а) дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- б) інші операційні доходи;
- в) фінансові доходи;
- г) інші доходи;
- д) надзвичайні доходи.

Склад доходів, що належать до відповідної групи, встановлено П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”.

Особливу увагу необхідно приділити відображенню доходу від реалізації робіт та послуг. Згідно з П(С)БО 15 дохід від виконання робіт та надання послуг визнається, якщо можна достовірно визначити результат від операції. Для цього має бути дотримано всіх перелічених нижче умов, а саме:

- є можливість достовірної оцінки доходу (необхідно погодити права кожної зі сторін, величину компенсації, спосіб та строки розрахунків);
- є ймовірність надходження економічних вигід від надання послуг;
- є можливість достовірної оцінки ступеня завершеності надання послуг на дату балансу;
- є можливість достовірної оцінки витрат, здійснених для надання послуг та необхідних для їх завершення.

Ступінь завершення операції з надання послуг оцінюють у такий спосіб:

- шляхом вивчення виконаної роботи через оцінку сторонами готовності її виконання;
- шляхом визначення частки обсягу послуг, наданих на певну дату, у загальному обсязі послуг, які мають бути надані;
- шляхом визначення частки витрат, яких зазнає підприємство у зв'язку з наданням послуг, у загальній очікуваній сумі таких витрат.

Розглянемо викладене на конкретному прикладі. Підприємство уклало договір на надання послуг протягом двох років, яким передбачена плата за послуги — 10 тис. грн. Загальна сума витрат згідно з кошторисом — 8 тис. грн. За перший рік витрати становили 2 тис. грн, або 25 % усіх витрат, тому визнається дохід у розмірі 2,5 тис. грн (25 % від 10 тис. грн). На другий рік, після підписання акта на передачу послуг у повному обсязі, буде визнано дохід у сумі 7,5 тис. грн та списано фактичні витрати за цей рік.

Крім того, слід враховувати, що дохід від надання послуг не визнається, якщо він не може бути достовірно оцінений і не має ймовірності відшкодування понесених витрат. У такому разі вся сума витрат списується на собівартість реалізованих послуг без визнання доходу. Якщо в майбутньому сума доходу буде достовірно оцінена, то він визнається за такою оцінкою.

При відображенні доходів, які виникають внаслідок операцій з пов'язаними сторонами, слід враховувати вимоги П(С)БО 23 “Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін”, яке визначає методологічні засади формування бухгалтерської інформації про операції пов'язаних сторін та її розкриття у фінансовій звітності.

Згідно з П(С)БО 23 пов'язаними сторонами вважаються такі:

- підприємства, які перебувають під контролем або суттєвим впливом інших осіб;
- особи, які прямо або опосередковано здійснюють контроль за підприємством або суттєво впливають на його діяльність.

Перелік пов'язаних сторін визначається підприємством у наказі про облікову політику, з урахуванням сутності відносин, а не лише юридичної форми (превалювання сутності над формою). Відносини між пов'язаними сторона-

ми — це, зокрема, відносини: материнського (холдингового) і його дочірніх підприємств; спільного підприємства і контрольних учасників спільної діяльності; підприємства-інвестора і його асоційованих підприємств; підприємства і фізичних осіб, які здійснюють контроль або мають суттєвий вплив на це підприємство, а також відносини цього підприємства з близькими членами родини кожної такої фізичної особи; підприємства і його керівника та інших осіб, які належать до провідного управлінського персоналу підприємства, а також близьких членів родини таких осіб.

Активи або зобов'язання за операціями з пов'язаними сторонами можуть оцінюватись такими методами (метод визначається обліковою політикою підприємства):

- порівнюваної неконтрольованої ціни;
- ціни перепродажу;
- “витрати плюс”;
- балансової вартості.

За методом порівнюваної неконтрольованої ціни пов'язані сторони оцінюють активи і зобов'язання за ціною на аналогічну готову продукцію (товари, роботи, послуги), що реалізується не пов'язаному з продавцем покупцеві за звичайних умов діяльності.

Приклад. У звітному періоді підприємство реалізувало пов'язаній стороні готову продукцію за 1200 грн з ПДВ, яка за звичайних умов реалізується за 1500 грн з ПДВ, собівартість товару — 600 грн. Операції в обліку продавця та покупця буде відображено записами, наведеними у табл. 3.1.

Таблиця 3.1. Відображення операцій в обліку продавця і покупця при застосуванні порівнюваної неконтрольованої ціни

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума	Податковий облік	
				Валові доходи	Валові витрати
1	2	3	4	5	6
1. Продавець					
Відображено дохід за звичайною ціною	377	701	1500	1250	
Відображено податкове зобов'язання	701	641	250		
Списано дохід на фінансовий результат	701	791	1250		
Отримано кошти від дочірнього підприємства	311	377	1200		
Списано різницю між звичайною та фактичною ціною на інші витрати операційної діяльності	949	377	300		

Закінчення табл. 3.1

1	2	3	4	5	6
Списано собівартість готової продукції	901	26	600		
	791	901	600		
Інші витрати операційної діяльності списано на фінансовий результат	793	949	300		
2. Покупець					
Оприбутковано товар	281	682	1250		1000
Визначено податковий кредит, виходячи з договірної ціни	641	682	200		
Сплачено за товар за договірною ціною	682	311	1200		
Відображено дохід від операції з пов'язаною стороною	682	719	250		
Дохід списано на фінансовий результат	719	793	250		

За **методом ціни перепродажу** застосовується ціна готової продукції (товарів, робіт, послуг) за вирахуванням відповідної націнки. Відповідно до П(С)БО 23 “Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін” застосування методу доцільне, коли товари передаються пов'язаній стороні для наступної реалізації непов'язаній особі. У такому разі знижка підприємства продавця відображає суму, з якої підприємство-покупець має покрити свої збитки, або отримати прибуток. Відображення операцій у продавця і покупця при застосуванні методу ціни перепродажу наведено у табл. 3.2. В алгоритмі передбачено умови попереднього прикладу та знижку в розмірі 20 % (300 грн).

Таблиця 3.2. Відображення операцій в обліку продавця і покупця за методом ціни перепродажу

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума	Податковий облік	
				Валові доходи	Валові витрати
1	2	3	4	5	6
1. Продавець					
Відображено дохід за ціною перепродажу	377	701	1200	1250	
Відображено податкове зобов'язання	701	641	200		
Списано дохід на фінансовий результат	701	791	1000		
Отримано кошти від дочірнього підприємства	311	377	1000		
Списано різницю між звичайною та фактичною ціною на інші витрати операційної діяльності	949	377	200		

Закінчення табл. 3.2

1	2	3	4	5	6
Відображено донарахування податкового зобов'язання, виходячи зі звичайної ціни товару (1500 грн)	949	641	50		
Інші витрати операційної діяльності списано на фінансовий результат	793	949	250		
Списано собівартість готової продукції	901	26	600		
	791	901	600		
2. Покупець					
Оприбутковано товар	281	682	1000		833,33
Визначено податковий кредит, виходячи з договірної ціни	641	682	166,67		
Сплачено за товар за договірною ціною	682	311	1000		
Відображено дохід від операції з пов'язаною стороною	682	719	166,67		
Дохід списано на фінансовий результат	719	793	166,67		

За методом "витрати плюс" застосовується ціна, що складається із собівартості готової продукції (товарів, робіт, послуг), яку визначає продавець, і відповідної націнки. Наприклад, собівартість готової продукції, реалізованої дочірньому підприємству, становить 600 грн, встановлена націнка для пов'язаних осіб — 20 %. Відображення операцій у продавця і покупця при застосуванні методу "витрати плюс" наведено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3. Відображення операцій в обліку продавця і покупця за методом "витрати плюс"

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума	Податковий облік	
				Валовий дохід	Валові витрати
1	2	3	4	5	6
1. Продавець					
Відображено дохід, виходячи з методу "витрати плюс"	377	701	720	1250	
Відображено податкове зобов'язання	701	641	120		
Списано дохід на фінансовий результат	701	791	600		

Закінчення табл. 3.3

1	2	3	4	5	6
Отримано кошти від дочірнього підприємства	311	377	720		
Відображено донарахування податкового зобов'язання, виходячи зі звичайної ціни товару (1500 грн)	949	641	130		
Інші витрати операційної діяльності списано на фінансовий результат	793	949	130		
Списано собівартість готової продукції	901	26	600		
	791	901	600		
2. Покупець					
Оприбутковано товар	281	682	600		600
Визначено податковий кредит, виходячи з договірної ціни	641	682	120		
Сплачено за товар за договірною ціною	682	311	720		

Метод балансової вартості ґрунтується на оцінці активів і зобов'язань між пов'язаними сторонами за їхньою балансовою вартістю. Цей метод не має міжнародних аналогів. Приклад відображення операцій в обліку продавця і покупця при застосуванні цього методу наведено в табл. 3.4. В алгоритмі бухгалтерських записів прийнято попередні умови та визначено договірну ціну в розмірі 480 грн.

Таблиця 3.4. Відображення операцій у обліку продавця і покупця за методом балансової вартості

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума	Податковий облік	
				Валові доходи	Валові витрати
1	2	3	4	5	6
1. Продавець					
Відображено дохід за методом балансової вартості	377	701	600	1250	
Відображено податкове зобов'язання, виходячи з договірної ціни	701	641	80		
Списано дохід на фінансовий результат	701	791	520		

Закінчення табл. 3.4

1	2	3	4	5	6
Отримано кошти від дочірнього підприємства	311	377	480		
Відображено донарахування податкового зобов'язання, виходячи зі звичайної ціни товару (1500 грн)	949	641	170		
Відображено збитки від операцій з пов'язаними сторонами	949	377	120		
Інші витрати операційної діяльності списано на фінансовий результат	793	949	290		
Списано собівартість готової продукції	901	26	600		
	791	901	600		
2. Покупець					
Оприбутковано товар	281	682	600		400
Визначено податковий кредит, виходячи з договірної ціни	641	682	80		
Сплачено за товар за договірною ціною	682	311	480		
Відображено дохід від операції з пов'язаною стороною	682	719	200		
Дохід списано на фінансовий результат	719	793	200		

У примітках до фінансової звітності за наявності операцій пов'язаних сторін розкривається така інформація:

- характер відносин між пов'язаними сторонами;
- види та обсяги операцій (сума або частка в загальному обсязі) пов'язаних сторін;
- використані методи оцінки активів і зобов'язань в операціях пов'язаних сторін;
- суми дебіторської та кредиторської заборгованості за операціями пов'язаних сторін.

Ця інформація у примітках обов'язково наводиться про операції між асоційованими підприємствами, які обліковуються інвестором за методом участі в капіталі. Вона може не наводитися:

- до консолідованої фінансової звітності щодо внутрішньогрупових операцій;

- фінансової звітності материнського (холдингового) підприємства, якщо вона оприлюднюється разом з консолідованою фінансовою звітністю;
- фінансової звітності дочірнього підприємства, яке є юридичною особою за законодавством України та перебуває у повній власності материнського (холдингового) підприємства, котре також є юридичною особою за законодавством України та оприлюднює консолідовану фінансову звітність;
- фінансової звітності підприємств, які перебувають під контролем держави щодо операцій з підприємствами, які також перебувають під контролем держави.

Якщо одна пов'язана сторона здійснює контроль або перебуває під контролем іншої пов'язаної сторони, то інформація про характер відносин пов'язаних сторін наводиться незалежно від наявності операцій між ними.

Витрати визнаються у звіті про фінансові результати, якщо виникає зменшення у майбутньому економічних вигід, пов'язане зі зменшенням активу чи збільшенням зобов'язань, які можуть бути достовірно визначені. Наприклад, заборгованість за заробітною платою, нарахування амортизації, заборгованість за витрачену, але не оплачену електроенергію тощо. **Витрати визнаються у звіті шляхом безпосереднього зіставлення між понесеними витратами і прибутками за конкретними статтями доходів. Цей процес звичайно називають зіставленням витрат і прибутків.** Різні компоненти витрат, які утворюють собівартість проданого товару, визнаються одночасно і як дохід, отриманий від продажу цих товарів.

Вплив, який справляють витратні статті на розмір чистого доходу, залежить від їх класифікації. Розглянемо витрати на оплату праці. Вони можуть бути пов'язаними з оплатою праці виробничих працівників, адміністративного персоналу, зі створенням необоротних активів, які в майбутньому будуть підлягати амортизації. Витрати на оплату праці адміністративного персоналу вважаються витратами поточного періоду і безпосередньо впливають на прибуток поточного року. Витрати на оплату праці, пов'язані зі створенням необоротних активів, капіталізуються як частина вартості цих активів і впливають на розмір чистого прибутку протягом усього часу використання цих активів. Витрати на оплату праці виробничих працівників накопичуються в готовій продукції і впливають на прибуток (зменшують його) у тому періоді, в якому ця продукція продана.

Слід зазначити, що **у Звіті про фінансові результати відображаються не всі доходи і витрати.** Ряд доходів і витрат, що не пов'язані з операційною діяльністю, відображаються у балансі (суми переоцінки активів, збитки від переоцінки інвестицій, курсові різниці, дивіденди сплачені тощо) або звіті про власний капітал.

3.2. Порядок складання Звіту про фінансові результати (форма № 2)

3.2.1. Дохід (рядки 010—035)

Рядок 010 “Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)”. У статті “Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)” відображається загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг, тобто без вирахування наданих знижок, повернення проданих товарів та непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору тощо). Зокрема, у цій статті відображають одержані підприємством від інших осіб суми доходів, що за договорами належать комітентам, принципалам та ін. Організації, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами, у цій статті відображають вартість, за якою реалізовано цінні папери, та суму винагороди за виконання інших операцій, пов’язаних з розміщенням, купівлею і продажем цінних паперів.

При визнанні доходу враховують вимоги П(С)БО 15 “Дохід”.

Згідно з П(С)БО 15 дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається в разі дотримання всіх наведених нижче умов:

- покупцеві передано ризики й вигоди, пов’язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
- підприємство не здійснює надалі управління та контролю за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
- суму доходу (виручку) можна достовірно визначити;
- є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигід підприємства, а витрати, пов’язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.

Дохід не визнається, якщо здійснюється обмін продукцією (товарами, роботами, послугами та іншими активами), яка є подібною за призначенням та має однаково справедливу вартість.

Дохід, пов’язаний з наданням послуг, визнається, виходячи зі ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо можна достовірно оцінити результат цієї операції.

Результат операції з надання послуг можна достовірно оцінити за дотримання всіх наведених нижче умов:

- можливості достовірної оцінки доходу;
- імовірності надходження економічних вигід від надання послуг;
- можливості достовірної оцінки ступеня завершеності надання послуг на дату балансу;

- можливості достовірної оцінки витрат, здійснених для надання послуг та необхідних для їх завершення.

При визначенні сум доходу в будівельних організаціях необхідно враховувати вимоги п. 10 П(С)БО 18 “Будівельні контракти”, згідно з яким дохід за будівельним контрактом включає:

- ціну, передбачену будівельним контрактом (кошторисну вартість);
- відхилення від ціни за будівельним контрактом;
- суму претензій;
- суму заохочувальних виплат.

Тобто дохід за будівельним контрактом оцінюється за справедливою вартістю активів, що вже отримані чи підлягають одержанню.

Доходи і витрати визнаються під час виконання будівельного контракту, з урахуванням ступеня завершеності робіт на дату балансу, якщо кінцевий фінансовий результат цього контракту можна оцінити вірогідно.

Ступінь завершеності робіт за будівельним контрактом може визначатися різними способами. Підрядник використовує метод, що дає змогу оцінити виконану роботу з більшим ступенем вірогідності залежно від умов контракту за одним з методів, зазначених у п. 4 П(С)БО 18, а саме:

- вимірювання та оцінка виконаної роботи;
- співвідношення обсягу завершені частини робіт до загального обсягу за будівельним контрактом у натуральному вимірі;
- співвідношення фактичних витрат з початку виконання будівельного контракту до дати балансу та очікуваної (кошторисної) суми загальних витрат за контрактом.

Рядок 015 “Податок на додану вартість”. У статті “Податок на додану вартість” відображається сума податку на додану вартість, яка включена до складу доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Ця цифра може бути розрахована як відсоток від рядка 10 (16,67 %), якщо весь дохід оподатковується податком на додану вартість. Однак, якщо не всі товари обкладаються ПДВ, необхідно зняти суму з рахунка 641, враховуючи при цьому, що ПДВ до сплати в бюджет за отриманими авансами в цей рядок не повинен включатись.

Рядок 020 “Акцизний збір”. У статті “Акцизний збір” підприємства — платники акцизного збору відображають суму, враховану у складі доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Дані для заповнення рядка можуть бути взяті виключно з балансового рахунка 64 (відповідний субрахунок).

Рядок 25. Підприємства, які сплачують інші збори або податки з обороту, показують їх суму у вільному рядку звіту про фінансові результати. До таких зборів належать:

- збір на обов'язкове пенсійне страхування, який сплачується з операцій з продажу ювелірних виробів із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння; з продажу тютюнових виробів — їх виробниками, з вартості послуг мобільного телефонного зв'язку;

- рентна плата за нафту і газ, що видобуваються в Україні.

Підприємства, які відповідно до законодавства є страховиками, у цьому рядку наводять виплати страхових сум та страхових відшкодувань.

Рядок 030 “Інші вирахування з доходу”. У статті “Інші вирахування з доходу” відображаються надані знижки, повернення товарів та інші суми, що підлягають вирахуванню з доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Зокрема, у цій статті відображають одержані підприємством від інших осіб суми доходів, що за договорами належать комітентам, принципалам¹ тощо.

Слід зазначити, що *до статті не включають суми, сплачені співвиконавцям та субпідрядникам*. Ці суми входять до собівартості реалізованої продукції і відображаються у складі статті 40 звіту.

Для заповнення рядка дані беруть із субрахунка 704 “Вирахування з доходу” (кредит субрахунка).

Рядок 035 “Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)”. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається шляхом вирахування з доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) відповідних податків, зборів, знижок тощо. Дані беруть безпосередньо з субрахунків 701—703. Але очевидно, що ці дані мають дорівнювати рядку 010 за мінусом рядків 015, 020, 025, 030.

3.2.2. Витрати та інші доходи (рядки 040—225)

Рядок 040. “Собівартість реалізованої продукції”. У статті “Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)” показують виробничу собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) або собівартість реалізованих товарів.

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) визначається згідно з П(С)БО 9 “Запаси”, 16 “Витрати”.

У цій статті організації, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами, відображають балансову вартість реалізованих цінних паперів.

Згідно з П(С)БО 16 до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включають:

¹ *Принципал* — особа, що доручає здійснити угоду від його імені та за його рахунок без права підпису документа за угодою.

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- загальновиробничі витрати.

Собівартість реалізованих товарів розраховують за таким алгоритмом:

Запаси на початок періоду	+
Закупівля товарів для продажу	+
Запаси на кінець періоду	-
Дорівнює собівартості реалізованих товарів	+

Кількісна оцінка запасів, включених до собівартості виробництва, буде залежати від методу оцінки вартості запасів, які перебувають на балансі підприємства.

Для підприємств торгівлі собівартість реалізованої продукції дорівнює ціні придбання плюс витрати на придбання і доставку (мінус вартість товарів повернених). Собівартість поверненої продукції у цьому рядку не відображається.

У підприємств, які надають послуги, можливі випадки, коли за звітний період не відбувалося реалізації. У такому разі неможливо розподілити постійні загальновиробничі витрати, а тому вони мають бути віднесені на витрати поточного періоду, тобто безпосередньо списані на фінансові результати.

“Довідково” платники фіксованого сільськогосподарського податку показують за дописаними кодами 041 “Суму нарахованого фіксованого сільськогосподарського податку” та 042 “Суму фактично сплаченого фіксованого сільськогосподарського податку”.

Рядок 050/055. “Валовий прибуток (збиток)”. Валовий прибуток (збиток) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Визначається як різниця рядків 035 та 040. Дані також можна отримати з балансового рахунка 79.

Валовий прибуток можна розглядати як залишок на покриття інших накладних і адміністративних витрат. Ці витрати безпосередньо не збільшують собівартість продукту, але створюють умови, за яких виробництво може продукувати товар.

Рядок 060. “Інші операційні доходи”. У статті “Інші операційні доходи” відображають суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): дохід від операційної оренди активів; дохід від операційних курсових різниць; відшкодування раніше списаних активів; дохід від реалізації оборотних ак-

тивів (крім фінансових інвестицій) тощо. Сума цих доходів у рядку відображається без ПДВ, акцизу та інших вирахувань з доходу.

Доходи, що включаються до цієї статті, не належать до звичайної операційної діяльності підприємства, і якщо становлять суттєву суму, то підлягають розкриттю у примітках до звіту.

Рядки 070, 080, 090. У цих рядках відображають накладні операційні витрати, пов'язані в основному з діяльністю підприємства з продажу товарів і управлінням підприємством. Це витрати, понесені у звітний період і не пов'язані безпосередньо з виробництвом товарів; обліковуються на рахунках 92—94.

Рядок 070. “Адміністративні витрати”. У статті “Адміністративні витрати” відображають загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства.

Згідно з П(С)БО 16 до адміністративних витрат належать такі загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством:

- загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо);
- витрати на службові відрядження та утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу;
- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона);
- винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо);
- витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, телекс, факс тощо);
- амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;
- витрати на врегулювання спорів у судових органах;
- податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);
- плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків;
- інші витрати загальногосподарського призначення.

Рядок 080. “Витрати на збут”. У статті “Витрати на збут” відображаються витрати підприємства, пов'язані з реалізацією продукції (товарів) — витрати на утримання підрозділів, що займаються збутом продукції (товарів), рекламою, доставку продукції споживачам тощо.

Склад витрат на збут визначено П(С)БО 16. Це заробітна плата з нарахуваннями, відрядження, утримання складів, транспортні витрати зі збуту, реклама, маркетингові дослідження, витрати зі зберігання.

Рядок 090. “Інші операційні витрати”. У статті “Інші операційні витрати” відображають собівартість реалізованих виробничих запасів; відрахування на створення резерву сумнівних боргів і суми списаної безнадійної дебіторської заборгованості відповідно до пункту 11 П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість”, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 1999 р. за № 725/4018, та втрати від знецінення запасів; втрати від операційних курсових різниць; визнані економічні санкції; відрахування для забезпечення наступних операційних витрат, а також усі інші витрати, що виникають у процесі операційної діяльності підприємства (крім витрат, що включаються до собівартості продукції, товарів, робіт, послуг).

Слід зазначити, що до цієї статті належать і витрати на дослідження і розробки. Основне питання, пов'язане з дослідженнями та розробками, полягає в тому, чи можуть конкретні витрати на дослідження і розробки включатися до витрат або вони збільшують вартість нематеріальних активів (капіталізують витрати). У зв'язку з цим необхідно враховувати вимоги П(С)БО 8 “Нематеріальні активи”.

Згідно з П(С)БО 8 *нематеріальний актив* — це немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований (відокремлений від підприємства) та утримується підприємством з метою використання протягом періоду більшого за один рік (або один операційний цикл, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам. Рядок заповнюється на підставі рахунка 94.

Рядки 100 та 105. “Прибуток (збиток) від операційної діяльності”. Прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Рядки 110 та 150. “Дохід від участі в капіталі” та “Втрати від участі в капіталі”. У статті “Дохід від участі в капіталі” відображається дохід, отриманий від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться за методом участі в капіталі.

У статті “Втрати від участі в капіталі” відображається збиток, спричинений інвестиціями в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких провадиться методом участі в капіталі.

Згідно з П(С)БО 3 *метод участі в капіталі* — метод обліку інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або змен-

шується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Рядок 120. “Інші фінансові доходи”. У статті “Інші фінансові доходи” показують дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, що обліковуються за методом участі в капіталі, які враховуються в рядку 110). Іншими словами, у рядку враховуються доходи від інвестицій без участі в контролі.

Рядок 130. “Інші доходи”. У статті “Інші доходи” показують дохід від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів, дохід від неопераційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

До інших доходів відносять доходи, що враховуються на однойменному рахунку 74, до яких належать доходи від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів, від безоплатно отриманих активів, від неопераційних курсових різниць тощо.

Витрати за цією статтею (собівартість плюс витрати з реалізації) показують у рядку 160 “Інші витрати”.

Рядок 140. “Фінансові витрати”. До фінансових витрат належать витрати на відсотки (за користування кредитами отриманими, за облігаціями випущеними, за фінансовою орендою тощо) та інші витрати підприємства, пов'язані з залученням позикового капіталу.

Рядок 160. “Інші витрати”. У статті “Інші витрати” відображаються собівартість реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів; втрати від неопераційних курсових різниць; втрати від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів; інші витрати, які виникають у процесі звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Рядок 165. “Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті”. Відображається прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті відповідно до П(С)БО 22 “Вплив інфляції”.

Рядки 170 та 175. “Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування”. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків).

Сума в рядку буде обов'язково відрізнятися від оподаткованого прибутку.

Рядок 180. “Податки на прибуток”. У статті “Податки на прибуток” показується сума податків на прибуток від звичайної діяльності, визначена згідно з П(С)БО 17 “Податок на прибуток”.

Важливо, що витрати на виплату податку не обов'язково будуть дорівнювати фактичній сумі податку, що належить до сплати. Така ситуація виникає у зв'язку з тим, що окремі витрати, наприклад на розваги, не включаються до валових витрат при розрахунку податку на прибуток. Аналогічна ситуація виникає також при врахуванні у податковому та фінансовому обліку витрат на оренду легкових автомобілів та паливно-мастильні матеріали, використані для легкових автомобілів. Так, у податковому обліку до валових витрат відносять 50 % витрат на оренду легкових автомобілів та на паливно-мастильні матеріали, використані для легкових автомобілів. У цих випадках виникають так звані *постійні різниці* з прибутку, які слід враховувати, відображаючи витрати з податку на прибуток. Тобто запис за дебетом субрахунка 981 і кредитом субрахунка 641 робиться на прибуток, скоригований на постійні різниці.

Крім постійних, вирізняють *тимчасові різниці*. Так, П(С)БО 7 вимагає щомісячного нарахування амортизації, виходячи з корисного строку служби, а за податковим обліком до витрат включають лише амортизацію, нараховану дозволивим податковим способом. У податковому обліку до валових витрат включається сума перерахованих постачальникам авансів, а у фінансовому обліку перераховані аванси не визнаються витратами. У податковому обліку аванси отримані включаються до валових доходів, а у фінансовому — ні. Однак такі різниці протягом довгострокової діяльності підприємства взаємно компенсуються, до того ж становлячи собою податкові активи чи пасиви.

Якщо у звіті про фінансові результати відображено прибуток у розмірі 60 тис. грн, а в декларації про прибуток — 50 тис., то при ставці податку 30 %¹ податок становитиме відповідно 18 тис. та 15 тис. грн. У звіті про фінансові результати буде відображено податок на прибуток у 18 тис. грн. У балансі буде відображено податковий пасив у розмірі 3 тис. грн та поточну заборгованість за податком на прибуток, але якщо є постійна різниця, наприклад у сумі 5 тис. грн витрат на розваги, то до суми витрат з податку на прибуток включають і податок з цієї постійної різниці, а тому витрати з податку на прибуток становитимуть 19,5 тис. грн, а податкові пасиви — 1,5 тис. грн.

Рядок 185. “Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності”. Відображається дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності, обчисленого згідно з П(С)БО 17 “Податок на прибуток”. Визначається як сума збитку, помноженого на коефіцієнт оподаткування. Ця сума вважається відстроченим податковим активом і враховується на рахунку 17 “Відстрочені податкові активи”. Робиться запис за дебетом рахунка 17 та кредитом субрахунка 981. При отриманні прибутку в наступних звітних періодах ця сума спи-

¹ З 1 січня 2004 р. ставка податку на прибуток дорівнює 25 %.

сується в сумі нарахованого податку на прибуток за фінансовим обліком (у межах сум на рахунку 17) записом за дебетом субрахунка 641 та кредитом рахунка 17.

Приклад. Підприємство розпочало свою діяльність у 2002 р. За 2002 р. воно зазнало фінансового збитку в розмірі 50,0 тис. грн і таку ж суму валового збитку відобразило у податковому обліку. Згідно із Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств” у підприємства є можливість протягом наступних звітних періодів зменшити оподатковуваний прибуток на цю суму і відповідно податок на прибуток на 15,0 тис. грн (50,0 тис. грн · 30 %), тобто виникає податковий актив у сумі 15,0 тис. грн. У наступному році можливі два варіанти:

а) фінансовий прибуток менший за податковий. Наприклад, фінансовий прибуток — 75,0 тис. грн і податковий прибуток без зменшення на збитки попереднього року — 100,0 тис. грн;

б) фінансовий прибуток більший за податковий. Наприклад, фінансовий прибуток — 75,0 тис. грн і податковий прибуток без зменшення на збитки попереднього року — 60,0 тис. грн.

В обліку буде зроблено записи, наведені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5. Бухгалтерські записи, пов’язані з заповненням рядка 185 Звіту про фінансові результати, тис. грн

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
1	2	3	4
2002 р.			
Відображення доходу з податку на прибуток від звичайної діяльності	17	981	15,0
2003 р., варіант а			
Нарахований податок на прибуток у фінансовому обліку	981	641	22,5
Донараховано податок на прибуток за даними податкового обліку	17	641	7,5
Зменшено податок на прибуток до перерахування в бюджет на суму податкового активу, відображеного у 2002 р.	641	17	15,0
Списано суму витрат з податку на прибуток на фінансові результати	791	981	22,5
Перераховано податок на прибуток у бюджет	641	311	15,0

Закінчення табл. 3.5

1	2	3	4
2003 рік, варіант б			
Нарахований податок на прибуток у фінансовому обліку	981	641	22,5
Зменшено податок на прибуток за даними податкового обліку	641	54	4,50
Зменшено податок на прибуток до перерахування в бюджет на суму податкового активу, відображеного у 2002 р.	641	17	15,0
Списано суму витрат з податку на прибуток на фінансові результати	791	981	22,5
Перераховано податок на прибуток у бюджет	641	311	3,0

Відображений у 2002 р. податковий актив у 2003 р. також може бути списаний у випадку нестачі податкового прибутку для списання цього активу. Списання податкового активу відображають записом за дебетом субрахунка 981 та кредитом рахунка 17.

Рядки 190 та 195. “Прибуток від звичайної діяльності”. Прибуток від звичайної діяльності визначається як різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податків з прибутку. Збиток від звичайної діяльності дорівнює збитку від звичайної діяльності до оподаткування та сумі податків на прибуток.

Рядки 200 та 205. “Надзвичайні доходи” і “Надзвичайні витрати”. Надзвичайні доходи — це доходи, незвичайні для підприємства або по суті, або за їх величиною. Тобто одні й ті ж по суті доходи для одного підприємства можуть бути звичайними, а для іншого — надзвичайними. Це ж стосується й надзвичайних витрат.

У статтях “Надзвичайні доходи” і “Надзвичайні витрати” відображають відповідно: невідшкодовані втрати від надзвичайних подій (стихійного лиха, пожеж, техногенних аварій тощо), включаючи витрати на запобігання виникненню втрат від стихійного лиха та техногенних аварій, які визначені за вирахуванням суми страхового відшкодування та покриття втрат від надзвичайних ситуацій за рахунок інших джерел; доходи і втрати від інших подій та операцій, які відповідають визначенню надзвичайних подій, наведеному у П(С)БО 3. **Втрати від надзвичайних подій відображаються за вирахуванням суми, на яку зменшується податок на прибуток від звичайної діяльності внаслідок цих втрат.** Зміст і вартісну оцінку доходів

або витрат від кожної надзвичайної події слід окремо розкривати в примітках до фінансових звітів.

Приклад. Підприємство у 2002 р. зазнало втрат матеріальних цінностей від надзвичайних подій на суму 100 тис. грн. Бухгалтерські записи наведено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6. Бухгалтерські записи, пов'язані з втратами від надзвичайних подій

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума, грн
Відображено втрати сировини і матеріалів	99	201	100 000
Відображено зменшення податку на прибуток за рахунок втрат від надзвичайних подій	641	99	30 000
Відображено збитки від надзвичайних подій для звітності	793	99	70 000

У рядку 205 буде відображена сума 70 000 грн.

Рядок 210. “Податки з надзвичайного прибутку”. У статті “Податки з надзвичайного прибутку” відображається сума податків, що підлягає сплаті з прибутку від надзвичайних подій.

Рядок 215. “Частка меншості.” Якщо на підприємстві є частка меншості, то відповідно до П(С)БО 20 “Консолідована фінансова звітність” (пункт 13) вводиться додатковий рядок 215. Частка меншості розраховується шляхом множення прибутку після оподаткування на відсоток власності, який не перебуває у володінні підприємства, яке звітується, і відображається від'ємною величиною у дужках.

Рядки 220 та 225. “Чистий прибуток (збиток).” Чистий прибуток (збиток) розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності та надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку та податків з надзвичайного прибутку.

Розділ II. Елементи операційних витрат

У розділі II Звіту про фінансові результати наводяться відповідні елементи операційних витрат (на виробництво і збут, управління та інші операційні витрати), яких зазнало підприємство в процесі своєї діяльності протягом звітного періоду, за вирахованням внутрішнього обороту, тобто витрат, які становлять собівартість продукції (робіт, послуг), виробленої і спожитої самим підприємством.

Собівартість реалізованих товарів, запасів, іноземної валюти у цьому розділі не наводиться.

Цей розділ є зведенням витрат, що наведені у розділі I Звіту про фінансові результати в рядках 40, 70, 80 та 90. Але слід зазначити, що сума всіх витрат може відрізнитись від суми витрат за названими рядками у зв'язку з тим, що у більшості випадків наявність запасів, готової продукції і незавершеного виробництва на початок і кінець року не є однаковою.

Отримати дані для заповнення рядків розділу можна з рахунків класу 8 “Витрати за елементами” (80—84).

Розділ III. Розрахунок показників прибутковості акцій

Розділ III Звіту про фінансові результати заповнюють відкриті акціонерні товариства, прості акції або потенційні прості акції яких відкрито продаються та купуються на фондових біржах, включаючи товариства, які перебувають у процесі випуску таких акцій. Заповнюючи цю частину звіту, слід керуватись П(С)БО 24 “Прибуток на акцію”.

У проміжній (квартальній) фінансовій звітності наводяться лише “Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію” та “Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію” (рядки 320 та 330).

Рядок 300. “Середньорічна кількість простих акцій”. У статті “Скоригована середньорічна кількість простих акцій” наводиться середньорічна кількість простих акцій в обігу, скоригована на середньорічну кількість потенційних простих акцій.

Приклад. На початок року перебувало в обігу 10 000 акцій номінальною вартістю 10 грн кожна. 1 квітня випущено додатково 5000 акцій з оплатою грошовими коштами, а 1 вересня викуплено 3000 власних акцій за грошові кошти.

Алгоритм розрахунку середньорічної кількості простих акцій в обігу наведено у табл. 3.7.

У наведеному прикладі вважається, що акції, продані чи викуплені саме в день, вказаний у таблиці. У загальному плані датою продажу (викупу) вважається день переходу права власності на такі акції.

Рядок 310. “Скоригована середньорічна кількість простих акцій”. У статті “Скоригована середньорічна кількість простих акцій” показують середньорічну кількість простих акцій в обігу, скориговану на кількість простих акцій, що можуть бути випущені в обіг згідно з укладеними угодами (опціон, ф'ючерсний контракт тощо).

Так, підприємство може разом з випуском облігацій надати їхнім власникам право обміняти їх на прості акції або надати власникам привілейованих акцій право обміняти такі акції на прості. Якщо таке право виникає, то

Таблиця 3.7. Розрахунок середньорічної кількості простих акцій в обігу

№	Дата	Зміст	Випущені акції	Власні викуплені акції	Акції в обігу	Часовий зважений коефіцієнт	Середньозважена кількість простих акцій, які перебувають у обігу (гр. 5 · гр. 6)	
A	1	2	3	4	5	6	7	
1	01.01.2000	Залишок на початок року	10 000	—	10 000	91/366	2 486	
2	01.04.2000	Випуск акцій	5 000	—	15 000	153/366	6 270	
3	01.09.2000	Викуп власних акцій		3 000	12 000	122/366	4 000	
4	31.12.2000	Залишок акцій на кінець року	15 000	3 000	12 000	—	—	
5	Середньозважена кількість простих акцій в обігу (р. 1 + р. 2 + р. 3 за гр. 7)							12 756

* Сума чисельників за графою 6 має дорівнювати кількості днів у році. 2000 р. був високосним, тому в знаменнику взято 366 днів.

Йдеться про **потенційні прості акції**. Тобто під потенційними простими акціями розуміють фінансовий інструмент або іншу угоду, яка дає право на отримання простих акцій.

Потенційні прості акції поділяють на такі:

- **антирозбавляючі прості акції**, під якими розуміють фінансовий інструмент або іншу угоду, конвертація яких у прості акції приведе до збільшення чистого прибутку (зменшення чистого збитку) на одну просту акцію від звичайної діяльності в майбутньому;

- **розбавляючі прості акції**, під якими розуміють фінансовий інструмент або іншу угоду, конвертація яких у прості акції призведе до зменшення чистого прибутку (збільшення чистого збитку) на одну просту акцію від звичайної діяльності в майбутньому.

До скоригованої середньорічної кількості простих акцій включають лише розбавляючі потенційні прості акції.

Приклад. Підприємство розрахувало середньорічну кількість простих акцій, яка становила 12 756 шт. Чистий прибуток, за вирахуванням дивідендів на привілейовані акції, становив 12 756 грн. Середня ціна акції на біржі протягом року — 1,2 грн. Це підприємство конвертує 60 тис. 10-відсоткових облігацій номінальною вартістю 60 тис. грн в акції у співвідношенні один до одного.

Розраховується додаткова кількість простих акцій, що розміщуються безоплатно згідно з опціоном. Для цього різницю між ринковою та номінальною вартістю однієї акції множать на додаткову кількість акцій, що випускаються для конвертації облігацій, та ділять на ринкову вартість акції.

Таким чином, додаткова кількість простих акцій, що розміщуються безоплатно, дорівнює: $(1,20 - 1,00) \cdot 60\,000 : 1,2 = 10\,000$ шт.

Скоригована кількість простих акцій становитиме:

$$12\,756 + 10\,000 + 50\,000 = 72\,756 \text{ шт.}$$

Рядок 320. “Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію”. У статті “Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію” наводиться показник, що розраховується діленням різниці між сумою чистого прибутку (збитку) і сумою дивідендів на привілейовані акції на середньорічну кількість простих акцій в обігу.

Рядок 330. “Скоригований чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію”. У статті “Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію” відображається показник, що розраховується діленням скоригованого чистого прибутку (збитку) на скориговану середньорічну кількість простих акцій в обігу.

Згідно з П(С)БО 24 “Прибуток на акцію” під скоригованим чистим прибутком (збитком) розуміють чистий прибуток (збиток) після вирахування дивідендів на привілейовані акції, скоригований на вплив розбавляючих простих акцій.

Приклад. Якщо підприємство обмінює 50 тис. 10-відсоткових облігацій на 50 тис. акцій, то воно в майбутньому не буде сплачувати: $50 \text{ тис. грн} \cdot 10\% = 5 \text{ тис. грн}$ відсотків, тобто його прибуток збільшиться на цю суму. Але з прибутку сплачується податок на прибуток, який при ставці 30% становитиме 1,5 тис. грн. Загальний прибуток підприємства збільшиться на: $5,0 \text{ тис.} - 1,5 \text{ тис.} = 3,5 \text{ тис. грн}$ (вплив розбавляючих простих акцій), тобто скоригований чистий прибуток становитиме: $12\,756 \text{ грн} + 3\,500 \text{ грн} = 16\,256 \text{ грн}$.

Скоригований чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію, в нашому випадку становитиме: $16\,256 \text{ грн} : 72\,756 = 0,22 \text{ грн}$.

Рядок 340. “Дивіденди на одну просту акцію”. У статті “Дивіденди на одну просту акцію” відображається показник, який розраховується шляхом ділення суми оголошених дивідендів на кількість простих акцій, за якими сплачуються дивіденди.

У МСБО при розрахунку дивідендів на одну просту акцію передбачається врахування фактора поправки.

Приклад. Підприємство може випускати акції для власних працівників на пільгових умовах. Наприклад, підприємство має 50 тис. акцій загальною вартістю на біржі 600 тис. грн (12 грн за одну акцію). На початку першого півріччя було випущено додатково 10 тис. акцій і запропоновано власним працівникам для викупу в співвідношенні: на 5 наявних акцій одна пільгова за ціною 6 грн за одну акцію.

Загальна ціна акцій компанії становитиме: 600 тис. грн + 60 тис. грн = 660 тис. грн. Середня ціна однієї акції становитиме 11 грн (теоретично справедлива вартість однієї акції).

Наступний крок — урахування фактора поправки. Середня кількість акцій, яку матимемо за рік, дорівнюватиме: $(50 \text{ тис.} + 60 \text{ тис.}) : 2 = 55 \text{ тис. шт.}$

Фактор поправки дорівнює біржовій ціні акції до випуску і реалізації пільгових акцій, поділений на справедливу ціну однієї акції після випуску пільгових акцій, тобто: $12 : 11 = 1,09$.

Наступний крок — розрахунок базового прибутку на акцію. Якщо прибуток по підприємству становить 100 000 грн, то розрахунок буде таким:

$$100\,000 : [(50\,000 \cdot 6 : 12 \cdot 1,09) + (60 \cdot 6 : 12)] = 1,75.$$

Вимоги до заповнення Звіту про фінансові результати малими підприємствами за формою № 2-м викладені у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 25 “Фінансовий звіт суб’єкта малого підприємництва”. На відміну від форми № 2 цей звіт не має розділу III, а також відрізняється меншою кількістю статей, що розкриваються у розділі I.

Форму Звіту про фінансові результати зі вказівками щодо його заповнення наведено в табл. 3.8.

Таблиця 3.8. Форма Звіту про фінансові результати

		Коди	
			01
Підприємство _____	Дата (рік, місяць, число)		
Територія _____	за ЄДРПОУ		
Орган державного управління _____	за КОАТУУ		
Галузь _____	за СПОДУ		
Вид економічної діяльності _____	за ЗКГНГ		
Одиниця виміру: тис. грн	за КВЕД		
	Контрольна сума		

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

за _____ 20 _ р.

Форма № 2 Код за ДКУД

1801003

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	015 + 020 + 030 + 035. К-т 701, 702, 703	
Податок на додану вартість	015	(Д-т 701, 702, 703), або (К-т 641, 643)	
Акцизний збір	020	(Д-т 701, 702, 703), або (К-т 641)	
	025	(Д-т 701, 702, 703), або (К-т 641, 642, 65x)	
Інші вирахування з доходу	030	(Д-т 704)	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	701 + 702 + 703	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(Д-т 90x), або (К-т 23, 26, 27, 28)	
Довідково: Сума нарахованого фіксованого сільськогосподарського податку	041	Д-т 91 — К-т 641 (фіксований сільськогосподарський податок)	
Довідково: Сума фактично сплаченого фіксованого сільськогосподарського податку	042	Д-т 641 — К-т 311 (фіксований сільськогосподарський податок)	
Валовий: прибуток	050	р. 035 – р. 040 > 0	
збиток	055	р. 035 – р. 040 < 0	

Продовження табл. 3.8

1	2	3	4
Інші операційні доходи	060	71x – ПДВ	
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	065	Див. П(С)БО 22	
Адміністративні витрати	070	(92x)	
Витрати на збут	080	(93x)	
Інші операційні витрати	090	(94x)	
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	100	р. 050 + (-055) + 060 – – 070 – 080 – 090 > 0	
збиток	105	р. (050 (055) + 060 – – 070 – 080 – 090) < 0	
Дохід від участі в капіталі	110	72x	
Інші фінансові доходи	120	73x	
Інші доходи	130	74x – ПДВ	
Фінансові витрати	140	(95x)	
Втрати від участі в капіталі	150	(96x)	
Інші витрати	160	(97x)	
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	165	П(с)БО 22	
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток	170	100 + сума рядків від 110–160 > 0	
збиток	175	100 (105) + сума рядків 110–160 < 0	
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(Д-т 981)	
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	р. 175 · К ¹	
Фінансові результати від звичайної діяльності: прибуток	190	р. 170 – р. 180	
збиток	195	р. 175 – р. 180	
Надзвичайні: доходи	200	75x	
витрати	205	· (Д-т 99x)	

¹ К — коефіцієнт оподаткування

Закінчення табл. 3.8

1	2	3	4
Податки з надзвичайного прибутку	210	(982)	
Частка меншості	215	Див. П(С)БО 20	
Чистий: прибуток	220	р. 190 (-195) + 200 (-205) – 210 > 0	
збиток	225	р. 190 (-195) + 200 (-205) – 210 < 0	

II. Елементи операційних витрат

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Матеріальні затрати	230	Рахунок 80 або К-т 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28	
Витрати на оплату праці	240	Д-т 81, або К-т 661	
Відрахування на соціальні заходи	250	Д-т 82, або К-т 65	
Амортизація	260	Д-т 83, або К-т 13	
Інші операційні витрати	270	Д-т 84, або К-т 372, 377, 63, 685	
Разом	280	Р. 230 + 240 + 250 + + 260 + 270	

III. Розрахунок показників прибуткових акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Середньорічна кількість простих акцій	300		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	320		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	330		
Дивіденди на одну просту акцію	340		

Керівник
Головний бухгалтер

Тема 4

**БУХГАЛТЕРСЬКА ЗВІТНІСТЬ.
ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ****4.1. Обґрунтування необхідності складання
Звіту про рух грошових коштів**

У процесі діяльності підприємство витрачає та отримує грошові кошти, тобто відбувається їх рух. У балансі підприємства показується кількість грошових коштів на початок та кінець періоду, з чого можна визначити лише величину їх збільшення чи зменшення. У Звіті про фінансові результати відображено лише суму нарахованих доходів та витрат, а також отриманий протягом звітного періоду прибуток, а інформація про джерела надходження та витрачання коштів відсутня.

Зовнішніх користувачів бухгалтерської інформації цікавить, чи були основним джерелом надходження грошових коштів операційна діяльність або інші надходження (вимушена реалізація необоротних активів, запасів, отримання кредитів), чи спрямовувались грошові надходження на розширення виробництва або погашення боргів, чи вмiє підприємство належним чином управляти власними коштами тощо.

Відповіді на ці запитання, які допомагають достовірно оцінити фінансовий стан підприємства, його спроможність генерувати позитивні грошові потоки, наводяться у Звіті про рух грошових коштів.

У короткостроковому плані призначення управління грошовими коштами полягає в тому, що підприємство повинно мати достатню кількість коштів для забезпечення своїх поточних зобов'язань. У довгостроковому плані підприємство має забезпечити відтворення довгострокової економічної вигоди, тобто продовжувати вкладення капіталу в нове виробництво та обладнання.

Наприклад, підприємство має 55 тис. грн дебіторської заборгованості за відпущені товари, на 10 тис. грн виробничих запасів і кредиторську заборгованість

у сумі 15 тис. грн. Іншими словами, фірма має оборотні активи у сумі 65 тис. грн. Щоб збалансувати цю короткострокову інвестицію в оборотні активи (65 тис. грн), у підприємства є лише кредиторська заборгованість у сумі 15 тис. грн, а 50 тис. грн (55 тис. + 10 тис. – 15 тис.) підприємство повинне мати власних грошових коштів. Таке короткострокове управління грошовими коштами називають *управлінням оборотним капіталом*.

За більш довгий час підприємство має покрити інвестиції довгостроковим фінансуванням. Якщо підприємство купує необоротні активи з 5-річним строком служби при 30-відсотковій валовій ставці прибутку на додатково вкладений капітал (без урахування амортизації), то був би сенс запозичити кошти під 5 % річних. Однак, якщо фінансування призначене для одного року, то у другому році у підприємства, при цій ставці прибутку після сплати відсотків за запозичення, залишиться 25 % прибутку до амортизації, після перерахування яких у рахунок запозичень залишиться ще борг у розмірі 75 % первісної вартості інвестиції. Ця потреба мати безпечне і надійне фінансування є однією з головних причин популярності оренди.

Часова відмінність, тобто короткостроковість та довгостроковість, є фундаментальною для управління грошовими коштами підприємства. У короткостроковому плані підприємство намагається збалансувати оборотні активи з поточними зобов'язаннями, а в ідеалі активи мають перевищувати зобов'язання. Якщо, наприклад, дебітори довго не розраховуються, то грошові кошти заморожуються, те саме відбувається і при збільшенні запасів понад міру. У такому разі для збалансування активів і зобов'язань підприємство може збільшити кредиторську заборгованість чи уповільнити оплату.

У довгостроковому плані управління грошовими коштами є інвестиційним рішенням. Вирішуючи питання інвестицій, необхідно виходити не лише з можливості інвестиції приносити дохід, а й визначити надійне джерело її фінансування.

У зв'язку з викладеним важливим завданням підприємства є прогнозування грошових потоків на тиждень, місяць, рік тощо. *Потік грошових коштів* — це надходження та витрачання грошей підприємства.

Управління грошовими потоками використовується не лише для захисних цілей або як реакція на надзвичайні події, а є необхідною умовою функціонування (виживання) підприємства.

4.2. Призначення Звіту про рух грошових коштів

Рух грошових коштів — надходження і вибуття грошових коштів та їх еквівалентів. Метою складання Звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах (далі — грошові кошти) за звітний період.

У Звіті про рух грошових коштів наводяться дані про рух грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Звіт про рух грошових коштів не передбачає майбутній рух грошових коштів, але є відправним при прогнозуванні, це важлива частина фінансового управління. Спеціалістами з управлінського обліку складаються внутрішні конфіденційні прогнози руху грошових коштів для керівництва підприємства.

Якщо грошові кошти підприємства зросли протягом певного періоду, то цей факт оцінюється позитивно, і навпаки. У кінцевому підсумку підприємство має створювати позитивні грошові потоки, щоб продовжити своє функціонування. Здатність підприємства генерувати довгострокові позитивні потоки грошових коштів є одним з критеріїв, за яким інвестори його оцінюють.

Справа в тому, що можна отримувати прибуток, але погане управління грошовими коштами може знищити підприємство. Втрата, наприклад, контролю над погашенням дебіторської заборгованості може призвести до необхідності запозичень, які мають свою ціну, часто вищу, ніж сума прибутку, отриманого підприємством. Тому необхідно не лише контролювати залишки коштів у банку, а й керувати активами і пасивами з метою генерування грошових коштів.

Звіт про рух грошових коштів відображає зміни в чистих активах підприємства, а також можливість останнього здійснювати платежі за поточними зобов'язаннями (ліквідність) у майбутньому. Він є індикатором майбутньої економічної життєздатності фірми.

Звіт показує, наскільки ефективно підприємство використовувало свої грошові кошти, на що їх використовувало і як генерувало (завдяки власним ресурсам чи зовнішнім запозиченням).

Якщо підприємство на початок періоду мало 50 тис. грн, а на кінець періоду — 150 тис. грн, то це збільшення можна оцінити як позитивне, але необхідно виявити, чому збільшилася сума коштів. Розглянемо варіанти руху грошових коштів, наведені в табл. 4.1.

Таблиця 4.1. Можливі варіанти руху грошових коштів

Показник	Варіант 1	Варіант 2
1	2	3
Операційний прибуток	1000	1000
Плюс зменшення дебіторської заборгованості	—	50
Мінус збільшення торгової дебіторської заборгованості	-500	—
Мінус збільшення запасів	-1000	-900
Плюс збільшення торгової кредиторської заборгованості	600	

Закінчення табл. 4.1

1	2	3
Мінус зменшення торгової кредиторської заборгованості	—	-600
Чисті грошові кошти від операційної діяльності	100	-450
Отримано кредит банку		550
Грошові кошти на початок періоду	50	50
Грошові кошти на кінець періоду	150	150

За даними табл. 4.1 в обох варіантах рух грошових коштів позитивний. Але у варіанті 1 збільшення грошових коштів відбулося за рахунок операційної діяльності, а у варіанті 2 підприємство отримало кредит, що пов'язано з майбутньою сплатою відсотків, тобто в майбутньому відбуватиметься додатковий вплив коштів, що вплине на співвідношення між власним і запозиченим капіталом та на рівень виплати дивідендів. Якщо відсоток за кредит досить високий, то він може поглинути весь прибуток від операційної діяльності, а тому П(С)БО 4 вимагає у Звіті про рух грошових коштів наводити дані про рух грошових коштів протягом звітного періоду окремо за результатами операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

4.3. Вимоги П(С)БО 4 до Звіту про рух грошових коштів

Звіт про рух грошових коштів має надавати користувачам інформацію про спроможність підприємства як суб'єкта інвестування чи кредитування генерувати (заробляти, залучати) грошові кошти, про рух грошових потоків, про зміни у їх складі.

Форма та вимоги до складання Звіту про рух грошових коштів визначені Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 4. У П(С)БО 4 також наводиться гармонізована з міжнародними стандартами термінологія.

Грошові кошти — готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Еквіваленти грошових коштів — короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни їхньої вартості (деPOSITИТНІ СЕРТИФІКАТИ, державні казначейські білети тощо).

Негрошові операції — операції, які не потребують використання грошових коштів та їх еквівалентів.

Обороти за негрошовими операціями (бартерні операції, вартість активів, отриманих за фінансовою орендою або шляхом емісії акцій) до Звіту про рух грошових коштів не включають.

Рух грошових коштів — надходження і вибуття грошових коштів та їх еквівалентів. При цьому переміщення грошей з каси у банк чи навпаки або розміщення тимчасово вільних коштів на депозитних рахунках до грошових потоків не включаються.

П(С)БО 4 передбачає складання звіту в розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Мета такого поділу грошових потоків полягає в тому, щоб чітко відобразити спроможність підприємства генерувати грошові кошти від операційної діяльності.

Операційна діяльність — основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю. Грошові потоки від операційної діяльності включають:

- надходження коштів від продажу готової продукції, товарів, робіт, послуг;
- надходження коштів від здавання майна в оренду;
- витрати на оплату сировини, товарів, робіт, послуг та інші витрати операційної діяльності (електроенергія, опалення, водопостачання, послуги зв'язку тощо);
- виплати за розрахунками з персоналом;
- сплата відсотків за користування кредитами;
- сплата податків, зборів тощо.

Інвестиційна діяльність — придбання та реалізація необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою еквівалентів грошових коштів, тобто інвестиційна діяльність — **це вкладення фінансових коштів з метою отримання доходу**. Грошові потоки від інвестиційної діяльності включають:

- надходження грошей від реалізації корпоративних прав (акції, частки в капіталі інших підприємств) та боргових зобов'язань **інших підприємств**, необоротних активів, майнових комплексів, від отримання дивідендів, від повернення раніше наданих позик тощо;
- видаток коштів внаслідок придбання корпоративних прав, боргових зобов'язань, необоротних активів, майнових комплексів, від надання позик тощо.

Фінансова діяльність — це діяльність, яка приводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства. Іншими словами фінансова діяльність — **це діяльність із залучення грошових коштів у резуль-**

таті фінансових операцій. Грошові потоки від фінансової діяльності включають:

- надходження грошових коштів від продажу власних акцій та боргових зобов'язань (облігацій), векселів, надходження внесків до статутного фонду, отримання банківських кредитів тощо;
- видаток коштів внаслідок викупу власних акцій, часток у статутному фонді, облігацій, повернення кредитів, сплати дивідендів тощо.

За міжнародним стандартом IAS 7 пропонуються два методи визначення обсягу руху грошових коштів: прямий та непрямий. За прямим методом з облікових документів, рахунків і реєстрів беруться обороти за всіма основними статтями надходжень та вибуття грошових коштів. Різниця між цими оборотами показує достатність чи недостатність коштів для діяльності підприємства.

П(С)БО 4 передбачено переважне використання більш простого непрямого методу, що ґрунтується на максимальному використанні вже підготовлених показників балансу та Звіту про фінансові результати і мінімальній потребі в підготовці даних з первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку.

За цим методом чистий рух грошових коштів від операційної діяльності є коригуванням всієї суми прибутку (збитку) підприємства за звітний період до оподаткування (рядок 170 або 175 Звіту про фінансові результати) на зміни на початок і кінець звітного періоду залишків виробничих запасів, дебіторської і кредиторської заборгованості, що утворилася за операціями операційної діяльності, доходів і витрат майбутніх періодів, резерву (забезпечення) майбутніх витрат і платежів, а також на обороти негрошових статей (амортизація необоротних активів, курсові різниці) та інших статей фінансової звітності, пов'язаних з рухом коштів від інвестиційної та фінансової діяльності. Негрошові операції до звіту не включаються.

Негрошові операції — це операції, що не потребують використання коштів і їх еквівалентів. Прикладами негрошових операцій є:

- бартерні операції;
- придбання активів шляхом емісії акцій;
- збільшення активів на умовах фінансової оренди і т. д.

Генерування грошових коштів полягає у продажу активів і зменшенні інвестицій у необоротні активи. Однак зменшення інвестицій у необоротні активи може завдавати збитків підприємству в довгостроковому плані.

Виходячи з концепції, викладеної у П(С)БО 4, робота із заповнення звіту починається з визначення різниці між статтями балансу на початок та кінець року. Збільшення активів є використанням грошових коштів, а зменшення — вивільненням грошових коштів, раніше вкладених в активи. Це взаємо-

відношення є оберненим щодо пасивів. У загальному плані чистий прибуток коригується на зміни в оборотних активах і зобов'язаннях за звітний період. Крім того, чистий прибуток коригується на негрошові статті (амортизація, відкладені податки чи збитки, зміни в курсі валют тощо). У багатьох випадках може відбуватися взаємозалік операцій, наприклад, збільшуються одночасно і актив, і зобов'язання (наприклад, купівля сировини без попередньої оплати).

Не відображаються у звіті внутрішні зміни у складі коштів або їхніх еквівалентів і негрошові операції. Як приклад внутрішньої зміни в складі коштів можна навести перерахування коштів із поточного рахунка на депозитний або одержання коштів із каси банку в касу підприємства.

Якщо надходження або використання коштів у результаті однієї операції включає суми, що належать до різних видів діяльності, то ці суми необхідно наводити окремо у складі відповідних видів діяльності. Наприклад, платіж за фінансовим лізингом включає заборгованість за устаткування (фінансова діяльність) та відсотки за використання устаткування (операційна діяльність).

4.4. Порядок та техніка складання Звіту про рух грошових коштів

Складання Звіту про рух грошових коштів можна поділити на кілька етапів¹:

- етап 1: “Перенесення показника прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування”;
- етап 2: “Визначення руху грошових коштів у результаті операційної діяльності”;
- етап 3: “Визначення руху грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності”;
- етап 4: “Визначення руху грошових коштів у результаті фінансової діяльності”;
- етап 5: “Визначення руху грошових коштів за звітний період”;
- етап 6: “Перенесення залишку грошових коштів на початок року”;
- етап 7: “Облік впливу зміни валютних курсів на залишок грошових коштів”;
- етап 8: “Визначення і звіряння залишку грошових коштів на кінець року”.

Дані про рух грошових коштів при здійсненні операційної діяльності визначаються за непрямим методом, а від інвестиційної та фінансової діяльності — прямим методом, шляхом узагальнення потрібних показників аналітичного обліку.

¹ Губська О. Звіт про рух грошових коштів // Баланс Агро. — 2001. — № 1. — С. 33—39.

Інформацію для заповнення Звіту про рух грошових коштів беруть з фінансової звітності за формами № 1, 2, 4, з приміток до звіту, з Головної книги та інших реєстрів, що містять аналітичні дані до окремих рахунків.

Етап 1. Перенесення показника прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування

Рядок 010. “Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування”. У статті “Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування” відображається прибуток або збиток від звичайної діяльності до оподаткування за звітний період, наведений у Звіті про фінансові результати (за надходженнями дані беруть з рядка 170, а за видатками — з рядка 175).

Етап 2. Рух грошових коштів у результаті операційної діяльності

Рух грошових коштів у результаті операційної діяльності визначається шляхом коригування прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування на суми:

- змін запасів, дебіторської і кредиторської заборгованості, пов'язаної з операційною діяльністю;
- наведені в негрошових статтях;
- наведені в статтях, пов'язаних з рухом грошових коштів у результаті інвестиційної та фінансової діяльності.

Рядок 020. “Амортизація необоротних активів”. У статті “Амортизація необоротних активів” відображаються амортизаційні відрахування з матеріальних і нематеріальних необоротних активів, нараховані протягом звітного періоду. Дані беруть з рядка 260 Звіту про фінансові результати (Розділ II. Елементи операційних витрат).

Показник додається до показника прибутку за рядком 10, тому що незважаючи на те, що нарахування амортизації хоч і веде до зменшення прибутку, але не призводить до зміни сум грошових коштів.

Наприклад, підприємство надало іншому підприємству послугу на суму 900 грн з ПДВ. Собівартість послуги складається зі 100 грн матеріальних витрат, 400 грн заробітної плати з нарахуваннями та 50 грн амортизації. Прибуток підприємства за господарською операцією становить:

$$\begin{aligned} & 900 \text{ грн виручки} - 150 \text{ грн ПДВ} - 100 \text{ грн матеріальних витрат} - \\ & - 400 \text{ грн заробітної плати з нарахуваннями} - 50 \text{ грн амортизація} = \\ & = 200 \text{ грн.} \end{aligned}$$

Таким чином, прибуток плюс амортизація є чистими надходженнями грошових коштів.

Рядок 030. “Збільшення (зменшення) забезпечень”. У статті “Збільшення (зменшення) забезпечень” відображається зміна (у графі “Надходження” — збільшення, у графі “Видаток” — зменшення) у складі забезпечень наступних витрат і платежів, які не пов’язані з інвестиційною та фінансовою діяльністю.

Для отримання інформації використовують Баланс ф. № 1, рядки 400—420 у частині операційних витрат. Слід зазначити, що за рядком 410 Балансу відображаються дані субрахунка 474 “Забезпечення інших витрат і платежів”, які можуть стосуватись як операційної, так і неопераційної діяльності. За рядком 420 Балансу відображається цільове фінансування з рахунка 48 “Цільове фінансування і цільові надходження”, яке також може бути пов’язане з неопераційною діяльністю. Це вимагає відокремлення в обліку (синтетичному чи аналітичному) забезпечень, пов’язаних з операційною та неопераційною діяльністю.

Рядок 040. “Збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць”. У статті “Збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць” у графі “Надходження” відображаються збитки, у графі “Видаток” — прибутки від курсових різниць внаслідок перерахунку статті Балансу “Грошові кошти та їх еквіваленти в іноземній валюті”.

Визначення *нереалізованих курсових різниць* у національних стандартах та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій не наведено.

У П(С)БО 21 “Вплив змін валютних курсів” наведено визначення *курскових різниць як різниці між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти за різних валютних курсів*. У цьому ж стандарті вказано, що *монетарні статті в іноземній валюті на кожну дату Балансу відображаються з використанням валютного курсу на дату Балансу*. До монетарних статей належать грошові кошти та їх еквіваленти, а також активи і зобов’язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів.

Але монетарні статті в іноземній валюті протягом року перераховуються декілька разів. Причому їх величина протягом звітних періодів коливається. Виходячи з вимог П(С)БО 4, під *нереалізованими курсовими різницями* для цілей складання Звіту про рух грошових коштів розуміють лише різниці, що виникли внаслідок перерахунку статті Балансу “Грошові кошти та їх еквіваленти в іноземній валюті”.

Такі курсові різниці протягом року відображаються записами за дебетом субрахунків 312, 314, 351 та кредитом субрахунка 744 (позитивні) і дебетом субрахунка 974 та кредитом субрахунків 312, 314, 351 (негативні). Але в рядку 040 відображається не весь оборот, а лише перерахунок сальдо коштів на кінець звітного періоду.

Наприклад, підприємство мало на початок року 1000 дол. США, курс долара на початок року — 5,2 грн. У Балансі буде показано суму коштів в іноземній валюті у перерахунку за курсом НБУ — 5200 грн. На кінець року на підприємстві залишилось 500 дол. при курсі 5,5 грн. На дату сплати за товар у березні курс долара становив 5,6 грн, і підприємство витратило 500 дол. США. На дату сплати за товар було відображено курсову різницю: $(5,6 - 5,2) \cdot 500 = 200$ грн (було зроблено запис: Д-т 632 — К-т 312 на суму 2800 грн та відображено курсову різницю за дебетом субрахунка 312 та кредитом субрахунка 714 у сумі 200 грн). У першому кварталі на дату Балансу курс долара був 5,6 грн, отже, буде відображено і курсову різницю за залишком коштів (200 грн) записом за дебетом субрахунка 312 та кредитом субрахунка 744. Якщо до кінця року курс долара не змінювався, то за рядком 040 буде відображено нереалізовану курсову різницю у сумі 200 грн, незважаючи на те, що оборот за дебетом субрахунка 312 та кредитом субрахунків 714 та 744 становив 400 грн.

Реалізовані курсові різниці — це курсові різниці, що виникли за дебіторською чи кредиторською заборгованістю в іноземній валюті на дату балансу. Так, позитивні нереалізовані курсові різниці, що виникли внаслідок перерахунку дебіторської заборгованості за операційною діяльністю, відображаються стандартним записом Д-т 362 — К-т 714, а негативні — Д-т 945 — К-т 362. По неопераційній діяльності записи будуть відповідно Д-т 362 — К-т 744 та Д-т 974 — К-т 362. При перерахунку кредиторської заборгованості замість субрахунка 362 застосовується субрахунок 632.

Приклад. Підприємство на дату балансу має дебіторську заборгованість за товар німецького підприємства на суму 1000 євро та російського на суму 20 000 російських рублів. Курс євро на дату виникнення заборгованості — 5,7 грн, на дату балансу — 5,8 грн. Курс рубля на дату виникнення заборгованості — 0,17 грн, на дату балансу — 0,16. Крім того, підприємство має кредиторську заборгованість за товари у сумі 1500 та за необоротні активи — 3200 дол. США. Курс долара на дату виникнення заборгованості — 5,4 грн, а на дату балансу — 5,3 грн. Підприємство на дату балансу також мало на рахунку 1400 дол. США, курс долара змінився з 5,25 до 5,3 грн. У кінцевому результаті буде зроблено записи, наведені в табл. 4.2.

Таким чином, п’ята операція табл. 4.2 відображає суму нереалізованої курсової різниці, яку буде включено в рядок 040 Звіту про рух грошових коштів. Курсові різниці за першою — третьою операціями будуть відображені як складова руху коштів від операційної діяльності, а реалізована курсова різниця за операцією 4 (табл. 4.2) — як складова руху грошових коштів від інвестиційної діяльності (неопераційна курсова різниця).

На перший погляд, збиток слід відображати у графі “Видаток”, що у загальному плані правильно. Але за рядком 10 відображається вся сума при-

Таблиця 4.2. Відображення реалізованих та нереалізованих курсових різниць у бухгалтерському обліку

№	Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
1	Відображено реалізовану курсову різницю за дебіторською заборгованістю в євро $[(5,8 - 5,7) \cdot 1000]$	362	714	100
2	Відображено реалізовану курсову різницю за дебіторською заборгованістю у рос. рублях $[(0,16 - 0,17) \cdot 20\ 000]$	945	362	200
3	Відображено реалізовану курсову різницю за кредиторською заборгованістю за товари у доларах США $[(5,4 - 5,3) \cdot 1500]$	632	714	150
4	Відображено реалізовану курсову різницю за кредиторською заборгованістю за необоротні активи у доларах США $[(5,4 - 5,3) \cdot 3200]$	632	744	320
5	Відображено нереалізовану (неопераційну різницю) за рахунок зміни курсу долара за наявною валютою $[(5,3 - 5,25) \cdot 1400]$	312	744	70

бутку підприємства, включаючи курсові різниці. Щоб виключити вплив курсових різниць на прибуток від операційної діяльності, позитивні курсові різниці відображають як видаток, а негативні — як надходження. Вплив зміни валютних курсів (курсова різниця) відображається за рядком 420 звіту як окрема стаття.

Рядок 050. “Збиток (прибуток) від неопераційної діяльності”. У статті у графі “Надходження” відображається збиток, у графі “Видаток” — прибуток від володіння (дивіденди, відсотки тощо) та реалізації фінансових інвестицій, а також від продажу основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, інших довгострокових активів, від обміну оборотних активів на необоротні активи і фінансові інвестиції, від неопераційних курсових різниць, інші прибутки і збитки від інвестиційної та фінансової діяльності (без урахування витрат на сплату відсотків).

Дивіденди нараховані підлягають виключенню з прибутку від звичайної діяльності, тому що у рядку 010 відображається весь прибуток підприємства. Для визначення прибутку від операційної діяльності з нього необхідно виключити дивіденди, тобто дивіденди отримані відобразити у графі “Видаток”. Оскільки дивіденди отримані є результатом інвестиційної діяльності, то вони будуть відображені у рядку 220 звіту.

Інформація для заповнення рядка 050 міститься у Звіті про фінансові результати ф. № 2 (алгебраїчна сума рядків 110—160). Однак слід врахувати, що з отриманої суми необхідно вилучити: збиток (прибуток) від операційних

курсів різниць, врахованих у рядку 040 звіту ф. № 3; витрати на сплату відсотків (враховуються в рядку 060 графі 3 звіту ф. № 3); отримані відсотки і дивіденди (враховуються в рядках 210 та 220 відповідно) і прибуток від іншої неопераційної діяльності. Збиток відображається за графою 3, а прибуток — за графою 4.

Розглянемо приклад: надання ветеранові війни подарунку. Ця операція не належить до операційної діяльності. Для придбання подарунку раніше підприємство витратило грошові кошти, надходження яких за іншими статтями звіту не відображається. Видача подарунку буде відображена записом Д-т 949 — К-т 28.

Розглянемо наступний приклад, який пояснює, чому прибуток від реалізації необоротних активів ставиться у графу “Видаток”. Реалізовано основні засоби на суму 10 тис. грн залишковою вартістю 8 тис. грн. Надходження коштів у сумі 10 тис. грн буде відображено у рядку 190 звіту. Але рядок 10 включає всі прибутки від звичайної діяльності, в тому числі 2 тис. грн прибутку від реалізації основних засобів, а тому, відображаючи прибуток у 2 тис. грн за рядком 050, ми тим самим відображаємо реальний рух грошових коштів, уникаючи подвійного відображення їх надходження.

Рядок 060. “Витрати на сплату відсотків”. У статті “Витрати на сплату відсотків” відображають витрати, наведені в статті “Фінансові витрати” Звіту про фінансові результати (витрати на сплату відсотків за користування кредитами і позиками, нарахованих протягом звітного періоду). Інформацію для заповнення рядка наведено у рядку 140 Звіту про фінансові результати (обороту за дебетом субрахунка 951 “Відсотки за кредит”). Нараховані відсотки зменшують операційний прибуток, а тому додаються до нього і відображаються за графою “Надходження”.

Рядок 070. “Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах”. У статті “Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах” відображається різниця між сумами грошових надходжень та сумами грошових видатків, відображених відповідно до п. 13—18 П(С)БО 4.

Рядок 080. “Зменшення (збільшення) оборотних активів”. У статті “Зменшення (збільшення) оборотних активів” у графі “Надходження” відображається зменшення, у графі “Видаток” — збільшення статей оборотних активів (крім статей “Грошові кошти та їх еквіваленти”, “Поточні фінансові інвестиції” та інших статей неопераційних оборотних активів), що відбулись протягом звітного періоду.

У цьому рядку не враховуються зміна дебіторської заборгованості з поточного податку на прибуток і зменшення дебіторської заборгованості за іншими платежами до бюджету внаслідок зарахування кредиторської заборгова-

ності за поточним податком на прибуток, а також зміни в складі оборотних активів, які є наслідком негрошових операцій інвестиційної діяльності (обмін на необоротні активи, фінансові інвестиції тощо) та фінансової діяльності (виплата дивідендів або погашення зобов'язань з фінансової оренди виробничими запасами, продукцією, товарами тощо, негрошові внески до статутного капіталу та ін.) або виправлення помилок минулих років, а тому загальна сума за цим рядком не завжди збігається із загальною сумою оборотних активів, вказаною в рядку 260 балансу (“Оборотні активи”, усього за розділом).

Наприклад, згідно з балансом на підприємстві зменшилась кількість запасів на 100 тис. грн. У результаті аналізу операцій із запасами було виявлено, що здійснювались бартерні операції з обміну запасів на основні засоби на суму 180 тис. грн. Тобто грошові операції у такому разі за рядком “Надходження” необхідно показати в сумі 80 тис. грн (180 тис. грн – 100 тис. грн). При цьому одночасно необхідно на цю ж суму скоригувати видаток коштів на інвестиційну діяльність. Якщо первісна вартість основних засобів за рядком 031 балансу збільшилась на 300 тис. грн, то за рядком 250 Звіту про рух грошових коштів (Розділ II. Рух коштів від інвестиційної діяльності) необхідно відобразити у видатку суму: 300 тис. – 80 тис. = 220 тис. грн.

Збільшення оборотних активів проставляється у графі 4 (видаток), а зменшення — у графі 3 (надходження) звіту, оскільки передбачається, що збільшення запасів веде до зменшення грошових коштів, і навпаки.

Рядок 090. “Зменшення (збільшення) витрат майбутніх періодів”. У статті “Зменшення (збільшення) витрат майбутніх періодів” у графі “Надходження” відображається зменшення, у графі “Видаток” — збільшення у складі витрат майбутніх періодів, що здійснювались протягом звітного періоду.

У рядку відображається різниця між графами 3 та 4 рядка 270 форми № 1.

Рядок 100. “Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань”. У статті “Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань” у графі “Надходження” відображається збільшення, у графі “Видаток” — зменшення у статтях розділу балансу “Поточні зобов'язання” (крім статей “Короткострокові кредити банків”, “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями”, “Поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками”, сум зобов'язань за відсотками та інших зобов'язань, не пов'язаних з операційною діяльністю). При цьому не враховуються зміни у складі поточних зобов'язань, які є наслідком негрошових операцій інвестиційної діяльності та фінансової діяльності (погашення поточного зобов'язання шляхом передачі необоротних активів і фінансових інвестицій, зарахування внесків до капіталу тощо) або виправлення помилок минулих років.

При визначенні суми збільшення (зменшення) поточних зобов'язань не враховуються зміна суми зобов'язання з поточного податку на прибуток і зменшення зобов'язань за іншими платежами до бюджету внаслідок зараху-

вання дебіторської заборгованості за поточним податком на прибуток, які відображаються у рядку 80.

Рядок 110. “Збільшення (зменшення) доходів майбутніх періодів”. У статті “Збільшення (зменшення) доходів майбутніх періодів” у графі “Надходження” відображається збільшення, у графі “Видаток” — зменшення у складі доходів майбутніх періодів протягом звітного періоду. Це означає збільшення надходжень грошових коштів при збільшенні балансу за розділом V.

Відображається зміна даних рядка 630 форми № 1 (гр. 4 – гр. 5).

Рядок 120. “Грошові кошти від операційної діяльності”. У статті “Грошові кошти від операційної діяльності” відображається різниця між сумами надходжень та видатків, відображених відповідно до п. 19—23 П(С)БО 4.

Відображається різниця між сумами надходжень і витрат за рядками 070—110 звіту за формою № 3.

Рядок 130. “Сплачені відсотки”. У статті “Сплачені відсотки” відображаються суми грошових коштів, використаних на сплату відсотків за користування позиковим капіталом та за іншими фінансовими зобов'язаннями (випущеними облігаціями, фінансовими й орендними угодами і т. ін.). Сума сплачених відсотків за звітний період відображається у графі “Видаток”.

Рядок 140. “Сплачені податки на прибуток”. У статті “Сплачені податки на прибуток” показують використання грошових коштів для сплати податків на прибуток за умови, що вони конкретно не ототожнюються з фінансовою або інвестиційною діяльністю. Якщо податок на прибуток сплачено продукцією підприємства (натурою), то така сума до графі не вноситься, оскільки не привела до руху грошових коштів.

На практиці складно пов'язати суму сплаченого податку з конкретним видом діяльності, а тому така сума відображається окремою статтею у складі операційної діяльності. Якщо суму податку можна віднести конкретно до фінансової чи інвестиційної діяльності, то її необхідно відображати у складі такої діяльності, а не в цьому рядку.

У зв'язку з тим, що податок на прибуток за звітний період сплачується у наступному звітному періоді, дані рядка 140 звіту форми № 3 не завжди будуть збігатися з даними рядка 180 форми № 2 “Звіт про фінансові результати”.

Для визначення суми сплаченого податку на прибуток можна скористатись даними бухгалтерського обліку, а також декларацією про прибуток.

Рядок 150. “Чистий рух коштів до надзвичайних подій”. У статті “Чистий рух коштів до надзвичайних подій” показують надходження або видаток коштів, відображених у статті “Грошові кошти від операційної діяльності”,

з урахуванням видатку коштів, відображених відповідно до п. 25—26 П(С)БО 4.

Відображається різниця між значеннями рядків 120 і 130, 140 звіту.

Рядок 160. “Рух коштів від надзвичайних подій”. У статті “Рух коштів від надзвичайних подій” відображають відповідно надходження або видаток коштів, пов’язані з надзвичайними подіями в процесі операційної діяльності.

До надзвичайних подій належать події або операції, що відрізняються від звичайної діяльності підприємства, які не будуть повторюватися періодично або в кожному такому періоді. До переліку надзвичайних подій входять стихійне лихо (повінь, землетрус, град), техногенні катастрофи, аварії тощо.

Рух коштів від надзвичайних подій у формі № 3 передбачається відображати окремими статтями в складі операційної, інвестиційної або фінансової діяльності. Надходженнями коштів від надзвичайних подій можуть бути страхові відшкодування, кошти бюджетів, виділені на ліквідацію наслідків надзвичайних подій. Витрати коштів пов’язані насамперед з попередженням чи ліквідацією наслідків надзвичайних подій.

Одержання коштів від надзвичайних подій відображають у графі 3 “Надходження”, а використання — відповідно в графі 4 “Видаток”.

Рядок 170. “Чистий рух коштів від операційної діяльності”. У статті “Чистий рух коштів від операційної діяльності” відображається результат руху коштів від операційної діяльності, з урахуванням руху коштів від надзвичайних подій.

Етап 3. Визначення руху грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності

При складанні Звіту про рух грошових коштів від операційної діяльності основними джерелами інформації були форми № 1 “Баланс” та № 2 “Звіт про фінансові результати”. Водночас рух грошових коштів від інвестиційної і фінансової діяльності визначається прямим методом, а тому для правильного відображення руху коштів від інвестиційної та фінансової діяльності основні дані беруться із системи аналітичного обліку. Отже, від якості системи аналітичного обліку буде залежати і якість складеного Звіту про рух грошових коштів.

Рух грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності визначається на підставі аналізу змін у розділі балансу “Необоротні активи” та статті “Короткострокові фінансові інвестиції”.

Рядок 180. “Реалізація фінансових інвестицій”. У статті “Реалізація фінансових інвестицій” відображають суми грошових надходжень від продажу акцій або боргових зобов’язань інших підприємств, а також часток у капіталі інших

підприємств (інші, ніж надходження за такими інструментами, що визнаються як еквіваленти грошових коштів, або за такими, що утримуються для дилерських або торговельних цілей). Сума відображається за графою “Надходження”.

Рядок 190. “Реалізація необоротних активів”. У статті “Реалізація необоротних активів” відображаються надходження грошових коштів від продажу основних засобів, нематеріальних активів, а також інших довгострокових необоротних активів (крім фінансових інвестицій).

Наприклад, за 10 тис. грн було реалізовано обладнання, яке має залишкову вартість 12 тис. грн. У рядку 190 буде показано 10 тис. грн, а 2 тис. грн буде включено до форми № 2.

Рядок 200. “Реалізація майнових комплексів”. У статті “Реалізація майнових комплексів” показують надходження грошових коштів від продажу дочірніх підприємств та інших господарських одиниць (за вирахуванням грошових коштів, які були реалізовані у складі майнового комплексу).

Дані беруть за рядками 030—032 форми № 1 (гр. 4 – гр. 3).

Рядок 210. “Отримані відсотки”. У статті “Отримані відсотки” відображають надходження грошових коштів у вигляді відсотків за позики, надані іншим сторонам (інші, ніж позики, здійснені фінансовою установою), за фінансовими інвестиціями в боргові цінні папери, за використання переданих у фінансову оренду необоротних активів тощо.

Рядок 220. “Отримані дивіденди”. У статті “Отримані дивіденди” відображають суми грошових надходжень у вигляді дивідендів як результат придбання акцій або часток у капіталі інших підприємств (крім виплат за такими інструментами, які визнаються як еквіваленти грошових коштів, або за такими, що утримуються для дилерських або торговельних цілей).

Рядок 230. “Інші надходження”. У статті “Інші надходження” показують надходження грошових коштів від повернення авансів (крім авансів, пов’язаних з операційною діяльністю) та позик, наданих іншим сторонам (інші надходження, ніж аванси та позики фінансової установи), надходження грошових коштів від ф’ючерсних контрактів, форвардних контрактів, опціонів тощо (за винятком тих контрактів, які укладаються для основної діяльності підприємства, або коли надходження класифікуються як фінансова діяльність), та інші надходження, які не передбачені у зазначених вище статтях.

Рядок 240. “Придбання фінансових інвестицій”. У статті “Придбання фінансових інвестицій” відображаються виплати грошових коштів для придбання акцій або боргових зобов’язань інших підприємств, а також часток

участі у спільних підприємствах (інші, ніж виплати за такими інструментами, що визнаються як еквіваленти грошових коштів, або за такими, що утримуються для дилерських або торговельних цілей).

Рядок 250. “Придбання необоротних активів”. У статті “Придбання необоротних активів” показують виплати грошових коштів для придбання основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних активів (крім фінансових інвестицій).

Дані для заповнення рядка беруться з аналітичного обліку або Приміток до звіту, а також за рядками 011—012, 020, 030—032, 070 форми № 1 (гр. 4 – гр. 3).

Наприклад, суму, витрачену на придбання основних засобів (C_n), можна визначити за формулою

$$C_n = ПВ_{кр} + ПВ_v - ПВ_{пр},$$

де $ПВ_{кр}$ — первісна вартість основних засобів на кінець року;

$ПВ_n$ — первісна вартість вибулих основних засобів;

$ПВ_{пр}$ — первісна вартість основних засобів на початок року.

Рядок 260. “Придбання майнових комплексів”. У статті “Придбання майнових комплексів” відображаються грошові кошти, сплачені за придбані дочірні підприємства та інші господарські одиниці (за вирахуванням грошових коштів, придбаних у складі майнового комплексу).

Рядок 270. “Інші платежі”. У статті “Інші платежі” показують аванси (крім пов’язаних з операційною діяльністю) і позики грошовими коштами, надані іншим сторонам (крім авансів і позик фінансових установ); виплати грошових коштів за ф’ючерсними, форвардними контрактами, опціонами тощо (за винятком випадків, коли такі контракти укладаються для операційної діяльності підприємства або виплати класифікуються як фінансова діяльність); інші платежі, що не передбачені у зазначених вище статтях.

До інших платежів входять виплати грошових коштів на поліпшення основних засобів, що пов’язані зі збільшенням їхньої балансової вартості.

Рядок 280. “Чистий рух коштів до надзвичайних подій”. У статті “Чистий рух коштів до надзвичайних подій” показують різницю між сумами грошових надходжень та видатків, відображених відповідно до п. 31—40 П(С)БО 4.

Рядок 290. “Рух коштів від надзвичайних подій”. У статті “Рух коштів від надзвичайних подій” відображаються відповідно надходження або видаток коштів, пов’язані з надзвичайними подіями в процесі інвестиційної діяльності.

Рядок 300. “Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності”. У статті “Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності” відображається результат руху коштів від інвестиційної діяльності з урахуванням руху коштів від надзвичайних подій.

Етап 4. Визначення руху коштів у результаті фінансової діяльності

Рух грошових коштів у результаті фінансової діяльності визначається на основі змін у статтях Балансу за розділом “Власний капітал” та статтях, пов’язаних із фінансовою діяльністю, у розділах балансу: “Забезпечення наступних витрат і платежів”, “Довгострокові зобов’язання” і “Поточні зобов’язання” (“Короткострокові кредити банків” і “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями”, “Поточні зобов’язання за розрахунками з учасниками” тощо).

Для заповнення розділу III звіту необхідно також проаналізувати аналітичні дані за зазначеними статтями, які обов’язково пов’язані з рухом грошових коштів. Тобто необхідно проаналізувати суть операції. Якщо, наприклад, облігації перетворено у прості акції, то ця операція не привела до руху грошових коштів. Якщо підприємство випустило і реалізувало прості акції, а потім спрямувало виручені кошти на викуп облігацій, то ці операції пов’язані з рухом грошових коштів.

Не будуть відображені у цьому розділі також такі операції, як виплата дивідендів не грошовими коштами, негрошові внески до статутного фонду.

Рядок 310. “Надходження власного капіталу”. У статті “Надходження власного капіталу” відображаються надходження грошових коштів від розміщення акцій та інших операцій, що приводять до збільшення власного капіталу.

Рядок 320. “Отримані позики”. У статті “Отримані позики” відображаються надходження грошових коштів у результаті утворення боргових зобов’язань (позик, векселів, облігацій, а також інших видів короткострокових і довгострокових зобов’язань, не пов’язаних з операційною діяльністю).

З метою отримання інформації для заповнення рядка використовують дані балансу — рядки 440, 450, 500, 510 (гр. 4 – гр. 3).

Рядок 330. “Інші надходження”. У статті “Інші надходження” показують інші надходження грошових коштів, пов’язані з фінансовою діяльністю.

Рядок 340. “Погашення позик”. У статті “Погашення позик” відображаються виплати грошових коштів для погашення отриманих позик.

Рядок 350. “Сплачені дивіденди”. У статті “Сплачені дивіденди” показують суми дивідендів, сплачені грошовими коштами. Слід враховувати, що в цей

рядок включають також сплачені з дивідендів податки. Сума за цим рядком визначається на підставі рядка 140 Звіту про власний капітал з урахуванням зміни залишків за рядком 590 балансу.

Рядок 360. “Інші платежі”. У статті “Інші платежі” показують використання грошових коштів для викупу раніше випущених акцій підприємства, виплати грошових коштів орендодавцю для погашення заборгованості за фінансовою орендою та за іншими платежами, пов’язаними з фінансовою діяльністю.

Рядок 370. “Чистий рух коштів до надзвичайних подій”. У статті “Чистий рух коштів до надзвичайних подій” показують різницю між сумою грошових надходжень та видатків, відображених відповідно до п. 45—50 П(С)БО 4.

Рядок 380. “Рух коштів від надзвичайних подій”. У статті “Рух коштів від надзвичайних подій” відображаються відповідно надходження або видаток коштів, пов’язані з надзвичайними подіями в процесі фінансової діяльності.

Рядок 390. “Чистий рух коштів від фінансової діяльності”. У статті “Чистий рух коштів від фінансової діяльності” відображається результат руху коштів від фінансової діяльності, з урахуванням руху коштів від надзвичайних подій.

Етап 5. Визначення чистого руху коштів за звітний період (зміна величини грошових коштів за звітний період)

Рядок 400. “Чистий рух коштів за звітний період”. У статті “Чистий рух коштів за звітний період” показують різницю між сумою грошових надходжень та видатків, відображених у статтях “Чистий рух коштів від операційної діяльності”, “Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності” та “Чистий рух коштів від фінансової діяльності”.

Етап 6. Перенесення залишку грошових коштів на початок року

Рядок 410. “Залишок коштів на початок року”. У статті “Залишок коштів на початок року” показують залишок грошових коштів на початок року, наведений у балансі (сума рядків 230 і 240 графі 3 форми № 1).

Етап 7. Облік впливу зміни валютних курсів

Рядок 420. “Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів”. У статті “Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів” у графі “Надходження” відображається збільшення, у графі “Видаток” — зменшення залишку грошових коштів в іноземній валюті внаслідок коливань валютного курсу протягом

звітного періоду. До цієї статті включається сальдо оборотів за субрахунками 945, 974, 714, 744 у кореспонденції із субрахунками 302 “Каса в іноземній валюті”, 312 “Поточні рахунки в іноземній валюті” та 314 “Інші рахунки в банку в іноземній валюті”.

Етап 8. Визначення і звіряння залишку грошових коштів на кінець року

Рядок 430. “Залишок коштів на кінець року”. У статті “Залишок коштів на кінець року” наводиться різниця між сумою грошових надходжень та видатків, відображених у статтях “Залишок коштів на початок року”, “Чистий рух коштів за звітний період” та “Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів”. Розрахований таким чином показник має дорівнювати наведеному в балансі залишку грошових коштів та грошових еквівалентів на кінець звітного періоду.

Форму Звіту про рух грошових коштів наведено в табл. 4.3.

4.5. Розкриття інформації про рух грошових коштів

У примітках до фінансової звітності наводиться (розкривається) така інформація:

- а) склад грошових коштів;
- б) склад статей “Інші надходження”, “Інші платежі” та інших статей, які об’єднують декілька видів грошових потоків;
- в) негрошові операції інвестиційної та фінансової діяльності;
- г) значне сальдо грошових коштів, які є в наявності у підприємства і недоступні для використання групою, до якої належить підприємство.

У випадку придбання або продажу майнових комплексів протягом звітного періоду наводиться (розкривається) така інформація:

- а) загальна вартість придбання або реалізації майнового комплексу;
- б) частина загальної вартості майнового комплексу, яка, відповідно, була сплачена або отримана у формі грошових коштів;
- в) сума грошових коштів у складі активів майнових комплексів, що були придбані чи реалізовані;
- г) сума активів (крім грошових коштів) і зобов’язань придбаного або реалізованого майнового комплексу в розрізі окремих статей.

Таблиця 4.3. Форма Звіту про рух грошових коштів

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

за _____ 200_ р.

Форма № 3 Код за ДКУД

1801004

Стаття	Код	За звітний період	
		Надходження	Видаток
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	010	Ф. 2, р. 170	Ф. 2, р. 175
Коригування на:			
амортизацію необоротних активів	020	Ф. 2, р. 260	×
збільшення (зменшення) забезпечень	030	Ф. 1, р. 400, 410, 420 — збільшення (у частині операційних витрат)	Ф. 1, р. 400, 410, 420 — зменшення (у частині операційних витрат)
збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	040	Ф. 2 р. 130 (Д-т 945, 974 — К-т 362, 631)	Ф. 2, р. 90, 160 (Д-т 362, 631, К-т 714, 744)
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності	050	Ф. 2, р. 150, 160	Ф. 2, р. 110, 120, 130
Витрати на сплату відсотків	060	Ф. 2, р. 140	×
Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах	070	Ф. 3, р. 010 ± (020 + 030 + 040 + 050 + 060)	
Зменшення (збільшення):			
оборотних активів	080	Ф. 1, р. 100—140, 160, 170, 180, 200, 210, 250 — зменшення	Ф. 1, р. 100—140, 160, 170, 180, 200, 210, 250 — збільшення
витрат майбутніх періодів (збільшення статей — видаток, зменшення — прибуток)	090	Ф. 1, р. 270 — зменшення	Ф. 1 р. 270 — збільшення
Збільшення (зменшення): поточних зобов'язань ¹	100	Ф. 1, р. 620 — збільшення	Ф. 1, р. 620 — зменшення

¹ Не враховується зміна зобов'язань з податку на прибуток; погашення зобов'язань з ПДВ шляхом зменшення суми переплати податку на прибуток; збільшення зобов'язань зі сплати прибуткового податку, який нарахований на дивіденди; зміна зобов'язань за відсотками; зміна суми

Продовження табл. 4.3

1	2	3	4
доходів майбутніх періодів	110	Ф. 1, р. 630 — збільшення	Ф. 1, р. 630 — зменшення
Грошові кошти від операційної діяльності	120	Ф. 3, р. 070—110	
Сплачені: відсотки	130	×	Ф. 1, р. 610, ф. 2 р. 140 ¹ (або Д-т 684 — К-т 311)
податки на прибуток	140	×	Дебет р. 641 (податок на прибуток) та кредит рахунка грошових коштів (або р. 180 ф. 2)
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	150	± Ф. 3, 120 + 130 + 140	
Рух коштів від надзвичайних подій	160	Рахунок 75 (операційні)	Рахунок 99 (операційні)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	170	+ Ф. 3 р. 150 + 160	- Ф. 3, р. 150 + 160
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Реалізація: фінансових інвестицій	180	Ф. 1, зміни у статтях 040, 045, 220, 210 ² (Рахунок 741 без ПДВ)	×
необоротних активів	190	Ф. 1, зміни у статтях 030—032, 020, 050, 070, 210, що пов'язані з рухом грошових коштів (субрахунок 742 без ПДВ)	×
майнових комплексів	200	Субрахунок 743 без ПДВ	

авансів одержаних, що не пов'язані з операційною діяльністю; погашення зобов'язань необоротними активами; погашення зобов'язань викупленими власними акціями; зміна заборгованості з оплати придбаних необоротних активів, фінансових інвестицій, майнових комплексів; зміна заборгованості, пов'язана з поліпшенням основних засобів.

¹ Або аналітичні дані до бухгалтерських записів: Д-т 684 "Розрахунки за нараховані відсотки" К-т рахунків грошових коштів або Д-т відповідних рахунків витрат та К-т рахунків грошових коштів.

² У частині фінансових інвестицій.

Продовження табл. 4.3

1	2	3	4
Отримано: відсотки	210	Субрахунок 732 (або Д-т 311 — К-т 373 у частині від- сотків)	×
дивіденди	220	Субрахунок 731 (або Д-т 311 — К-т 373 у частині дивідендів)	×
Інші надходження	230	Д-т 301, 311 та К-т 681, 377 у частині неопераційних над- ходжень	×
Придбання: фінансових інвестицій	240	×	Рахунок 14 (Ф. 1, зміни у статтях 040, 045, 220)
необоротних активів	250	×	Рахунок 15 (Ф. 1, зміни у статтях 030, 032, 020, 010—012)
майнових комплексів	260	×	Аналітичні дані
Інші платежі	270	×	Аналітичні дані (Д-т 371, 377 та К-т 301, 311 “неопераційні”)
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	280	+ Ф. 3, р. 180—270	– Ф. 3, 180—270
Рух коштів від надзвичайних подій	290	Рахунок 75 (фінан- сові)	Рахунок 99 (фі- нансові)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	300	Ф. 3, р. 280 + 290	
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження власного капіталу	310	Ф. 1, зміни статей 300, 310, 320, 360, 370, 590	×
Отримані позики	320	Ф. 1, зміни статей 440, 450, 500	×
Інші надходження	330	Аналітичні дані	×
Погашення позик	340	×	Ф. 1, зміни статей 500, 510

Закінчення табл. 4.3

1	2	3	4
Сплачені дивіденди	350	×	Ф. 4, р. 140 ¹
Інші платежі	360	×	Аналітичні дані (Д-т 45 та К-т грошових коштів)
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	370	+ Ф. 3, ст. 310—360	– Ф. 3, статті 310—360
Рух коштів від надзвичайних подій	380	Аналітичні дані рахунка 75	Аналітичні дані рахунка 99
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	390	+ Ф. 3, 370 + 380	– Ф. 3, 370 + 380
Чистий рух коштів за звітний період	400	+ Ф. 3, 70 + 300 + + 390	– Ф. 3, статті 170 + 300 + 390
Залишок коштів на початок року	410	Ф. 1, р. 230 + 240 (графа 3)	×
Вплив зміни валютних курсів на зали- шок коштів	420	Д-т 302, 312, 314 К-т 714, 744	Д-т 945, 974 К-т 302, 312, 314
Залишок коштів на кінець року	430	Ф. 1, р. 230 + 240 (гр. 4) або Ф. 3, р. 400 + + 410 + 420)	×

¹ Баланс, рядок 590 “Поточні зобов’язання за розрахунками з учасниками”. *Сплачені дивіденди = Нараховані – (+) Збільшення (зменшення) заборгованості за дивідендами, пов’язані з рухом грошових коштів.*

Тема 5

БУХГАЛТЕРСЬКА ЗВІТНІСТЬ. ЗВІТ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ

5.1. Обґрунтування необхідності складання Звіту про власний капітал

Загальні вимоги до змісту статей Звіту про власний капітал та вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності наведено у П(С)БО 5. Мета звіту — надання користувачам адекватної достовірної інформації про зміни в акціонерному капіталі (чистих активах) підприємства протягом звітного періоду.

У Звіті про власний капітал наводиться узагальнена інформація про всі доходи і витрати, що впливали на акціонерний капітал протягом звітного періоду, які дають можливість користувачам оцінювати зміни у фінансовому стані підприємства та виявляти основні причини цих змін.

Доходи та витрати підприємства відображаються у Звіті про фінансові результати. Чистий прибуток (збиток) збільшує (зменшує) власний капітал підприємства. Крім того, є доходи та витрати, які не відображаються у Звіті про фінансові результати, а включаються безпосередньо до складу власного капіталу (наприклад, переоцінка основних засобів, довгострокові інвестиції тощо). Акціонерний капітал також змінюється в результаті дій власників, тому що учасники отримують дивіденди, підприємство випускає додаткові акції.

Сума власного капіталу на початок періоду може бути також скоригована у результаті зміни облікової політики або виправлення помилок попередніх періодів.

Інформація, подана у Звіті про власний капітал, дає користувачам змогу оцінювати причини та наслідки змін, що відбуваються з власним капіталом підприємства у результаті:

- діяльності протягом звітного періоду;
- включення окремих прибутків та збитків безпосередньо до капіталу;
- операцій, пов'язаних з діяльністю власників;
- коригувань, пов'язаних зі зміною облікової політики.

5.2. Призначення Звіту про власний капітал

У розвинутій ринковій економіці акціонерний капітал є основним джерелом фінансування підприємства. Фондові ринки максимально наближені до того, що економісти називають “досконалим ринком”. Це означає, що всі покупці та продавці акцій мають однакову інформацію і несуть рівні витрати за операціями. Тобто ціна акцій становить “думку” інформованого ринку про їх майбутній потенціал. Якщо ціна підвищується, то підприємству легше випускати нові акції для фінансування майбутніх проектів та брати позики у банків. Незважаючи на те, що курс акцій може різко коливатися залежно від чуток та так званих передбачень, є думка, що курс акцій найбільш точно відображає істинну вартість підприємства. Тому керівництво підприємства, акції якого котируються на біржі, завжди намагається підвищити їхній курс.

Чисті активи підприємства розраховують за формулою

$$\text{Чисті активи} = \text{Основні засоби} + \text{Оборотні активи} - \\ - \text{Зобов'язання (поточні і довгострокові)}.$$

Візьмемо за основу, що чисті активи підприємства становлять 150 тис. грн. Певною мірою ця сума характеризує загальну вартість підприємства, але користувачі фінансової звітності хочуть знати, як змінюються активи у динаміці. Якщо у попередньому звітному періоді чисті активи становили 120 тис. грн, то вартість інвестованого капіталу зросла на 30 тис. грн, або на 25 %. Але чи дійсно вона збільшилась? Найповнішу відповідь на це запитання можна отримати, проаналізувавши зміни у нерозподіленому прибутку.

Так, якщо нерозподілений прибуток за рівної кількості акцій у звітному і попередньому році зріс, то відбулося реальне збільшення інвестованого капіталу.

Можлива і ситуація, коли вартість інвестованого капіталу зросла на 30 тис. грн, але це відбулося за рахунок додаткового збільшення випуску акцій на 60 тис. грн та зазнання збитку в 30 тис. грн. У такому випадку акціонери інвестували у підприємство 60 тис. грн, з яких 30 тис. грн підприємство втратило. Те, що вважалось, на перший погляд, прибутком, при аналізі виявилось збитком.

Можливий також варіант, коли, наприклад, за тих же кінцевих результатів вартість інвестованого капіталу зросла за рахунок переоцінки активів на 25 тис. грн, та збільшення нерозподіленого прибутку на 5 тис. грн. Така ситуація може оцінюватись позитивно, тому що підприємство отримало приріст інвестицій за рахунок прибутку від торгової діяльності на 4,2 % (5 : 120).

Крім того, показано реальну вартість активів, що унеможливить продаж підприємства за заниженою вартістю.

Отже, основне призначення Звіту про власний капітал — подання користувачам докладної, адекватної і достовірної інформації про зміни в акціонерному (власному) капіталі протягом звітного періоду, що дає інвесторам можливість ставити запитання і скласти найбільш об'єктивне судження про власний капітал.

5.3. Складові власного капіталу

Поняття акціонерного капіталу виникло наприкінці XIX ст. в результаті появи компаній з обмеженою відповідальністю. Цю форму капіталу було спеціально впроваджено для заохочення підприємництва, оскільки вона давала можливість створювати фірми без ризику повного розорення їхніх власників у випадку невдачі, обмежуючи відповідальність власника сумою випущеного капіталу. Концепція акціонерного капіталу полягала у створенні юридичної особи. На практиці це дало компаніям змогу оголошувати себе банкрутами як тільки всі активи будуть розподілені між кредиторами. У зв'язку з цим виникли складні закони про банкрутство, основна мета яких — додатковий захист кредиторів.

Звичайно, є ієрархія розподілу майна банкрута. В Україні її визначено статтею 31 Закону України “Про банкрутство” у редакції від 30 червня 1999 р. № 784-XIV з подальшими змінами та доповненнями.

Так, згідно із Законом у першу чергу задовольняються такі вимоги: ті, що забезпечені заставою; виплата вихідної допомоги звільненим працівникам банкрута, у тому числі відшкодування кредиту, отриманого на ці цілі; витрати, пов'язані з провадженням у справі про банкрутство в господарському суді та роботою ліквідаційної комісії.

У другу чергу задовольняються вимоги, що виникли із зобов'язань банкрута перед працівниками підприємства-банкрута (за винятком повернення внесків членів трудового колективу до статутного фонду підприємства), зобов'язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, шляхом капіталізації відповідних платежів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, а також вимоги громадян-довірителів (вкладників) довірчих товариств або інших суб'єктів господарської діяльності, які залучали майно (кошти) довіртелів (вкладників).

У третю чергу задовольняються вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

У четверту чергу задовольняються вимоги кредиторів, не забезпечені заставою, у тому числі вимоги кредиторів, що виникли із зобов'язань у процедурі розпорядження майном боржника чи в процедурі санації боржника.

У п'яту чергу задовольняються вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного фонду підприємства.

У шосту чергу задовольняються інші вимоги.

Власники акцій відповідають за зобов'язаннями компанії лише в межах належної їм суми акцій. Акціонери — це власники майна підприємства. Вони можуть вкладати свої кошти як в акції, так, наприклад, і в депозит у банку. Вкладаючи гроші у банк, їх власник практично нічим не ризикує і може мати сталий дохід. Вкладаючи кошти у підприємство, їх власник ризикує значно більше, адже внаслідок збиткової роботи підприємства він може втратити всі вкладені кошти. Звичайно, ризик коштує грошей, а тому доходи за акціями в цілому перевищують доходи за вкладеннями у банк чи за облігаціями.

Якщо, наприклад, компанія лише утворилась і акціонери внесли 10 тис. грн, то у разі негайного її закриття акціонерам будуть повернуті всі гроші — 10 тис. грн. Якщо ж ця компанія пропрацювала рік і заробила 3 тис. грн прибутку, то у разі її негайного закриття акціонери мали б отримати 13 тис. грн. Тобто акціонерам належать не лише їхній внесок (внесок у статутний фонд), а й усі додатково зароблені кошти. Разом внесок у статутний фонд та додатково зароблені кошти становлять собою акціонерний капітал. Водночас, якщо компанія працює, то частина коштів перебуває у вигляді необоротних чи оборотних активів, а їхня балансова вартість не завжди точно відповідає ринковій, тому акціонерний капітал та інші власні кошти компанії не є точною сумою, яку акціонери отримують при її закритті.

В акціонерних товариствах статутний фонд включає в себе прості та привілейовані акції.

Держателі привілейованих акцій отримують свої дивіденди раніше, ніж держателі простих акцій. Дивіденди на привілейовані акції встановлюються у вигляді або відсотка до вартості акції, або відсотка до прибутку, що підлягає розподілу між акціонерами. Власники привілейованих акцій вважаються власниками компанії, але вони можуть і не мати права голосу, на відміну від власників простих акцій.

Інвестори та компанії по-різному оцінюють акції та облігації. З погляду компанії виплата за акціями провадиться за рахунок прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, а дивіденд за облігаціями включається до витрат. Тому компанії вигідніше випускати облігації. Водночас випуск акцій є менш ризиковим шляхом формування джерел коштів, адже у разі відсутності прибутку дивіденди не виплачуються, а відсотки за облігаціями необхідно сплачувати у будь-якому випадку.

Інвестор зі свого боку оцінює і акції, і облігації однаково, оскільки вони приносять фіксований дохід, обираючи об'єкт інвестицій з погляду очікуваної величини цього доходу та наявного ризику його отримання.

Можуть випускатись також *накопичувальні привілейовані акції*. За такими акціями у разі відсутності доходу права акціонерів накопичуються, і дохід може бути сплачений у році, коли є прибуток, у першу чергу.

При заснуванні акціонерного товариства акції реалізуються у кілька етапів. Так, засновники мають бути держателями не менше ніж 25 % акцій товариства. Бажаючи придбати акції повинні внести на рахунок товариства не менше 10 % їхньої номінальної вартості, а акціонерне товариство вважається заснованим, якщо протягом 6 місяців відбулась підписка не менше ніж на 60 % акцій. До дня скликання установчих зборів особи, які підписалися на акції, мають внести, з урахуванням попереднього внеску, не менше 30 % номінальної вартості акцій. Акціонер у терміни, встановлені установчими зборами, але не пізніше ніж за рік після реєстрації акціонерного товариства, зобов'язаний оплатити повну вартість акцій.

На першому етапі компанія отримує 10 % суми випуску, на другому — ще 20 %, остаточно сума вноситься на третьому етапі. Тобто певний час є неоплачений капітал, величина якого має бути відома користувачам фінансової звітності. Крім того, акції можуть продаватися за ціною, вищою від номіналу, внаслідок чого у компанії виникає додатковий оплачений капітал (емісійний дохід).

Підприємства можуть також мати *інший додатковий оплачений капітал*. Тут відображаються результати переоцінки активів. Оскільки переоцінка — це дооцінка або уцінка, то результат за іншим додатковим оплаченим капіталом може бути як позитивним, так і негативним.

Згідно із Законом України “Про господарські товариства” у товаристві створюються *резервний (страховий) фонд* у розмірі, встановленому установчими документами, але не менше 25 % статутного фонду, а також інші фонди, передбачені законодавством України або установчими документами товариства. Розмір щорічних відрахувань до резервного (страхового) фонду передбачається установчими документами, але не може бути меншим за 5 % суми чистого прибутку. Це свідчить про те, що частина прибутку, безумовно, не може бути розподілена, а резервується для певних цілей.

Нерозподілений чистий прибуток — це сума чистого прибутку, реінвестована в компанію, а не розподілена між її власниками та не включена до складу резервів.

Неоплачений капітал — це різниця між об'явленим та оплаченим статутним фондом.

Вилучений капітал — у ньому акціонерні компанії відображають фактичну собівартість викуплених у акціонерів власних акцій, а інші господарські товариства відображають собівартість викуплених часток. Вартість викуплених акцій (часток) має бути вирахована під час оцінки вартості капіталу, оскільки викуп є по суті зменшенням власного капіталу.

Підхід до обліку викуплених акцій і його процедура мають відповідати вимогам П(С)БО та міжнародних стандартів. Вартість власного капіталу зменшується на ціну викупу, яка і є їхньою собівартістю. Так, якщо акція викуплена за ціною, вищою від номіналу, то на суму номіналу зменшується статутний фонд, на різницю — емісійний дохід, у разі відсутності такого доходу зменшуються резервний, інший додатковий капітал чи нерозподілений прибуток.

Заповнюючи Звіт про власний капітал, дані беруть з рахунків капіталу, а тому записи у Звіті про власний капітал та Балансі мають збігатися.

Дані в графах 3—11 Звіту про власний капітал наводяться в дужках, якщо такі показники призводять до зменшення залишку відповідного елемента власного капіталу.

5.4. Порядок та техніка складання Звіту про власний капітал

У процесі складання звіту поетапно розкривається інформація за кожним видом власного капіталу, оскільки структура останнього передбачає відображення кожного виду капіталу в окремій графі.

Для заповнення Звіту про власний капітал використовують інформацію з балансу за формою № 1 та аналітичної інформації до нього; зі Звіту про фінансові результати; засновницькі документи; інші документи та аналітичні дані бухгалтерського обліку.

Звіт складається шляхом заповнення окремих його граф. У відповідних рядках вказують: залишок капіталу на початок року; коригування капіталу внаслідок змін облікової політики й виявлених помилок та інших змін; чинники, які привели до змін власного капіталу; підсумок суми змін та залишок капіталу на кінець року.

Форму Звіту про власний капітал наведено в табл. 5.1.

5.4.1. Заповнення Звіту про власний капітал за рядками

Рядок 010. “Залишок на початок року”. Показують суми власного капіталу, наведені в балансі підприємства, відповідно на початок і кінець звітного періоду.

Рядок 020. “Зміна облікової політики”. Пункт 12 П(С)БО 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах” вимагає, щоб вплив зміни облікової політики був відображений у Звіті про власний капітал шляхом перерахунку рахунків для повного відображення змін. Мета перерахунку — зробити результати попередніх періодів зіставними з результатами поточного періоду.

Рядок 030. “Виправлення помилок”. Керуються П(С)БО 6. Виправлення починають з виправлень попереднього періоду для можливості зіставлення з результатами поточного періоду.

Таблиця 5.1. Форма Звіту про власний капітал

ЗВІТ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ*

за _____ 20 _ р.

Форма № 4 Код за ДКУД 1801005

Стаття	Код	Статутний капітал	Пайовий капітал	Додатковий вкладений капітал	Інший додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Разом
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Рядок балансу — код		40х (ряд. 300.3 балансу)	41х (ряд. 310.3 балансу)	421—422 (ряд. 320.3 балансу)	423—425 (ряд. 330 гр. 3 балансу)	43х (ряд. 340 гр. 3 балансу)	44х (ряд. 350 гр. 3 балансу)	46х (ряд. 360 гр. 3 балансу)	45х (ряд. 370 гр. 3 балансу)	Ряд. 380 гр. 3 балансу
Залишок на початок року	010									+
Коригування:										
Зміна облікової політики	020	×	×	×	×	×	Сума коригувань у Д-т та К-т 44, зумовлена обліковою політикою	×	×	±
Виправлення помилок	030	×	×	×	×	×	Сума коригувань у Д-т та К-т 44, зумовлена виправленням помилок	×	×	±
Інші зміни	040	×	×	×	×	×	Інші зміни капіталу	×	×	

* Примітка. Форма звіту про власний капітал розбита на частини з метою вписування у рядки підказок щодо її заповнення.

Продовження табл. 5.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Скоригований залишок на початок року	050						010 + 020 + 0,30 + 040			+

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Переоцінка активів: Дооцінка основних засобів	060				Нетто-оборот Д-т 10 — К-т 423					+
Уцінка основних засобів	070	×	×	×	Нетто-оборот Д-т 423 — К-т 10	×	×	×	×	-
Дооцінка незавершеного будівництва	080	×	×	×	Нетто-оборот Д-т 15 — К-т 423	×	×	×	×	+
Уцінка незавершеного будівництва	090	×	×	×	Нетто-оборот Д-т 423 — К-т 15	×	×	×	×	-
Дооцінка нематеріальних активів	100	×	×	×	Нетто-оборот Д-т 12 — К-т 423	×	×	×	×	+
Уцінка нематеріальних активів	110	×	×	×	Нетто-оборот Д-т 423 — К-т 12	×	×	×	×	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	120									
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	130	×	×	×	×	×	Ф. 2, ряд. 220 (225) гр. 3	×	×	±

Продовження табл. 5.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Розподіл прибутку: Виплати власникам (дивіденди)	140	×	×	×	×	×	Оборот Д-т 443 — К-т 671 “Розрахунки за дивідендами”	×	×	—

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Спрямування прибутку до статутного капіталу	150	+Д-т 443 — К-т 40х			×	×	×	(-) Оборот Д-т 443 — К-т 40	×	×	—

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Відрахування до резервного капіталу	160	×	×	×	×	(+)	(-) Оборот Д-т 443 — К-т 43	×	×	—
	170									

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
Внески учасників: Внески до капіталу	180	×	×	+ Оборот Д-т “Актив” — К-т 421 та К-т 422			×	×	×	×	×	+

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Погашення заборгованості з капіталу	190	×	×	×	×	×	×	×	+ Оборот К-т 46	×	+

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	200									

Продовження табл. 5.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)	210	×	×	×	×	×	×	×	- Оборот на вартість викуплених акцій: Д-т 45 “Вилучений капітал”	+
Перепродаж викуплених акцій (часток)	220	×	×	×	×	×	×	×	+ Оборот К-т 45 “Вилучений капітал”	—

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Анулювання викуплених акцій (часток)	230	+ Д-т 40 — К-т 45		×	×	×	×	×	×	+ Д-т 40 — К-т 45	—
Вилучення частки в капіталі	240	×		×	×	×	×	×	×	Оборот на суму вилучених часток Д-т 45	+

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Зменшення номінальної вартості акцій	250	- Оборот на суму зменшення номінальної вартості: Д-т 40		×	×	×	×	×	×	×	—
Інші зміни в капіталі: Списання невідшкодованих збитків	260	Оборот Д-т “Капітал” К-т 442		Те саме	×	×	Те саме	×	×	Те саме	—

Закінчення табл. 5.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Безкоштовно отримані активи	270	×	×	×	+ Оборот К-т 424	×	×	×	×	+
	280									

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Разом зміни у капіталі	290	Сума за графою рядків 20—40, 60—290, або ф. 1, ряд. 300 гр. 4 – гр. 3	Сума за графою рядків 20—40, 60—290, або ф. 1, ряд. 310 гр. 4 – гр. 3	Сума за графою рядків 20—40, 60—290, або ф. 1, ряд. 320 гр. 4 – гр. 3	Сума за графою рядків 20—40, 60—290, або ф. 1, ряд. 340 гр. 4 – гр. 3	Сума за графою рядків 20—40, 60—290, або ф. 1, ряд. 350 гр. 4 – гр. 3	Сума за графою рядків 20—40, 60—290, або ф. 1, ряд. 360 гр. 4 – гр. 3	Сума за графою рядків 20—40, 60—290, або ф. 1, ряд. 370 гр. 4 – гр. 3	Сума за графою рядків 20—40, 60—290, або ф. 1, ряд. 380 гр. 4 – гр. 3	± Сума за графою рядків 20—40, 60—290, або ф. 1, ряд. 380 гр. 4 – гр. 3
Залишок на кінець року	300	Ряд. 300 гр. 4 ба-лансу	Ряд. 310 гр. 4 ба-лансу	Ряд. 320 гр. 4 ба-лансу	Ряд. 340 гр. 4 ба-лансу	Ряд. 350 гр. 4 ба-лансу	Ряд. 360 гр. 4 ба-лансу	Ряд. 370 гр. 4 ба-лансу	Ряд. 380 гр. 4 ба-лансу	

* *Примітка.* ± означає збільшення або зменшення. Зменшення відображають у дужках. Клітинки з позначкою “х” не заповнюються.

Рядок 040. “Інші зміни”. Відображаються суми коригувань, передбачених П(С)БО 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах”.

Рядок 050. “Скоригований залишок”. Показують залишок власного капіталу на початок звітного року після внесення відповідних коригувань, тобто сума рядків від 010 до 040 і є узгодженням власного капіталу за звітністю за попередній період та його змін.

Рядки 60—110. “Переоцінка активів”. Наводять дані, які відображають збільшення або зменшення власного капіталу в результаті переоцінки основних засобів та інших активів у порядку, передбаченому відповідними положеннями (стандартами). Ці збільшення чи зменшення мають бути відображені у графі 6 “Інший додатковий капітал”.

Рядок 070. “Дооцінка основних засобів”.

Рядок 080. “Дооцінка незавершеного будівництва”.

Рядок 090. “Дооцінка незавершеного будівництва”.

Рядок 100. “Дооцінка нематеріальних активів”.

Рядок 110. “Уцінка нематеріальних активів”.

Рядок 130. “Чистий прибуток (збиток) за звітний період”. Показується сума чистого прибутку (збитку) зі Звіту про фінансові результати. Суму чистого прибутку (збитку) звітного періоду показують у графі “Нерозподілений прибуток”.

У рядках 140—160 розділу “Розподіл прибутку” наводяться сума нарахованих дивідендів, дані про інший розподіл прибутку між учасниками (власниками) підприємства або спрямування прибутку до статутного, резервного капіталу тощо.

Рядок 140. “Розподіл прибутку: Виплати власникам (дивіденди)”. Відображаються фактичні виплати власникам акцій та учасникам.

Рядок 150. “Спрямування прибутку до статутного капіталу”.

Рядок 160. “Відрахування до резервного капіталу”. Відображаються резерви, що створюються за рахунок прибутку відповідно до законодавства та статутних документів.

Рядок 180. “Внески у капітал”. Відображаються дані про збільшення статутного капіталу підприємства.

Рядок 190. “Погашення заборгованості з капіталу”. Відображаються зміни неоплаченого капіталу в результаті збільшення або зменшення дебіторської заборгованості учасників за внесками до статутного капіталу підприємства.

Рядки 210—250. “Вилучення капіталу”. Наводяться дані про зменшення власного капіталу підприємства внаслідок виходу учасника, викупу чи ану-

лювання викуплених акцій акціонерним товариством, зменшення номінальної вартості акцій або з інших причин.

Рядок 210. “Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)”.

Рядок 220. “Перепродаж викуплених акцій (часток)”.

Рядок 230. “Анулювання викуплених акцій (часток)”.

Рядок 240. “Вилучення частки в капіталі”.

Рядок 250. “Зменшення номінальної вартості акцій”.

Рядок 260. “Інші зміни в капіталі: списання невідшкодованих збитків”. Наводяться дані списання невідшкодованих збитків.

Рядок 270. “Безкоштовно отримані активи”. Наводиться вартість безкоштовно отриманих активів.

Рядок 280. Наводяться дані про всі інші зміни у власному капіталі підприємства, що не були включені до попередніх статей.

Рядок 290. У статті “Разом змін у капіталі” наводиться підсумок змін у складі власного капіталу за звітний період, що визначається як сума всіх змін, відображених у рядках 060—280. Залишок власного капіталу на кінець року визначається, виходячи з його скоригованого залишку на початок року (рядок 050) і підсумку змін у капіталі (рядок 290).

Рядок 300. “Залишок на кінець року”. У рядку проставляється сума рядків 50 (скоригований залишок на початок року) та 290 “Разом змін у капіталі”. Дані мають узгоджуватися з даними рахунків бухгалтерського обліку та балансу.

5.4.2. Заповнення Звіту за графами

Порядок заповнення графи 3 “Статутний капітал”

Статутний капітал — це зафіксована в засновницьких документах сума внесків у капітал учасників підприємства. Підприємства, для яких не передбачена фіксована сума статутного капіталу (наприклад, окремі державні підприємства), у цій графі показують усю суму внесків власників у статутний капітал.

Внесками учасників у статутний капітал можуть бути грошові кошти, необоротні активи (у тому числі земельні ділянки), запаси та інші активи. Зафіксований у засновницьких документах статутний фонд може бути змінений як у бік збільшення, так і в бік зменшення.

Джерела збільшення статутного фонду такі: додаткові внески учасників, реінвестований прибуток, додатковий випуск акцій, дооцінка необоротних ак-

тивів тощо. Статутний капіталу може зменшуватися за рахунок викупу та анулювання часток (акцій) власників у статутному капіталі; зменшення номінальної вартості акцій; виходу учасника з товариства, якщо замість нього його частку не викуповує новий учасник; зменшення часток учасників у разі збиткової діяльності тощо.

Виходячи з викладеного, показник рядка 010 графи 3 дорівнює показникові рядка 300 “Статутний капітал” графи 3 Балансу.

Реінвестиція прибутку в статутний капітал (спрямування прибутку до статутного капіталу) відображається в рядку 150, а сума внесків учасників (власників) до статутного фонду — в рядку 180 графи 3.

Викуп часток та акцій відображається за рядком 210, перепродаж — за рядком 220, анулювання — за рядком 230, вилучення — за рядком 240, а сума зменшення номінальної вартості акцій — за рядком 250 графи 3.

У державних підприємствах за рахунок зменшення статутного фонду можуть бути списані збитки, сума яких відображається за рядком 260. Безкоштовно отримані активи в державних підприємствах також можуть привести до збільшення статутного капіталу. Ці суми відображаються за рядком 270 графи 3. Інші зміни у статутному капіталі відображаються за рядком 280.

Залишок статутного капіталу за рядком 300 звіту має дорівнювати показнику рядка 300 “Статутний капітал” Балансу.

Дані про рух статутного капіталу, необхідні для формування звіту, формуються на рахунках 40 “Статутний капітал”, 45 “Вилучений капітал”, 46 “Неоплачений капітал”.

Порядок заповнення графи 4 “Пайовий капітал”

Пайовий капітал — це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві для здійснення його господарсько-фінансової діяльності.

Пайовий капітал створюють споживчі товариства, колективні сільськогосподарські підприємства, житлово-будівельні кооперативи, кредитні спілки та інші підприємства у порядку, визначеному установчими документами.

Пайовий капітал збільшується при реєстрації пайових внесків, а зменшується — при виході учасника.

Згідно зі статтею 1 Закону України “Про сільськогосподарську кооперацію” від 17 липня 1997 р. № 469/97-ВР, **пай** — це майновий внесок члена кооперативу у створення та розвиток кооперативу, який здійснюється шляхом передачі кооперативу майна, в тому числі грошей, майнових прав, а також земельної ділянки. **Додатковий пай** — це внесок члена кооперативу понад обов’язковий пай, який передається ним за власним бажанням до пайового фонду.

Сума пайового фонду кооперативу може збільшуватися за рахунок зарахування частини прибутку, розподіленої між членами підприємства, які виявили бажання спрямувати її до пайового фонду.

У разі виходу з підприємства громадяни мають право на отримання паю натурою, грошима, цінними паперами. Земельна ділянка (пай) повертається лише в натурі.

Рух пайового капіталу відображається на рахунку 41 “Пайовий капітал”. Колективні сільськогосподарські підприємства на рахунку 41 обліковують частину вартості майна, яку було розпайовано між його членами, частину вартості майна, яку не було розпайовано, а також зростання (зменшення) вартості майна протягом діяльності підприємства.

Графи заповнюються в такому порядку:

- сума за рядком 010 “Залишок на початок року” має дорівнювати сумі, вказаній у рядку 310 графи 3 Балансу;
- внески до пайового капіталу відображаються за рядком 180 “Внески в капітал”;
- зменшення пайового фонду при виході учасників відображається за рядком 240 “Вилучення частки в капіталі”;
- сума рядка 300 “Залишок на кінець року” має дорівнювати показнику рядка 310 графи 4 Балансу.

Додатковий капітал

Згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291, інформацію про додатковий капітал накопичують на рахунку 42 “Додатковий капітал”. На цьому рахунку відображають емісійний дохід, суми дооцінки активів, безоплатно одержані необоротні активи, інший вкладений капітал та інший додатковий капітал.

Інший вкладений капітал — це інший вкладений засновниками капітал (крім акціонерних товариств), що перевищує статутний капітал, та інші внески без рішень про зміни статутного капіталу.

Додатковий капітал збільшується у таких випадках:

- перевищення ціни реалізації акцій (часток) над їхньою номінальною вартістю (емісійний дохід);
- продажу викуплених акцій за ціною, що перевищує вартість викупу, — на суму перевищення;
- анулювання власних акцій, викуплених за ціною, меншою за номінал, — на суму перевищення номінальної вартості над вартістю викупу;
- дооцінки активів — на суму дооцінки;
- на суму безоплатного отримання необоротних активів;
- на суму внесків учасників, що перевищує величину статутного фонду.

Зменшення додаткового капіталу можливе внаслідок:

- продажу викуплених акцій за ціною, нижчою за номінал;
- анулювання викуплених акцій за ціною, що перевищує номінал;
- уцінки активів;
- повернення внесків учасників, внесених понад величину статутного фонду;
- на суму безоплатної передачі необоротних активів тощо.

У разі відсутності додаткового вкладеного капіталу названі операції відображаються за рахунок нерозподіленого прибутку.

Порядок заповнення графи 5 “Додатковий вкладений капітал”

Показник рядка 10 графи 5 звіту має дорівнювати показнику рядка 320 графи 3 Балансу.

При реалізації акцій за ціною, що перевищує номінальну вартість, сума перевищення відображається в рядку 180 “Внески в капітал”.

При реалізації акцій за ціною, меншою за номінал, різниця відображається за рядком 220 “Перепродаж викуплених акцій (часток)”.

При анулюванні власних акцій, викуплених за ціною, нижчою за номінал, різниця відображається в рядку 230 “Анулювання викуплених акцій (часток)”.

При продажу викуплених акцій за ціною, нижчою за вартість викупу, різниця відображається за рядком 220 “Перепродаж викуплених акцій (часток)” у дужках.

При анулюванні власних акцій, викуплених за ціною, нижчою за номінал, різниця відображається за рядком 230 “Анулювання викуплених акцій (часток)” у дужках.

Сума залишку додаткового капіталу за рядком 300 звіту має дорівнювати показнику рядка 320 графи 4 Балансу.

Порядок заповнення графи 6 “Інший додатковий капітал”

Сума, вказана в рядку 010 графи 6, має дорівнювати сумі рядка 330 графи 3 “Інший додатковий капітал” Балансу.

Сума дооцінки необоротних активів відображається в рядках 060 “Дооцінка основних засобів”, 080 “Дооцінка незавершеного будівництва”, 100 “Дооцінка нематеріальних активів” Звіту про власний капітал.

Сума уцінки необоротних активів відображається у рядках 070 “Уцінка основних засобів”, 090 “Уцінка незавершеного виробництва”, 110 “Уцінка нематеріальних активів”.

Сума безоплатно отриманих необоротних активів відображається за рядком 270 “Безкоштовно отримані активи”.

Сума рядка 300 “Залишок на кінець року” має дорівнювати сумі рядка 330 “Інший додатковий капітал” графи 4 Балансу.

Порядок заповнення графи 7 “Резервний капітал”

Згідно з п. 41 П(С)БО 2 резервний капітал — це сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або засновницьких документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

Згідно із Законом України “Про господарські товариства” від 18 вересня 1991 р. № 1576-III господарські товариства створюють резервний фонд у розмірі, встановленому засновницькими документами, але не менше 25 % від статутного фонду. Розмір щорічних внесків до резервного фонду передбачається засновницькими документами, але не менше ніж 5 % чистого прибутку.

Зміна величини резервного фонду може відбуватися за рахунок:

- виплати дивідендів за привілейованими акціями за рахунок резервного фонду;
- виплати відсотків за облігаціями за рахунок резервного фонду;
- покриття збитків за рахунок резервного фонду.

Інформація про наявність та рух резервного фонду відображається на рахунку 43 “Резервний капітал”, аналітичний облік на якому ведеться за напрямками використання такого фонду.

Сума залишку резервного капіталу на початок року відображається за рядком 010 звіту і має дорівнювати показнику рядка 340 “Резервний капітал” графи 3 Балансу.

Сума відрахувань з прибутку в резервний капітал відображається за рядком 160 “Відрахування до резервного капіталу”.

Суми резервного капіталу, які спрямовуються на виплату дивідендів, сплату відсотків за облігаціями і покриття збитків відображається за рядком 260 “Списання невідшкодованих збитків”.

Сума залишку резервного капіталу на кінець звітнього року за рядком 300 “Залишок на кінець звітнього року” має дорівнювати показнику рядка 340 “Резервний капітал” графи 4 Балансу.

Порядок заповнення графи 8 “Нерозподілений прибуток”

Нерозподілений прибуток — це частина власного капіталу підприємства, що залишається в його розпорядженні після сплати податків, виплати дивідендів та відрахувань у резерви згідно з установчими документами. Інформація про наявність та рух нерозподіленого прибутку відображається на субрахунку 441 “Прибуток нерозподілений”.

Непокриті збитки відображаються на субрахунку 442 “Непокриті збитки”. Їх списують за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного, додаткового, пайового капіталу, при прийнятті рішення про зменшення статутного фонду для покриття збитків тощо.

За рядком 010 відображають залишок нерозподіленого прибутку на початок року. Сума, вказана в цьому рядку, має дорівнювати сумі, відображеній у рядку 350 “Нерозподілений прибуток” Балансу.

У разі змін в обліковій політиці, виявлення помилок за минулий звітний період за рядками 020, 030, 040 відображають відповідні коригування прибутку на початок періоду. Скоригований прибуток відображають за рядком 050.

За рядком 130 “Чистий прибуток (збиток) за звітний період” звіту представляється сума отриманого за звітний період прибутку, відображена в рядку 220 “Чистий прибуток” графи 3 Звіту про фінансові результати за формою № 2 або за рядком 225 графи 3 у разі збитку. Збитки відображаються в дужках.

Сума прибутку, спрямована на виплату дивідендів, відображається за рядком 140 “Виплати власникам (дивіденди)”. За рядком 150 відображається сума прибутку, спрямована на поповнення статутного фонду, а за рядком 160 — відрахування до резервного капіталу. Створення інших фондів, крім резервного, відображають за рядком 170 Звіту про власний капітал.

За рядком 260 “Списання невідшкодованих збитків” відображається списання невідшкодованих збитків за рахунок прибутку.

Сума залишку нерозподіленого прибутку на кінець року, вказана в рядку 300 “Залишок на кінець року”, має дорівнювати сумі залишку нерозподіленого прибутку, вказаній у рядку 350 “Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)” Балансу.

Порядок заповнення графи 9 “Неоплачений капітал”

Неоплачений капітал — це сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного фонду. Дані про наявність та рух неоплаченого капіталу відображають на рахунку 46 “Неоплачений капітал”. Аналітичний облік за цим рахунком ведеться за видами неоплаченого капіталу (розміщених неоплачених акцій, за кожним засновником (учасником)).

Зміни неоплаченого капіталу можуть бути спричинені: емісією акцій, перепродажем викуплених акцій, збільшенням статутного фонду в господарських товариствах. Збільшення неоплаченого капіталу веде до зменшення власного капіталу, і навпаки. Неоплачений капітал відображається у Балансі в дужках.

Залишок неоплаченого капіталу на початок року відображається за рядком 010 “Залишок на початок року” і має дорівнювати показнику рядка 360 “Неоплачений капітал” графи 3 Балансу.

Сума розміщених неоплачених акцій, неоплачені внески до статутного фонду засновників (учасників) при збільшенні статутного фонду відображаються за рядком 180 “Внески до капіталу” Звіту про власний капітал. За рядком 220 “Перепродаж викуплених акцій (часток)” відображають суму перепродажу власних викуплених акцій (часток), які не оплачені учасниками (засновниками).

За рядком 190 “Погашення заборгованості з капіталу” відображається сума, що надійшла від учасників в оплату за придбані акції (частки), а за рядком 220 “Перепродаж викуплених акцій (часток)” — сума, що надійшла в оплату за перепродані акції (частки).

Залишок неоплаченого капіталу на кінець року відображається за рядком 300 і має дорівнювати показнику рядка 360 “Неоплачений капітал” графі 4 Балансу.

Порядок заповнення графі 10 “Вилучений капітал”

Облік вилученого капіталу ведеться на рахунку 45 “Вилучений капітал”. **Вилучений капітал** — це сума фактичної собівартості викуплених акцій, часток, паїв, викуплених в учасників підприємства. Сума вилученого капіталу в Балансі наводиться в дужках і підлягає вирахуванню при визначенні власного капіталу. Залишок неоплаченого капіталу на початок року наводиться за рядком 010, і ця сума має відповідати сумі, наведеній у рядку 370 “Вилучений капітал” графі 3 Балансу.

За рядком 210 “Викуп акцій (часток)” відображається сума викуплених емітентом власних акцій.

У разі виплати дивідендів власними викупленими акціями продажна вартість акцій відображається за рядком 140 “Розподіл прибутку: виплати власникам (дивіденди)”.

Продаж власних викуплених акцій відображається за рядком 220 “Перепродаж викуплених акцій (часток)” за фактичною вартістю викупу.

Анулювання викуплених власних акцій за фактичною вартістю викупу відображається за рядком 230 “Анулювання викуплених акцій (часток)”. При анулюванні викуплених власних акцій (часток) одночасно відображають: зменшення статутного фонду на номінальну вартість викуплених акцій; зменшення статті “Вилучений капітал” на собівартість викуплених акцій; збільшення (зменшення) додаткового капіталу, якщо акції викуплені за ціною, нижчою (вищою) за номінал.

Сума вилучення учасниками частки в капіталі відображається за рядком 240 “Вилучення частки в капіталі”.

За рядком 300 “Залишок на кінець року” відображається сума, що дорівнює показнику рядка 370 “Вилучений капітал” графі 4 Балансу.

Заповнення графі “Разом”

Графа “Разом” показує величину змін у власному капіталі за кожною статтею, яка відображається у звіті, в цілому зміни у власному капіталі, наявність власного капіталу на початок та кінець року. Якщо підсумок за статтею (сума граф 3—10) має від’ємне значення, то така сума наводиться в дужках. Наявність власного капіталу на початок і кінець року має відповідати аналогічним показникам Балансу.

5.5. Розкриття інформації про власний капітал у примітках до звіту

Усі підприємства розкривають у примітках до фінансових звітів призначення та умови використання кожного елемента власного капіталу (крім статутного капіталу).

Акціонерні товариства наводять у примітках до фінансових звітів таку інформацію:

- 1) загальна кількість та номінальна вартість акцій, на які передбачається здійснити передплату;
- 2) загальна кількість та номінальна вартість акцій, на які здійснено передплату, порівняно з передбаченими величинами;
- 3) загальна сума коштів, одержаних у ході передплати на акції, у такому розрізі:

- всі грошові кошти, внесені як плата за акції, із зазначенням кількості акцій;
- вартісна оцінка майна, внесеного як плата за акції, із зазначенням кількості акцій;
- загальна сума іноземної валюти, внесена як плата за акції, із зазначенням кількості акцій та курсу, за яким валюту зараховано в облік;

- 4) акції у складі статутного капіталу за окремими типами і категоріями:

- кількість випущених акцій із зазначенням неоплаченої частини статутного капіталу;
- номінальна вартість акції;
- зміни протягом звітного періоду в кількості акцій, що перебувають в обігу;
- права, привілеї та обмеження, пов’язані з акціями, в тому числі обмеження щодо розподілу дивідендів та повернення капіталу;
- акції, що належать самому товариству, його дочірнім і асоційованим підприємствам;
- перелік засновників і кількість акцій, якими вони володіють;
- кількість акцій, які перебувають у власності членів виконавчого органу, та перелік осіб, частки яких у статутному фонді перевищують 5 %;
- акції, зарезервовані для випуску згідно з опціонами та іншими контрактами, із зазначенням їхніх термінів і сум;

- 5) накопичена сума дивідендів, не сплачених за привілейованими акціями;

- 6) сума, включена (або не включена) до складу зобов’язань, коли дивіденди були передбачені, але формально не затверджені.

Усі інші підприємства наводять у примітках до фінансових звітів таку інформацію:

- розподіл часток статутного капіталу між власниками;
- права, привілеї або обмеження щодо цих часток;
- зміни у складі часток власників у статутному капіталі.

Тема 6

ПРИМІТКИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ПОРІВНЯННЯ ПОКАЗНИКІВ

6.1. Загальні положення

Загальні вимоги до Приміток до фінансової звітності викладено в п. 25 П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”. Згідно з цим пунктом у примітках до фінансової звітності необхідно відображати:

- облікову політику підприємства;
- інформацію, яка не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але є обов’язковою за відповідними положеннями (стандартами);
- інформацію, що містить додатковий аналіз статей звітності, потрібний для забезпечення її зрозумілості та доречності.

Міністерство фінансів України видало наказ від 29 листопада 2000 р. № 302 “Про примітки до річної фінансової звітності”, яким затверджено типову форму фінансової звітності № 5 “Примітки до річної фінансової звітності” (форму № 5 наведено в додатку до теми).

Згідно із Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996-XIV (ст. 14): **“Відкриті акціонерні товариства, підприємства-емітенти облігацій, банки, довірчі товариства, валютні та фондові біржі, інвестиційні фонди, інвестиційні компанії, кредитні спілки, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії та інші фінансові установи зобов’язані не пізніше 1 червня наступного за звітним року оприлюднювати річну фінансову звітність та консолідовану звітність шляхом публікації у періодичних виданнях або розповсюдження її у вигляді окремих друкованих видань”.**

Згідно з наказом № 302 підприємства, для яких *обов'язковість оприлюднення річної фінансової звітності не передбачена законодавством*, крім інформації, зазначеної у формі № 5, наводять інформацію, розкриття якої передбачено пунктом 1.7 наказу Міністерства фінансів України від 14 грудня 1999 р. № 298 “Про порядок бухгалтерського обліку гуманітарної допомоги” (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 27 грудня 1999 р. за № 915/4208) і такими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку:

- 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” — абзац 6 пункту 19;
- 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах” — пункти 20, 21, 23;
- 7 “Основні засоби” — підпункт 36.1 пункту 36;
- 8 “Нематеріальні активи” — підпункт 36.1 пункту 36;
- 9 “Запаси” — абзац 7 пункту 29;
- 10 “Дебіторська заборгованість” — підпункт 13.1 пункту 13;
- 16 “Витрати” — абзац 3 пункту 32.

Отримувачі гуманітарної допомоги повинні у Примітках до звіту відображати інформацію про види і вартість гуманітарної допомоги та її використання за цільовим призначенням.

Зміст інформації, обов'язковий для розкриття всіма підприємствами, такий:

- звітність має містити дані про облікову політику підприємства та її зміни (П(С)БО 1, п. 19, абз. 5);
- у примітках до фінансових звітів слід розкривати таку інформацію щодо виправлення помилок, допущених у попередніх періодах (П(С)БО 6, п. 20):
  - зміст і суму помилки (П(С)БО 6, п. 20.1);
  - статті фінансової звітності минулих періодів, які були переобчислені, з метою повторного подання порівняльної інформації (П(С)БО 6, п. 20.2);
  - факт повторного оприлюднення виправлених фінансових звітів або нецільовість повторного оприлюднення (П(С)БО 6, п. 20.3);
- підприємству слід розкривати зміст і суму змін в облікових оцінках, які мають суттєвий вплив на поточний період або, як очікується, будуть суттєво впливати на майбутні періоди (П(С)БО 6, п. 21);
- у разі потреби розкриття події, що відбулася після дати балансу, слід надавати інформацію про зміст події та оцінку її впливу на фінансовий результат або обґрунтування щодо неможливості такої оцінки (П(С)БО 6, п. 23);
- вартість (первісна або переоцінена), за якою основні засоби відображені в балансі (П(С)БО 7, п. 36.1);
- вартість (первісна або переоцінена), за якою нематеріальні активи відображені в балансі (П(С)БО 8, п. 36.1);
- якщо для оцінки запасів використовується метод ЛІФО, то в примітках наводиться різниця між вартістю запасів, відображеною на дату балансу в

обліку і звітності, і найменшою з вартостей, обчислених із застосуванням методу середньозваженої собівартості, ФІФО, чистої вартості реалізації (П(С)БО 9, п. 28, абз. 7);

- перелік дебіторів і суми довгострокової дебіторської заборгованості (П(С)БО 10, п. 13.1);
- склад і суму доходів і втрат за кожною надзвичайною подією (П(С)БО 16, п. 32, абз. 3).

Підприємства, для яких *обов'язковість оприлюднення річної фінансової звітності та консолідованої звітності встановлена законодавством*, крім зазначеної інформації наводять іншу інформацію, розкриття якої передбачено положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Інформація, передбачена вимогами національних стандартів обліку, яка не включена до форми № 5, наводиться підприємствами у самостійно обраному вигляді (письмове пояснення, таблиця, графік тощо). У такому самому порядку може наводитись інша інформація, визнана керівництвом підприємства суттєвою, і має більш повну та об'єктивну картину про фінансове становище і результати діяльності підприємства.

При виготовленні підприємством бланків форм фінансової звітності, у тому числі Приміток, можливе включення (опублікування) тільки тих статей активів, капіталу, зобов'язань, інших показників типових форм, дані про які впливають із результатів діяльності цього підприємства. Для статей (рядків), граф довідкових показників, включених до фінансового звіту підприємства, зберігається їх нумерація, зазначена на типових формах фінансової звітності, затверджених Міністерством фінансів України.

Фінансова звітність супроводжується листом підприємства, організації з інформацією про склад фінансової звітності, яка подається (надсилається) адресатам.

Облікова політика — це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Згідно з П(С)БО 1 (п. 23) підприємство має висвітлювати обрану облікову політику шляхом опису:

- принципів оцінки статей звітності;
- методів обліку щодо окремих статей звітності.

Одним із принципів бухгалтерського обліку і фінансової звітності є **принцип послідовності, який передбачає постійне (з року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики**. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і має бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності.

Облікова політика може змінюватися, тільки якщо змінюються статутні вимоги, вимоги органу, який затверджує положення (стандарти) бухгалтерського обліку, або якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства (п. 9 П(С)БО 6).

Не вважається зміною облікової політики встановлення облікової політики для (п. 10 П(С)БО 6):

- подій або операцій, які відрізняються за змістом від попередніх подій або операцій;
- подій або операцій, які не відбувалися раніше.

Вплив зміни облікової політики на події та операції минулих періодів відображається у звітності шляхом:

- коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного року;
- повторного надання порівняльної інформації щодо попередніх звітних періодів (п. 12 П(С)БО 6).

Наприклад, підприємство змінило облікову політику щодо застосування методів нарахування амортизації за основними засобами. Внаслідок перерахування амортизації за новою методикою було виявлено, що у звітності за попередній рік надлишкове нарахування амортизації становило 25 тис. грн.

У зв'язку зі зміною облікової політики необхідно внести зміни до форми № 1 “Баланс” станом на початок звітного періоду. Зміни будуть внесені в рядки 032 “Знос” (зменшення на 25 тис. грн), 030 “Залишкова вартість” (збільшення на 25 тис. грн), 350 “Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)” (збільшення на 25 тис. грн). У звіті про власний капітал за рядком 020 “Зміна облікової політики”, графа 8 “Нерозподілений прибуток”, необхідно проставити суму в 25 тис. грн.

Якщо суму коригування нерозподіленого прибутку на початок звітного року неможливо визначити достовірно, то облікова політика поширюється лише на події та операції, які відбуваються після дати зміни облікової політики (п. 13 П(С)БО 6).

Якщо неможливо розрізнити зміну облікової політики та зміну облікових оцінок, то це розглядається і відображається як зміна облікових оцінок (п. 13 П(С)БО 6).

Облікова оцінка — це попередня оцінка, яку використовує підприємство з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами. Облікова оцінка може переглядатись, якщо змінюються обставини, на яких базувалася ця оцінка, або отримано додаткову інформацію. Наслідки зміни в облікових оцінках слід включати до тієї самої статті звіту про фінансові результати, яка раніше застосовувалась для відображення доходів або витрат, пов'язаних з об'єктом такої оцінки. Наслідки зміни облікових оцінок слід

включати до звіту про фінансові результати в тому періоді, в якому відбулася зміна, а також і в наступних періодах, якщо зміна впливає на ці періоди.

Приклад. Підприємство переглянуло платоспроможність дебіторів за строками погашення дебіторської заборгованості від 6 місяців до року. В результаті перегляду прийнято рішення про відрахування до резерву сумнівних боргів 20 % проти 10 %, які нараховувались раніше. У примітках слід відобразити зміну розміру відрахувань до резерву сумнівних боргів як зміну облікової оцінки і нараховувати в наступних звітних періодах (до зміни облікової оцінки) до резерву сумнівних боргів 20 % такої дебіторської заборгованості.

У разі наявності помилок, допущених у попередніх звітних періодах, у примітках необхідно відобразити зміст і суму помилок, а також статті фінансових звітів минулих періодів, які перераховуються з метою повторного подання відповідної порівняльної інформації.

Приклад. Підприємством у минулому році нараховані дивіденди у сумі 1000 грн і відображені в обліку записом за дебетом рахунка 92 “Адміністративні витрати” та кредитом рахунка 671 “Розрахунки за нарахованими дивідендами”. Неправильне методологічне відображення операції призвело до завищення адміністративних витрат (на 1000 грн) та до заниження податку на прибуток від звичайної діяльності на 300 грн (1000 грн · 30 %). Це спричинило завищення нерозподіленого прибутку на кінець минулого року на 300 грн.

Необхідно зробити коригування залишку нерозподіленого прибутку до форми № 4 “Звіт про власний капітал” та розкрити у примітках інформацію про виправлення помилки.

Події після дати балансу — це події, що відбуваються між датою балансу і датою затвердження керівництвом фінансової звітності, підготовленої до оприлюднення, які вплинули або можуть вплинути на фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства (п. 3 П(С)БО 6).

Події після дати балансу можуть вимагати коригування певних статей або розкриття інформації про ці події у примітках до фінансових звітів.

Події після дати балансу, які надають додаткову інформацію про визначення сум, пов'язаних з умовами, що склалися на дату балансу, вимагають коригування відповідних активів і зобов'язань. Коригування активів і зобов'язань здійснюють шляхом сторнування та/або додаткових записів в обліку звітного періоду, які відображають уточнення оцінки відповідних статей внаслідок подій після дати балансу (п. 16 П(С)БО 6).

Події, що відбуваються після дати балансу і вказують на умови, які виникли після цієї дати, не потребують коригування статей фінансових звітів. Такі події слід розкривати в примітках до фінансових звітів,

якщо відсутність інформації про них вплине на здатність користувачів звітності робити відповідні оцінки та приймати рішення (п. 17 П(С)БО 6).

Дивіденди за звітний період, які оголошені після дати балансу, слід розкривати в примітках до фінансових звітів.

Орієнтовний перелік подій після дати балансу

1. Події, які надають додаткову інформацію про обставини, що були на дату балансу.

1.1. Оголошення банкрутом дебітора підприємства, заборгованість якого раніше було визнано сумнівною.

1.2. Переоцінка активів після звітної дати, яка свідчить про стійке зниження їхньої вартості, визначеної на дату балансу.

1.3. Отримання інформації про фінансовий стан і результати діяльності дочірніх і асоційованих підприємств, яка свідчить про стійке зниження вартості їхніх акцій на фондових біржах.

1.4. Продаж запасів, який свідчить про необґрунтованість оцінки чистої вартості їх реалізації на дату балансу.

1.5. Отримання від страхової організації матеріалів про уточнення розміру страхового відшкодування, переговори щодо якого велись на звітну дату.

1.6. Виявлення помилок або порушень законодавства, що призвели до перекручення даних фінансової звітності.

2. Події, які вказують на обставини, що виникли після дати балансу.

2.1. Прийняття рішення щодо реорганізації підприємства.

2.2. Придбання цілісного майнового комплексу.

2.3. Рішення про припинення операцій, які становлять значну частину основної діяльності підприємства.

2.4. Знищення (втрата) активів підприємства внаслідок пожежі, аварії, стихійного лиха або іншої надзвичайної події.

2.5. Прийняття рішення щодо емісії цінних паперів.

2.6. Непрогнозовані зміни індексів цін і валютних курсів.

2.7. Укладення контрактів щодо значних капітальних і фінансових інвестицій.

2.8. Прийняття законодавчих актів, які впливають на діяльність підприємства.

2.9. Дивіденди за звітний період оголошені підприємством після дати балансу.

Приклад. Підприємство після дати балансу уклало контракт на здійснення будівництва нового виробничого цеху на значну суму.

У цьому випадку в примітках необхідно відобразити:

- загальну суму капітальних інвестицій;
- джерела фінансування капітальних інвестицій;
- строки освоєння капітальних інвестицій;
- очікуваний фінансовий результат від інвестування.

6.2. Структура та порядок складання форми № 5 “Примітки до річної фінансової звітності”

Форма № 5 “Примітки до річної фінансової звітності містить 10 розділів (табл. 6.1):

- I. “Нематеріальні активи”;
- II. “Основні засоби”;
- III. “Капітальні інвестиції”;
- IV. “Фінансові інвестиції”;
- V. “Доходи і витрати”;
- VI. “Грошові кошти”;
- VII. “Забезпечення”;
- VIII. “Запаси”;
- IX. “Дебіторська заборгованість”;
- X. “Нестачі і втрати від псування цінностей”.

Заповнення форми № 5 починається із заповнення реквізитів підприємства. Порядок заповнення реквізитів підприємства наведено в темі 2. Після заповнення реквізитів підприємства заповнюють таблиці розділів. Слід зазначити, що окремого порядку заповнення форми № 5 немає.

У розділі I “Нематеріальні активи” розкривається стаття “Нематеріальні активи” розділу I Активу Балансу. Для заповнення граф 3, 5, 6, 8, 12, 14 розділу I використовують дані про наявність та рух нематеріальних активів, які враховуються на субрахунках рахунка 12 “Нематеріальні активи”. Для заповнення граф 4, 7, 9, 10, 11, 13, 15 розділу I використовують дані до субрахунка 133 “Знос нематеріальних активів”. Структура розділу вимагає ведення аналітичного обліку зносу нематеріальних активів за групами, вказаними в графі 1 розділу I “Нематеріальні активи”. Для цього можна відкрити субрахунки другого порядку, наприклад, 133.1 “Знос прав користування природними ресурсами”.

Поза межі таблиці розділу винесені вартість:

- нематеріальних активів, щодо яких є обмеження права власності (081);
- оформлених у заставу нематеріальних активів (082);
- створених підприємством нематеріальних активів (083);
- нематеріальних активів, отриманих за рахунок цільових асигнувань (084).

Для заповнення рядка “Вартість нематеріальних активів, щодо яких є обмеження права власності (081)” використовують укладені договори та ліцензійні угоди. Наприклад, підприємство уклало ліцензійну угоду на використання авторських прав з обмеженням обсягів випуску продукції.

Продовження табл. 6.1

1	3	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Будинки, споруди та передавальні пристрої	120																	
Машина та обладнання	130																	
Транспортні засоби	140																	
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	150																	
Робоча і продуктивна худоба	160																	
Багато-річні насадження	170																	
Інші основні засоби	180																	
Бібліотечні фонди	190																	

Продовження табл. 6.1

1	3	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Малоцінні необоротні матеріальні активи	200																	
Тимчасові (нетитульні) споруди	210																	
Природні ресурси	220																	
Інвентарна тара	230																	
Предмети прокату	240																	
Інші необоротні матеріальні активи	250																	
Разом	260																	

Із рядка 260 графа 14 Вартість основних засобів, щодо яких є передбачені чинним законодавством обмеження права власності (261) _____
Вартість оформлених у заставу основних засобів (262) _____
Залишкова вартість основних засобів, що тимчасово не використовуються (консервація, реконструкція тощо) (263) _____

Із рядка 260 графа 5 Залишкова вартість основних засобів, вилучених з експлуатації для продажу (264) _____
Первісна (переоцінена) вартість повністю амортизованих основних засобів (265) _____
Вартість основних засобів, придбаних за рахунок цільового фінансування (266) _____
Вартість основних засобів, що взяті в операційну оренду (267) _____

III. Капітальні інвестиції

Найменування показника	Код рядка	За рік	На кінець року
Капітальне будівництво	280		
Придбання (виготовлення) основних засобів	290		
Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	300		
Придбання (створення) нематеріальних активів	310		
Формування основного стада	320		
Інші	330		
Разом	340		

IV. Фінансові інвестиції

Найменування показника	Код рядка	За рік	На кінець року	
			довгострокові	поточні
1	2	3	4	5
А. Фінансові інвестиції за методом участі в капіталі в: асоційовані підприємства	350			
дочірні підприємства	360			
спільну діяльність	370			
Б. Інші фінансові інвестиції в: частки і паї у статутному капіталі інших підприємств	380			
акції	390			

Продовження табл. 6.1

1	2	3	4	5
облігації	400			
інші	410			
Разом (розд. А + розд. Б)	420			

Із рядка 045 гр. 4 Балансу Інші довгострокові фінансові інвестиції відображені:

за собівартістю (421) _____
за справедливою вартістю (422) _____
за амортизованою собівартістю (423) _____

Із рядка 220 гр. 4 Балансу Поточні фінансові інвестиції відображені:

за собівартістю (424) _____
за справедливою вартістю (425) _____
за амортизованою собівартістю (426) _____

V. Доходи і витрати

Найменування показника	Код рядка	За рік	На кінець року
1	2	3	4
А. Інші операційні доходи і витрати Операційна оренда активів	440		
Операційна курсова різниця	450		
Реалізація інших оборотних активів	460		
Штрафи, пені, неустойки	470		

1	2	3	4
Утримання об'єктів житлово-комунального і соціально-культурного призначення	480		
Інші операційні доходи і витрати	490		
Б. Доходи і втрати від участі в капіталі за інвестиціями в: асоційовані підприємства	500		
дочірні підприємства	510		
спільну діяльність	520		
В. Інші фінансові доходи і витрати Дивіденди	530		×
Проценти	540	×	
Фінансова оренда активів	550		
Інші фінансові доходи і витрати	560		
Г. Інші доходи і витрати Реалізація фінансових інвестицій	570		
Реалізація необоротних активів	580		
Реалізація майнових комплексів	590		
Поопераційна курсова різниця	600		
Безоплатно одержані активи	610		×
Списання необоротних активів	620	×	

Продовження табл. 6.1

1	2	3	4
Інші доходи і витрати	630		

Товарообмінні (бартерні) операції з продукцією (товарами, роботами, послугами) (631) _____

Частка доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за товарообмінними (бартерними) контрактами з пов'язаними сторонами (632) _____ %

VI. Грошові кошти

Найменування показника	Код рядка	На кінець року
1	2	3
Каса	640	
Поточний рахунок в банку	650	
Інші рахунки в банку (акредитиви, чекові книжки)	660	
Грошові кошти в дорозі	670	
Еквіваленти грошових коштів	680	
Разом	690	

Із рядка 070 гр. 4 Балансу Грошові кошти, використання яких обмежено (691) _____

Види забезпечень	Код рядка	Залишок забезпечення на початок року	Збільшення забезпечення протягом звітного періоду внаслідок		Сума забезпечення, що використана протягом року	Невикористана сума забезпечення, що сторнована у звітному періоді	Сума очікуваного відшкодування витрат іншою стороною, що врахована при оцінці забезпечення	Залишок забезпечення на кінець року
			створення забезпечення	додаткових відрахувань				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Забезпечення на виплату відпусток працівникам	710							

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Забезпечення наступних витрат на додаткове пенсійне забезпечення	720							
Забезпечення наступних витрат на виконання гарантійних зобов'язань	730							
Забезпечення наступних витрат на реструктуризацію	740							
Забезпечення наступних витрат на виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів	750							
	760							
	770							
Разом	780							

VIII. Запаси

Найменування показника	Код рядка	Балансова вартість на кінець року	Переоцінка за рік	
			збільшення чистої вартості реалізації*	уцінка
1	2	3	4	5
Сировина і матеріали	800			
Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	810			
Паливо	820			
Тара і тарні матеріали	830			

1	2	3	4	5
Будівельні матеріали	840			
Запасні частини	850			
Матеріали сільськогосподарського призначення	860			
Тварини на вирощуванні та відгодівлі	870			
Малоцінні та швидкозношувані предмети	880			
Незавершене виробництво	890			
Готова продукція	900			
Товари	910			
Разом	920			

Із рядка 920 графа 3 Балансова вартість запасів:
 відображених за чистою вартістю реалізації (921) _____
 переданих у переробку (922) _____
 оформлених у заставу (923) _____
 переданих на комісію (924) _____
 Активи на відповідальному зберіганні — рахунок 02 (925) _____

* Визначається за п. 28 П(С)БО 9 "Запаси".

ІХ. Дебіторська заборгованість

Найменування показника	Код рядка	Всього на кінець року	У тому числі за строками непогашення		
			до 3 місяців	від 3 до 6 місяців	від 6 до 12 місяців
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	940				
Інша поточна дебіторська заборгованість	950				

Списано у звітному році безнадійної дебіторської заборгованості (951) _____

Х. Нестачі і втрати від псування цінностей

Найменування показника	Код рядка	Сума
Виявлено (списано) за рік нестач і втрат	960	
Визнано заборгованістю винних осіб у звітному році	970	
Сума нестач і втрат, остаточне рішення щодо винуватців за якими на кінець року не прийнято (забалансовий рахунок 072)	980	

Керівник _____

Головний бухгалтер _____

Для заповнення рядка “Вартість оформлених у заставу нематеріальних активів (082)” використовують дані забалансового рахунка 05 “Гарантії та забезпечення надані”.

Дані для заповнення рядків 083 “Вартість створених підприємством нематеріальних активів” та 084 “Вартість нематеріальних активів, отриманих за рахунок цільових асигнувань” беруть з аналітичних даних до субрахунка 154 “Придбання (створення) нематеріальних активів” (оборот Д-т 12 — К-т 154). У зв’язку з тим, що для заповнення рядків необхідно виділяти саме вартість нематеріальних активів, створених підприємством та придбаних за рахунок цільового фінансування, доцільно на субрахунку 154 “Придбання (створення) нематеріальних активів” організувати окремий аналітичний облік придбання та створення нематеріальних активів, придбання за рахунок цільового фінансування.

У розділі II “Основні засоби” наводяться дані про наявність і рух необоротних матеріальних активів (основні засоби, інші необоротні матеріальні активи) та їх знос. Цей розділ розкриває статтю “Основні засоби” розділу I Активу Балансу.

Для заповнення граф 3, 5, 6, 8, 11, 12, 14, 16 використовують дані субрахунків рахунків 10 “Основні засоби” та 11 “Інші необоротні матеріальні активи”. Для заповнення графи 18 — договори на передачу основних засобів в оперативну оренду. При заповненні граф 4, 7, 9, 13, 15, 17, 19 використовують дані субрахунків 131 “Знос основних засобів” та 132 “Знос інших необоротних матеріальних активів”. Структура розділу вимагає організації окремого аналітичного обліку нарахування зносу за групами основних засобів.

Рядок 261 “Вартість основних засобів, щодо яких є передбачені чинним законодавством обмеження права власності” заповнюється на підставі нормативних та первинних документів, які обмежують право власності. Рядок 262 “Вартість оформлених у заставу основних засобів” заповнюється на підставі забалансового обліку (рахунок 05 “Гарантії та забезпечення надані”). Рядок 263 “Залишкова вартість основних засобів, що тимчасово не використовуються (консервація, реконструкція тощо)” заповнюється на підставі відповідних актів чи інших первинних документів. У рядку 264 “Залишкова вартість основних засобів, вилучених з експлуатації для продажу” дані заповнюються на підставі відповідних актів вилучення з експлуатації. У рядку 265 “Первісна (переоцінена) вартість повністю амортизованих основних засобів” вказується переоцінена вартість повністю амортизованих основних засобів на підставі актів переоцінки та аналітичних даних до субрахунка 423 “Дооцінка активів”. Рядок 266 “Вартість основних засобів, придбаних за рахунок цільового фінансування” заповнюється на підставі аналітичних даних до субрахунків 152 “Придбання (виготовлення) основних засобів” та 153 “Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів”, які мають бути узгоджені з рахунком 48 “Цільове фінансування”. Для заповнення рядка

267 “Вартість основних засобів, що взяті в операційну оренду” використовують дані забалансового рахунка 01 “Орендовані необоротні активи”, копії інвентарних карток взятих в оперативну оренду необоротних матеріальних активів та договори оперативної оренди.

У розділі III “Капітальні інвестиції” розкривається інформація, обов’язковість якої передбачена П(С)БО 7, щодо капітальних інвестицій та розшифровується стаття 020 “Незавершене будівництво” розділу I Активу Балансу. В окремих рядках відображається вартість незавершених капітальних інвестицій у будівництво, створення, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання необоротних активів (включаючи необоротні матеріальні активи, призначені для заміни діючих, і устаткування для монтажу), що здійснюються підприємством, а також авансові платежі для фінансування капітального будівництва.

Для заповнення граф розділу використовують обороти за дебетом рахунка 15 “Капітальні інвестиції”, а також сальдо рахунка на кінець року. Перераховані аванси для фінансування капітального будівництва виділяють з оборотів за кредитом поточного чи інших рахунків у банку.

У розділі IV “Фінансові інвестиції” розшифровуються статті Балансу “Довгострокові фінансові інвестиції” (рядки 040, 045) та “Поточні фінансові інвестиції” (рядок 220) і розкриваються структура довгострокових та короткострокових фінансових інвестицій підприємства у звітному році та залишок таких інвестицій на кінець року, крім інвестицій, які є еквівалентами грошових коштів. Для заповнення розділу використовують аналітичні дані до рахунка 14 “Довгострокові фінансові інвестиції” та субрахунка 352 “Інші поточні фінансові інвестиції”.

В окремих рядках до розділу IV розшифровуються суми інвестицій за методами оцінки у балансі: за собівартістю, справедливою вартістю, за амортизованою собівартістю.

Справедлива вартість фінансових інвестицій визначається на підставі аналізу ринку відповідних інвестицій, а якщо ринку немає, то такі інвестиції відображаються за собівартістю.

Фінансові інвестиції, що утримуються підприємством до їх погашення (наприклад облігації), відображаються на дату балансу за амортизованою собівартістю. Використовується метод ефективної ставки відсотка. Амортизується дисконт або премія, що є різницею між собівартістю та вартістю погашення протягом періоду з дати придбання до дати погашення. Сума амортизації дисконту або премії нараховується одночасно з нарахуванням відсотка, що підлягає отриманню, та відображається у складі інших фінансових доходів або інших фінансових витрат з одночасним збільшенням або зменшенням балансової вартості фінансових інвестицій відповідно.

Ефективна ставка відсотка ($E_{\text{св}}$) розраховується за формулою

$$E_{\text{св}} = \frac{(H_{\text{в}} \cdot \Phi_{\text{с}}) + (H_{\text{в}} - Ц_{\text{п}}) : T}{(Ц_{\text{п}} + H_{\text{в}}) : 2},$$

де $H_{\text{в}}$ — номінальна вартість цінного паперу, що підлягає погашенню;

$Ц_{\text{п}}$ — ціна придбання цінного паперу;

$\Phi_{\text{с}}$ — фіксована ставка відсотка (коефіцієнт);

$H_{\text{в}} \cdot \Phi_{\text{с}}$ — номінальна сума відсотка;

$(H_{\text{в}} - Ц_{\text{п}})$ — дисконт, якщо $H_{\text{в}} > Ц_{\text{п}}$; премія, якщо $H_{\text{в}} < Ц_{\text{п}}$;

T — строк від дати придбання до дати погашення.

Виплата відсотка може здійснюватись щомісяця, щоквартально чи щорічно, тому й фіксована ставка відсотка встановлюється на такий же період.

Приклад. Підприємство 1 січня 2001 р. придбало облігації номінальною вартістю 60 000 грн за 55 000 грн, тобто дисконт становив 5000 грн (60 000 – 55 000).

Фіксована ставка відсотка за облігаціями встановлена у 20 % річних. Погашення облігацій відбудеться через 4 роки. Виплата відсотка здійснюється щорічно наприкінці року, його номінальна сума становить 12 000 грн (60 000 · 0,2). Розрахунок амортизації дисконту наведено у табл. 6.2.

Таблиця 6.2. Розрахунок амортизації дисконту за інвестиціями в облігації

Дата	Номінальна сума відсотка, грн	Сума відсотка за ефективною ставкою, грн*	Сума амортизації дисконту, грн (гр. 3 – гр. 2)	Амортизована собівартість інвестиції, грн**
01.01.2001	×	×	×	55 000
31.12.2001	12 000	12 870*	870	55 870
31.12.2002	12 000	13 073	1073	56 943
31.12.2003	12 000	13 324	1324	58 267
31.12.2004	12 000	13 733	1733**	60 000
×	×	×	5000	×

* Визначається як добуток вартості інвестицій на попередню дату та ефективної ставки відсотка.

** Залишкова сума амортизації списується в останній рік її нарахування.

Ефективна ставка відсотка дорівнює:

$$\frac{(60\,000 \cdot 0,2) + (60\,000 - 55\,000) : 4}{(55\,000 + 60\,000) : 2} \approx 23,4\%.$$

У розділі V “Доходи і витрати” розшифровуються окремі статті Звіту про фінансові результати, а саме: інші операційні доходи і витрати, доходи і витрати від участі в капіталі, інші доходи і витрати.

Інформацією для заповнення рядків 440—490 є субрахунки рахунків 71 “Інший операційний дохід” та 94 “Інші витрати операційної діяльності”. При заповненні рядка 480 “Утримання об’єктів житлово-комунального та соціально-культурного призначення” за доходами використовують аналітичні дані субрахунка 703 “Дохід від реалізації робіт і послуг”.

Для заповнення рядків 500—520 використовують дані субрахунків рахунків 72 “Дохід від участі в капіталі” та 96 “Втрати від участі в капіталі”.

Для заповнення рядка 530 “Дивіденди” використовують дані субрахунка 671 “Розрахунки за нарахованими дивідендами”, а рядки 540—560 заповнюють за інформацією, що накопичується на субрахунках рахунків 73 “Інші фінансові доходи” та 95 “Фінансові витрати”.

При заповненні рядків 570—630 використовується накопичена інформація за субрахунками рахунків 74 “Інші доходи”, 97 “Інші витрати” та субрахунком 976 “Списання необоротних активів”.

Рядок 631 “Товарообмінні (бартерні) операції з продукцією (товарами, роботами, послугами)” заповнюється на підставі оборотів за дебетом субрахунка 631 та кредитом рахунка 361 за вирахуванням сум ПДВ, якщо бартерна операція відбувалась між суб’єктами підприємницької діяльності. Необхідно враховувати також бартер з фізичними особами (погашення заборгованості за заробітною платою та іншої заборгованості продукцією), який відображається кореспонденцією між іншими рахунками класів 3 та 6. При заповненні рядка 632 “Частка доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за товарообмінними (бартерними) контрактами з пов’язаними сторонами” використовують аналітичні дані тих же рахунків і субрахунків, що і при заповненні рядка 631.

У розділі VI “Грошові кошти” розкривається стаття “Залишок грошових коштів” Звіту про рух грошових коштів. Це кошти, які можуть використовуватись для здійснення поточних операцій, а також еквіваленти грошових коштів. **Еквіваленти грошових коштів** — це короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком зміни їхньої вартості.

Для заповнення розділу використовують залишки на таких рахунках:

- 30 “Каса”;
- 31 “Рахунки в банку”;
- 33 “Інші кошти”;
- 351 “Еквіваленти грошових коштів”.

У рядку 691 поза межами таблиці розділу наводять розшифрування рядка 0 “Інші необоротні активи” 70 гр. 4 Балансу, де показують суму грошових коштів, використання яких обмежено (наприклад, кошти на рахунках Зовніш-економбанку колишнього СРСР). Для заповнення цього рядка використовують аналітичну інформацію до рахунка 18 “Інші необоротні активи”.

Розділ VII “Забезпечення” розкриває інформацію про залишки та рух коштів, які резервуються підприємством для забезпечення майбутніх витрат і платежів відповідно до П(С)БО 11 “Зобов’язання”.

Наявність та рух цих коштів відображаються на субрахунках рахунка 47 “Забезпечення наступних витрат і платежів”.

Для заповнення розділу використовують дані про залишок відповідних забезпечень на початок року, надходження і витрати за звітний період та залишки на кінець звітного періоду. У графі 7 відображається сума забезпечень, яка сторнована у звітному періоді. Цю графу заповнюють на підставі записів сторно до субрахунків рахунка 47.

У графі 8 проставляють розрахункові очікувані дані щодо сум очікуваного відшкодування витрат стороною, що врахована при оцінці забезпечення. Наприклад, підприємство створює забезпечення наступних витрат на виконання гарантійних зобов’язань. Частина продукції, яка повертається підприємству для ремонтів у гарантійні строки, експлуатувалася з порушенням встановлених правил, а тому ремонт має здійснюватись за рахунок власника.

У розділі VIII “Запаси” розшифровується інформація до рядків 100—140 Активу Балансу. В графах розділу показуються інформація про залишки запасів на кінець року і суми їх дооцінки та уцінки протягом року. Для заповнення рядків використовується інформація з рахунків класу 2 “Запаси”, а також з рахунків, які кореспондують з ними.

Запаси згідно з П(С)БО 9 у звітності відображаються за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. У рядку 921 розділу показують суму запасів, відображених за чистою вартістю реалізації. Дані для заповнення рядка беруть з активів уцінок запасів та записів, якими відображена така уцінка.

У рядку 922 відображається вартість запасів, переданих у переробку; дані для заповнення цього рядка беруть із субрахунка 206 “Матеріали, передані в переробку”.

За рядком 923 відображаються запаси, оформлені в заставу. Дані для рядка беруть із забалансового рахунка 05 “Гарантії та забезпечення надані” та договорів застави.

За рядком 924 відображають дані за запасами, переданими на комісію. Інформація за такими запасами накопичується в аналітичному обліку запасів. Як правило, на комісію передаються готова продукція або товари. При постійній передачі запасів на комісію раціонально організувати облік таких запасів на окремих субрахунках рахунків 26 та 28.

За рядком 925 відображається сума активів на відповідальному зберіганні, які враховуються на забалансовому рахунку 02. Величина цих активів, а також їх динаміка свідчать про довіру чи недовіру до підприємства, ефективність використання наявних складських приміщень.

Розділ IX “Дебіторська заборгованість” розкриває інформацію до статей розділу 2 Балансу “Дебіторська заборгованість за товари, роботи послуги” (рядок 160 “Чиста реалізаційна вартість”) та “Інша поточна дебіторська заборгованість” (рядок 210 Балансу). В розділі наводиться відповідна заборгованість у цілому, в тому числі за термінами погашення: до трьох місяців, від трьох до шести місяців та від шести до дванадцяти місяців. У складі дебіторської заборгованості, яка відображається в цьому розділі, не відображається дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, за виданими авансами, з нарахованих доходів і внутрішніх розрахунків.

Джерела інформації для заповнення розділу такі:

- субрахунки рахунка 36 “Розрахунки з покупцями і замовниками”;
- субрахунки рахунка 37 “Розрахунки з різними дебіторами” (крім субрахунків 371 “Розрахунки за виданими авансами”, 373 “Розрахунки за нарахованими доходами”);
- дебетове сальдо рахунків 63 “Розрахунки з постачальниками і підрядниками”, 64 “Розрахунки за податками й платежами”, 65 “Розрахунки за страхуванням”, 68 “Розрахунки за іншими операціями” (крім субрахунків 681 “Розрахунки за авансами одержаними”, 682 “Внутрішні розрахунки”, 683 “Внутрішньогосподарські розрахунки”).

Для заповнення рядка 951 “Списано у звітному році безнадійної дебіторської заборгованості” використовують обороти за дебетом рахунка 38 “Резерв сумнівних боргів” та кредитом субрахунків рахунків 36 та 37. Якщо резерв сумнівних боргів не створювався, то безнадійна дебіторська заборгованість списується записом за дебетом субрахунка 949 “Інші витрати операційної діяльності” у кореспонденції з кредитом рахунків 36 та 37.

Методологічні принципи формування дебіторської заборгованості викладено в П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість”.

У розділі X “Нестачі і втрати від псування цінностей” розкривається інформація про понаднормові нестачі та втрати від псування цінностей. У рядку 960 відображається вся сума виявлених нестач і втрат. У рядку 970 — сума нестач і втрат, яку визнано заборгованістю винних осіб у звітному періоді, а в рядку 980 — сума нестач і втрат, остаточне рішення щодо винуватців за якими на кінець року не прийнято.

Джерелом інформації для заповнення рядка 960 розділу є дебетовий оборот за субрахунком 947 “Нестачі і втрати від псування цінностей”. Для заповнення рядка 970 джерелом інформації є узгоджена сума нестач і втрат, яка буде відшкодуватись винними. Узгодженою є сума, якщо про її відшкодування є рішення суду або з матеріально відповідальною особою укладено договір про повну матеріальну відповідальність, або є згода працівника на відшкодування завданої шкоди та в інших випадках, передбачених законодавством.

Про відшкодування сум з винних видається, як правило, внутрішній нормативний документ (наказ, рішення, розпорядження).

Для заповнення рядка 980 використовують дані забалансового рахунка 072 “Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей”.

6.3. Порівняння показників звітності

Розглядаючи попередні та цю тему, ми з’ясували, що окремі показники повторюються у кількох звітах та у примітках до фінансової звітності або показники однієї форми звіту визначаються на підставі інших форм. Це свідчить про те, що для впевненості у достовірності інформації, що міститься у фінансовій звітності, необхідно перевіряти порівнянність показників форм річної фінансової звітності підприємства.

Для полегшення праці практикуючих бухгалтерів зі складання достовірних і взаємопов’язаних форм звітності Міністерство фінансів України розробило Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників форм річної фінансової звітності підприємства, які доведені до підприємств та інших зацікавлених користувачів листом від 9 січня 2001 р. № 053-41 (табл. 6.3).

Таблиця 6.3. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників форм річної фінансової звітності підприємства

№	Показники, що порівнюються	Порівнювальні показники
1	2	3

Форма № 1 “Баланс”

1	Рядок 010, графи 3 і 4	Форма № 1, рядок 011 мінус рядок 012, графи 3 і 4
2-1	Рядок 030, графи 3 і 4	Форма № 1, рядок 031 мінус рядок 032, графи 3 і 4
3-1	Рядок 080, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 010, 020, 030, 040—070, графи 3 і 4
4-1	Рядок 160, графи 3 і 4	Форма № 1, рядок 161 мінус рядок 162, графи 3 і 4
5-1	Рядок 260, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 100—150, 160, 170—250, графи 3 і 4
6-1	Рядок 280, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 080, 260, 270, графи 3 і 4
7-1	Рядок 380, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 300—340 плюс або мінус рядок 350 мінус рядки 360, 370, графи 3 і 4
8	Рядок 430, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 400, 410, 415, 420 мінус рядок 416, графи 3 і 4
9	Рядок 480, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 440—470, графи 3 і 4

Продовження табл. 6.3

1	2	3
10-1	Рядок 620, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 500—610, графи 3 і 4
11-1	Рядок 640, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 380, 430, 480, 620, 630, графи 3 і 4

Форма № 2 “Звіт про фінансові результати”

12-1	Рядок 035, графа 3	Форма № 2, рядок 010 мінус рядки 015, 020, 025, 030
13	Рядок 050, графа 3	Форма № 2, рядок 035 мінус рядок 040
14	Рядок 055, графа 3	Форма № 2, рядок 040 мінус рядок 035
15	Рядок 100, графа 3	Форма № 2, сума рядків 050, 060 мінус рядки 070, 080, 090 або рядок 060 мінус рядки 055, 070, 080, 090
16	Рядок 105, графа 3	Форма № 2, сума рядків 055, 070, 080, 090 мінус рядок 060 або сума рядків 070, 080, 090 мінус рядки 050 і 060
17	Рядок 170, графа 3	Форма № 2, сума рядків 100, 110, 120, 130 мінус рядки 140, 150, 160 або сума рядків 110, 120, 130 мінус рядки 105, 140, 150, 160
18	Рядок 175, графа 3	Форма № 2, сума рядків 105, 140, 150, 160 мінус рядки 110, 120, 130 або сума рядків 140, 150, 160 мінус рядки 100, 110, 120, 130
19	Рядок 180, графа 3	Декларація про прибуток підприємства
20	Рядок 190, графа 3	Форма № 2, рядок 170 мінус рядок 180
21	Рядок 195, графа 3	Форма № 2, рядок 175 мінус вписуваний рядок 185 “Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності”
22	Рядок 220, графа 3	Форма № 2, сума рядків 190 і 200 мінус рядок 205 або рядок 200 мінус рядки 195 і 205
23	Рядок 225, графа 3	Форма № 2, рядок 205 мінус рядки 190, 200 або рядок 195 плюс рядок 205 мінус рядок 200
24-1	Рядок 280, графа 3	Форма № 2, сума рядків 230—270

Форма № 3 “Звіт про рух грошових коштів”

25	Рядок 010, графа 3	Форма № 2, рядок 170, графа 3
26	Рядок 010, графа 4	Форма № 2, рядок 175, графа 3
27	Рядок 020, графа 3	Форма № 2, рядок 260, графа 3

Продовження табл. 6.3

1	2	3
28	Рядок 050, графа 4	Форма № 2, сума рядків 110, 120, 130 мінус рядки 140 (за вирахуванням рядка 060, графа 3 форми № 3), 150, 160, графа 3
29	Рядок 050, графа 3	Форма № 2, сума рядків 140 (за вирахуванням рядка 060, графа 3 форми № 3), 150, 160 мінус рядки 110, 120, 130, графа 3
30	Рядок 060, графа 3	Форма № 2, рядок 140, графа 3 (у частині витрат на сплату відсотків за користування одержаними кредитами)
31	Рядок 070, графа 3	Форма № 3, різниця між сумою рядків 010—160, графа 3 і сумою рядків 030—050, графа 4
32	Рядок 070, графа 4	Форма № 3, різниця між сумою рядків 010, 030—050, графа 4 і сумою рядків 020—060, графа 3
33	Рядок 090, графа 3	Форма № 1, рядок 270, графа 3 мінус графа 4
34	Рядок 090, графа 4	Форма № 1, рядок 270, графа 4 мінус графа 3
35	Рядок 110, графа 3	Форма № 1, рядок 630, графа 4 мінус графа 3
36	Рядок 110, графа 4	Форма № 1, рядок 630, графа 3 мінус графа 4
37	Рядок 120, графа 3	Форма № 3, різниця між сумою рядків 070—110, графа 3 і сумою рядків 080—110, графа 4
38	Рядок 120, графа 4	Форма № 3, різниця між сумою рядків 070—110, графа 4 і сумою рядків 080—110, графа 3
39	Рядок 150, графа 3	Форма № 3, рядок 120, графа 3 мінус рядки 130, 140, графа 4
40	Рядок 150, графа 4	Форма № 3, рядок 120, графа 4 плюс рядки 130, 140, графа 4 або сума рядків 130 і 140, графа 4 мінус рядок 120, графа 3
41	Рядок 170, графа 3	Форма № 3, рядок 150, графа 3, плюс рядок 160, графа 3 або мінус рядок 160, графа 4
42	Рядок 170, графа 4	Форма № 3, рядок 150, графа 4, плюс рядок 160, графа 4 або мінус рядок 160, графа 3
43	Рядок 280, графа 3	Форма № 3, сума рядків 180—230, графа 3, мінус сума рядків 240—270, графа 4
44	Рядок 280, графа 4	Форма № 3, сума рядків 240—270, графа 4, мінус сума рядків 180—230, графа 3
45	Рядок 300, графа 3	Форма № 3, рядок 280, графа 3 плюс рядок 290, графа 3 або мінус рядок 290, графа 4

Продовження табл. 6.3

1	2	3
46	Рядок 300, графа 4	Форма № 3, рядок 280, графа 4 плюс рядок 290, графа 4 або мінус рядок 290, графа 3
47	Рядок 370, графа 3	Форма № 3, різниця між сумою рядків 310—330, графа 3 і сумою рядків 340—360, графа 4
48	Рядок 370, графа 4	Форма № 3, різниця між сумою рядків 340—360, графа 4 і сумою рядків 310—330, графа 3
49	Рядок 390, графа 3	Форма № 3, рядок 370, графа 3 плюс рядок 380, графа 3 або мінус рядок 380, графа 4
50	Рядок 390, графа 4	Форма № 3, рядок 370, графа 4 плюс рядок 380, графа 4 або мінус рядок 380, графа 3
51	Рядок 400, графа 3	Форма № 3, різниця між сумою рядків 170, 300, 390, графа 3 і 4
52	Рядок 400, графа 4	Форма № 3, різниця між сумою рядків 170, 300, 390, графа 4 і 3
53	Рядок 410, графа 3	Форма № 1, сума рядків 230, 240, графа 3
54	Рядок 420, графа 3	Форма № 3, рядок 040, графа 4
55	Рядок 420, графа 4	Форма № 3, рядок 040, графа 3
56	Рядок 430, графа 3	Форма № 1, сума рядків 230, 240, графа 4
57	Рядок 430, графа 3	Форма № 3, сума рядків 400, 410, 420, графа 3
58	Рядок 430, графа 3	Форма № 3, сума рядків 400, 410, графа 3 мінус рядок 420, графа 4
59	Рядок 430, графа 3	Форма № 3, сума рядків 410, 420, графа 3 мінус рядок 400, графа 4
60	Рядок 430, графа 3	Форма № 3, рядок 410, графа 3 мінус сума рядків 400, 420, графа 4

Форма № 4 “Звіт про власний капітал”

61	Рядок 010, графи 3—11	Форма № 4 за попередній рік, рядок 300, графи 3—11, відповідно
61a	Рядок 050, графи 3—11	Форма № 1, рядки 300—380, графа 3, відповідно
62	Рядок 050, графи 3—11	Форма № 4, алгебраїчна сума рядків 010, 020, 030, 040, графи 3—11, відповідно
63	Рядок 130, графа 8	Форма № 2, рядок 220 або 225, графа 3
64	Рядок 150, графа 3 (позитивне значення)	Форма № 4, рядок 150, графа 8 (від’ємне значення)

Продовження табл. 6.3

1	2	3
65	Рядок 160, графа 7 (позитивне значення)	Форма № 4, рядок 160, графа 8 (від’ємне значення)
66	Рядок 290, графи 3—11	Форма № 4, алгебраїчна сума рядків 060—280, графи 3—11, відповідно
67	Рядок 300, графи 3—11	Форма № 4, алгебраїчна сума рядків 050 і 290, графи 3—11, відповідно
68	Рядок 300, графи 3—11	Форма № 1, графа 4, рядки 300—380, відповідно
69	Рядки 010—300, графа 11	Форма № 4, рядки 010—300, алгебраїчна сума граф 3—10, відповідно

Форма № 5 “Примітки до річної фінансової звітності”

70	Рядки 010—080, графа 14	Форма № 5, рядки 010—080, графа 3, мінус графа 4, плюс графа 5, плюс або мінус графа 6, мінус або плюс графа 7, мінус графа 8, плюс графа 9, мінус графа 10, мінус графа 11, плюс або мінус графа 12, мінус або плюс графа 13, плюс графа 15, відповідно
71	Рядок 080, графи 3 і 14	Форма № 1, рядок 011, графи 3 і 4
72	Рядок 080, графи 4 і 15	Форма № 1, рядок 012, графи 3 і 4
73	Рядок 080, графи 3—15	Форма № 5, алгебраїчна сума рядків 010—070, графи 3—15, відповідно
74	Рядки 100—260, графа 14	Форма № 5, рядки 100—260, графа 3, мінус графа 4, плюс графа 5, плюс або мінус графа 6, мінус або плюс графа 7, мінус графа 8, плюс графа 9, мінус графа 10, мінус графа 11, плюс або мінус графа 12, мінус або плюс графа 13, плюс графа 15, відповідно
75	Рядок 260, графи 3 і 14	Форма № 1, рядок 031, графи 3 і 4
76	Рядок 260, графи 4 і 15	Форма № 1, рядок 032, графи 3 і 4
77	Рядок 260, графи 3—19	Форма № 5, алгебраїчна сума рядків 100—250, графи 3—19, відповідно
78	Рядок 340, графа 4	Форма № 1, рядок 020, графа 4 (розбіжність на суму авансових платежів для фінансування капітального будівництва)
79	Рядок 340, графи 3 і 4	Форма № 5, сума рядків 280—330, графи 3 і 4
80	Сума рядків 350—370, графа 4	Форма № 1, рядок 040, графа 4
81	Сума рядків 380—410, графа 4	Форма № 1, рядок 045, графа 4

Продовження табл. 6.3

1	2	3
82	Рядок 420, графа 5	Форма № 1, рядок 220, графа 4
83	Рядок 420, графи 3, 4, 5	Форма № 5, сума рядків 350—410, графи 3, 4, 5
84	Сума рядків 440—490, графа 3	Форма № 2, рядок 060, графа 3
85	Сума рядків 440—490, графа 4	Форма № 2, рядок 090, графа 3
86	Сума рядків 500—520, графа 3	Форма № 2, рядок 110, графа 3
87	Сума рядків 500—520, графа 4	Форма № 2, рядок 150, графа 3
88	Сума рядків 530, 550, 560, графа 3	Форма № 2, рядок 120, графа 3
89	Сума рядків 540—560, графа 4	Форма № 2, рядок 140, графа 3
90	Сума рядків 570—610, 630, графа 3	Форма № 2, рядок 130, графа 3
91	Сума рядків 570—600, 620, 630, графа 4	Форма № 2, рядок 160, графа 3
92	Рядок 690, графа 3	Форма № 5, сума рядків 640—680, графа 3
93	Рядок 690, графа 3	Форма № 3, рядок 430, графа 3
94	Рядок 690, графа 3	Форма № 1, сума рядків 230, 240, графа 4
95	Рядок 780, графи 3—9	Форма № 5, сума рядків 710—770, графи 3—9
96	Рядки 710—780, графа 9	Форма № 5, рядки 710—780, сума граф 3, 4, 5 мінус графи 6, 7
97	Рядок 780, графи 3 і 9	Форма № 1, сума рядків 400 і 410, графи 3 і 4
98	Сума рядків 800—860, 880, графа 3	Форма № 1, рядок 100, графа 4
99	Рядок 870, графа 3	Форма № 1, рядок 110, графа 4
100	Рядок 890, графа 3	Форма № 1, рядок 120, графа 4
101	Рядок 900, графа 3	Форма № 1, рядок 130, графа 4
102	Рядок 910, графа 3	Форма № 1, рядок 140, графа 4
103	Рядок 920, графи 3, 4, 5	Форма № 5, сума рядків 800—910, графи 3, 4, 5
104	Рядок 940, графа 3	Форма № 1, рядок 161, графа 4
105	Рядок 950, графа 3	Форма № 1, рядок 210, графа 4

Тема 7

ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ. СКЛАД ТА ЗМІСТ. ЗВІТНІСТЬ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК, ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ, АКЦИЗНОГО ЗБОРУ, ПРИБУТКОВОГО ПОДАТКУ З ГРОМАДЯН

7.1. Структура та зміст податкової звітності

Податкова звітність подається у відповідні органи згідно із Законом України “Про систему оподаткування” від 25 червня 1991 р. № 1251-ХІІ.

Закон визначає принципи побудови системи оподаткування в Україні, податки і збори (обов’язкові платежі) до бюджетів та державних цільових фондів, а також права, обов’язки і відповідальність платників.

Принципи побудови та призначення системи оподаткування визначені статтею 3 закону.

Принципи побудови системи оподаткування такі:

- **стимулювання науково-технічного прогресу**, технологічного оновлення виробництва, виходу вітчизняного товаровиробника на світовий ринок високотехнологічної продукції;

- **стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності** — введення пільг щодо оподаткування прибутку (доходу), спрямованого на розвиток виробництва;

- **обов’язковість** — впровадження норм щодо сплати податків і зборів (обов’язкових платежів), визначених на підставі достовірних даних про об’єкти оподаткування за звітний період, та встановлення відповідальності платників податків за порушення податкового законодавства;

- **рівнозначність і пропорційність** — справляння податків з юридичних осіб здійснюється у певній частці від отриманого прибутку; забезпечення сплати рівних податків і зборів (обов’язкових платежів) на рівні прибутки і пропорційно більших податків і зборів (обов’язкових платежів) — на більші доходи;

• **рівність, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації** — забезпечення однакового підходу до суб'єктів господарювання (юридичних і фізичних осіб, включаючи нерезидентів) при визначенні обов'язків щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

• **соціальна справедливість** — забезпечення соціальної підтримки малозабезпечених верств населення шляхом запровадження економічно обґрунтованого неоподаткованого мінімуму доходів громадян та застосування диференційованого і прогресивного оподаткування громадян, які отримують високі та надвисокі доходи;

• **стабільність** — забезпечення незмінності податків і зборів (обов'язкових платежів) та їх ставок, а також податкових пільг протягом бюджетного року;

• **економічна обґрунтованість** — встановлення податків і зборів (обов'язкових платежів) на підставі показників розвитку національної економіки та фінансових можливостей з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його доходами;

• **рівномірність сплати** — встановлення строків сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) виходячи з необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджету для фінансування витрат;

• **компетенція** — встановлення і скасування податків і зборів (обов'язкових платежів), а також пільг їх платникам здійснюються відповідно до законодавства про оподаткування виключно Верховною Радою України, Верховною Радою Автономної Республіки Крим і сільськими, селищними, міськими радами;

• **єдиний підхід** — забезпечення єдиного підходу до розробки податкових законів з обов'язковим визначенням платника податку і збору (обов'язкового платежу), об'єкта оподаткування, джерела сплати податку і збору (обов'язкового платежу), податкового періоду, ставок податку і збору (обов'язкового платежу), строків та порядку сплати податку, підстав для надання податкових пільг;

• **доступність** — забезпечення дохідливості норм податкового законодавства для платників податків і зборів (обов'язкових платежів).

Встановлення і скасування податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та до державних цільових фондів, а також пільг їх платникам здійснюються Верховною Радою України, Верховною Радою Автономної Республіки Крим і сільськими, селищними, міськими радами відповідно до названого закону, інших законів. Будь-які податки і збори (обов'язкові платежі), які запроваджуються законами України, мають бути включені до цього закону. Всі інші закони України про оподаткування мають відповідати принципам, закладеним у цьому законі.

Згідно із законом усі податки і збори поділяються на загальнодержавні та місцеві.

До **загальнодержавних** належать такі **податки і збори (обов'язкові платежі)**:

- 1) податок на додану вартість;
- 2) акцизний збір;
- 3) податок на прибуток підприємств;
- 4) податок на доходи фізичних осіб;
- 5) мито;
- 6) державне мито;
- 7) податок на нерухоме майно (нерухомість);
- 8) плата (податок) за землю;
- 9) рентні платежі;
- 10) податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів;
- 11) податок на промисел;
- 12) збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету;
- 13) збір за спеціальне використання природних ресурсів;
- 14) збір за забруднення навколишнього природного середовища;
- 15) збір до Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення;
- 16) збір на обов'язкове соціальне страхування;
- 17) збір на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- 18) збір до Державного інноваційного фонду;
- 19) плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності;
- 20) фіксований сільськогосподарський податок;
- 21) збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства;
- 22) гербовий збір (застосовувався до 1 січня 2000 р.);
- 23) єдиний збір, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України;
- 24) збір за використання радіочастотного ресурсу України;
- 25) збори до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (початковий, регулярний, спеціальний).

Податки і збори (обов'язкові платежі), зазначені в пунктах 7, 8, 10, 11, 13, 14, на території Автономної Республіки Крим встановлює Верховна Рада Автономної Республіки Крим. При цьому ставки податків і зборів (обов'язкових платежів) визначаються в межах граничних розмірів ставок, установлених законами України.

До **місцевих податків** належать:

- 1) податок з реклами;
- 2) комунальний податок.

До *місцевих зборів (обов'язкових платежів)* належать:

- 1) збір за припаркування автотранспорту;
- 2) ринковий збір;
- 3) збір за видачу ордера на квартиру;
- 4) курортний збір;
- 5) збір за участь у перегонах на іподромі;
- 6) збір за виграш на перегонах на іподромі;
- 7) збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі;
- 8) збір за право використання місцевої символіки;
- 9) збір за право проведення кіно- і телезйомок;
- 10) збір за проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу і лотерей;
- 11) збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг;
- 13) збір з власників собак.

Місцеві податки і збори (обов'язкові платежі), механізм справляння та порядок їх сплати встановлюються сільськими, селищними, міськими радами відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, установлених законами України, крім збору за проїзд по території прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон, який встановлюється обласними радами. При цьому окремі місцеві податки і збори (обов'язкові платежі) (виділені вище світлим курсивом) є обов'язковими для встановлення сільськими, селищними та міськими радами за наявності об'єктів оподаткування або умов, з якими пов'язане запровадження цих податків і зборів.

За загальнодержавними податками і зборами встановлюється звітність єдиної форми для всіх суб'єктів господарювання на всій території України, форми звітності за місцевими податками і зборами встановлюються місцевими органами влади (державними адміністраціями, місцевими Радами народних депутатів).

7.2. Строки подання податкової звітності та відповідальність підприємств і службових осіб

Строки та порядок подання податкової звітності з податків і зборів (обов'язкових платежів) встановлені Законом України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" від 21 грудня 2000 р. № 2181-III.

Згідно із Законом платник самостійно обчислює суму податкового зобов'язання, яку зазначає у податковій декларації. Під податковою декларацією розуміється документ, що подається платником податків до контролюючого органу у строки та за формою, встановлені законодавством. На підставі цього документа здійснюються нарахування та/або сплата податку, збору (обов'язкового платежу).

Податкові декларації приймаються податковими органами без попередньої перевірки зазначених у них показників.

Встановлення форм або методів обов'язкової податкової звітності, які передбачають подання зведеної інформації щодо окремих доходів, витрат, пільг, інших елементів податкових баз, що були раніше відображені у податкових деклараціях з окремих податків, зборів (обов'язкових платежів) не дозволяється, якщо інше не встановлено законодавством з питань оподаткування.

Податкові декларації подаються за базовий податковий (звітний) період, що дорівнює:

а) *календарному місяцю* (у тому числі при сплаті місячних авансових внесків) — протягом **20 календарних днів**, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця;

б) *календарному кварталу* або календарному півріччю (у тому числі при сплаті квартальних або піврічних авансових внесків) — протягом **40 календарних днів**, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу (півріччя);

в) *календарному року*, крім випадків, передбачених підпунктом "г", — протягом **60 календарних днів** за останнім календарним днем звітного (податкового) року;

г) *календарному року для платників податку на доходи фізичних осіб* (прибуткового податку з громадян) — **до 1 квітня** року, наступного за звітним.

Якщо останній день строку подання податкової декларації припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем строку вважається наступний за вихідним або святковим робочий день.

Платник податків зобов'язаний самостійно сплатити суму податкового зобов'язання, зазначену ним у податковій декларації, протягом **10 календарних днів**, наступних за останнім днем відповідного граничного строку для подання податкової декларації. Якщо згідно з відповідними законами за окремими податками передбачені інші строки сплати, то податки сплачуються у строки, передбачені законами.

У разі, коли відповідно до закону контролюючий орган самостійно визначає податкове зобов'язання платника податків з причин, не пов'язаних з порушенням податкового законодавства, платник податків зобов'язаний сплатити суму нарахованого податкового зобов'язання у строки, визначені у законі з відповідного податку, а за їх відсутності — протягом **10 календарних днів** від дня отримання податкового повідомлення про таке нарахування.

Розміри відповідальності підприємств та службових осіб за несвоєчасне подання декларацій, несвоєчасну сплату податків та зборів за основними порушеннями наведено в табл. 7.1.

Таблиця 7.1. Основні види порушень із нарахувань та сплати податків та відповідальність за них

№ з/п	Види порушень	Відповідальність	Відповідальні	Підстава
1	2	3	4	5
1	Несвоєчасна сплата податку	Пеня у розмірі 120 % річних облікової ставки НБУ, що діє на день виникнення податкового боргу або на день його погашення, залежно від того, яка величина є більшою, за кожний календарний день прострочення у його сплаті	Підприємство	Підпункт 16.4.1 Закону № 2181
2	Неподання розрахунку у строки, визначені законодавством	Штраф у розмірі 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (н.м.д.г.)	Підприємство	Підпункт 17.1.1 Закону № 2181
3	Неподання розрахунку у строки, визначені законодавством (якщо податкова інспекція самостійно розраховує суму податку)	Штраф у розмірі 10 % суми податку за кожен (повний чи неповний) місяць затримки розрахунку, але не більше 50 % суми податку і не менше 10 н.м.д.г. (крім зазначеного у рядку 1)	Підприємство	Підпункт 17.1.2 Закону № 2181
4	Зниження суми податку (якщо податкова інспекція самостійно донараховує суму податку)	Штраф у розмірі 10 % від суми недоплати (зниження суми податкового зобов'язання) за кожний з податкових періодів, установлених для такого податку, починаючи з податкового періоду, на який припадає недоплата, та закінчуючи податковим періодом, на який припадає отримання платником податку податкового повідомлення, але не більше 50 % донарахованої суми та не менше 10 н.м.д.г. сукупно за весь строк недоплати	Підприємство	Підпункт 17.1.3 Закону № 2181
5	Зниження суми податку внаслідок арифметичних чи методологічних помилок у розрахунку (якщо податкова донараховує суму податку)	Штраф у розмірі 5 % донарахованого податку, але не менше 1 н.м.д.г. сукупно за весь строк недоплати	Підприємство	Підпункт 17.1.4 Закону № 2181
6	Затримка сплати податку на строк до 30 календарних днів (включно)	Штраф у розмірі 10 % погашеної суми податкового боргу	Підприємство	Підпункт 17.1.7 Закону № 2181

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
7	Затримка сплати податку на строк від 31 до 90 календарних днів (включно)	Штраф у розмірі 20 % погашеної суми податкового боргу	Підприємство	Там само
8	Затримка сплати податку на строк понад 90 календарних днів	Штраф у розмірі 50 % погашеної суми податкового боргу	Підприємство	Там само
9	Самостійне виявлення заниження податкового зобов'язання і подання уточнюючого розрахунку	Штраф у розмірі 5 % від суми заниження	Підприємство	Пункт 17.2 Закону № 2181
10	Відсутність податкового обліку або ведення його з порушенням встановленого порядку; неподання або несвоєчасне подання платіжних доручень на перерахування належного до сплати податку	Штраф від 5 до 10, а за ті самі дії, вчинені повторно особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне із зазначених правопорушень, — від 10 до 15 н.м.д.г.	Керівники та посадові особи, винні у здійсненні порушення	Пункт 11 ст. 11 Закону "Про податкову службу"

7.3. Склад та порядок складання декларації про прибуток підприємств

Оподаткування прибутку підприємств здійснюється відповідно до Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР у редакції Закону № 283/97-ВР від 22 травня 1997 р. з подальшими змінами.

Згідно із Законом *об'єктом оподаткування* є прибуток, який визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат платника податку, визначених статтею 5 цього закону, і суму амортизаційних відрахувань.

Валовий дохід — загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі, виключній (морській) економічній зоні, так і за її межами.

Валові витрати виробництва та обігу (валові витрати) — сума будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які при-

дбаваються (виготовляються) таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності.

Законом дано вичерпний перелік доходів та витрат підприємства, які включаються чи не включаються відповідно до валових доходів і валових витрат, тому при складанні звітності щодо податку на прибуток слід керуватись відповідними статтями Закону.

Датою збільшення валового доходу вважається дата, що припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

- або дата зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок платника податку в оплату товарів (робіт, послуг), що підлягають продажу, у разі продажу товарів (робіт, послуг) за готівку — дата її оприбуткування в касі платника податку, а за відсутності такої — дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує платника податку;
- або дата відвантаження товарів, а для робіт (послуг) — дата фактичного надання результатів робіт (послуг) платником податку.

Датою збільшення валових витрат виробництва (обігу) вважається дата, що припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

- або дата списання коштів з банківських рахунків платника податку на оплату товарів (робіт, послуг), а в разі їх придбання за готівку — день їх видачі з каси платника податку;
- або дата оприбуткування платником податку товарів, а для робіт (послуг) — дата фактичного отримання платником податку результатів робіт (послуг).

При перерахуванні авансів нерезидентам, а також резидентам, які сплачують податок на прибуток за ставкою, нижчою від загальної ставки, або сплачують цей податок у складі єдиного чи фіксованого податку чи є звільненими від сплати цього податку або не є його суб'єктами згідно із законодавством, валові витрати визначаються за датою отримання товару. Це положення не стосується перерахування авансів страховикам.

Загальна ставка податку на прибуток становить 30 %¹ скоригованого прибутку, визначеного згідно із Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств”. Операції, які не підлягають оподаткуванню, оподатковуються за пільговими ставками, визначеними статтею 7 Закону.

¹ Ставка податку на прибуток з 1 січня 2004 р. — 25 %.

У загальному плані розрахунок податку, який підлягає оподаткуванню, можна представити такою формулою:

$$ОП = ВД - ВВ - А \pm МЦ,$$

де ОП — оподатковуваний прибуток;

ВД — валові доходи;

ВВ — валові витрати;

А — амортизаційні відрахування;

МЦ — зміна залишків запасів на кінець періоду порівняно з початком.

З формули видно, що збільшення запасів на кінець звітного періоду приводить до збільшення оподаткованого прибутку, і навпаки.

При складанні декларації про прибуток підприємства слід враховувати, що поняття доходу згідно з П(С)БО 15 “Дохід” і витрат згідно з П(С)БО 16 “Витрати” не збігаються з поняттями валового доходу і валових витрат, які визначаються з метою оподаткування прибутку підприємств.

Форма та порядок складання декларації про прибуток підприємства затверджені наказом Державної податкової адміністрації України від 8 липня 1997 р. № 214 з подальшими змінами і застосовуються всіма платниками податку на прибуток підприємств (далі — платники податку), крім страховиків, банківських установ та підприємств, основною діяльністю яких є виробництво сільськогосподарської продукції, для яких встановлено окремі порядки складання декларацій.

Для цілей Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” використовуються такі податкові періоди: **календарні квартал, півріччя, три квартали, рік**.

Податковий період починається з першого календарного дня податкового періоду і закінчується останнім календарним днем податкового періоду.

Відповідно до Порядку складання декларації з податку на прибуток підприємства, декларації про прибуток підприємства, розраховані наростаючим підсумком з урахуванням від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових періодів у разі його наявності, подаються платниками податку протягом 40 днів, що настають за останнім календарним днем звітного кварталу, півріччя, 9 місяців, року.

Платники податку мають право не пізніше ніж за 10 днів до закінчення строку подання документів надіслати їх податковому органу поштою з повідомленням про вручення за порядком оформлення зазначених поштових відправлень, встановленим Кабінетом Міністрів України.

За звітні квартал, півріччя та три квартали платники податку подають спрощену декларацію, а за результатами звітного року — повну.

Тимчасово до 1 січня 2008 р. підприємства з виробництва автомобілів і запасних частин до них, що мають інвестицію (у тому числі іноземну) ви-

ключно в грошовій формі, яка становить суму, еквівалентну не менше ніж 150 млн дол. США за офіційним валютним курсом Національного банку України на день внесення такої інвестиції до їхнього статутного фонду, яка зареєстрована у встановленому законодавством порядку, подають декларацію за результатами звітного податкового року.

Декларація подається платником незалежно від того, чи виникло у звітному періоді у платника податкове зобов'язання, тобто незалежно від стану фінансово-господарської діяльності платника податку.

Податок має бути сплачений не пізніше десяти днів після останнього строку подання декларації.

Достовірність даних підтверджується підписами керівника підприємства і головного бухгалтера, а за відсутності на підприємстві бухгалтерської служби — спеціаліста, який веде облік, та засвідчується печаткою.

Для забезпечення стабільного планування доходів зведеного бюджету України у 2003 р. платник податку на прибуток:

а) сплачує податок за результатами січня 2003 р. При цьому податок розраховується за правилами, встановленими для повного податкового періоду з урахуванням від'ємного значення об'єкта оподаткування попередніх періодів, приросту (убутку) матеріальних запасів за січень 2003 р. та суми амортизаційних відрахувань за січень 2003 р., яка визначається як одна третина суми амортизаційних відрахувань першого кварталу 2003 р.;

б) сплачує податок за результатами одинадцяти місяців 2003 р. При цьому податок розраховується за правилами, встановленими для повного податкового періоду, з урахуванням від'ємного значення об'єкта оподаткування попередніх періодів, приросту (убутку) матеріальних запасів за одинадцять місяців 2003 р. та суми амортизаційних відрахувань за одинадцять місяців 2003 р., яка дорівнює сумі амортизаційних відрахувань, нарахованих за три квартали 2003 р., та двох третин амортизаційних відрахувань четвертого кварталу 2003 р.

Подання декларацій за січень та одинадцять місяців 2003 р., а також сплата податку за результатами цих періодів здійснюються у строки, встановлені законом для місячного податкового періоду (подання декларації у двадцятиденний строк після завершення цих періодів і сплата податку — не пізніше десяти днів після останнього строку подання декларації).

У декларації вказуються всі передбачені в ній показники. Якщо через відсутність операції той чи інший рядок не заповнюється, то він прокреслюється. Декларацію заповнюють чорнилом, пастою кулькових ручок, за допомогою друкарських машинок, принтерів, засобів механізації та інших засобів, які забезпечують збереження цих записів протягом установленого строку зберігання звітності. **У декларації не повинно бути підчисток, помарок, виправлень та дописок і закреслень (крім передбачених формою декла-**

рації). У декларації не повинні міститися текст або цифри, які неможливо прочитати внаслідок пошкодження аркушів, їх потертості, залиття чорнилом чи іншою рідиною. Тобто, заборонено навіть виправлення помилок з дотриманням Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. № 88 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 5 червня 1995 р. за № 168/704.

Декларація заповнюється в тисячах гривень з одним десятковим знаком. Оригінал декларації подається платником до податкового органу за місцезнаходженням платника. Подання ксерокопії не допускається.

Дані, наведені в декларації, мають підтверджуватись первинними документами, даними бухгалтерського обліку та відповідати податковому обліку (звітності).

Форму декларації з податку на прибуток без додатків наведено в табл. 7.2.

Декларація складається із заголовної та двох основних частин і одинадцяти додатків, з яких сім (К1—К7) подаються щокварталу (спрощена декларація), у тому числі за рік, а чотири (Р1—Р4) подаються виключно за рік (повна декларація). Додаток К1 складається з двох частин — К1/1 та К1/2. Частина К1/2 заповнюється платниками податку, які нараховують амортизаційні відрахування на суму витрат, пов'язаних із видобутком корисних копалин. У разі якщо окремі рядки декларації не заповнюються через відсутність відповідних операцій, платники податку не подають податковому органу передбачених відповідним рядком декларації додатків.

У заголовній частині декларації відображаються повна назва підприємства (відповідно до установчих документів), зареєстрованого в устанавленому порядку, ідентифікаційний код, код виду економічної діяльності, місцезнаходження та номер телефону платника (факс, електронна адреса — за бажанням). В основній частині та в додатках показники відображаються на підставі норм, установлених Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств” № 334 (табл. 7.3).

Порядок заповнення додатків К2, К4, К5, К6, К7, Р1, Р2, Р3, Р4 визначається формами цих додатків. Показники, відображені в декларації та у відповідних додатках з однаковим кодом рядків, мають збігатися. Особливості використання показників додатка К1 визначено в рядках таблиці цього розділу з кодами 01.2, 04.2, 04.10, 07, а додатка К3 — у рядку з кодом 01.4.

У разі самостійного виявлення помилок у раніше поданих деклараціях (з урахуванням строків давності) підприємство має право надати уточнюючий розрахунок (див. табл. 7.4). Такий розрахунок може не подаватись, якщо уточнені показники зазначаються ним у складі податкової декларації за будь-який наступний податковий період, протягом якого такі помилки було виявлено. При зазначенні уточнюючих показників у складі податкової декларації за звітний період платник податку на прибуток повинен погасити суму недоплати та нарахувати штрафну санкцію, передбачену пункт 17.2 статті 17

Таблиця 7.2. Форма декларації про прибуток підприємства

Відмітка про одержання (штамп ДПІ)		УЗГОДЖЕНО. Рішення Комітету Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності 31.03.2003 № 06-10/239		ЗАТВЕРДЖЕНО. Наказ Державної податкової адміністрації України 29.03.2003 № 143				
ДЕКЛАРАЦІЯ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА								
1	Повна декларація — надаються додатки у разі заповнення рядків з позначкою "Р" та "К"					Звітна консолідована		
	Спрощена декларація — надаються додатки у разі заповнення рядків з позначкою "К"					Звітна нова		
2	Звітний рік	2	0	0	1 квартал	Півріччя	3 квартали	Рік
3	Повна назва платника податку:					Юридична особа		
						Інша категорія платника		
4	Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ					Код виду економічної діяльності (КВЕД)		
	Місцезнаходження платника податку:					Поштовий індекс		
					Телефон			
					Факс*			
					E-mail*			
6	До державної податкової інспекції (адміністрації) в							

* За бажанням платника податку.

Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком

Продовження табл. 7.2

Показники	Код рядка	Сума
1	2	3
Валовий дохід від усіх видів діяльності, у тому числі:	01	
доходи від продажу товарів (робіт, послуг)	01.1	
приріст балансової вартості запасів	01.2 К1	
доходи від виконання довгострокових договорів	01.3 К2	
прибуток від операцій з цінними паперами, фондовими та товарними деривативами	01.4 К3	
прибуток від операцій з землею	01.5 К1	
інші доходи, крім визначених у 01.1 ÷ 01.5	01.6	
Коригування валових доходів, у тому числі: $(\pm 02.1 \pm 02.2 + 02.3)$	02	
зміна суми компенсації вартості товарів (робіт, послуг)	02.1	
самостійно виявлені помилки за результатами минулих податкових періодів	02.2	
врегулювання сумнівної (безнадійної) заборгованості	02.3 К4	
Скоригований валовий дохід (01 ± 02)	03	
Валові витрати, у тому числі:	04	
витрати на придбання товарів (робіт, послуг), крім визначених у 04.11	04.1	
убуток балансової вартості запасів	04.2 К1	
витрати на оплату праці	04.3	
сума страхового збору (внесків) до фондів державного загальнообов'язкового страхування	04.4	
сума внесків на довгострокове страхування життя, додаткове пенсійне страхування	04.5 Р1	
сума податків, зборів (обов'язкових платежів), крім визначених у 04.4	04.6 Р2	
витрати, пов'язані з виконанням довгострокових договорів	04.7 К2	
добровільне перерахування коштів, передача товарів (робіт, послуг)	04.8 Р3	

1	2	3
від'ємне значення об'єкта оподаткування попереднього податкового року	04.9	
витрати на поліпшення основних фондів та нафтогазових свердловин	04.10 К1	
85 % витрат від вартості товарів (робіт, послуг), придбаних у офшорних нерезидентів	04.11 Р4	
інші витрати, крім визначених у 04.1 ÷ 04.11	04.12	
Коригування валових витрат, у тому числі: (± 05.1 ± 05.2 + 05.3)	05	
зміна суми компенсації вартості товарів (робіт, послуг)	05.1	
самостійно виявлені помилки за результатами минулих податкових періодів	05.2	
врегулювання сумнівної (безнадійної) заборгованості	05.3 К4	
Скориговані валові витрати (04 ± 05)	06	
Сума амортизаційних відрахувань	07 К1	
Об'єкт оподаткування позитивний (+) від'ємний (-) ((±03 - (± 06) - 07)	08	
Балансові збитки, не компенсовані прибутками до 01.01.2003	09	
Прибуток, звільнений від оподаткування	10 К5	
Прибуток, що підлягає оподаткуванню, у тому числі: (08 - 09 - 10)	11	
за базовою ставкою	11.1	
за пільговою ставкою* ... .. %	11.2	
Нарахована сума податку** , у тому числі:	12	
за базовою ставкою	12.1	
за пільговою ставкою	12.2	
Зменшення нарахованої суми податку	13 К6	
Податкове зобов'язання звітного періоду** (12 - 13)	14	
Сума нарахованого податку за попередній податковий період поточного року	15	

1	2	3
Сума надміру сплаченого податку минулих податкових періодів (переплати)***	16	
Сума податку до сплати (позитивне значення 14 - 15 - 16)	17	

* Пільгові ставки зазначаються платником самостійно.

** У разі позитивного значення.

*** Не заповнюється при заповненні рядка 18 декларації.

Сума надміру сплаченого податку минулих податкових періодів (переплати), яка підлягає поверненню на поточний рахунок платника податку в банку-резиденті	18	
---	-----------	--

Додаткові показники

Суми податків, які утримуються при виплаті доходів (прибутків), у тому числі:	19	
від грального бізнесу	19.1 К7	
з нерезидентів (крім 19.3)	19.2	
з фрахту	19.3	
Авансові внески, нараховані на суму дивідендів та прирівняних до них платежів	20	
Дивіденди та прирівняні до них платежі, що сплачуються до бюджету державними некорпоративними, казенними або комунальними підприємствами	21	
Сума штрафу, самостійно нарахованого у зв'язку з виправленням помилок	22	
Пеня, нарахована у зв'язку з урегулюванням сумнівної (безнадійної) заборгованості	23 К4	

До декларації додаються (потрібне позначити):

Додатки до рядків	К1/1	К1/2	К2	К3	К4	К5	К6	К7	Р1	Р2	Р3	Р4
-------------------	------	------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Пояснення (розкриття) окремих результатів фінансово-господарської діяльності на	аркуш
---	-------

Інформація, наведена в декларації, додатках, поясненнях (розкриттях), є достовірною.

·	·	2	0	0	р.
---	---	---	---	---	----

Дата заповнення декларації (дд.мм.рррр)

Продовження табл. 7.3

1	2
04.10	Підпункт 5.2.10 п. 5.2 ст. 5, підпункт 8.7.1 п. 8.7 ст.8 , частина 2 п. 9.5 ст. 9. У разі одночасного заповнення додатків К1/1 та К1/2 у цей рядок переноситься сума рядка 04.10 таблиці 3 додатка К1/1 та рядка 04.10 таблиці 2 додатка К1/2 за відповідний звітний період. При визначенні значень граф рядків 04.10 цих таблиць, які переносяться у рядок 04.10 декларації, обирається найменша: або сума ліміту витрат на поліпшення, що включається до валових витрат, або сума фактичних поліпшень, розрахованих наростаючим підсумком з початку року
04.11	Пункт 18.3 ст.18
04.12	Ст. 5; ст.7; підпункт 8.1.4 п. 8.1; ст. 8.3.7 п. 8.3, підпункти 8.4.3, 8.4.7, 8.4.8, 8.4.10 п. 8.4; підпункт 8.9.4 п. 8.9 ст. 8; п. 9.5, 9.6 ст.9; п. 22.25 ст. 22
05	Згідно з формулою
05.1	Пункт 5.10 ст. 5
05.2	Підпункт 5.2.7 п. 5.2 ст. 5
05.3	Ст. 12 з урахуванням пунктів 5 і 10 Перехідних положень Закону № 349
06	Згідно з формулою
07	Підпункт 7.9.4 п. 7.9 ст. 7, ст. 8, 9. У разі заповнення цього рядка складається таблиця 2 додатка К1/1 та/або таблиця 1 додатка К1/2. У разі одночасного заповнення додатків К1/1 та К1/2 у цей рядок переноситься сума рядка 07 таблиці 2 додатка К1/1 та рядка 07 таблиці 1 додатка К1/2
08	Пункт 3.1 ст. 3 згідно з формулою
09	Пункт 11 Перехідних положень Закону № 349. У рядку 09 вказується від'ємне значення об'єкта оподаткування, визначене за нормами п. 11 Перехідних положень Закону № 349 на підставі результатів інвентаризації балансових збитків за станом на 1 січня 2003 р.
10	Пункт 7.12, п. 7.13, п. 7.19, п. 7.20 ст. 7, п. 18.1 ст. 18, ст. 19, п. 22.5 ст. 22
11	Згідно з формулою (п. 11 Перехідних положень Закону № 349)
11.1	Пункт 10.1 ст. 10
11.2	Пункти 7.13, 7.14, ст. 7, п. 18.1 ст. 18, п. 22.5 ст. 22
12	Сума рядків 12.1 і 12.2
12.1	Пункт 10.1 ст. 10
12.2	Пункт 7.13, п. 7.14 ст. 7, п. 18.1 ст. 18, п. 22.5 ст. 22

Закінчення табл. 7.3

1	2
13	Підпункти 7.8.3—7.8.4 п. 7.8 ст. 7, п. 16.3 ст. 16, підпункт 2.1.3 п. 2.1 ст. 2, п. 18.1 ст. 18, ст. 19, п. 22.3 ст. 22 (дія цього пункту призупинена на 2003 р.)
14	Згідно з формулою
15	Пункт 16.4 ст. 16
16	Пункт 16.16 ст. 16, п. 21.3 ст. 21
17	Згідно з формулою
18	Пункт 16.16 ст. 16, п. 21.3 ст. 21
19	Пункт 10.2 ст. 10, п. 13.1—13.2, 13.6 ст. 13
19.1	Пункт 10.2 ст. 10
19.2	Пункти 13.1—13.2, 13.6 ст. 13
19.3	Пункт 13.5 ст. 13
20	Підпункт 7.8.2 п. 7.8, підпункт 7.9.4 п. 7.9 ст. 7
21	Пункт 4 Прикінцевих положень Закону № 349
22	Пункт 17.2 ст. 17 Закону № 2181
23	Підпункт 12.1.2 п. 12.1 ст. 12

Закону України “Про порядок погашення зобов’язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” від 21 грудня 2000 р. у № 2181 для цього випадку в сумі 5 %.

Якщо підприємством виявлено помилки у поданій декларації за звітний період і нова декларація подається до закінчення граничного строку подання декларації за такий самий звітний (податковий) період, то така звітна декларація не вважається уточнюючою, а штрафи, визначені в пункті 17.2 статті 17 Закону № 2181, не застосовуються.

Розглянемо більш детально порядок заповнення декларації про прибуток.

Заповнення заголовної частини декларації

У цій частині декларації відображаються повна назва підприємства (відповідно до установчих документів), зареєстрованого в установленому порядку, ідентифікаційний код, код виду економічної діяльності, місцезнаходження та номер телефону платника (факс, електронна адреса — за бажанням). Крім того, у ній потрібно зробити відмітку про вид декларації, яких формою визначено три, а саме: звітна, звітна консолідована, звітна нова.

Таблиця 7.4. Уточнюючий розрахунок податкових зобов'язань у зв'язку з виправленням самостійно виявлених помилок

1												Уточнюючий розрахунок податкових зобов'язань У зв'язку з виправленням самостійно виявлених помилок											
2												Звітний період, за який виправляються помилки (потрібне позначити)											
2		0		0		рік		1 квартал		Півріччя		3 квартали		Рік									
3												Повна назва платника податку:						Юридична особа					
																		Інша категорія платника					
4												Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ						Код виду економічної діяльності (КВЕД)					
5												Місцезнаходження платника податку:						Поштовий індекс					
												Телефон											
												Факс*											
												E-mail*											
6												До державної податкової інспекції (адміністрації) в											

* За бажанням платника податку.

Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком

Продовження табл. 7.4

Показники										Код рядка	Загальна сума
Доходи не враховані (+), зайво враховані (-) в обчисленні валового доходу попереднього звітного періоду, у тому числі за кодами рядків декларації, у якій було допущено помилки*:										1	
код											
сума (±)											
Витрати не враховані (+), зайво враховані (-) в обчисленні валових витрат попереднього звітного періоду, у тому числі за кодами рядків декларації, у якій було допущено помилки*:										2	
код											
сума (±)											
Амортизаційні відрахування не враховані (+), зайво враховані (-) в обчисленні амортизації попереднього звітного періоду										3	
Сума заниженого (+) або завищеного (-) об'єкта оподаткування р. 1 - р. 2 - р. 3										4	
Ставка оподаткування, що діяла на момент допущення помилки, у відсотках										5	
Сума помилки, допущеної при зменшенні податкових зобов'язань, у тому числі за кодами рядків декларації, у якій було допущено помилки*:										6	
код											
сума (±)											
Сума недоплати (+) або переплати (-), нарахованої у зв'язку з виправленням помилки р. 4 · р. 5 - р. 6 або р. 7.1 - р. 7.2										7	
Сума податкового зобов'язання звітного періоду, при розрахунку якого виявлена помилка										7.1	
Сума виправленого (вірного) податкового зобов'язання звітного періоду, при розрахунку якого виявлена помилка										7.2	
Сума штрафу, нарахована платником самостійно у зв'язку з виправленням помилки** р. 7 · 0,05										8	

*Коди рядків із сумами виявлених помилок вписуються платником податку самостійно.

**Заповнюється у разі, якщо рядок 7 має позитивне значення.

Пояснення (розкриття) до уточнюючого розрахунку на										аркушах	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---------	--

мості про запаси на складах виробничих підприємств або тих, що надають послуги (виконують роботи). У рядках А2 відображають запаси в незавершеному виробництві, А3 — у готовій продукції (виробничі підприємства, а також підприємства, що виконують роботи, надають послуги, до розрахунку коригування включають не всю собівартість незавершеного виробництва і готової продукції, а тільки матеріальну частку), А4 — малоцінні та швидкозношувані предмети на складах, А5 — на оптових складах (місцях зберігання) торгових підприємств, А6 — у роздрібній торгівлі. Необхідно зауважити, що товари у таблиці відображають без торгової надбавки.

Слід звернути увагу на заповнення граfi 4 таблиці 1, у якій відображають інформацію про запаси, використані на невиробничі потреби. В цій граfi показують виключно запаси, використані на невиробничі потреби, що були у залишках на початок звітнього року. Якщо запаси придбані у поточному періоді й відразу використані на невиробничі потреби, вони до граfi 4 не включаються.

У кінці таблиці зазначається обраний підприємством метод оцінки убутку запасів (ФІФО, або ідентифікованої вартості відповідної одиниці запасів).

Якщо за даними таблиці 1 додатка К/1 отримано убуток запасів, то суму із знаком “мінус” записують у рядок 04.2 декларації.

Рядок 01.3. “Доходи від виконання довгострокових договорів”. Для заповнення цього рядка необхідно насамперед заповнити додаток К2, який має дві таблиці: 1 — “Доходи та витрати, пов’язані з виконанням довгострокових договорів” та 2 — “Додаткова інформація”. Цей додаток практично аналогічний формі №1-ддз (див. Порядок ведення і складання податкового звіту про результати діяльності виконавця довгострокових договорів (контрактів, затверджений наказом ДПАУ від 31 липня 1997 р. № 275), яку підприємства, що застосовують метод оподаткування за довгостроковими контрактами, подають разом з Декларацією про прибуток.

Відповідно до підпункту 7.10.2 ст. 7 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” під терміном “довгостроковий договір (контракт)” слід розуміти будь-який договір на виготовлення, будівництво, установку або монтаж матеріальних цінностей, що входять до складу основних фондів замовника або складових таких основних фондів, а також на створення нематеріальних активів, пов’язаних з таким виготовленням, будівництвом, установкою або монтажем (послуг типу “інжиніринг”, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт та розробок), за умови, що такий контракт не планується завершити раніше ніж через 9 місяців з моменту здійснення перших витрат або отримання авансу (передоплати).

Підпунктом 7.10.3 ст. 7 цього закону визначено, що виконавець самостійно визначає доходи і витрати, нараховані (понесені) протягом звітнього періоду у зв’язку з виконанням довгострокового договору (контракту), використовуючи оціночний коефіцієнт виконання такого довгострокового контракту. Оціночний коефіцієнт виконання довгострокового договору (контракту) визначається як співвідношення суми фактичних витрат звітнього періоду до

суми загальних витрат, що плануються виконавцем при виконанні довгострокового контракту, а дохід виконавців у звітному періоді визначається як добуток загальнодоговірної ціни довгострокового договору (контракту) на оціночний коефіцієнт виконання довгострокового контракту. Розрахована таким чином сума валового доходу проставляється у рядку 01.3.1 додатка К2.

За завершеними довгостроковими договорами в рядку 01.3.2 додатка К2 відображається сума збільшення або зменшення валових доходів у зв’язку з перерахунком податкових зобов’язань. Сума рядків 01.3.1 та 01.3.2 додатка К2 відображається у рядку 01.3 додатка і декларації.

У таблиці 2 “Додаткова інформація” додатка К2 у рядку 1 відображається сума авансів або передоплат, не віднесених для цілей оподаткування до складу валового доходу звітнього періоду. Цей показник розраховується як перевищення загальної суми авансів, отриманих у звітному періоді, над сумою валових доходів, відображених у рядку 01.3. У рядку 2 таблиці 2 відображають кількість договорів, за якими провадився розрахунок доходів та витрат, у тому числі договори, за якими триває їх виконання (ряд. 2.1) та виконання яких завершено (ряд. 2.2). Якщо у декларації заповнюється рядок 01.3.2, то це означає, що завершено принаймні один довгостроковий договір, а тому рядок 2.2 обов’язково має бути заповнений.

Рядок 01.4. “Прибуток від операцій з цінними паперами, фондовими та товарними деривативами”. Цей рядок заповнюють на підставі додатка К3 “Розрахунок фінансових результатів операцій з цінними паперами, до корпоративних прав та деривативів”. Додаток К3 включає фінансові результати операцій з кожним видом цінних паперів окремо до відповідно до вимог п. 7.6 ст. 7 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”. У відповідному рядку додатка К3 відображають додатний або від’ємний результат за такими операціями у звітному періоді.

Пунктом 7.6 закону передбачено, що якщо протягом звітнього періоду витрати на придбання кожного з окремих видів цінних паперів, а також деривативів, понесені (нараховані) платником податку, перевищують доходи, отримані (нараховані) від продажу (відчуження) цінних паперів або деривативів такого ж виду протягом такого звітнього періоду, від’ємний фінансовий результат переноситься на зменшення фінансових результатів від операцій з цінними паперами або деривативами такого ж виду майбутніх звітніх періодів. **Отже, з додатка К3 у рядок 01.4 декларації переносять лише додатні значення за кожним окремим видом цінних паперів.**

Якщо протягом року від’ємні результати за операціями з цінними паперами не будуть погашені, то у першому кварталі наступного року вони переносяться в рядки 1.3, 2.3, 3.3, 4.3, 5.3 додатка К3 що мають однакову назву — від’ємний фінансовий результат попереднього звітнього року.

Приклад. Підприємство 30 березня купило у банку облигації державної позики на суму 5000 грн, а продало їх іншому підприємству до погашення і

виплати доходу за ними 1 липня за 5100 грн. Операцій з іншими цінними паперами підприємство не здійснювало. У першому кварталі та за півріччя будуть показані витрати за рядком 2.2 та від'ємне значення на цю ж суму в рядку 2.3 додатка КЗ, і ця від'ємна сума до декларації не буде включена. За 9 місяців у рядку 2.1 буде відображено дохід у сумі 5100 грн, у рядку 2.2 — витрати на суму 5000 грн, у рядку 2 — прибуток у сумі 100 грн, який і буде відображено в декларації за рядком 1.4.

Рядок 01.5. “Прибуток від операцій з землею”. Рядок заповнюється на підставі таблиці 4 “Прибуток від продажу землі” додатка К1/1.

Прибуток від операцій із землею визначається як різниця між сумою доходу, отриманого від продажу землі та індексованими, відповідно до підпункту 8.3.3 ст. 8 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”, витратами, пов'язаними з її купівлею. Якщо підприємство не проводило індексації, а це його право, то коефіцієнт індексації приймається за одиницю. При продажу землі, отриманої у власність у процесі приватизації, платник податку включає до складу валових доходів позитивну різницю між сумою доходу, отриманого внаслідок такого продажу, та сумою оціночної вартості такої землі, визначеної згідно зі встановленою методикою вартісної оцінки земель з урахуванням коефіцієнтів її функціонального використання на момент такого продажу.

Сума збитку від продажу землі у декларації не відображається відповідно до підпункту 8.9.1 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”.

Рядок 01.6. “Інші доходи, крім визначених у рядках 01.1—01.5”. Відображаються інші доходи, крім визначених у рядках 01.1—01.5 декларації. Якщо конкретніше, то до цього рядка включають доходи, перелічені в підпунктах ст. 4 4.1.2—4.1.4 і 4.1.6 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”, а саме:

- курсові різниці, що збільшують валовий дохід;
- суми безповоротної фінансової допомоги і безоплатно отримані товари (роботи, послуги);
- суму поворотної фінансової допомоги, отриманої від неплатників податку на прибуток, пільговиків, інших звільнених категорій і не поверненої на кінець звітного періоду;
- умовні відсотки, нараховані на суму поворотної фінансової допомоги, отриманої від платників податку на прибуток і не поверненої на кінець звітного періоду;
- вартість матеріальних цінностей, що перебували у платника на відповідальному зберіганні та були використані ним у власній діяльності;

- суми штрафів, неустойки, пені, фактично отримані за рішенням сторін договору або відповідних державних органів, суду;
- суму державного мита, попередньо сплачену позивачем, яку повернено йому за рішенням суду;
- суму акцизу, отриману (нараховану) продавцем — платником акцизного збору при продажу підакцизних товарів;
- доходи від спільної діяльності;
- доходи за відсотковими цінними паперами;
- доходи від довірчих операцій;
- доходи від операцій із заставою;
- доходи від орендних операцій;
- суми, що збільшують валовий дохід у зв'язку з достроковим розірванням договору довгострокового страхування життя (рядок 01.6 додатка Р1);
- доходи від продажу електричної енергії;
- інші доходи, враховані в підпунктах 4.1.2—4.1.4 і 4.1.6 ст. 4 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”.

Рядок 02. “Коригування валових доходів”. У рядку наводиться алгебраїчна сума рядків 02.1, 02.2 та 02.3, а тому спочатку необхідно заповнити ці рядки.

Рядок 02.1. “Зміна суми компенсації вартості товарів (робіт, послуг)”. Рядок заповнюють відповідно до вимог пункту 5.10 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”. При зменшенні компенсації за раніше продані товари або його поверненні коригування буде зі знаком “мінус”, а при збільшенні компенсації значення рядка буде додатним.

Рядок 02.2. “Самостійно виявлені помилки за результатами минулих податкових періодів”. У цьому рядку відображається заниження (зі знаком “+”) чи завищення (зі знаком “-”) валового доходу в результаті самостійно виявлених помилок. У платника податку є вибір, заповнювати чи не заповнювати цей рядок. У разі незаповнення рядка, виявлення помилок за минулі податкові періоди платник податку може подати уточнену декларацію.

Рядок 02.3. “Врегулювання сумнівної (безнадійної) заборгованості”. Рядок заповнюється з додатка за формою К4, якщо врегулювання сумнівної заборгованості приводить до збільшення валових доходів. Однак форма додатка передбачає розшифрування однієї суми за одним договором, а тому при врегулюванні одночасно кількох безнадійних боргів доведеться додати до форми розшифрування інші суми.

При заповненні рядка керуються ст. 12, з урахуванням пунктів 5 і 10 Перехідних положень Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”.

Валовий дохід у продавця виникає, якщо він у встановленому законом порядку раніше відніс суми безнадійної заборгованості на валові витрати, у таких випадках:

а) суд не задовольняє позов (заяву) продавця, або задовольняє його частково чи не приймає позов (заяву) до провадження (розгляду), або задовольняє позов (заяву) покупця про визнання недійсними вимог щодо погашення цієї заборгованості або її частини;

б) сторони договору в досудовому порядку досягають згоди щодо продовження строків погашення заборгованості чи списання всієї суми заборгованості або її частини (крім випадків укладення мирової угоди в межах процедур відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, визначених законом);

в) продавець, який не отримав відповіді на претензію протягом строків, визначених законодавством, або отримав від покупця відповідь про визнання наданої претензії, але не отримує оплати (інших видів компенсацій у рахунок погашення заборгованості) протягом визначених у такій претензії строків, та при цьому протягом наступних 90 днів не звертається до суду (господарського суду) із заявою про стягнення заборгованості або про порушення справи про його банкрутство чи стягнення заставленого ним майна.

На суму додаткового податкового зобов'язання, розрахованого внаслідок такого збільшення, нараховується пеня в розмірах, визначених законом для несвоєчасного погашення податкового зобов'язання. Така пеня розраховується за строк з першого дня податкового періоду, наступного за періодом, протягом якого відбулося збільшення валових витрат, до останнього дня податкового періоду, на який припадає збільшення валового доходу, та сплачується незалежно від значення податкового зобов'язання платника податку за відповідний звітний період. Пеня не нараховується на заборгованість (її частину), списану або розстрочену внаслідок укладення мирової угоди відповідно до законодавства з питань банкрутства, починаючи з дати укладення такої мирової угоди.

Платник податку — покупець зобов'язаний збільшити валові доходи на суму непогашеної заборгованості (її частини), визнаної у порядку досудового врегулювання спорів або судом чи за виконавчим написом нотаріуса, у податковому періоді, на який припадає перша з таких подій:

а) або 90-й календарний день від дня граничного строку погашення такої заборгованості (її частини), передбаченого договором чи визнаною претензією. Цей строк поширюється також на випадки, коли покупець не надав відповідь на претензію, надіслану продавцем, у строки, визначені господарсько-процесуальним законодавством (відповідь має бути отримана протягом 20 днів, а тому відлік часу починається з 21-го дня);

б) або 30-й календарний день від дня прийняття рішення судом про визнання (стягнення) такої заборгованості (її частини) або вчинення нотаріусом виконавчого напису. Цей строк застосовують незалежно від того, чи роз-

почав державний виконавець або особа, прирівняна до нього згідно із законом, заходи з примусового стягнення боргу.

Зазначене збільшення валового доходу покупця не здійснюється стосовно заборгованості (її частини), яка погашається таким покупцем до настання строків, визначених абзацами “а” або “б” цього підпункту.

Якщо в наступних податкових періодах покупець погашає суму визнаної заборгованості або її частину (самостійно або за процедурою примусового стягнення), такий покупець збільшує валові витрати на суму такої заборгованості (її частини) за наслідками податкового періоду, на який припадає погашення.

Заборгованість, попередньо віднесена до складу валових витрат згідно з підпунктом 12.1.1 або відшкодована за рахунок страхового резерву згідно з пунктом 12.3 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”, яка визнається безнадійною внаслідок недостатності активів покупця, визнаного банкрутом у встановленому порядку, або внаслідок її списання згідно з умовами мирової угоди, укладеної відповідно до законодавства з питань банкрутства, не змінює податкових зобов'язань як покупця, так і продавця у зв'язку з таким визнанням.

Рядок 03. “Скоригований валовий дохід”. Відображається алгебраїчна сума рядків 01 та 02 декларації відповідно до формули, наведеної в цьому рядку.

Рядок 04. “Валові витрати”. У рядку відображається вся сума валових витрат підприємства, що відображена в рядках 04.1—04.12. Отже, для запису суми в цьому рядку необхідно спочатку заповнити рядки 04.1—04.12 декларації.

Рядок 04.1. “Витрати на придбання товарів (робіт, послуг)”. Відображають витрати на придбання товарів (робіт, послуг) як за гривні, так і за іноземну валюту, крім придбаних в офшорних нерезидентів.

Неплатники податку на додану вартість (обсяг оподатковуваних операцій менше ніж 3600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян), а також у випадках використання придбаних товарів (робіт, послуг) у звільнених від ПДВ операціях або операціях, що не є об'єктами оподаткування, до витрат включають також суму ПДВ, сплачену постачальникам.

Рядок 04.2. “Убуток балансової вартості запасів”. Проставляється позитивна сума з таблиці 1 “Розрахунок приросту (убутку) балансової вартості запасів” додатка К1/1 (позитивне значення клітинки А6).

Рядок 04.3. “Витрати на оплату праці”. Відображаються витрати на оплату праці фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з платником податку, які включають витрати на виплату основної та додаткової заробітної плати та інших видів заохочень і виплат, виходячи з тарифних ста-

вок, у вигляді премій, заохочень, відшкодувань вартості товарів (робіт, послуг), витрати на виплату авторських винагород та виплати за виконання робіт (послуг) згідно з договорами цивільно-правового характеру, будь-які інші виплати в грошовій або натуральній формі, встановлені за домовленістю сторін (крім сум матеріальної допомоги, які звільняються від оподаткування згідно з нормами закону, що регулює питання оподаткування доходів фізичних осіб (законодавства, що встановлює правила оподаткування прибутковим податком з громадян)).

До цієї статті включають обов'язкові виплати, а також компенсацію вартості послуг, які надаються працівникам у випадках, передбачених законодавством, а також внески платника податку на обов'язкове страхування життя або здоров'я працівників у випадках, передбачених законодавством, дивіденди за привілейованими акціями та подібними корпоративними правами, що передбачають виплату фіксованого розміру дивідендів чи суми, яка є більшою за суму виплат, розраховану на будь-яку іншу акцію (корпоративне право), емітовану платником податку.

Рядок 04.4. “Сума страхового збору (внесків) до фондів державного загальнообов'язкового страхування”. За рядком відображаються суми збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, нараховані на виплати, перелічені у першому абзаці порядку заповнення рядка 04.3, у розмірах і порядку, встановлених законом. Страхові внески до фондів державного соціального страхування до валових витрат включають за нарахуванням.

Рядок 04.5. “Сума внесків на довгострокове страхування життя, додаткове пенсійне страхування”. Відповідно до абзаців 2—3 підпункту 5.6.2 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” до статті включаються суми, які відповідно до договору довгострокового страхування життя платник податку сплачує за свій рахунок, — добровільні страхові платежі на користь найманих працівників, які перебувають з ним у трудових відносинах та у яких це місце є основним місцем роботи, але у розмірі, що не перевищує 15 % заробітної плати, отриманої таким працівником від такого платника податку і не більше ніж 6000 гривень у розрахунку на одного застрахованого працівника протягом звітного податкового року.

Якщо платник податку одночасно сплачує внески на додаткове пенсійне забезпечення (страхування) працівника відповідно до пункту 5.8 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”, такий платник податку може віднести на валові витрати кожного календарного кварталу суму внесків, фактично сплачених на довгострокове страхування життя працівника та на його додаткове пенсійне забезпечення (страхування), які сукупно не перевищують 15 % заробітної плати, отриманої таким працівником від такого платника податку протягом такого календарного кварталу.

Розшифрування внесків за видами страхування наводиться в річному додатку Р1, а протягом року рядок заповнюється без розшифрування. Фак-

тичні витрати за видами страхування наводяться в рядках 04.5.1 та 04.5.2 додатка, а їх сума — у рядку 04.5. У рядку 1 додатка наводиться гранична сума дозволених витрат на довгострокове страхування життя, додаткове пенсійне страхування. Отже, до рядка 04.5 декларації може бути занесена сума витрат, що не перевищує граничних.

Слід звернути увагу на заповнення рядка 01.6 додатка Р1, що має назву “Сума збільшення валових доходів у зв'язку з достроковим розірванням договору довгострокового страхування життя”. Цей рядок заповнюють у разі дострокового розірвання договору довгострокового страхування у звітному році. При цьому в платника податку виникає валовий дохід у момент припинення договірних відносин. Сума такого доходу відображається у складі сум, відображених у рядку 01.6 декларації.

Крім валового доходу, на суму сплачених за договором внесків необхідно також нарахувати пеню.

Рядок 04.6. “Сума податків, зборів (обов'язкових платежів), крім визначених у 04.4”. У річній декларації проставляється загальна сума нарахованих податків, зборів (обов'язкових платежів), перелічених у додатку Р2. Перелік наведених податків та зборів відповідає податкам та зборам, що наведені у статтях 14 та 15 Закону України “Про систему оподаткування” від 25 червня 1991 р. № 1251-ХІІ, крім збору за паркування автотранспорту, який до розшифрування не включено. У деклараціях, що подаються протягом року, розшифрувань податків і зборів не наводять.

Рядок 04.7. “Витрати, пов'язані з виконанням довгострокових договорів”. Відображають суму фактичних витрат, пов'язаних з виконанням довгострокових договорів, яка відображена у таблиці 1 додатка К2 за рядком 4.7.

Рядок 04.8 “Добровільне перерахування коштів, передача товарів (робіт, послуг)”. У річній декларації сума записується на підставі розрахунків, наведених у додатку Р3. При поданні декларацій за перший квартал, перше півріччя і за 9 місяців додаток Р3 не подається.

У додатку Р3 наведено вичерпний перелік напрямків добровільного перерахування коштів та передачі товарів із зазначенням граничних сум, що включаються до валових витрат та з посиланнями на відповідні пункти Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”. Якщо необхідно для окремих рядків додатка наведено формули їх заповнення. Тому саме заповнення додатка не викликає труднощів.

Для контролю за заповненням рядка 04.8 декларації протягом року необхідно враховувати вимоги додатка Р3.

Рядок 04.9. “Від'ємне значення об'єкта оподаткування попереднього податкового року”. У цей рядок вперше будуть занесені збитки у декларації за I квартал 2004 р., понесені за результатами 2003 р. Непогашені у 2004 р. та нові збитки 2004 р. будуть занесені в цей рядок декларації за I квартал 2005 р. і т. д.

Рядок 04.10. “Витрати на поліпшення основних фондів та нафтогазових свердловин”. У річній декларації в рядок заносять суму даних з таблиці 3 — витрати на поліпшення основних фондів, що включаються до складу валових витрат додатка К1/1 та з таблиці 2 “Витрати на поліпшення нафтогазових свердловин, що включаються до складу валових витрат” додатка К1/2.

У графі 3 таблиці 3 додатка К1/1 відображається сукупна балансова вартість основних засобів на початок звітного року, у графі 4 — дозволена сума витрат на поліпшення основних засобів, яка становить з 1 січня 2003 р. 10 % балансової вартості основних засобів на початок року.

У графах 5—8 відображають фактичні витрати на поліпшення основних засобів за відповідні звітні періоди.

Слід зазначити, що до рядка 4.10 декларації включають лише суми, що не перевищують встановленого ліміту.

Таблиця 2 додатка К1/2 має структуру, аналогічну таблиці 3 додатка К1/1, але дані в ній розшифровуються за об'єктами поліпшень. Заповнюючи графу 3 цієї таблиці, слід враховувати, що за п. 9.5 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” ремонтний ліміт встановлюється на кожен окрему нафтогазову свердловину на рівні 10 % її первісної вартості. Суму витрат на поліпшення за всіма свердловинами, але не більше 10 % первісної вартості кожної свердловини, і буде занесено до складу рядка 4.120 декларації.

Протягом року при заповненні рядка 4.10 декларації слід стежити за тим, щоб не було перевищення дозволених лімітів витрат на поліпшення основних засобів та нафтогазових свердловин.

Рядок 04.11. “85 % витрат від вартості товарів (робіт, послуг), придбаних у офшорних нерезидентів”. У рядку декларації проставляють суми за даними первинних документів бухгалтерського обліку. В цілому за рік сума рядка має бути підтверджена додатком Р4.

У додатку Р4 наводяться: у графі 2 — реквізити договору (контракту), назва та місцезнаходження офшорного нерезидента; у графі 3 — загальні витрати з придбання товарів (робіт, послуг) в офшорного нерезидента; у графі 4 — витрати, які включаються до валових витрат покупця (гр. 3 · 0,85). Підсумок графі 4 і є підставою для відображення суми в рядку 04.11 декларації.

При заповненні рядка декларації та додатка Р4 необхідно користуватись переліком офшорних зон, затвердженим розпорядженням КМУ від 24 лютого 2003 р. № 77-р, а також враховувати, що валові витрати при роботі з нерезидентами за підпунктом 11.2.3 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” збільшують на дату фактичного одержання від них товарів незалежно від наявності їх оплати.

Рядок 04.12. “Інші витрати, крім визначених у 04.1—04.11”. До цього рядка записують усі інші валові витрати, не відображені у попередніх рядках.

Повний перелік таких витрат досить великий. Порядок заповнення декларації вказує, що при заповненні цього рядка слід враховувати положення

таких статей, пунктів та підпунктів Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств: ст. 5; ст. 7; п. 8.1.4 п. 8.1, підпункт 8.3.7 п. 8.3, підпункти 8.4.3, 8.4.7, 8.4.8, 8.4.10 п. 8.4, 8.9.4 п. 8.9 ст. 8; п. 9.5, 9.6 ст. 9, п. 22.25 ст. 22.

Відповідно до перелічених статей, пунктів та підпунктів закону до цього рядка, зокрема, відносять:

- повернену позичальником у наступних звітних періодах поворотну фінансову допомогу від осіб, що не є платниками зазначеного податку (у тому числі нерезидентів), або осіб, які згідно із законодавством мають пільги з цього податку, включаючи право застосовувати ставку податку, нижчу від загальної (підпункт 4.1.6);
- витрати на охорону праці (підпункт 5.2.1);
- не віднесені через відсутність первинних документів у минулих періодах до складу валових витрат суми, що підтвержені у поточному періоді (підпункт 5.2.6);
- суми заборгованості, стосовно яких закінчився строк позовної давності (підпункт 5.2.8);
- суми витрат, пов'язаних з придбанням, добудовою об'єкта незавершеного будівництва та введенням його в експлуатацію, які виникають у платника податку — покупця об'єкта незавершеного будівництва протягом строку будівництва, визначеного умовами приватизації (підпункт 5.2.14);
- суми витрат, пов'язаних з підтвердженням відповідності продукції, систем якості, систем управління якістю, систем управління довкіллям, персоналу встановленим вимогам відповідно до Закону України “Про підтвердження відповідності” (підпункт 5.2.15);
- витрати платника податку на забезпечення найманих працівників спеціальним одягом, взуттям, обмундируванням, необхідними для виконання професійних обов'язків, а також продуктами спеціального харчування за переліком, що встановлюється Кабінетом Міністрів України (підпункт 5.4.1);
- витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування (підпункт 5.4.3);
- витрати на рекламу (підпункт 5.4.4);
- витрати на придбання ліцензій, державних дозволів тощо (підпункт 5.4.7);
- витрати на відрядження (підпункт 5.4.8);
- курсові різниці, що збільшують валові витрати (п. 7.3);
- валові витрати спільної діяльності (п. 7.7);
- валові витрати, що виникають при продажу невиробничих фондів (підпункт 8.1.4);
- залишкову вартість об'єкта основних засобів групи 1, що досягла 1700 грн (підпункт 8.3.7);
- суму перевищення балансової вартості об'єкта основних фондів групи 1 над виручкою від його продажу, в тому числі валові витрати, що виникли при продажу раніше придбаної з нерухомістю землі (підпункт 8.4.3);

- суму перевищення балансової вартості нематеріального активу над вичерпуваною від його продажу (підпункт 8.4.3);
- балансову вартість основних фондів груп 2, 3 і 4, що не містять матеріальних цінностей (підпункт 8.4.7);
- балансову вартість об'єкта основних фондів групи 1 при ліквідації (підпункти 8.4.8, 8.4.10);
- витрати, пов'язані з розвідкою (дорозвідкою) запасів, коли така діяльність не привела до їх відкриття або платником податку було прийнято рішення щодо недоцільності проведення подальшої розвідки чи розробки таких запасів (родовищ) у зв'язку з їх економічною недоцільністю (п. 9.6);
- на період, визначений Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про проведення експерименту в житловому будівництві на базі холдингової компанії “Київміськбуд”, кошти, внесені платниками податку на рахунки учасників фондів банківського управління у сумі, що не перевищує 10 % валового доходу цього платника за звітний період (п. 22.25).

Рядок 05. “Коригування валових витрат”. У рядку проставляється алгебраїчна сума рядків 05.1, 05.2 та 05.3. Показник цього рядка може бути як додатним, так і від'ємним.

Рядок 05.1. “Зміна суми компенсації вартості товарів (робіт, послуг)”. У рядку відображається зміна компенсації товарів (робіт, послуг) у покупця. Наприклад, у разі зменшення суми компенсації за товар або його повернення в рядку відображається зменшення валових витрат зі знаком “-”, а у разі збільшення суми компенсації сума валових витрат відображається зі знаком “+”.

Слід враховувати, що при поверненні товару коригування обмежується рядком 05.1 і не потрібно зменшувати значення залишку товарів на початок за графою 3 таблиці 1 додатка К1/1.

Рядок 05.2. “Самостійно виявлені помилки за результатами минулих податкових періодів”. У цьому рядку відображається зниження (зі знаком “+”) чи завищення (зі знаком “-”) валових витрат у результаті самостійно виявлених помилок. У платника податку є вибір, заповнювати чи не заповнювати цей рядок. У разі незаповнення рядка, при виявленні помилок за минулі податкові періоди платник податку може подати уточнену декларацію.

Рядок 05.3. “Врегулювання сумнівної (безнадійної) заборгованості”. Рядок також заповнюється на підставі додатка К4 до декларації, але на підставі рядка 05.3 “Сума збільшення валових витрат”.

Продавець має право збільшити валові витрати звітного періоду, пов'язані з урегулюванням безнадійної заборгованості, на вартість відвантажених товарів (виконаних робіт, наданих послуг) у поточному або попередніх звітному податкових періодах у разі, коли покупець таких товарів (робіт, послуг) затримує без погодження з таким платником податку оплату їхньої вартості (надання інших видів компенсацій їхньої вартості). Право на збільшення

суми валових витрат виникає, якщо протягом такого звітного періоду відбувається будь-яка з таких подій:

а) платник податку звертається до суду з позовом (заявою) про стягнення заборгованості з такого покупця або про порушення справи про його банкрутство чи стягнення заставленого ним майна;

б) зазначена затримка в оплаті (наданні інших видів компенсацій) перевищує 90 календарних днів та платник податку — продавець отримує від покупця згоду про визнання раніше надісланої йому претензії в порядку досудового врегулювання спору або не отримує відповіді на таку претензію протягом строків, визначених законодавством;

в) за поданням продавця нотаріус вчиняє виконавчий напис про стягнення заборгованості з покупця або стягнення заставленого майна (крім податкового боргу).

Покупець відображає валові витрати в тому податковому періоді, коли він погашає суму визнаної заборгованості або її частину на суму такої заборгованості (її частини), якщо згідно із законом раніше відобразив валовий дохід.

Рядок 06. “Скориговані валові витрати”. Проставляють суму, визначену за формулою, наведеною в рядку, а саме алгебраїчну суму рядків 04 та 05.

Рядок 07. “Сума амортизаційних відрахувань”. Проставляється сума амортизаційних відрахувань, що наведена в додатках К1/1 та К1/2. Таблицю 1 додатка К1/2 заповнюють лише підприємства, що видобувають корисні копалини.

У таблиці 2 “Розрахунок амортизаційних відрахувань” додатка К1/1 є графи: балансова вартість на початок розрахункового кварталу, амортизаційні відрахування за розрахунковий квартал та за звітний період наростаючим підсумком. Тобто амортизація за півріччя, три квартали і рік буде складатися із сум, нарахованих в окремому календарному кварталі, що припадає на такі періоди. Нагадаємо, що з 1 січня 2004 р. діють такі загальні норми амортизації у відсотках до балансової вартості кожної з груп основних фондів на початок звітного (податкового) періоду, в розрахунку на податковий квартал:

- група 1 — 2 %;
- група 2 — 10 %;
- група 3 — 6 %;
- група 4 — 15 %.

Слід також враховувати, що у разі виведення з експлуатації окремого об'єкта основних фондів групи 1 або передачі його до складу невиробничих фондів за рішенням платника податку балансова вартість такого об'єкта для цілей

амортизації прирівнюється до нуля. При цьому амортизаційні відрахування не нараховуються. У разі виведення з експлуатації окремих фондів груп 2, 3 і 4 з будь-яких причин (крім їх продажу) балансова вартість таких груп не змінюється.

Підприємства, діяльність яких пов'язана з добуванням корисних копалин, додатково включають до рядка 7 декларації дані рядка 07 додатка К2, при заповненні якого слід керуватись нормами статті 10 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств". Так, згідно зі статтею 9.4 Закону сума амортизаційних відрахувань звітного періоду на витрати, пов'язані з видобутком корисних копалин (за винятком свердловин, що використовуються для розробки нафтових та газових родовищ), розраховується за формулою

$$C_a = B_a \cdot O_a : O_a,$$

де C_a — сума амортизаційних відрахувань за звітний період;

B_a — балансова вартість групи на початок звітного періоду, яка дорівнює балансовій вартості групи на початок періоду, що передує звітному, збільшеній на суму витрат на розвідку (дорозвідку) та облаштування запасів (родовищ) корисних копалин, понесених протягом попереднього періоду;

O_a — обсяг (у натуральних величинах) корисних копалин, фактично видобутих протягом звітного періоду;

O_a — загальний розрахунковий обсяг (у натуральних величинах) видобутку корисних копалин на відповідному родовищі, який визначається за методикою, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Норми амортизації для свердловин (ст. 9.5), що використовуються для розробки нафтових та газових родовищ, встановлюються у відсотках до їхньої первісної вартості у такому розмірі (в розрахунку на рік):

- 1-й рік експлуатації — 10 %;
- 2-й рік експлуатації — 18 %;
- 3-й рік експлуатації — 14 %;
- 4-й рік експлуатації — 12 %;
- 5-й рік експлуатації — 9 %;
- 6-й рік експлуатації — 7 %;
- 7-й рік експлуатації — 7 %;
- 8-й рік експлуатації — 7 %;
- 9-й рік експлуатації — 7 %;
- 10-й рік експлуатації — 6 %;
- 11-й рік експлуатації — 3 %.

Рядок 08. "Об'єкт оподаткування позитивний (+) від'ємний (-)". Відображається сума, визначена за наведеною в рядку формулою, а саме від скоригованого валового доходу віднімають скориговані валові витрати та амортизацію. Результат такого віднімання може бути як додатним, так і від'ємним, який і проставляється в цьому рядку.

Рядок 09. "Балансові збитки, не компенсовані прибутками до 01.01.2003". Пунктом 11 "Перехідних положень" Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 24 грудня 2002 р. № 349-IV визначено: якщо платник податку задекларував від'ємне значення об'єкта оподаткування (балансові збитки) за наслідками 2002 р., таке від'ємне значення об'єкта оподаткування для цілей оподаткування обліковується окремо, не включається до складу валових витрат та враховується таким платником податку в зменшенні об'єкта оподаткування наступних податкових періодів протягом 12 календарних кварталів з моменту виникнення такого від'ємного значення. Якщо зазначений строк у 12 кварталів минув до 1 січня 2003 р., то останнім кварталом такого строку вважається I квартал 2003 р. Якщо зазначене від'ємне значення об'єкта оподаткування не погашається протягом такого строку, непогашена сума в подальшому для цілей оподаткування не враховується у зменшенні об'єкта оподаткування та не підлягає включенню до складу валових витрат такого платника податку.

Отже, у I кварталі 2003 р. збитки, показані у декларації за 2002 р., у повному обсязі відображаються в рядку 09 декларації. У декларації за півріччя суму в рядку 09 потрібно зменшити на ті збитки, що виникли 12 і більше кварталів тому, і так до I кварталу 2006 р.

Рядок 10. "Прибуток, звільнений від оподаткування". Дані до рядка записують на підставі додатка К5 декларації. Додаток складається з двох таблиць: розрахунок прибутку, що звільняється від оподаткування, та підстави для застосування пільги.

У таблиці 2 "Підстави для застосування пільги" перелічуються пільги, якими користується підприємство з посиланнями на відповідні пункти Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" (п. 7.12, п. 7.13, п. 7.19, п. 7.20 ст. 7, п. 18.1 ст. 18, ст. 19, п. 22.5 ст. 22). Пільги нумеруються в алфавітному порядку. Далі у таблиці 1 додатка за кожним видом пільгової діяльності заповнюють рядки: прибуток, звільнений на підставі "X"; доходи від діяльності, що не оподатковуються на підставі "X"; у тому числі приріст балансової вартості запасів; витрати, понесені у зв'язку з отриманням доходів, у тому числі убуток балансової вартості запасів; амортизаційні відрахування, які стосуються діяльності "X". Сума прибутку, отриманого від кожного виду пільгової діяльності, сумується, і дані проставляються в рядок 10 додатка К5 та рядок 10 декларації.

Назва рядка 10 свідчить, що в ньому відображається саме прибуток (збиток), звільнений від оподаткування, а тому, якщо нормами закону передбачено звільнення від оподаткування доходів, то такі доходи і пов'язані з ними витрати до розрахунку додатка К5 включати не слід, тому що до розрахунків у декларації вони не включаються.

Рядок 11. "Прибуток, що підлягає оподаткуванню". Сума, яка відображається у цьому рядку, визначається за формулою: *Рядок 08 – Рядок 09 –*

– **Рядок 10**, тобто визначений у рядку 8 об'єкт оподаткування зменшується на збитки минулих періодів і на прибуток, звільнений від оподаткування.

Рядок може мати як додатне, так і від'ємне значення.

Рядок 11.1 “Прибуток, що підлягає оподаткуванню за базовою ставкою”. У рядку відображається сума прибутку, що оподатковується за базовим коефіцієнтом оподаткування (у 2003 р. — 0,3, з 1 січня 2004 р. — 0,25).

Рядок 11.2. “Прибуток, що підлягає оподаткуванню за пільговою ставкою”. Відображається прибуток, що оподатковується за пільговими ставками, зокрема: у розмірі 50 % діючої ставки — прибуток платників податків від проведення науково-дослідних і реставраційних робіт у сфері охорони культурної спадщини (підпункт 7.13.4); прибуток від продажу інноваційного продукту (п. 7.14 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” та п. 1 ст. 21 Закону України “Про інноваційну діяльність”); прибуток учасників спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку, спеціальних (вільних) економічних зон, які сплачують податок на прибуток за пільговими ставками, передбаченими спеціальними законами та указами Президента (п. 22.5).

Рядок 12. “Нарахована сума податку”. У рядку проставляється сума рядків 12.1 та 12.2, тобто сума податку, нарахована за базовою та пільговою ставками. Значення рядка може бути лише додатним. У разі від'ємного значення рядка 8 декларації в цьому рядку ставиться прокреслення. Для визначення суми за рядком 12.1 суму, відображену в рядку 11.1, множать на загальний коефіцієнт оподаткування. Для визначення суми за рядком 12.2 суму, відображену за рядком 11.2, множать на пільговий коефіцієнт оподаткування.

Рядок 13. “Зменшення нарахованої суми податку”. Дані в рядок проставляють з додатка К6.

У додатку К6 перелічено підстави для зменшення нарахованої суми податку на прибуток, а саме:

- вартість торгових патентів, придбаних у звітному періоді за місцем реєстрації (місцезнаходженням) платника податку;
- вартість торгових патентів, придбаних у звітному періоді за місцезнаходженням філій (відокремлених підрозділів), у разі сплати консолідованого податку;
- вартість торгових патентів, придбаних платником податку у звітному періоді за місцезнаходженням пунктів продажу товарів або надання побутових послуг;
- податок, сплачений від прибутку (крім пасивного), отриманого за кордоном (не більший за визначений граничний розмір заліку);
- податок, сплачений з пасивного прибутку за кордоном, у разі наявності міжнародного договору;
- сума податку, нарахованого платником за місцезнаходженням його філії (у разі сплати консолідованого податку);

• сума сплачених авансових внесків при виплаті дивідендів (прирівняних до них платежів) та перевищення суми таких внесків нарахованої суми податку минулих податкових періодів, у тому числі:

- сума, що відноситься на зменшення нарахованої суми податку;
- залишок суми, що підлягає перенесенню на наступні звітні періоди.

Зміст додатка свідчить, що в ньому проставляються всі сплачені у зв'язку з придбанням патентів у звітному періоді суми. До 2003 р. на зменшення податку на прибуток відносились лише суми, що належали до конкретного звітного періоду, а тому, якщо підприємство у 2002 р. сплатило за патенти на I квартал 2003 р., ці суми сплати теж необхідно відобразити в додатку К6.

Важливо зазначити, що в додатку К6 наводиться таблиця 2 “Розрахунок податку, що сплачується за місцем розташування філій”. У ній наводиться інформація про нарахований податок на прибуток за всіма філіями, у тому числі головної. Сума нарахованого податку за всіма філіями має збігатися із сумою, що відображена в рядку 12 декларації. У рядку 13.6 таблиці 1 додатка К6 наводять суму консолідованого податку за вирахуванням податку головної філії.

Варто звернути увагу на заповнення рядків 13.7.1 і 13.7.2 рядка 13.7 таблиці 1 додатка К6. У рядку 13.7 показують усю суму авансового внеску з податку на прибуток, перераховану до бюджету до або при виплаті дивідендів, у рядку 13.7.1 — лише суму в межах нарахованого податку на прибуток, а в рядку 13.7.2 — різницю між рядком 13.7 та 13.7.1.

У рядок 13 декларації заноситься підсумок рядків 13.1—13.6 і рядка 13.7.1 додатка К6.

Рядок 14. “Податкове зобов'язання звітного періоду”. Сума за рядком визначається за такою формулою: *Рядок 12 – Нарахована сума податку – Рядок 13 – Зменшення нарахованої суми податку*. До рядка включається лише додатне значення.

Важливо, що до цього рядка включають тільки додатне значення, зменшуючи податок на прибуток у межах його самого. Іншими словами, внаслідок перевищення показника додатка К6 над податком на прибуток ніколи не станеться переплати. Як бачимо, ДПАУ послідовна у своїх вчинках.

Рядок 15. “Сума нарахованого податку за попередній податковий період поточного року”. Сама назва рядка свідчить, що тут необхідно відобразити суму нарахованого податкового зобов'язання за попередній звітний період.

Рядок 16. “Сума надміру сплаченого податку минулих податкових періодів (переплати)”. Сума за рядком проставляється за даними обліку підприємства, які мають у принципі збігатися з даними обліку ДПАУ. Слід зазначи-

ти, що сума авансових внесків податку на прибуток за дивідендами до цього рядка не включається.

Рядок не заповнюють у разі заповнення рядка 18 декларації, в якому відображається сума надміру сплаченого податку минулих податкових періодів (переплати), яка підлягає поверненню на поточний рахунок платника податку в банку-резиденті.

Рядок 17. “Сума податку до сплати”. Відображається позитивне значення, розраховане за такою формулою: *Рядок 14 – Рядок 15 – Рядок 16 декларації*. Значення рядка може бути лише додатним.

Рядок 18. “Сума надміру сплаченого податку минулих податкових періодів (переплати), яка підлягає поверненню на поточний рахунок платника податку в банку-резиденті”. У рядку відображається переплата, що підлягає поверненню платникові податку. Рядок заповнюють у разі подання платником податку заяви на повернення переплати, яка не повернена на дату подання декларації.

Додаткові показники

У розділі декларації “Додаткові показники” наводиться така інформація: про специфічні види податку на прибуток; самостійно нараховані штрафи та пеню за безнадійною заборгованістю; авансові внески, нараховані на суму дивідендів та прирівняних до них платежів; дивіденди та прирівняні до них платежі, що сплачуються до бюджету державними некоорпоративними, казенними або комунальними підприємствами. Розділ не є довідковим, тому що окремі його показники будуть використані податковою службою для відображення зобов’язань в особових рахунках платників податку на прибуток. У зв’язку з цим рядки розділу слід заповнювати дуже ретельно.

Рядок 19. “Суми податків, які утримуються при виплаті доходів (прибутків)”. У рядку проставляється сума рядків 19.1—19.3.

Рядок 19.1. “Суми податків, які утримуються при виплаті доходів (прибутків) від грального бізнесу”. Дані для заповнення рядка беруть з додатка К7. У таблиці 1 додатка К7 розраховують податки на доходи від лотерей та грального бізнесу (крім державних лотерей), а в таблиці 2 наводяться розрахунки відрахувань до державного бюджету України оператора державної лотереї.

Рядок 19.2. “Суми податків, які утримуються при виплаті доходів (прибутків) з нерезидентів (крім 19.3)”. Наводяться суми податків, які платники податку утримують при виплаті доходів (прибутків), отриманих таким нерезидентом від провадження господарської діяльності (у тому числі на рахунки нерезидента, що ведуться у гривнях) з джерелом їх походження з України на користь нерезидента або уповноваженої ним особи. Податок на

доходи нерезидентів встановлено в розмірі 15 % їх суми та за рахунок нерезидентів. Він сплачується до бюджету під час такої виплати (крім доходів, зазначених у пунктах 13.3—13.6 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”).

Рядок 19.3. “Суми податків, які утримуються при виплаті доходів (прибутків) з фрахту”. Проставляється сума, що дорівнює 6 % базової ставки фрахту.

Рядок 20. “Авансові внески, нараховані на суму дивідендів та прирівняних до них платежів”. У рядку відображаються авансові внески з податку на прибуток за дивідендами. Їх сума має дорівнювати значенню рядка 13.7 “Сума сплачених авансових внесків при виплаті дивідендів (прирівняних до них платежів) та перевищення суми таких внесків над нарахованою сумою податку минулих податкових періодів” додатка К6.

Рядок 21. “Дивіденди та прирівняні до них платежі, що сплачуються до бюджету державними некоорпоративними, казенними або комунальними підприємствами”. Відображаються дивіденди і прирівняні до них платежі, що сплачуються до бюджету державними, казенними і комунальними підприємствами. Норматив таких платежів встановлено постановою Кабінету Міністрів України “Про норматив і порядок відрахування до спеціального фонду Державного бюджету України частини прибутку (доходу) державними некоорпоративними, казенними підприємствами та їх об’єднаннями” від 22 квітня 2003 р. № 557. Встановлений постановою норматив відрахувань становить 15 % обсягу чистого прибутку.

Суми розраховують за спеціальною формою, яка подається до державної податкової служби одночасно з декларацією про прибуток. Такі платежі сплачуються у строки, визначені для сплати податку на прибуток.

Рядок 22. “Сума штрафу, самостійно нарахованого у зв’язку з виправленням помилок”. Рядок заповнюється при заниженні податку на прибуток у минулих звітних періодах, коли помилки виправляють у поточній декларації. Для його заповнення необхідно від суми, відображеної в рядку 02.2, відняти суму, відображену в рядку 05.2 декларації, і додатну суму помножити на коефіцієнт оподаткування. Від отриманої додатної суми нараховується 5 % штрафу. На від’ємну суму штраф не нараховується.

Рядок 23. “Пеня, нарахована у зв’язку з урегулюванням сумнівної (безнадійної) заборгованості”. Показник записується з додатка К4.

Якщо підприємство при врегулюванні сумнівної заборгованості збільшило валові витрати, а в наступних звітних періодах збільшує валові доходи з цієї сумнівної заборгованості, то пеня розраховується за строк з першого дня податкового періоду, наступного за періодом, протягом якого відбулося збільшення

валових витрат до останнього дня податкового періоду, на який припадає збільшення валового доходу, та сплачується незалежно від значення податкового зобов'язання платника податку за відповідний звітний період. Пеня не нараховується на заборгованість (її частину), списану або розстрочену внаслідок укладення мирової угоди відповідно до законодавства з питань банкрутства, починаючи з дати укладення такої мирової угоди.

Розмір пені встановлюється на рівні 120 % облікової ставки НБУ, яка є більшою або на перший день податкового періоду, наступного за періодом, протягом якого відбулося збільшення валових витрат, або на останній день податкового періоду, на який припадає збільшення валового доходу.

Після заповнення всіх рядків декларації необхідно зробити у ній позначки про ті додатки, які подаються разом з цією декларацією, записати дату її заповнення, підписати та навести ініціали та прізвища осіб, що її підписали, вказати ідентифікаційні податкові номери керівника та головного бухгалтера підприємства і завірити печаткою.

З метою визначення оподаткованого прибутку та суми податку на прибуток платники податку самостійно ведуть облік валових доходів, валових витрат та амортизаційних відрахувань і відображають їх у відповідних рядках декларації у порядку, визначеному інструкцією із заповнення декларації.

Вихідні дані для заповнення декларації про прибуток та додатків до неї беруть з даних синтетичного та аналітичного обліку, окремого податкового обліку.

На нашу думку, **окремий податковий облік необхідно вести лише щодо необоротних активів та нарахування зносу**. Це пов'язано з різними підходами до нарахування зносу в податковому та фінансовому обліку та віднесенням витрат на ремонти і поліпшення необоротних матеріальних та нематеріальних активів. Наприклад, у податковому обліку знос нараховується, починаючи з кварталу, наступного за придбанням об'єкта амортизації, а у фінансовому — з наступного місяця після введення в експлуатацію. У податковому обліку можна відносити до валових витрат суми, витрачені на ремонт і поліпшення основних засобів у межах 10 % балансової вартості основних засобів на початок року, а у фінансовому обліку на витрати відноситься вся сума, витрачена на будь-які ремонти, а збільшення первісної вартості їх можливе лише у випадках підвищення економічної корисності об'єкта при його поліпшенні. Є й інші причини необхідності відокремленого податкового обліку необоротних активів та їх зносу.

Щодо інших статей, які відображаються в декларації про прибуток, то їх повністю можна отримати з даних синтетичного чи аналітичного обліку, якщо він організований з урахуванням необхідності складання декларації про прибуток.

Такий облік можна організувати, використовуючи рахунки класу 8 або деталізуючи субрахунки, насамперед витрат, виділяючи на них статті витрат, що не входять до валових.

Наприклад, не включаються до валових витрат 50 % витрат пального, що використовується службовими легковими автомобілями. Проблему обліку таких витрат можна вирішити шляхом або відкриття субрахунка 803.2 "Витрати палива й електроенергії, що не входять до валових витрат", або врахування такого палива на субрахунок 2-го порядку 203.2 "Паливо, що не входить до валових витрат".

На нашу думку, більш раціонально такий розподіл робити за класом 8 рахунків.

Щодо обліку валових доходів, то їх безпосередньо можна визначити з даних синтетичного обліку. При цьому слід застосовувати рахунки виключно за призначенням. Наприклад, надійшли кошти за раніше відвантаженою продукцією. Операція відображається за дебетом субрахунка 311 "Поточні рахунки в національній валюті" та кредитом субрахунка 361 "Розрахунки з вітчизняними покупцями". Такий запис не призводить до виникнення валових витрат. Інша операція (відвантажено продукцію без попередньої оплати) означає виникнення валових доходів і відображається записом за дебетом субрахунка 361 та кредитом субрахунка 701 "Дохід від реалізації готової продукції". Валовий дохід у цьому випадку буде дорівнювати відображеній записом сумі за мінусом ПДВ. Водночас відображення відвантаження записом за дебетом субрахунка 681 "Розрахунки за авансами одержаними" та кредитом субрахунка 701 свідчить про відсутність виникнення валових доходів, тому що вони були враховані записом за дебетом субрахунка 311 та кредитом субрахунка 681.

7.4. Склад та порядок подання звітності з податку на додану вартість

Податок на додану вартість справляється з підприємств на підставі Закону України "Про податок на додану вартість" від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР.

Закон визначає платників податку на додану вартість, об'єкти, базу та ставки оподаткування, перелік неоподатковуваних та звільнених від оподаткування операцій, особливості оподаткування експортних та імпорتنних операцій, поняття податкової накладної, порядок обліку, звітування та внесення податку до бюджету.

Згідно із Законом **об'єктом оподаткування** є такі операції:

- з продажу товарів (робіт, послуг) на митній території України, в тому числі операції з оплати вартості послуг за договорами оперативної оренди

(лізингу) та операції з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору) для погашення кредиторської заборгованості заставодавця;

- ввезення (пересилання) товарів на митну територію України та отримання робіт (послуг), що надаються нерезидентами для їх використання або споживання на митній території України, в тому числі операції з ввезення (пересилання) майна за договорами оренди (лізингу), застави та іпотеки;
- вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України та надання послуг (виконання робіт) для їх споживання за межами митної території України.

Платниками податку згідно із Законом є такі особи:

- особа, обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів (робіт, послуг) якої протягом будь-якого періоду з останніх дванадцяти календарних місяців перевищував 3600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- особа, яка ввозить (пересилає) товари на митну територію України або отримує від нерезидента роботи (послуги) для їх використання або споживання на митній території України, за винятком фізичних осіб, не зареєстрованих як платники податку, в разі коли такі фізичні особи ввозять (пересилають) товари (предмети) в обсягах, що не підлягають оподаткуванню згідно із законодавством;
- особа, яка здійснює на митній території України підприємницьку діяльність з торгівлі за готівкові кошти незалежно від обсягів продажу, за винятком фізичних осіб, які здійснюють торгівлю на умовах сплати ринкового збору в порядку, встановленому законодавством;
- особа, яка на митній території України надає послуги, пов'язані з транзитом пасажирів або вантажів через митну територію України;
- особа, відповідальна за внесення податку до бюджету за об'єктами оподаткування на залізничному транспорті, визначена у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- особа, яка надає послуги зв'язку і здійснює консолідований облік доходів та витрат, пов'язаних з наданням таких послуг та отриманих (понесених) іншими особами, що перебувають у підпорядкуванні такої особи.

База оподаткування операцій з продажу товарів (робіт, послуг) визначається, виходячи з їхньої договірної (контрактної) вартості, визначеної за вільними або регульованими цінами (тарифами) з урахуванням акцизного збору, ввізного мита, інших загальнодержавних податків та зборів (обов'язкових) платежів, за винятком податку на додану вартість, що включаються до ціни товарів (робіт, послуг) згідно із законами України з питань оподаткування.

До складу договірної (контрактної) вартості включаються будь-які суми коштів, вартість матеріальних і нематеріальних активів, що передаються платникові податку безпосередньо покупцем або через будь-яку третю особу в

зв'язку з компенсацією вартості товарів (робіт, послуг), проданих (виконаних, наданих) таким платником податку.

Об'єкти оподаткування, що визначені Законом, за винятком операцій, звільнених від оподаткування, та операцій, до яких застосовується нульова ставка згідно із Законом, оподатковуються **за ставкою 20 %**.

Законом визначено поняття **податковий кредит** та **податкове зобов'язання**.

Податковий кредит звітного періоду складається із сум податків, сплачених (нарахованих) платником податку у звітному періоді у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг), вартість яких відноситься до складу валових витрат виробництва (обігу) та основних фондів чи нематеріальних активів, що підлягають амортизації. **Податковий кредит** — це сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання звітного періоду, визначена згідно з законом.

Податкове зобов'язання — це загальна сума податку, одержана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді, що визначена згідно із законом.

Виходячи з вимог Закону, підприємство — платник податку сплачує в бюджет різницю між податковим зобов'язанням і податковим кредитом. Від'ємна різниця між податковим зобов'язанням і податковим кредитом підлягає відшкодуванню з бюджету.

Форма декларації з податку на додану вартість, порядок її заповнення і подання до державної податкової служби затверджені наказом ДПА України від 30 травня 1997 р. № 166 з подальшими змінами.

Форма декларації складається з вступної частини та чотирьох розділів:

- Податкові зобов'язання;
- Податковий кредит;
- Розрахунки з бюджетом за звітний період;
- Результати розрахунків з податку на додану вартість.

Форму декларації з податку на додану вартість наведено в табл. 7.5 (додатки до декларації не наводяться).

Вступна частина та перші три розділи заповнюються платником податку, а розділ IV — податковою службою.

Строк подання декларації про податок на додану вартість до державної податкової служби залежить від звітного періоду. Останній залежить

Таблиця 7.5. Форма декларації з податку на додану вартість

Відмітка про одержання: (вхідний номер, дата, штамп ДПА)	01	Загальна декларація	Затверджено наказом ДПА України від 30.05.97 від № 166 (у редакції наказу ДПА України 18.04.2001 № 170)
	02	Уточнена декларація	
	03	Договір про спільну діяльність від _____ № _____	
	04		
	05	Спеціальні режими про оподаткування	
	051	Декларація переробного підприємства (п. 11.21 Закону)	
	052	Сільськогосподарська декларація (п. 11.21 Закону)	
	053	Сільськогосподарська декларація (п. 11.29 Закону)	
054	Декларація технопарку (п. 11.12 Закону)		
055			

ПОДАТКОВА ДЕКЛАРАЦІЯ З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

01	Звітний (податковий) період _____ (місяць, квартал)		
02	Платник _____ (назва — для юридичної особи; прізвище, ім'я, по батькові — для фізичної особи, для спільної діяльності — назва, дата та номер договору)		
☐	— юридична особа	<input type="text"/>	Ідентифікаційний код платника згідно з ЄДРПОУ
☐	— фізична особа	<input type="text"/>	Ідентифікаційний номер платника згідно з ДРФО
☐	Спільна діяльність	<input type="text"/>	Реєстраційний (обліковий) номер платника
03	Індивідуальний податковий номер _____ (номер свідоцтва про реєстрацію платника ПДВ)		
04	Адреса, телефон платника _____		

Продовження табл. 7.5

Декларація подається до державної податкової інспекції (адміністрації) в _____ (район, місто)		
☐	— ознака бюджетного відшкодування	Відмітка (x) робиться платником при заповненні рядка 21 цієї декларації
☐	— ознака бюджетного відшкодування	Відмітка (x) робиться платником при заповненні рядка 23 цієї декларації

(грн)

№	Показник	Колонка А	Колонка Б
		Обсяги продажу без урахування ПДВ	Сума ПДВ
1	2	3	4
I. Податкові зобов'язання			
1	Операції, що оподатковуються за ставкою 20 %, крім операцій із ввезення імпортованих товарів, податок на додану вартість за які сплачується митним органам при розмитненні		
1.1	з рядка 1 — товарообмінні (бартерні) операції		
2	Операції, що оподатковуються за ставкою 0 %	x	x
2.1	експортні операції		0
2.1.1	з рядка 2.1 — товарообмінні (бартерні) операції		0
2.2	інші операції, що оподатковуються за нульовою ставкою		0
3	Операції, що не є об'єктом оподаткування (п. 3.2 ст. 3 Закону)		x
4	Операції, які звільнені від оподаткування (ст. 5, 11 Закону, інші нормативно-правові акти)		x
5	Загальний обсяг продажу (сума значень з 1-го по 4-й рядки колонки А)		x
5.1	з рядка 5 — товарообмінні (бартерні) операції		x
5.2	з рядка 5 — загальний обсяг оподатковуваних операцій звітного періоду (сума значень рядків (1 + 2.1 + 2.2 + 4) колонки А)		x

Продовження табл. 7.5

1	2	3	4
6	Обсяг товарів, які протягом звітного періоду були ввезені (переслані) на митну територію України і сплату ПДВ за які було відстрочено шляхом оформлення податкового векселя (п. 11.5 ст. 11 Закону)		
	Термін погашення податкового векселя (вказати дату, додати перелік)		
7	Роботи (послуги), отримані від нерезидента для їх використання або споживання на митній території України, та готова продукція, виготовлена з давальницької сировини нерезидента, що реалізується на території України		
8	Коригування на основі попередніх звітних періодів (- чи +). У разі заповнення цієї граfi є обов'язковим подання додатка № 2 до декларації		(- чи +)
9	Усього податкових зобов'язань (сума значень рядків (1 + 6 + 7 + 8 (- чи +) колонки Б))	×	
II. Податковий кредит			
10	Придбані з податком на додану вартість на митній території України товари (роботи, послуги), вартість яких включається до складу валових витрат виробництва (обігу), та основні фонди й нематеріальні активи, які підлягають амортизації:	×	×
10.1	для здійснення операцій, які підлягають оподаткуванню		×
10.2	для здійснення операцій, які не підлягають оподаткуванню (п. 3.2 ст. 3 Закону) або/та звільнені від оподаткування (ст. 5 Закону, інші нормативно-правові акти)		×
11	Придбані без податку на додану вартість на митній території України товари (роботи, послуги), вартість яких включається до складу валових витрат виробництва (обігу), та основні фонди й нематеріальні активи, які підлягають амортизації:	×	×
11.1	для здійснення операцій, які підлягають оподаткуванню		×
11.2	для здійснення операцій, які не підлягають оподаткуванню (п. 3.2 ст. 3 Закону) або/та звільнені від оподаткування (ст. 5, 11 Закону, інші нормативно-правові акти)		×
12	Імпортовані товари (роботи, послуги), вартість яких включається до складу валових витрат виробництва (обігу), та основні фонди й нематеріальні активи, які підлягають амортизації (для здійснення операцій, які оподатковуються за ставкою 20 % та нульовою ставкою):	×	×
12.1	ПДВ, сплачений митним органам		×

Продовження табл. 7.5

1	2	3	4
12.2	погашені податкові векселі, що дають право на збільшення податкового кредиту в поточному звітному періоді		×
12.3	звільнені від ПДВ (ст. 5 Закону, інші нормативно-правові акти)		×
12.4	роботи (послуги), отримані від нерезидента		×
13	Імпортовані товари (роботи, послуги), вартість яких включається до складу валових витрат виробництва (обігу), та основні фонди й нематеріальні активи, які підлягають амортизації	×	×
13.1	з рядка 13 — для здійснення операцій, які не підлягають оподаткуванню (п. 3.2 ст. 3 Закону)	×	×
13.1.1	ПДВ, сплачений митним органам		×
13.1.2	звільнені від ПДВ (ст. 5 Закону, інші нормативно-правові акти)		×
13.1.3	роботи (послуги), отримані від нерезидента		×
13.2	з рядка 13 — для здійснення операцій, які звільнені від оподаткування (ст. 5 Закону, інші нормативно-правові акти):	×	×
13.2.1	ПДВ, сплачений митним органам		×
13.2.2	звільнені від ПДВ (ст. 5 Закону, інші нормативно-правові акти)		×
13.2.3	роботи (послуги), отримані від нерезидента		×
14	Придбані з податком на додану вартість вітчизняні та імпортовані товари (роботи, послуги), вартість яких не включається до складу валових витрат виробництва (обігу), та основні фонди й нематеріальні активи, які не підлягають амортизації:	×	×
14.1	на митній території України		×
14.2	ввезені (переслані) із-за меж митної території України		×
14.3	роботи (послуги), отримані від нерезидента		×
15	Придбані без податку на додану вартість вітчизняні та імпортовані товари (роботи, послуги), вартість яких не включається до складу валових витрат виробництва (обігу), та основні фонди й нематеріальні активи, які не підлягають амортизації:	×	×
15.1	на митній території України		×
15.2	ввезені (переслані) із-за меж митної території України		×

Продовження табл. 7.5

1	2	3	4
15.3	роботи (послуги), отримані від нерезидента		×
16	Коригування перенарахованого (-) та недонарахованого (+) податкового кредиту за попередні звітні періоди (у разі заповнення цієї графи є обов'язковим подання додатка № 2 до декларації)	×	(- чи +)
17	Усього податкового кредиту (сума значень рядків (10.1 + 12.1 + 12.2 + 12.4 + 16 (- чи +) колонки Б)	×	
III. Розрахунки з бюджетом за звітний період			
18	Чиста сума зобов'язань з ПДВ за поточний звітний період (відняти значення рядка 17-го від 9-го)	×	×
18.1	додатне значення (+)	0	
18.2	від'ємне значення (-)	0	
19	Коригування платежів з урахуванням положень про вексельну форму оплати податку на додану вартість при ввезенні (пересиланні) товарів на митну територію України (п. 11.5 ст. 11 Закону):	×	×
19.1	до зменшення (-): суми податку на додану вартість, які не підлягають включенню до складу податкових зобов'язань у поточному звітному періоді (податкові векселі, видані за поточний звітний період (рядок 6 декларації))	0	-
19.2	до збільшення (+): суми податку на додану вартість, які підлягають включенню до складу податкових зобов'язань у поточному звітному періоді (податкові векселі, термін погашення яких припадає на поточний звітний період)	0	+
20	Сума ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету за підсумками поточного звітного періоду (додатне значення суми рядків 18 і 19)	0	
21	Сума ПДВ, яка підлягає відшкодуванню з бюджету за підсумками поточного звітного періоду (від'ємне значення суми рядків 18 і 19)	0	
22*	Відповідно до окремого рішення Уряду від ___ № ___ отримане у звітному періоді через галузеве міністерство чи інший центральний орган виконавчої влади фінансування в рахунок централізованого повернення з Державного бюджету відшкодувань податку на додану вартість		
	* У разі заповнення рядка 22 відшкодуванню підлягає додатна різниця рядків 21 і 22		
	Відмітка платника про порядок здійснення відшкодування відповідно до термінів проведення відшкодування	%	Сума

Продовження табл. 7.5

1	2	3	4
23	Сума бюджетного відшкодування, яка може бути відшкодована платнику протягом 30 календарних днів з дати подання цієї декларації (рядок 6 Розрахунку експортного відшкодування (додаток № 1))	100 %	
23.1	зарахування в рахунок платежів, повне або часткове:	×	×
23.1.1	з податку на додану вартість		×
23.1.2	інших платежів (розділ бюджетної класифікації)		×
23.2	перерахування на рахунок в установі банку		×
23.3	видача казначейського чека		×
24	Сума бюджетного відшкодування, яка може бути відшкодована платнику протягом місяця, що настає після подання цієї декларації (рядок 6 Розрахунку бюджетного відшкодування (додаток № 3))	100 %	
24.1	зарахування в рахунок платежів, повне або часткове:	×	×
24.1.1	з податку на додану вартість		×
24.1.2	інших платежів (розділ бюджетної класифікації)		×
24.2	перерахування на рахунок в установі банку		×
24.3	видача казначейського чека		×
25	Залишок суми ПДВ, що підлягає відшкодуванню після погашення податкових зобов'язань платника протягом трьох наступних звітних періодів (різниця рядків (21 - 22 - 23 - 24) колонки Б)	100 %	
25.1	зарахування в рахунок платежів, повне або часткове:	×	×
25.1.1	з податку на додану вартість		×
25.1.2	інших платежів (розділ бюджетної класифікації)		×
25.2	перерахування на рахунок в установі банку		×
25.3	видача казначейського чека		×

Закінчення табл. 7.5

Дата подання декларації	Наведена інформація є правильною.
Директор _____ (підпис) (прізвище)	М. П.
Бухгалтер _____ (підпис) (прізвище)	
Платник ПДВ _____ (для фізичної особи — платника податку) (підпис) (прізвище)	

IV. Результати розрахунків з податку на додану вартість (заповнюється податковим органом)

1. Проведено в особовому рахунку платника згідно з поданою декларацією:

— до нарахування (рядок _____) _____
(сума) (підпис і посада відповідальної особи)— до зменшення (рядок _____) _____
(сума) (підпис і посада відповідальної особи)

2. Відмітка про стан розрахунків з податку на додану вартість після проведення декларації в особовому рахунку:

— недоїмка _____
(сума) (підпис і посада відповідальної особи)— переплата _____
(сума) (підпис і посада відповідальної особи)

Дата проведення в особовому рахунку

3. Відмітка про проведення попередньої перевірки:

_____
(короткий зміст результатів перевірки)

Довідка про попередню перевірку податкової декларації з податку на додану вартість № _____ від _____

Дата попередньої перевірки

_____
(підпис і посада відповідальної особи)

4. Додаткові відмітки:

від обсягу реалізації, строку створення підприємства та деяких інших причин і може становити місяць або квартал.

Так, для платників податку, що мають обсяг оподатковуваних операцій за попередній календарний рік, включаючи суму ПДВ, більше ніж 7200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а також для знову створених платників встановлено місячний податковий період. Інші платники податку на свій вибір можуть застосовувати або місячний, або квартальний звітні періоди. Причому про вибір звітного періоду платник сповіщає податкову службу не менше ніж за місяць до нового календарного року (останній строк — 30 листопада попереднього року). Протягом року дозволяється перехід з квартального на місячний звітні періоди і навпаки, перехід з місячного на квартальний не дозволяється.

Якщо для підприємства встановлено місячний звітний період, то декларація подається **не пізніше 20 числа місяця**, наступного за звітним періодом. При квартальному звітному періоді декларація подається не пізніше 40-го дня після завершення звітного періоду.

Для подання в податкову службу передбачено застосування двох форм декларацій: повної та скороченої. Скорочена форма має меншу кількість показників для відображення і застосовується платниками податку, що мають обсяг оподатковуваних операцій за попередні 12 місяців, менший за 3600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, зареєстровані як платники податку і за їхнім бажанням. Однак, якщо за якийсь черговий 12-місячний період на підприємстві обсяг оподатковуваних операцій перевищує 3600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, то платник самостійно переходить на подання повної форми декларації з податку на додану вартість.

Якщо підприємство зареєстроване як платник податку на додану вартість, то **декларація подається платником незалежно від того, чи виникло у звітному періоді у платника податкове зобов'язання**, тобто незалежно від стану фінансово-господарської діяльності платника податку.

До декларації з податку на додану вартість затверджено три додатки: розрахунок коригування сум ПДВ; розрахунок експортного відшкодування; розрахунок частки бюджетного відшкодування.

Розрахунок коригування сум ПДВ подається разом з декларацією з податку на додану вартість, якщо з якихось причин коригуються податкове зобов'язання та/або податковий кредит за минулий звітний період.

Розрахунок експортного відшкодування подається платниками, що здійснюють експортні операції і також мають перевищення податкового кредиту над податковими зобов'язаннями. При цьому **до скороченої форми декларації з податку на додану вартість розрахунок бюджетного відшкодування не додається**.

Розрахунок частки бюджетного відшкодування подають платники податку на додану вартість, що мають перевищення податкового кредиту над податковими зобов'язаннями.

Платник податку самостійно обчислює суму податкового зобов'язання, яку зазначає в декларації. Дані, наведені в декларації, мають відповідати даним бухгалтерського обліку платника та даним книг податкового обліку (книги покупок, книги продажу), достовірність даних підтверджується підписом платника, якщо платник — фізична особа, в інших випадках (особа, яка визначена як платник податку на додану вартість, крім фізичних осіб) — підписами відповідальних посадових осіб (директора, головного бухгалтера) та печаткою, а в разі подання декларації в електронній формі — електронним підписом підзвітних осіб, зареєстрованих у порядку, визначеному законодавством.

Джерелами інформації для заповнення форми є аналітичні дані за дебетовими та кредитовими оборотами до субрахунка 641 “Розрахунки з бюджетом”, субрахунок другого порядку з ПДВ. Слід зазначити, що **дебетові обороти з ПДВ заповнюються виключно за наявності податкових накладних та запису їх у книгу придбання**. Якщо податкова накладна відсутня, то до її отримання відображається податковий кредит на однойменному субрахунку 644. **Відсутність податкових накладних з відвантаженої продукції чи за отриманими авансами не є підставою для невиключення сум податкового зобов'язання до декларації**.

Якщо платник самостійно виявив помилки у раніше поданій ним податковій декларації, то він зобов'язаний подати нову податкову декларацію, що містить виправлені показники (уточнену декларацію).

Якщо за результатами подання уточненої податкової декларації виникає потреба у поверненні надміру сплаченого податку на додану вартість або його відшкодуванні, то разом з такою уточненою декларацією платник має подати заяву на повернення надміру сплаченого або невідшкодованого податку з дотриманням граничних строків її подання, встановлених законом. До кожної уточненої декларації подається окрема Довідка.

Якщо у зв'язку з виправленням помилки, допущеної в попередніх звітних періодах, визначено **зниження податкового зобов'язання** (заповнюється рядок 3 Довідки), то платник самостійно нараховує та сплачує **штраф у розмірі 10 %** суми такого зобов'язання. Сума штрафу вказується в рядку 6 Довідки.

Платники податку на додану вартість та їхні посадові особи несуть відповідальність за правильність його обчислення і своєчасність сплати до бюджету відповідно до чинного законодавства України.

Неподання чи несвоєчасне подання декларації з податку на додану вартість веде до стягнення з підприємства 10 % належних до сплати сум податку. За несвоєчасне перерахування податку в бюджет стягується пеня в розрахунку 120 % облікової ставки НБУ на день строку плати за кожен день прострочення платежу. За приховування сум податку на додану вартість, належних до перерахування в бюджет, на підприємство накладається штраф у розмірі 5 % від суми недоплати за кожен квартал, починаючи з кварталу, на який припадає недоплата, та закінчуючи кварталом, на який припадає отримання платником

податку податкового повідомлення, але не більше 25 % донарахованої суми та не менше 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Декларація з податку на додану вартість подається для місячних платників щомісяця протягом 20 днів, що настають за останнім календарним днем звітного податкового місяця, а для квартальних платників — протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу. Сплата податку здійснюється не пізніше 20 числа місяця, що настає за звітним місяцем чи кварталом.

7.5. Склад та порядок подання розрахунку з акцизного збору

Питання розрахунку та сплати в бюджет акцизного збору регулюються на підставі Декрету Кабінету Міністрів України “Про акцизний збір” від 26 грудня 1992 р. № 18-92 з подальшими змінами і доповненнями, а перелік товарів, на які він встановлюється, та ставки збору — постановами Верховної Ради України.

Чинне Положення про порядок нарахування, терміни сплати і подання розрахунку акцизного збору затверджене наказом Державної податкової адміністрації України № 111 від 19 березня 2001 р.

Платники акцизного збору визначені статтею 2 Декрету Кабінету Міністрів України “Про акцизний збір” (18-92) та статтею 2 Закону України “Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби” (329/95-ВР).

Декретом Кабінету Міністрів України дано **визначення акцизного збору як непрямого податку на високорентабельні та монополні товари (продукцію), що включається до ціни цих товарів (продукції)**.

Платниками акцизного збору є суб'єкти підприємницької діяльності — виробники підакцизних товарів (продукції), суб'єкти підприємницької діяльності, що імпортують підакцизні товари (продукцію), а також громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які ввозять (пересилають) предмети (товари) на митну територію України відповідно до законодавства.

Об'єктом оподаткування є:

а) обороти з реалізації вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) шляхом їх продажу, обміну на інші товари (продукцію, роботи, послуги), безоплатної передачі товарів (продукції) або з частковою їх оплатою;

б) обороти з реалізації (передачі) товарів (продукції) для власного споживання, промислової переробки (крім оборотів з реалізації (передачі) для виробництва підакцизних товарів), а також для своїх працівників;

в) митна вартість товарів (продукції), що імпортуються (ввозяться, пересилаються) на митну територію України, у тому числі в межах бартерних (товарообмінних) операцій або без оплати їхньої вартості чи з частковою оплатою.

Акцизний збір обчислюється у твердих ставках у гривнях або в євро з одиниці реалізованих (переданих, ввезених в Україну) товарів (продукції) або за ставками у відсотках до обороту з реалізації (передачі) товарів (продукції).

Акцизний збір, обчислений в євро, з товарів (продукції), що вироблені та реалізуються в Україні, сплачується у валюті України за валютним (обмінним) курсом Національного банку України, що діє на перший день кварталу, в якому здійснюється реалізація товару (продукції), і залишається незмінним протягом кварталу.

Акцизний збір від реалізації підакцизних товарів громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю, утримується у джерела виплати доходів.

Ставки акцизного збору єдині на всій території України.

Сума акцизного збору, якщо ставка встановлена в грошовому еквіваленті до фізичної одиниці виміру товару, обчислюється так:

при застосуванні ставки акцизного збору в гривнях за формулою

$$A = C \cdot K,$$

де A — сума акцизного збору;

C — ставка акцизного збору;

K — кількість товару, визначена у фізичних одиницях виміру, встановлених відповідним законом;

при застосуванні ставки акцизного збору в євро за формулою

$$A = C \cdot \epsilon \cdot K,$$

де ϵ — курс гривні щодо євро станом на перший день відповідного кварталу.

Сума акцизного збору, якщо ставка встановлена у відсотках, обчислюється за формулою

$$A = C \cdot B,$$

де B — вартість.

Суми акцизного збору з ввезених на територію України товарів зараховуються до державного бюджету, а з товарів, вироблених в Україні, — до місцевого бюджету за місцем їх виробництва і державного бюджету в співвідношеннях, встановлених Верховною Радою України.

Акцизний збір не справляється при реалізації підакцизних товарів (продукції) на експорт за іноземну валюту.

Не підлягає оподаткуванню оборот з реалізації легкових автомобілів спеціального призначення для інвалідів, оплата вартості яких провадиться органами соціального забезпечення, а також легкових автомобілів спеціального призначення (швидка медична допомога, міліція тощо) за переліком, що ви-

значається Кабінетом Міністрів України, оборот з реалізації спирту етилового, що використовується на виготовлення лікарських засобів і ветеринарних препаратів.

Суми акцизного збору, що підлягають сплаті, визначаються платниками самостійно виходячи з обсягів реалізованих підакцизних товарів (продукції) за встановленими ставками.

Державною податковою службою (наказ № 111 від 19 березня 2001 р.) встановлено дві форми звіту розрахунку акцизного збору. У першій формі звіту обчислюється акцизний збір за всіма товарами, за винятком алкогольних напоїв, у другій — акцизний збір лише за алкогольними напоями.

Встановлена також форма Довідки про суми акцизного збору (до розрахунку акцизного збору за ___ 200_ р.), які збільшують або зменшують податкові зобов'язання внаслідок виправлення самостійно виявленої помилки, допущеної в попередніх звітних періодах.

Загальна форма звіту складається з трьох розділів. У першому розділі робиться розрахунок акцизного збору за звітний період, у другому — відображаються перераховані в бюджет суми та стан розрахунків з державою за збором, а у третьому — суми зменшення акцизного збору при експорті продукції. Розрахунок починається із заповнення реквізитів підприємства і завершується відмітками податкової служби про попередню перевірку розрахунку. Форму розрахунку наведено в табл. 7.6.

Порядок складання платниками розрахунку акцизного збору

Розрахунок акцизного збору складається в такому порядку.

1. У графі 2 “Код товару за Гармонізованою системою опису та кодування товарів” вказується код товарів (продукції), на які Законами України “Про ставки акцизного збору і ввізного мита на тютюнові вироби” від 6 лютого 1996 р. № 30/96-ВР, “Про ставки акцизного збору і ввізного мита на спирт етиловий та алкогольні напої” від 7 травня 1996 р. № 178/96-ВР, “Про ставки акцизного збору і ввізного мита на деякі транспортні засоби” від 24 травня 1996 р. № 216/96-ВР та “Про ставки акцизного збору і ввізного мита на деякі товари (продукцію)” від 11 липня 1996 р. № 313/96-ВР встановлено ставки акцизного збору.

2. У графі 3 “Назва товару згідно з вказаним кодом, їх фактична місткість спирту, об'єм циліндра та інші показники” вказується назва згрупованих підакцизних товарів (продукції), яка заповнюється відповідно до назви товарів (продукції), передбаченої вказаними законами залежно від конкретної характеристики (з її зазначенням), властивої для кожного товару (групи або підгрупи) (фактична місткість спирту, об'єм циліндра та ін.).

3. У графі 4 “Одиниця виміру товару для обчислення акцизного збору (шт., л, куб. см, кг, грн)” вказується безпосередньо та одиниця виміру, яка приведена до одиниці виміру підакцизного товару, передбаченого зазначеними законами, і яка використовується для обчислення акцизного збору (з ал-

Таблиця 7.6. Форма розрахунку акцизного збору

Штамп підприємства	Одержано " _____ " _____ року	Додаток 1 до Положення про порядок нарахування, терміни сплати і подання розрахунку акцизного збору										
Тел. _____	Вхідний № _____											
До органу державної податкової служби в _____	Штамп і підпис особи, відповідальної за прийняття розрахунку											
(назва та адреса підприємства)												
Ідентифікаційний код платника ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐												
РОЗРАХУНОК АКЦИЗНОГО ЗБОРУ												
за _____ 200__ р. (місяць)												
Розділ I. Обчислення акцизного збору												
Курс 1 євро на перший день _____ кварталу _____ грн												
№ з/п	Код товару за гармонізованою системою опису та кодування товарів	Назва товарів згідно з вказаним кодом, фактична місткість спирту, об'єм циліндра та інші показники	Одиниця виміру товару		Обороти з реалізації (передачі) підакцизних товарів (продукції)				Ставки акцизного збору у твердих ставках або у відсотках		Сума податкового зобов'язання, грн	
			для обчислення акцизного збору (1000 шт., л, 1000 кг, куб. см, грн)	для визначення обороту з реалізації (шт., л, кг, грн)	оподатковувані		неоподатковувані		з одиниці виміру згідно із законом (% , євро, грн)	у перерахунку на одиницю виміру товару (євро, грн)	не сплачена через отримання пільг	підлягає сплаті до бюджету
			за твердими ставками акцизного збору	за ставками акцизного збору у відсотках	за твердими ставками акцизного збору	за ставками акцизного збору у відсотках						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Усього												

Продовження табл. 7.6

Розділ II. Результати перерахунку акцизного збору
1. Сума, сплачена в рахунок платежів, щоденними платежами _____ грн.
2. Сума, що підлягає доплаті за цим Розрахунком (позитивне значення різниці між підсумком графи 13 розділу I та пунктом 1 розділу II Розрахунку) _____ грн. (платіжний документ _____ дата _____ № _____)
3. Підлягає поверненню з бюджету надміру сплачених сум податкового зобов'язання (підсумок пункту 1 розділу II мінус підсумок графи 13 розділу I Розрахунку) _____ грн.

Розділ III. Зменшення акцизного збору при експорті підакцизних товарів при розрахунках за іноземну валюту
1. Сума акцизного збору, яка підлягає відображенню в особовому рахунку платника та зарахуванню в рахунок чергових платежів чи відшкодуванню з бюджету*: _____ грн. (цифрами та літерами)
* До Розрахунку платником обов'язково додається письмова заява з документальним підтвердженням здійснення експортної операції: а) довідкою установи банку про надходження коштів в іноземній валюті на поточний рахунок платника акцизного збору; б) копією вантажної митної декларації з відміткою прикордонної митниці про перетин товаром митного кордону України, скріпленою особою номерною печаткою працівника митниці.

До Розрахунку повинна додаватись розшифровка оборотів, які не підлягають оподаткуванню, за наведеною формою:

(реєстраційний № розрахунку, до якого подається розшифровка)

Розшифровка оборотів, які не підлягають оподаткуванню, до розрахунку акцизного збору за _____ місяць 200__ року

(назва підприємства)

(код ЄДРПОУ)

(код ДРФО)

Сума обороту	Назва підакцизного товару	Код товару за ІС	Кількість, л, кг, куб. см, шт., грн	Вартість товару	Реквізити споживача		Напрямок реалізації (код пільги)	Пункт, стаття Закону України, яким звільняється від оподаткування
					Назва	Код ЄДРПОУ		
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Директор (керівник) _____ (прізвище та підпис)
 Головний бухгалтер _____ (прізвище та підпис)
 “ _____ ” 200_р.
 (дата складання розрахунку)

Відмітка працівника органу державної податкової служби про проведення сум акцизного збору в особовому рахунку платника:

Нараховано (графа 13 Розділу I) _____ грн за термін _____ (дата)
 зменшено (пункт I Розділу III) _____ (цифрами та літерами) _____ грн за термін _____ (дата)
 “ _____ ” 200_р.
 (дата проведення)

Працівник з обліку _____ (прізвище та підпис)
 Необхідність подання для проведення документальної перевірки за виявленими порушеннями _____ (зміст порушення)

Дата проведення документальної перевірки та її результати _____
 Інспектор _____ (прізвище та підпис)

когельних напоїв — л, автомобілів — куб. см, сигар — 100 шт., сигарет — 1000 шт., бензину — 1000 кг та ін.).

4. У графі 5 “Одиниця виміру товару для визначення обороту з реалізації (шт., л, кг, грн)” проставляється кількісна одиниця виміру, аналогічна кількісній одиниці, за якою ведеться облік реалізації продукції на підприємстві (алкогольні напої — л, автомобілі — шт., сигари, сигарети — шт., бензин — кг та ін.).

5. У графах 6, 7, 8, 9 — “Обороти з реалізації (передачі) підакцизних товарів (продукції), оподатковувані та неоподатковувані” проставляються оподатковувані та/або неоподатковувані обороти у відповідних величинах виміру (кількісних, сумарних), за якими на підприємстві ведеться окремий облік реалізації підакцизної продукції і обчислення акцизного збору яких провадиться за твердими ставками акцизного збору та за ставками акцизного збору у відсотках.

5.1. У графі 6 “Обороти з реалізації (передачі) підакцизних товарів (продукції), оподатковувані за твердими ставками акцизного збору” проставляються обороти продукції в кількісних величинах виміру.

5.2. У графі 7 “Обороти з реалізації (передачі) підакцизних товарів (продукції), оподатковувані за ставками акцизного збору у відсотках” проставляються обороти продукції у сумарних величинах виміру.

Наприклад, підприємством реалізовано ювелірних виробів на суму 20 000 грн, тоді в графі 6 ставиться прочерк, а в графі 7 зазначається: 20 000.

5.3. У графі 8 “Обороти з реалізації (передачі) підакцизних товарів (продукції), неоподатковувані за твердими ставками акцизного збору” проставляються обороти продукції в кількісних величинах виміру, які на підставі чинного законодавства не підлягають оподаткуванню акцизним збором за твердими ставками акцизного збору, передбаченими для його обчислення.

5.4. У графі 9 “Обороти з реалізації (передачі) підакцизних товарів (продукції), неоподатковувані за ставками акцизного збору у відсотках” проставляються обороти продукції в сумарних величинах виміру, які на підставі чинних законодавчих норм не підлягають оподаткуванню акцизним збором за ставками, передбаченими для обчислення акцизного збору у відсотках.

6. В обов’язковому порядку до зазначеного Розрахунку додається розшифровка-підтвердження неоподатковуваних оборотів, розмір яких має бути еквівалентним вказаному в графі 8

Розшифровка обов’язково має містити інформацію про назву підакцизного товару (продукції), його кількість та вартість, назву та реквізити споживача, напрям реалізації підакцизних товарів, обґрунтування неоподатковуваних оборотів із посиланням на конкретні статті та пункти законодавчих актів. Розшифровка має бути підписана керівником та головним бухгалтером підприємства — платника акцизного збору.

7. У графі 10 “Ставки акцизного збору у твердих ставках або у відсотках з одиниці виміру згідно з законом (% , евро, грн)” проставляється ставка акцизного збору, встановлена зазначеними законами для обчислення акцизного збору на продукцію у відповідній одиниці виміру.

8. У графі 11 “Ставки акцизного збору у твердих ставках або у відсотках у перерахунку на одиницю виміру товару (євро, грн)” проставляється ставка акцизного збору в євро, гривнях або у відсотках, розмір якої перераховано відповідно до фактичної характеристики реалізованої продукції (вмісту спирту, об’єму циліндра двигуна автомобіля, розміру екрана телевізора та інших характеристик, властивих конкретній продукції).

Наприклад:

а) за бензин (код 2710 00 330) при встановленій законом ставці акцизного збору 60 євро за 1000 кг у графі 11 проставляється 0,06 євро, тобто знаходимо ставку акцизного збору за 1 кг бензину (60 євро : 1000 кг);

б) за сигари при повній ставці акцизного збору 20 грн зі 100 шт. у графі 11 проставляється 0,2 грн, тобто знаходимо ставку акцизного збору за одну сигару (20 грн : 100 шт.);

в) за сигарети при повній ставці акцизного збору 10 грн з 1000 шт. у графі 11 проставляється 0,01 грн, тобто знаходимо ставку акцизного збору за одну сигарету (10 грн : 1000 шт.).

9. У графі 12 “Сума податкового зобов’язання несплачена через отримання пільг, грн” проставляється сума акцизного збору, яка обчислюється виходячи з неоподатковуваних оборотів (графа 8 та/або 9) у порядку, зазначеному в пункті 9.

10. У графі 13 “Сума податкового зобов’язання підлягає сплаті до бюджету, грн” вказується сума акцизного збору, обчислена виходячи з фактичних обсягів реалізації продукції:

а) за товарами (продукцією), на які встановлені фіксовані ставки акцизного збору в гривнях, сума акцизного збору обчислюється виходячи з фактичних обсягів реалізації (графа 6), помножених на тверду ставку акцизного збору в перерахунку на одиницю виміру (графа 11);

б) за товарами (продукцією), на які встановлені фіксовані ставки акцизного збору в євро, сума акцизного збору обчислюється виходячи з фактичних обсягів реалізації (графа 6), помножених на тверду ставку акцизного збору в перерахунку на одиницю виміру (графа 11) та на курс євро, встановлений Національним банком України в національній валюті України за станом на перший день кварталу, в якому здійснюється реалізація цієї продукції.

Наприклад, фактичні обсяги реалізації бензину — 25 000 кг; ставка акцизного збору, перерахована на 1 кг, становить 0,06 грн; курс 1 євро на перший день кварталу — 5,5 грн. Нарахована сума акцизного збору становить 8250 грн (25 000 · 0,06 · 5,5), тобто: гр. 6 · гр. 11 · курс 1 євро на перший день кварталу;

в) за товарами (продукцією), на які встановлені ставки акцизного збору у відсотках до оборотів з реалізації, сума акцизного збору обчислюється виходячи з фактичних обсягів реалізації (графа 7), помножених на відсоткову ставку акцизного збору (графа 10).

Наприклад, фактично реалізовано ювелірних виробів на суму 20 000 грн; ставка акцизного збору встановлена в розмірі 55 % до обороту. Нарахована сума акцизного збору становить 11 000 грн (20 000 грн · 55) : 100, тобто: гр. 7 · гр. 10.

11. Заповнюється розділ II “Результати перерахунку акцизного збору”, в якому шляхом порівняння підсумку нарахованої суми акцизного збору (графа 13 розділу I “Обчислення акцизного збору”) з підсумком суми сплаченого акцизного збору (пункт 1 розділу II “Результати перерахунку акцизного збору”) визначається сума акцизного збору, яка підлягає сплаті до бюджету чи зарахуванню в рахунок чергових платежів.

12. Розділ III “Зменшення акцизного збору при експорті підакцизних товарів при розрахунках за іноземну валюту” заповнюється у разі потреби.

Форма подається до органів державної податкової служби за місцем реєстрації щомісячно не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним.

Платники акцизного збору та їхні посадові особи несуть відповідальність за правильність обчислення і своєчасність сплати акцизного збору до бюджету відповідно до чинного законодавства України.

Неподання чи несвоєчасне подання розрахунку з акцизного збору веде до стягнення з підприємства 10 % належних до сплати сум збору. За несвоєчасне перерахування збору в бюджет стягується пеня в розрахунку 120 % облікової ставки НБУ на день строку плати за кожен день прострочення платежу.

За приховування сум акцизного збору, належних до перерахування в бюджет, на підприємство накладається штраф у розмірі 5 % від суми недоплати за кожен квартал, починаючи з кварталу, на який припадає недоплата, та закінчуючи кварталом, на який припадає отримання платником податкового повідомлення, але не більше як 25 % донарахованої суми та не менше ніж 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

7.6. Порядок складання та подання відомості за формою № 8 ДР “Про нараховані та виплачені фізичним особам суми доходів і суми утриманих з них податків”

Звітність щодо прибуткового податку з громадян введена на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 6 листопада 1997 р. № 1232 “Про заходи щодо запровадження ідентифікаційних номерів фізичних осіб — платників податків та інших обов’язкових платежів” та відповідно до статті 9 Закону України “Про Державний реєстр фізичних осіб — платників податків та інших обов’язкових платежів” (320/94-ВР).

Таблиця 7.8. Довідник видів доходів

KOD	NAME
01	Дохід за основним місцем роботи
02	Дохід за неосновним місцем роботи
03	Матеріальна допомога
04	Дивіденди
05	Дохід, отриманий через комісійну торгівлю
06	Доход за договором оренди майна
07	Інші види доходів
08	Суми, отримані працівниками у відшкодування шкоди, нанесеної їм каліцтвом чи іншим пошкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням трудових обов'язків, а також у зв'язку з втратою годувальника
09	Суми, внесені на рахунки учасників пенсійного фонду банківського управління
10	Суми, внесені на рахунки учасників дитячого фонду банківського управління
11	Виплати уповноваженим комерційним банком на користь учасників фонду банківського управління
12	Виплати уповноваженим комерційним банком коштів, знятих фізичною особою з рахунка учасника фонду банківського управління з порушенням умов договору довірчого управління (не за цільовим призначенням)
13	Факт розрахунку (виплати доходів) з фізичною особою — суб'єктом підприємницької діяльності без утримання податку

У графі 8 “Ознака пільги щодо прибуткового податку” відображається ознака пільги згідно з довідником ознак пільг щодо прибуткового податку, наведеним у табл. 7.9. Графа 8 заповнюється тільки для фізичних осіб, які мали пільги щодо прибуткового податку у звітному періоді згідно з чинним законодавством, за винятком пільги у розмірі мінімальної місячної заробітної плати (неоподатковуваний мінімум) за місцем їхньої основної роботи. У разі відсутності у фізичної особи пільг у звітному періоді графа 8 не заповнюється. За наявності у фізичної особи пільги з ознакою 01—07 та пільги (чи пільг) з ознаками 20—23 для неї потрібно заповнити всі графи одного рядка з ознакою пільги 01—07 і один чи кілька рядків (залежно від того, є одна чи кілька пільг з ознаками 20—23), в яких слід заповнити графи 1, 2, 5 та 8, а решту граф не заповнювати.

При заповненні Довідника ознак доходів і Довідника ознак пільг щодо прибуткового податку слід ураховувати, що ознаки доходів “9” і “10” можуть

Таблиця 7.9. Довідник видів пільг з прибуткового податку

KOD_P	NAME_P
1	2
01	1 неоподатковуваний мінімум одному з батьків (опікунів, попечителів) на кожну дитину у віці до 16 років, якщо місячний сукупний дохід не перевищує 10 мінімальних заробітних плат
02	5 неоподатковуваних мінімумів: громадянам, що постраждали від наслідків Чорнобильської катастрофи та віднесені до категорій 3 та 4; інвалідам з дитинства; інвалідам I та II груп; батькам і одному з подружжя військових, які загинули чи померли або пропали безвісти при виконанні службових обов'язків; одному з батьків, що виховують інваліда з дитинства, і батькам, що виховують двох та більше інвалідів з дитинства, що реабілітованим відповідно до Закону України “Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні”
03	10 неоподатковуваних мінімумів громадянам, що постраждали від Чорнобильської катастрофи і віднесені до категорій 1 та 2
04	15 неоподатковуваних мінімумів: учасникам бойових дій; інвалідам війни; учасникам війни; особам, на яких поширюється дія Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантіях їх соціального захисту”; особам, що мають особливі заслуги перед Батьківщиною (Герої соціалістичної праці, повні кавалери ордена Трудової слави, Герої Радянського Союзу, повні кавалери ордена Слави)
05	Зменшення прибуткового податку одному з батьків на 50 % (опікунів, попечителів), що мають на утриманні трьох і більше дітей у віці до 16 років
06	Пільга на прибутковий податок у вигляді зменшення податкової ставки на 50 % для працівників атомної енергетики і промисловості
07	Обкладання прибутковим податком за ставкою 10 % за основним місцем роботи доходів працівників, що зайняті на підземних роботах у вугільній та гірничодобувній промисловості
20	Суми доходів, що спрямовуються в джерела їх отримання на придбання акцій, і суми, які інвестовані на реконструкцію та розширення виробництва суб'єктів підприємницької діяльності
21	Суми, що перераховуються за заявами громадян на добродійні цілі у межах 12 мінімальних заробітних плат
22	Вартість путівок на лікування, відпочинок і в дитячі оздоровчі табори
23	Суми плати за утримання і навчання дітей у дошкільних виховних закладах, закладах початкової загальної, професійно-технічної освіти, а також у державних вищих навчальних закладах, розташованих на території України, за рахунок фізичних чи юридичних осіб
24	Кошти, внесені фізичними особами на власні рахунки учасників фонду банківського управління
25	Кошти, внесені фізичними особами на рахунки інших учасників фонду банківського управління

Закінчення табл. 7.9

1	2
26	Кошти, внесені юридичними особами на рахунки учасників фонду банківського управління
27	Доходи, нараховані та отримані учасниками фонду банківського управління відповідно до Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про проведення експерименту у житловому будівництві на базі холдингової компанії “Київміськбуд”
28	Цільові виплати уповноваженим комерційним банком, спрямовані на оплату навчання учасника дитячого фонду банківського управління
29	Цільові виплати уповноваженим комерційним банком, спрямовані на придбання, інвестування будівництва та оренду житла
30	Інші види пільг
31	Додаткові пенсійні виплати учаснику фонду банківського управління
32	Кошти, успадковані фізичною особою у разі смерті учасника фонду банківського управління

поєднуватися з ознаками пільг: “24”, “25” і “26”, а ознака доходів “11” — з ознаками пільг: “27”, “28”, “29”, “31” і “32”.

У разі відсутності у працюючих доходів у звітному періоді обов’язково заповнюється відомість з внесенням порядкових номерів у графі 1, десятирозрядних ідентифікаційних номерів працюючих у графі 2, нулів у графах 3, 4 та 8 і ознаки доходів у графі 5.

В останньому рядку відомості вказуються загальні суми виплаченого доходу за графою 3 та утриманого прибуткового податку за графою 4.

У кінці відомості проставляється кількість заповнених рядків, кількість фізичних осіб, на яких подано інформацію, та кількість аркушів у довідці.

Порядок проведення коригувань

Якщо потрібно зробити деякі коригування в первинно поданій і прийнятій відомості, то слід подати дві відомості, одна з яких вилучає помилкову інформацію, а друга — вносить правильну інформацію. У разі самостійного виявлення помилки юридичною або фізичною особою — суб’єктом підприємницької діяльності ці дві відомості подаються в міру виникнення потреби в цьому, але не пізніше закінчення кварталу, наступного за звітним. У разі виявлення помилок органами державної податкової служби ці дві відомості подаються юридичною або фізичною особою — суб’єктом підприємницької діяльності у двотижневий термін після отримання повідомлення про виявлення помилок.

У відомості, яка вилучає помилкову інформацію (коригувальна відомість), у правому верхньому куті на першому аркуші робиться напис “Вилучення”. У цій відомості заповнюються всі графи тих рядків, які потрібно вилучити.

Додатково подається ще одна порція первинної відомості без напису “Вилучення”, в якій слід правильно ввести потрібні рядки. Ці дві відомості, які стосуються внесення змін, мають бути скріплені разом.

Для введення пропущених рядків подається додаткова порція первинної відомості без напису “Вилучення”.

Відомості подаються до органів державної податкової служби щоквартально до 15 числа місяця, наступного за звітним періодом.

Відомості подаються юридичними особами та фізичними особами — суб’єктами підприємницької діяльності зі штатною чисельністю працюючих до 1000 осіб єдиним документом на всіх працюючих з обов’язковим заповненням їхніх десятирозрядних ідентифікаційних номерів — єдиною порцією. Якщо штатна чисельність працюючих більша ніж 1000 осіб, можливе подання відомості кількома порціями, кожна з яких — окрема відомість зі своїм номером порції. Термін подання останньої порції не повинен перевищувати встановленого терміну приймання відомостей.

Аркуші окремої відомості зшиваються.

За наявності комп’ютерної техніки інформацію про доходи та утримані податки необхідно подавати у вигляді DBF-файла з найменуванням Darrccnn.k, де DA — маска файла з даними про доходи;

rr — код області;

cc — код ДПА, де перебуває на обліку юридична чи фізична особа, яка подає дані відомості;

nn — номер файла за звітний період (01, 02, ...);

k — порядковий номер звітного кварталу.

Структуру файла даних наведено в табл. 7.10.

Останні три записи файла заповнюються так.

У першому записі заповнюються тільки такі поля: “NP” — заповнюється чотирма цифрами “9” і однією цифрою “1”; “TIN” — вноситься ідентифікаційний номер керівника підприємства; “S_DOX” — вноситься службовий телефон керівника підприємства; “PERIOD”, “RIK”, “KOD”, “TYP” — заповнюються аналогічно попереднім записам файла. Решту полів цього запису не заповнюють.

У другому записі заповнюються тільки такі поля: “NP” — заповнюється чотирма цифрами “9” і однією цифрою “2”; “TIN” — вноситься ідентифікаційний номер головного бухгалтера; “S_DOX” — вноситься службовий телефон головного бухгалтера; “PERIOD”, “RIK”, “KOD”, “TYP” — заповнюються аналогічно попереднім записам файла. Решту полів цього запису не заповнюють.

Таблиця 7.10. Структура файла даних відомості

Назва реквізиту	Формат реквізиту	Значення реквізиту
NP	n(5)	Порядковий номер запису у файлі
PERIOD	n(1)	Порядковий номер звітного кварталу
RIK	n(4)	Звітний рік
KOOD	c(10)	Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ або реєстраційний (обліковий) номер платника податків, що подає відомість (юридичної особи), або ідентифікаційний номер фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності (з Державного реєстру фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів (№ 118-96-п)), що подає відомість
TYP	n(1)	Ознака особи, яка подає відомість (0 — юридична особа, 1 — фізична особа — суб'єкт підприємницької діяльності)
TIN	c(10)	Ідентифікаційний номер фізичної особи (з Державного реєстру фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів), про яку надається інформація у відомості
S_DOX	N(12.2)	Сума виплаченого доходу
S_TAX	N(12.2)	Сума утриманого прибуткового податку
OZN_DOX	N(2)	Ознака доходу згідно з довідником ознак доходів
D_PRIYN	D(8)	Дата прийняття на роботу фізичної особи
D_ZVILN	D(8)	Дата звільнення з роботи фізичної особи
OZN_PILG	N(2)	Ознака пільги згідно з довідником ознак пільг щодо прибуткового податку
OZNAKA	N(1)	Ознака: 0 — введення запису, 1 — видалення запису

У третьому записі заповнюються тільки такі поля: “NP” — заповнюється п'ятьма цифрами “9”; “PERIOD”, “RIK”, “KOD”, “TYP” — заповнюються аналогічно попереднім записам файла; “S_NAR” — підраховується загальна сума нарахованого доходу за всіма записами файла; “S_DOX” — підраховується загальна сума виплаченого доходу по всіх записам файла; “S_TAXN” — підраховується загальна сума нарахованого прибуткового податку за всіма записами файла; “S_TAXP” — підраховується загальна сума перерахованого прибуткового податку за всіма записами файла”. Решту полів цього запису не заповнюють.

Електронні структури довідників ознак доходів та ознак пільг наведено в табл. 7.11 та 7.12.

Таблиця 7.11. Структура довідника ознак доходів

Назва реквізиту	Формат реквізиту	Значення реквізиту
KOD	n(2)	Код ознаки
NAME	c(40)	Назва ознаки

Таблиця 7.12. Структура довідника ознак пільг

Назва реквізиту	Формат реквізиту	Значення реквізиту
KOD_P	n(2)	Код ознаки
NAME_P	c(40)	Назва ознаки

Тема 8

ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ. ЗВІТНІСТЬ ЩОДО ПОДАТКУ З ВЛАСНИКІВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ТА ІНШИХ САМОХІДНИХ МАШИН І МЕХАНІЗМІВ ТА З ВИКОРИСТАННЯ РЕЄСТРАТОРІВ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

8.1. Порядок складання та подання звітності щодо податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів

Податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів згідно із Законом України “Про систему оподаткування” належить до загальнодержавних податків і зборів. Юридичні особи сплачують податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів відповідно до Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів” від 18 лютого 1997 р. № 75/97-ВР із подальшими змінами.

Об’єктами оподаткування згідно з цим законом є трактори колісні, автомобілі (крім швидкої допомоги та пожежних), мотоцикли, мопеди та велосипеди з двигуном 50 см³ і більше, яхти та судна парусні з допоміжним двигуном або без нього (крім спортивних), човни моторні та катери, крім човнів з підвісним двигуном (крім спортивних), інші човни (крім спортивних).

Не підлягають оподаткуванню трактори на гусеничному ході, мотоцикли, мопеди та велосипеди з об’ємом двигуна до 50 см³, транспортні засоби вантажні, самохідні, що використовуються на заводах, складах, у портах та аеропортах для перевезення вантажів на короткі відстані, машини і механізми для сільськогосподарських робіт, тільки яхти, судна парусні та човни спортивні.

Ставки податку встановлюються на рік зі 100 см³ об’єму двигуна, з 1 кВт потужності або зі 100 см довжини. Законом встановлено ставки податків, наведені в табл. 8.1.

Податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів обчислюється юридичними особами на підставі звітних даних

про їх кількість за станом на 1 січня поточного року і сплачується у валюті України.

Податок сплачується до бюджетів місцевого самоврядування щоквартально рівними частинами до 15 числа місяця, що настає за звітним кварталом. За придбані протягом року транспортні засоби юридичні особи сплачують податок перед їх реєстрацією. Розрахунок такої суми податку у 10-денний термін після їх реєстрації надсилається до відповідного податкового органу.

Із сум податку 90 % використовується на покриття витрат з експлуатації та утримання автомобільних доріг, у тому числі Української державної корпорації по будівництву, ремонту та утриманню доріг, на проведення природоохоронних заходів на водоймищах та 10 % для зміцнення матеріально-технічної бази органів, які здійснюють реєстрацію, перереєстрацію та технічний огляд цих транспортних засобів.

Від сплати податку звільняються:

- підприємства автомобільного транспорту загального користування — щодо транспортних засобів, зайнятих на перевезенні пасажирів, на які в установленому законом порядку визначені тарифи оплати проїзду в цих транспортних засобах;
- навчальні заклади, які повністю фінансуються з бюджетів, стосовно учбових транспортних засобів, за умови використання їх за призначенням;

Таблиця 8.1. Ставки податків з власників транспортних засобів

Код	Опис об’єктів оподаткування	Ставки податку
1	2	3
87 01	Трактори колісні (крім гусеничних — код 87 01 30)	2,50 грн зі 100 см ³
87 02	Автомобілі для перевезення не менш як 10 осіб, включаючи водія	3,60 грн зі 100 см ³
87 03	Автомобілі легкові (крім автомобілів з електродвигуном — код 87 03 90100) з об’ємом циліндрів двигуна	
	до 1000 см ³	3,00 грн зі 100 см ³
	від 1001 см ³ до 1500 см ³	4,00 грн зі 100 см ³
	від 1501 см ³ до 1800 см ³	5,00 грн зі 100 см ³
	від 1801 см ³ до 2500 см ³	10,00 грн зі 100 см ³
	від 2501 см ³ до 3500 см ³	20,00 грн зі 100 см ³
	від 3501 см ³ і більше	30,00 грн зі 100 см ³

Закінчення табл. 8.1

1	2	3
87 03		
90100	Автомобілі з електродвигуном	0,50 грн з 1 кВт
87 04	Автомобілі вантажні з об'ємом двигуна до 8200 см ³	10,00 грн зі 100 см ³
	від 8201 см ³ до 15 000 см ³	15,00 грн зі 100 см ³
	від 15 001 см ³ і більше	20,00 грн зі 100 см ³
87 05	Автомобілі спеціального призначення (крім пожежних і швидкої допомоги)	3,60 грн зі 100 см ³
87 11	Мотоцикли (мопеди) велосипеди з двигуном (крім тих, що мають об'єм циліндра двигуна до 50 см ³ , — код 87 11 10)	2,00 грн зі 100 см ³
	Яхти і судна парусні з допоміжним двигуном або без нього (крім спортивних)	Податок на 100 см довжини
89 03 91100	Морські	10,00 грн
89 03 91910	Інші з масою до 100 кг	
89 03 91930	Інші з довжиною корпусу до 7,5 м	5,00 грн
89 03 91930	Інші з довжиною корпусу більше 7,5 м	10,00 грн
	Човни моторні та катери, крім човнів з підвісним двигуном (крім спортивних)	
89 03 92100	Морські	10,00 грн
89 03 92910	Інші з довжиною корпусу до 7,5 м	5,00 грн
89 03 92990	Інші з довжиною корпусу більше 7,5 м	10,00 грн
	Інші човни (крім спортивних)	
89 03 99100	Інші з масою до 100 кг	10,00 грн
89 03 99910	Інші з довжиною корпусу до 7,5 м	5,00 грн
89 03 99990	Інші з довжиною корпусу більше 7,5 м	10,00 грн

• на 50 % сільськогосподарські підприємства — товаровиробники за трактори колісні, автобуси та спеціальні автомобілі для перевезення людей з кількістю місць не менше десяти.

Щорічно, не пізніше 60 днів після останнього календарного дня звітного року, юридичні особи подають до податкових інспекцій за місцезнаходженням підприємства та за місцем постійного базування транспортних засобів Розрахунок податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів.

Порядок заповнення і подання Розрахунку суми податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів та Довідки про суми податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, які зменшують або збільшують податкові зобов'язання в результаті виправлення самостійно виявленої помилки, допущеної в попередніх звітних періодах, до органу державної податкової служби затверджено наказом Державної податкової адміністрації України від 17 вересня 2001 р. № 373.

Згідно з Порядком платники податку розраховують суму податку з власників наземних транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, виходячи з об'єму циліндрів двигуна, з потужності електродвигуна, а водного — з довжини транспортного засобу і ставок податку, визначених Законом України "Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів".

Розрахунок податку складається на підставі бухгалтерських звітних даних про кількість транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів за станом на 1 січня поточного року і подається платником податку до податкових органів за місцезнаходженням та місцем постійного базування транспортних засобів протягом 60 календарних днів після останнього календарного дня звітного року, а за придбаними протягом року транспортними засобами — у 10-денний термін після їх реєстрації у відповідних органах.

За транспортними засобами, придбаними протягом року, податок сплачується перед їх реєстрацією за наступними строками сплати (кварталами), які не настали, починаючи з кварталу, в якому проведено реєстрацію транспортного засобу.

Форма розрахунку заповнюється в такому порядку.

До граф вносяться:

- 1 — номер за порядком;
- 2 — код транспортного засобу за Гармонізованою системою опису та кодування товарів;
- 3 та 4 — назва марки та моделі транспортного засобу;
- 5 — об'єм циліндрів двигуна в розрізі кожної марки і моделі транспортного засобу, потужність електродвигуна і довжина плавального засобу;

- 6 — дані про кількість однорідних транспортних засобів у розрізі марок і моделей;
- 7 — ставка податку, що застосовується при розрахунку податку з кожних 100 см³ об'єму циліндрів двигуна, із 1 кВт потужності електродвигуна і 100 см довжини плавального засобу в розрізі кожної моделі та марки транспортного засобу;
- 8 — сума нарахованого податку окремо за кожним наземним та водним транспортним засобом, обчислена за формулою

$$\sum (\text{гр. 8}) = \frac{(\text{гр. 5}) \cdot (\text{гр. 6})}{100} \cdot (\text{гр. 7}),$$

тобто до гр. 8 вноситься результат множення даних гр. 5 (об'єм циліндрів двигуна) на дані гр. 6 (кількість транспортних засобів) та отриманий від цього результат множиться на ставку податку (гр. 7); результат ділиться на 100 см³ за транспортними засобами з двигуном внутрішнього згорання.

За водним транспортом: гр. 5 (довжина водного транспортного засобу) множиться на гр. 6 (кількість транспортних засобів), ділиться на 100 см довжини і результат множиться на ставку податку (гр. 7).

За транспортними засобами з електродвигуном податок нараховується шляхом множення ставки податку на кількість кіловатів потужності електродвигуна та на кількість транспортних засобів;

- 9 — код пільги (згідно з довідником пільг), якою повністю або частково звільняється від сплати податку транспортний засіб;
- 10 — сума пільг, наданих за транспортними засобами;
- 11 — загальна сума податку, що підлягає сплаті за звітний рік (гр. 8 — гр. 10).

Сума податку в розрахунку округляється до 1 гривні (менше 50 коп. — відкидається, а 50 коп. і більше — округлюється до 1 гривні).

Нарахована сума податку, що підлягає сплаті (гр. 11), розбивається платником на чотири рівні частини (кожна по 25 % від загальної суми податку підсумкової стрічки) і відображається платником податку в Розрахунку за поквартальними термінами сплати.

Розрахунок податку підписують керівник підприємства і головний бухгалтер (вказуються повністю їхні прізвища, імена та по батькові, проставляються дата, місяць та рік складання розрахунку), скріплюється печаткою і подається до органу державної податкової служби за своїм місцезнаходженням.

Працівник органу державної податкової служби перевіряє поданий до податкової інспекції розрахунок, про що складає відповідний висновок, після чого ставляться дата перевірки цього розрахунку та особистий підпис.

Платники податку несуть відповідальність згідно з чинним законодавством за правильність нарахування сум податку з власників транспортних засобів,

за своєчасність подання до податкових органів розрахунку та щоквартальної сплати сум податку.

Податок, що самостійно визначений платником податку, вважається узгодженим з дня подання розрахунку до державної податкової служби і не може бути оскаржений платником податку в адміністративному або судовому порядку. Якщо платник самостійно виявив помилки у поданому розрахунку, то він повинен скласти Довідку про суми податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, які зменшують або збільшують податкові зобов'язання в результаті виправлення самостійно виявленої помилки, допущеної в попередніх звітних періодах. Форму довідки наведено у табл. 8.2.

Якщо платник самостійно виявив, що податок, який підлягає сплаті, занижений, то він повинен подати до податкового органу уточнений розрахунок та довідку до нього, самостійно нарахувати та сплатити штраф у розмірі 10 % від заниженої суми. У цьому разі всі інші штрафи (у тому числі адміністративні) не застосовуються і пеня не нараховується.

У разі приховування (заниження) об'єктів оподаткування з власників транспортних засобів стягуються сума несплаченого податку, а також пеня та штраф у порядку, передбаченому законом.

Відповідальність платників встановлено Законом України “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” від 21 грудня 2000 р. № 2181-III та Законом України “Про податкову службу”. Види порушень та розміри відповідальності наведено у табл. 3.1.

Податок нараховується записом за дебетом рахунка 92 “Адміністративні витрати” та кредитом субрахунка 641 “Розрахунки за податками”. Сплата податку проводиться рівними частинами до 15 числа місяця, що настає за звітним кварталом.

Форму звітності щодо податку з власників транспортних засобів наведено в табл. 8.3.

8.2. Звіт про використання реєстраторів розрахункових операцій

Застосування реєстраторів розрахункових операцій регулюється Законом України “Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування і послуг” від 1 червня 2000 р. № 1776-III із наступними змінами.

Крім названого закону, при застосуванні реєстраторів розрахункових операцій та складанні звітності слід керуватись:

- 1) постановою КМУ “Про забезпечення реалізації ст. 10 Закону України “Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування і послуг” від 23 серпня 2000 р. № 1336;

Таблиця 8.2. Форма довідки до розрахунку податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів

Затверджено наказом ДПА України від 17.09.2001 № 373

ДОВІДКА

Про суми податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, які зменшують або збільшують податкові зобов'язання в результаті виправлення самостійно виявленої помилки, допущеної в попередніх звітних періодах (подається разом з уточненим Розрахунком окремо за кожний звітний період)

Звітний період, що уточнюється, _____ (рік)

Платник _____ (назва підприємства, установи, організації)

Ідентифікаційний код платника згідно з ЄДРПОУ

Реєстраційний номер документа, з яким подано довідку №

Місцезнаходження _____

Телефон _____

№ з/п	Показники, що впливають на суми податкового зобов'язання в картці особового рахунку	Значення показника
1	2	3
1	Сума податку, що підлягає сплаті зі старого розрахунку (загального або попередньо уточненого) (усього за гр. 11 загального або попередньо уточненого розрахунку)	
2	Сума податку, що підлягає сплаті з уточненого Розрахунку (усього за гр. 11 уточненого розрахунку)	
3	Сума, яка збільшує (+) податок у зв'язку з виправленням помилки (рядок 2 Довідки – рядок 1 Довідки)	
4	Сума, яка зменшує (-) податок у зв'язку з виправленням помилки (рядок 1 Довідки – рядок 2 Довідки)	
5	Зміст помилки	
6	Штраф 10 % (рядок 3 · 10 / 100)	

Дата подання довідки
" ____ " ____ 200_ р.

Наведена інформація є правильною.

Керівник підприємства (організації) _____ (підпис) _____ (прізвище)

Головний бухгалтер _____ (підпис) _____ (прізвище)

Таблиця 8.3. Форма звітності щодо податку з власників транспортних засобів

Затверджено наказом ДПА України від 17.09.2001 № 373

“ ____ ” ____ 200_ р.

Вхідний № _____

РОЗРАХУНОК
податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів

Назва підприємства, установи, організації _____

Телефон _____

Поточний рахунок: _____ (назва банківської установи)

Ідентифікаційний код (ЄДРПОУ)

Розрахунок подається до Державної податкової інспекції в _____ грн

№ з/п	Код транспортного засобу згідно з Гармонізованою системою опису та кодування товарів	Марка транспортного засобу	Модель транспортного засобу	(1) Об'єм циліндрів двигуна (см ³) (2) Потужність двигуна (кВт) (3) Довжина корпусу (см)	Кількість одпорідних транспортних засобів одиниць	Ставка податку в грн на рік: (1) зі 100 см ³ (2) з 1 кВт (3) зі 100 см	Сума нарахованого податку	Пільги		Сума податку, що підлягає сплаті
								Код згідно з довідником пільг	Сума	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Усього										

Строки сплати податку:
I квартал _____ грн (сума податку) до _____ 200_ р. (25 % суми гр. 11) (число, місяць)

II квартал _____ грн (сума податку)	до _____ 200__ р. (25 % суми гр. II)	_____ (прізвище, ім'я, по батькові)
III квартал _____ грн (сума податку)	до _____ 200__ р. (25 % суми гр. II)	_____ (прізвище, ім'я, по батькові)
IV квартал _____ грн (сума податку)	до _____ 200__ р. (25 % суми гр. II)	_____ (прізвище, ім'я, по батькові)
Керівник підприємства (організації) _____ (підпис)		
Головний бухгалтер _____ (підпис)		М. П. _____
За даними органу податкової служби: Розрахунок перевірів: Працівник органу державної податкової служби		
Особий рахунок відкрито за № _____ за вищезазначеними строками сплати		
Працівник відділу обліку і звітності органу державної податкової служби _____ (підпис)		
Затверджую _____ (підпис)		
Керівник (заступник керівника) органу державної податкової служби _____ (підпис)		

2) Переліком окремих форм та умов проведення діяльності у сфері громадського харчування та послуг, яким дозволено провадити розрахункові операції без застосування реєстраторів розрахункових операцій з використанням розрахункових книжок та книг обліку розрахункових операцій, затвердженим постановою КМУ від 23 серпня 2000 р. № 1336;

3) постановою КМУ "Про терміни переведення суб'єктів підприємницької діяльності на облік розрахункових операцій у готівковій та безготівковій формі із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій" від 7 лютого 2001 р. № 121;

4) наказом Державної податкової адміністрації України "Про затвердження нормативно-правових актів до Закону України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування і послуг" від 1 грудня 2000 р. № 614;

5) Положенням про форму та зміст розрахункових документів, затвердженим наказом Державної податкової адміністрації України від 1 грудня 2000 р. № 614;

6) Порядком реєстрації, опломбування та застосування реєстраторів розрахункових операцій за товари (послуги), затвердженим наказом Державної податкової адміністрації України від 1 грудня 2000 р. № 614;

7) Порядком реєстрації та ведення книг обліку розрахункових операцій і розрахункових книжок, затвердженим наказом Державної податкової адміністрації України від 1 грудня 2000 р. № 614;

8) Порядком подання звітності, пов'язаної з використанням реєстраторів розрахункових операцій або використанням розрахункових книжок, затвердженим наказом Державної податкової адміністрації України від 1 грудня 2000 р. № 614;

9) Звітом про використання реєстраторів розрахункових операцій (розрахункових книжок) форма № ЗВР-1, затвердженим наказом Державної податкової адміністрації України від 1 грудня 2000 р. № 614;

10) Законом України "Про державну податкову службу в Україні".

Згідно із Законом № 1776-III **реєстратор розрахункових операцій** — це пристрій або програмно-технічний комплекс, в якому реалізовані фіскальні функції і який призначений для реєстрації розрахункових операцій при продажу товарів (наданні послуг), операцій з купівлі-продажу іноземної валюти та/або реєстрації кількості проданих товарів (наданих послуг). До реєстраторів розрахункових операцій належать: електронний контрольно-касовий апарат, електронний контрольно-касовий реєстратор, комп'ютерно-касова система, електронний таксометр, автомат з продажу товарів (послуг) тощо.

Під **фіскальною функцією** в законі розуміється здатність реєстраторів розрахункових операцій забезпечувати одноразове занесення, довготермінове зберігання у фіскальній пам'яті, багаторазове зчитування і неможливість зміни

підсумкової інформації про обсяг розрахункових операцій, виконаних у готівковій та/або в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо), або про обсяг операцій з купівлі-продажу іноземної валюти.

Розрахункова операція — це приймання від покупця готівкових коштів, платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо за місцем реалізації товарів (послуг), видача готівкових коштів за повернутий покупцем товар (не надану послугу), а у разі застосування банківської платіжної картки — оформлення відповідного розрахункового документа щодо оплати в безготівковій формі товару (послуги) банком покупця або, у разі повернення товару (відмови від послуги), оформлення розрахункових документів щодо перерахування коштів у банк покупця.

Згідно зі статтею 3 Закону суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють розрахункові операції в готівковій та/або в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо) при продажу товарів (наданні послуг) у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, зобов'язані:

1) провадити розрахункові операції на повну суму покупки (надання послуги) через зареєстровані, опломбовані у встановленому порядку та переведені у фіскальний режим роботи реєстратори розрахункових операцій з роздрукуванням відповідних розрахункових документів, що підтверджують виконання розрахункових операцій, або у випадках, передбачених цим законом, із застосуванням зареєстрованих у встановленому порядку розрахункових книжок;

2) видавати особі, яка отримує або повертає товар, отримує послугу або відмовляється від неї, розрахунковий документ встановленої форми на повну суму проведеної операції;

3) застосовувати реєстратори розрахункових операцій, що включені до Державного реєстру реєстраторів розрахункових операцій, з додержанням встановленого порядку їх застосування;

4) забезпечувати цілісність пломб реєстратора розрахункових операцій та незмінність його конструкції і програмного забезпечення;

5) у разі незастосування реєстраторів розрахункових операцій у випадках, визначених цим законом, провадити розрахунки з використанням книги обліку розрахункових операцій та розрахункової книжки з додержанням встановленого порядку їх ведення, крім випадків, коли облік ведеться через електронні системи прийняття ставок, що контролюються у режимі реального часу Державним казначейством України;

6) забезпечувати зберігання використаних книг обліку розрахункових операцій та розрахункових книжок протягом трьох років після їх закінчення;

7) подавати до органів державної податкової служби звітність, пов'язану із застосуванням реєстратора розрахункових операцій та розрахункових книжок, не пізніше 15 числа наступного за звітним місяця;

8) реалізовувати товари (надавати послуги) за умови наявності цінника на товар (меню, прейскуранта, тарифу на послугу, що надається) у грошовій одиниці України;

9) щоденно друкувати на реєстраторах розрахункових операцій (за винятком автоматів з продажу товарів (послуг)) фіскальні звітні чеки і забезпечувати їх зберігання в книгах обліку розрахункових операцій;

10) друкувати на реєстраторах розрахункових операцій (за винятком автоматів з продажу товарів (послуг)) контрольні стрічки і забезпечувати їх зберігання протягом трьох років;

11) провадити розрахункові операції через реєстратори розрахункових операцій з використанням режиму попереднього програмування найменування, цін товарів (послуг) та обліку їх кількості;

12) вести у встановленому порядку облік товарів за місцем їх реалізації та зберігання, реалізовувати тільки обліковані товари;

13) забезпечувати відповідність сум готівкових коштів на місці проведення розрахунків сумі коштів, яка зазначена в денному звіті реєстратора розрахункових операцій, а у разі використання розрахункової книжки — загальній сумі продажу за розрахунковими квитанціями, виданими з початку робочого дня;

14) вводити в експлуатацію, проводити технічне обслуговування, ремонтувати реєстратори розрахункових операцій через центри сервісного обслуговування у встановленому порядку.

Порядок подання звітності, пов'язаної із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій або використанням розрахункових книжок, затверджений наказом ДПА від 1 грудня 2000 р. № 614.

Згідно з порядком звітність, пов'язана із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій (далі — РРО) або використанням розрахункових книжок (далі — РК), подається СПД щодо всіх зареєстрованих РРО, незалежно від застосування чи незастосування їх у звітному місяці, та щодо всіх зареєстрованих РК, що використовувалися у звітному місяці.

Звітність, пов'язана із застосуванням РРО, подається у складі “Звіту про використання реєстраторів розрахункових операцій (розрахункових книжок)” за формою № ЗВР-1 (далі — Звіт), а при поданні звіту за останній місяць календарного року — з поданням додатково періодичних звітів за минулий календарний рік, надрукованих на кожному РРО. Звітність, пов'язана з використанням РК, подається у складі Звіту (табл. 8.4) та Довідки про використані розрахункові книжки (табл. 8.5). Якщо у СПД є зареєстровані РРО та РК, то дані про суми розрахунків щодо РРО та РК можна відобразити в одному Звіті.

Таблиця 8.4. Форма Звіту про використання реєстраторів розрахункових операцій

Затверджено наказом Державної податкової адміністрації України від 1 грудня 2000 р. № 614. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 5 лютого 2001 р. за № 106/5297

ФОРМА № ЗВР-1

Місце для підклеювання періодичних звітів

До державної податкової інспекції _____

ЗВІТ ПРО ВИКОРИСТАННЯ РЕЄСТРАТОРІВ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ (РОЗРАХУНКОВИХ КНИЖОК)

(реквізити суб'єкта підприємницької діяльності)

за _____ місяць 200__ року

(грн, коп.)

№ з/п	Модифікація РРО	Фіскальний номер РРО (номер розрахункової книжки)	Сума розрахунків за звітний місяць		Сума податку на додану вартість	Сума, що видана при поверненні товару
			загальна	за ставкою ПДВ 20 %		
1	2	3	4	5	6	7
Разом за всіма РРО (розрахунковими книжками):						

Директор _____ Звіт прийняв _____
(підпис, прізвище, ініціали) (підпис, прізвище, ініціали)

Головний бухгалтер _____
(підпис, прізвище, ініціали)

М. П. _____ "___" _____ 20__ року

При використанні РК у разі виходу з ладу РРО або тимчасового відключення електроенергії звітність подається у складі, передбаченому для РРО у попередньому пункті, з доданням Довідки про використані розрахункові книжки. При цьому суми розрахунків, здійснених з використанням РК та проведених через РРО, у Звіті не відображаються.

Таблиця 8.5. Форма довідки про використані розрахункові книжки

Довідка

за _____ місяць 200__ року

Суб'єктом підприємницької діяльності _____

Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ (номер за ДРФО) _____

Повністю використано у звітному місяці розрахункові книжки у кількості _____ штук.

№ з/п	Номер розрахункової книжки	Період використання		Кількість анульованих квитанцій	№ з/п	Номер розрахункової книжки	Період використання		Кількість анульованих квитанцій
		початок	кінець				початок	кінець	

Директор _____
(підпис, прізвище, ініціали)

Головний бухгалтер _____
(підпис, прізвище, ініціали)

"___" _____ 200__ року

М. П. _____

Надруковані на РРО періодичні звіти мають подаватися щодо тих РРО, які застосовувалися у відповідному періоді, та щодо тих, технічними характеристиками яких передбачено друкування періодичних звітів з нульовими сумами за період, коли РРО не використовувався. Дозволяється подавати періодичні звіти разом зі Звітом за перший місяць поточного календарного року.

Звітність подається до органу державної податкової служби (далі — орган ДПС) за місцем реєстрації РРО (РК) у терміни, визначені чинним законодавством. При поданні звітності не потрібно подавати одночасно книги обліку розрахункових операцій чи РК.

Окремі графи Звіту заповнюються згідно з Інструкцією із заповнення "Звіту про використання реєстраторів розрахункових операцій (розрахункових книжок)".

Так, звіт за формою № ЗВР-1 складається в розрізі всіх реєстраторів розрахункових операцій, зареєстрованих СПД, та в розрізі розрахункових книжок, що використовувались протягом звітного місяця.

У рядку “До державної податкової інспекції” зазначаються назва району, міста, району в місті та міста (для міст з районним розподілом).

У рядку “Реквізити суб’єкта підприємницької діяльності” наводяться назва СПД та його місцезнаходження (для фізичних осіб — прізвище, ім’я, по батькові громадянина-підприємця та його місце проживання), що зазначені у свідоцтві про державну реєстрацію СПД, ідентифікаційний код за ЄДРПОУ чи ідентифікаційний номер за ДРФО.

Графи 1, 2, 3 заповнюються відповідно до їхніх назв. СПД, що надають послуги міського та приміського пасажирського автомобільного транспорту та електротранспорту, агенти та підприємства зв’язку при складанні Звіту повинні зазначати в графі 3 замість номерів РК фіскальні номери книг обліку розрахункових операцій, з якими ці РК використовувалися, при цьому для всіх РК, що використовувалися з однією книгою, заповнюється один рядок.

У графах 4—6 записуються такі суми розрахунків за звітний місяць:

- графа 4 — загальна сума проведених за звітний місяць розрахункових операцій, тобто сума коштів, яку отримано від покупців за реалізовані товари (надані послуги);
- графа 5 — частина суми розрахунків, зазначеної в графі 4, що оподатковується податком на додану вартість (далі — ПДВ) за ставкою 20 %;
- графа 6 — сума ПДВ, обчислена, виходячи із суми розрахунків, зазначеної в графі 5.

У графі 7 записується загальна сума коштів, виданих при поверненні товару (рекомпенсації послуги, прийняті цінностей під заставу та в інших випадках). Якщо протягом звітного місяця через РРО було зареєстровано помилково введені суми, то ці суми не включаються до граф 4—7. За бажанням СПД до Звіту можна додати пояснювальну записку щодо помилково введених сум.

У рядку “Разом за всіма РРО (розрахунковими книжками)” у графах 4—7 записують підсумки показників за відповідними графами.

Звіт підписують директор (керівник) та головний бухгалтер — для юридичних осіб, особисто громадянин-підприємець — для фізичних осіб. Факт прийняття Звіту органом ДПС засвідчується підписом уповноваженої посадової особи цього органу із зазначенням дати його подання. Звіт скріплюється печаткою СПД, якщо наявність такої в останнього передбачена чинним законодавством.

Законом України “Про державну податкову службу в Україні” (ст. 11.7) передбачено застосування до підприємств, установ, організацій фінансових санкцій у вигляді стягнення **10 % належних до сплати сум податків, інших платежів за неподання або несвоєчасне подання органам держав-**

ної податкової служби податкових декларацій, розрахунків, аудиторських висновків та інших документів, необхідних для обчислення податків, інших платежів, а також за неподання або несвоєчасне подання установам банків платіжних доручень на сплату податків, інших платежів.

Статтею 11.11 передбачено накладання адміністративних штрафів на керівників та інших посадових осіб підприємств, установ, організацій, винних у неподанні, **несвоєчасному поданні або поданні за невстановленою формою бухгалтерських звітів і балансів, податкових декларацій, розрахунків, аудиторських висновків, платіжних доручень та інших документів, пов’язаних з обчисленням і сплатою податків, інших платежів, — від п’яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян**, а за ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне із зазначених правопорушень, — **від десяти до п’ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.**

Тема 9

ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ. ЗВІТНІСТЬ ЩОДО РЕСУРСНИХ І РЕНТНИХ ПЛАТЕЖІВ

9.1. Звітність щодо зборів за спеціальне використання природних ресурсів

Україна досить багата на природні ресурси, які використовуються у підприємницькій діяльності. Відносини підприємств і держави щодо використання природних ресурсів регулюються насамперед Конституцією України, Гірничим законом від 6 жовтня 1999 р. № 1127-XIV, Законом України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 р. № 1264-XII, Кодексом України “Про надра” від 27 липня 1994 р. № 132/94, Порядком справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12 вересня 1997 р. № 1014) та іншими нормативними документами, які видаються відповідно до названих законодавчих актів.

Законодавством передбачено принцип платності за користування надрами, водними, земельними та рядом інших природних ресурсів, тобто при користуванні надрами у підприємства виникають зобов'язання щодо сплати платежів.

Звітність за зборами за спеціальне використання природних ресурсів не визначається одним нормативним документом, а тому подається за різними формами відповідно до чинних нормативних актів України. Причому різні підприємства залежно від використання певного виду ресурсів подають свою звітність.

Серед таких зборів виділяють:

- 1) плату за користування надрами для видобування корисних копалин;
- 2) рентну плату за нафту і природний газ, що видобуваються в Україні;

3) збори за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету;

4) плату за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин;

5) збір за спеціальне використання водних ресурсів;

6) збір за забруднення навколишнього природного середовища;

7) збір за спеціальне використання лісових ресурсів;

8) збір за спеціальне використання об'єктів тваринного світу;

9) збір за використання радіочастотного ресурсу України.

До ресурсних платежів належить також плата за землю. Певною мірою до них можна віднести також збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства, оскільки суми цього збору спрямовуються на розширення ресурсної бази названих галузей сільського господарства.

9.2. Плата за спеціальне використання надр при видобуванні корисних копалин

Розмір плати регулюється постановою КМУ “Про затвердження базових нормативів плати за користування надрами для видобування корисних копалин” від 12 вересня 1997 р. № 1014 з подальшими змінами. Цією ж постановою встановлено порядок справляння плати за користування надрами при видобуванні корисних копалин. Мінекобезпеки України, ДПА України, Держкомгеології України, Мінпраці України спільним наказом від 31 грудня 1997 р. № 207/472/51/157 затвердили *Інструкцію про порядок обчислення і справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин* (у редакції наказу Мінекоресурсів, Мінфіну, ДПА, Мінпраці від 9 січня 2002 р. № 8/9/13/10).

Вказаними документами визначено, що *об'єктом обкладання збором є обсяги фактично погашених балансових і позабалансових запасів корисних копалин* (вугілля, металеві корисні копалини, сировина нерудна для металургії, гірничо-хімічна, гірничорудна та будівельна сировина), які визначаються за даними державної статистичної звітності та геолого-маркшейдерської документації. Протягом року обсяги щоквартально визначають за даними оперативних обмірів чи підрахунків геолого-маркшейдерської служби, які наприкінці року уточнюються.

Видобування корисних копалин лімітується. За перевищення встановлених обмежень видобутку розмір плати збільшується вдвічі й сума не включається до валових витрат. За погашення забалансових запасів корисних копалин плата зменшується вдвічі.

При обрахуванні плати за видобуток корисних копалин застосовують коефіцієнти, наведені в табл. 9.1.

Таблиця 9.1. Коефіцієнти при розрахунку плати за користування надрами

Розмір коефіцієнта	Види сировини чи родовищ
0,2	На період до 2000 р. за користування надрами при видобуванні залізної руди багатой, залізної руди для збагачення, доломіту, флюсового вапняку, вапняків для цукрової промисловості
0,3	Для решти корисних копалин, крім нафти, конденсату, газу природного, кам'яного вугілля (бурого)
0,5	Застосовується до базових нормативів плати при розробці техногенних родовищ
2	Застосовується при видобуванні гравійно-піщаної сировини в акваторіях морів, водосховищ, у річках та їх затоках

Втрати корисних копалин, які згідно з проектами зосереджено в охоронних ціликах (між шахтами) та поблизу неякісно затомпованих свердловин, не підлягають врахуванню при визначенні розмірів плати за умови погодження їхніх обсягів з відповідними органами Мінпраці України.

Не справляється плата за видобування раніше погашених копалин, які в процесі розробки були віднесені в установленому порядку до категорії втрачених у надрах, у тому числі повторної розробки родовищ; використання гірничопромислових відходів, що утворились у процесі переробки корисних копалин; використання розкривних і супутніх порід, що утворюються у процесі використання корисних копалин, не взятих на баланс запасів в установленому порядку.

Плату вносять надрокористувачі — суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють видобуток корисних копалин. Суб'єкти підприємницької діяльності повинні на користування надрами отримати ліцензію, порядок видачі якої визначений Положенням про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1992 р. № 459. **Звітність та сплату збору встановлено щоквартальну. Звітність подається користувачами надр протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу, органам державної податкової служби за місцезнаходженням родовища корисних копалин, а за видобування корисних копалин у межах континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони — за місцем податкової реєстрації платника.** Якщо користувач надр зареєстрований в органі податкової служби іншого району (міста), ніж місцезнаходження корисних копалин, то протягом 40 календарних днів по закінченні кварталу податковій службі за місцем реєстрації платника подається копія звітності.

Плата за користування надрами вноситься до бюджету протягом 10 календарних днів, наступних за останнім днем граничного терміну подання розрахунку плати, за місцезнаходженням родовища корисних копалин, а за видобування корисних копалин у межах континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони — за місцем податкової реєстрації платника. У цей же строк за місцем реєстрації платника (якщо родовище корисних копалин розташоване в іншому районі місці) до податкової служби подається копія платіжного документа про внесення плати в бюджет.

У разі невнесення або внесення в неповному обсязі плати за користування надрами для видобування корисних копалин протягом шести місяців, за поданням органу державної податкової служби, скасовується дозвіл на спеціальне використання надр органом, що його видав.

Одним з видів користування надрами є **видобування мінеральних підземних вод**. Диференційовані нормативи плати встановлено постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження диференційованих нормативів плати за користування надрами для видобування мінеральних підземних вод” від 7 березня 2000 р. № 456. Об'єкт збору — обсяг видобутих корисних копалин.

Усі родовища мінеральних підземних вод поділено на 3 категорії:

- I — родовища унікальних мінеральних підземних вод;
- II — родовища рідкісних мінеральних підземних вод;
- III — всі інші родовища мінеральних підземних вод.

Диференційовані нормативи плати за користування надрами для видобування мінеральних підземних вод наведено в табл. 9.2.

Таблиця 9.2. Диференційовані нормативи плати за користування надрами для видобування мінеральних підземних вод

Група мінеральних підземних вод	Обсяг видобування, м ³ /доба	Норматив плати, грн/м ³					
		Лікувальний заклад			Промисловий розлив		
		Категорія родовища					
		I	II	III	I	II	III
Природні столові	Понад 200				9	6,75	4,5
	Від 200 до 100				7,5	5,62	3,75
	До 100				6	4,5	3
Лікувальні та лікувально-столові питні для внутрішнього використання	Понад 100	6	4,5	3	12	9	6
	Від 100 до 50	5,25	3,93	2,62	10,5	7,87	5,25
	До 50	4,5	3,37	2,25	9	6,75	4,5
Лікувальні для зовнішнього використання	Незалежно від обсягу видобування	3	2,25	1,5			

За користування надрами затверджено такі форми розрахунків:

- розрахунок плати за користування надрами для видобування урану, сировини ювелірної (дорогоцінне каміння), ювелірно-виробної (напівдорогоцінне каміння), виробної (виробне каміння) та облицьовувальних матеріалів;
- розрахунок плати за користування надрами для видобування нафти, конденсату, природного газу (в тому числі супутнього при видобутку нафти), підземних вод (термальних, промислових), ропи, мінеральних грязей та мулу;
- розрахунок плати за користування надрами для видобування вугілля кам'яного, вугілля бурого, металевих корисних копалин, сировини нерудної для металургії, гірничо-хімічної, гірничорудної та будівельної сировини;
- розрахунок плати за користування надрами для видобування мінеральної підземної води;
- розрахунок плати за користування надрами для видобування золоторудної (золото-поліметалічної) сировини.

Розрахунки подаються в розрізі кожного родовища та виду сировини. Тобто залежно від кількості використовуваних родовищ та видів сировини, що видобується, підприємство може подавати кілька розрахунків.

Форму розрахунку наведено в табл. 9.3.

Таблиця 9.3. Розрахунок плати за користування надрами для видобування вугілля кам'яного, вугілля бурого, металевих корисних копалин, сировини нерудної для металургії, гірничо-хімічної, гірничорудної та будівельної сировини

До органу державної податкової служби _____
 Ідентифікаційний код платника згідно з ЄДРПОУ, _____
 ТРДПАУ або номер з ДРФО (фізичної особи) _____
 Адреса підприємства _____
 Прізвище відповідальної особи _____
 Ідентифікаційний номер відповідальної особи _____
 Телефон _____

Відмітка про одержання:

Загальний розрахунок	
Новий (уточнений) розрахунок	

 (вхідний №, дата, штамп ДПА)

РОЗРАХУНОК
плати за користування надрами для видобування вугілля кам'яного, вугілля бурого, металевих корисних копалин, сировини нерудної для металургії, гірничо-хімічної, гірничорудної та будівельної сировини
за _____ 200__ року (за I квартал, півріччя, 9 місяців, рік)
_____ (назва родовища (ділянки) та корисних копалин)

Продовження табл. 9.3

Показник	Одиниця виміру	Код рядка	Корисні копалини місцевого значення	Корисні копалини загальнодержавного значення	Усього
1	2	3	4	5	6
Обсяг видобутих корисних копалин за період з початку року	т, куб. м	01			
Обсяг погашених балансових запасів корисних копалин за період з початку року	т, куб. м	02			
Базовий норматив плати	грн/т, грн/куб. м	03			
Коефіцієнт до базового нормативу плати	—	04			
Обсяги погашених позабалансових запасів корисних копалин за період з початку року	т, куб. м	05			
Коефіцієнт за обсяги погашених позабалансових запасів	—	06			
Плата за обсяги погашених позабалансових запасів (р. 05 × р. 03 · р. 04 · р. 06)	грн	07			
Квота у разі її встановлення	т, куб. м	08			
Додаткова плата за перевищення видобутку понад установлену квоту [(р. 01 – р. 08) · р. 03 × р. 04]	грн	09			
Понаднормативні втрати	т, куб. м	10			
Додаткова плата за понаднормативні втрати (р. 10 · р. 03 · р. 04)	грн	11			
Сума плати, що включається до валових витрат виробництва (р. 02 · р. 03 · р. 04 + р. 07 – р. 09 – р. 11)	грн	12			
Сума плати, що сплачується за рахунок прибутку [(р. 09 + р. 11) · 2]	грн	13			
Усього нараховано плати за обсяги погашених запасів корисних копалин з початку року (р. 12 + р. 13), у тому числі:	грн	14			
до Державного бюджету	грн	15	×		

Закінчення табл. 9.3

1	2	3	4	5	6
до місцевого бюджету	грн	16		×	
Усього нараховано плати за попередній звітний квартал (період), у тому числі:	грн	17			
до Державного бюджету	грн	18	×		
до місцевого бюджету	грн	19			
Нараховано за звітний квартал усього (р. 14 – р. 17), у тому числі:		20			
до Державного бюджету (р. 15 – р. 18)	грн	21	×		
до місцевого бюджету (р. 16 – р. 19)	грн	22			
Усього нараховано плати за даними раніше поданого розрахунку, що уточнюється (р. 20 розрахунку, що уточнюється)*	грн	23			
Сума плати (недоплата), яка збільшує податкове зобов'язання у зв'язку з виправленням помилки (р. 20 – р. 23)*	грн	24			
Сума плати, яка зменшує податкові зобов'язання у зв'язку з виправленням помилки (р. 23 – р. 20)*	грн	25			
Сума штрафу в розмірі 10 % суми недоплати (нараховується платником самостійно відповідно до пункту 17.2 статті 17 Закону України від 21 грудня 2000 р. № 2181-III “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами”) (р. 24 · 10 %)*	грн	26			
Зміст помилки*:		27			

* Рядки 23–27 заповнюються у разі подання нового (уточненого) розрахунку плати, що містить виправлені показники.

М. П.

Керівник підприємства _____

Головний бухгалтер _____

Головний маркшейдер (геолог) _____

9.3. Звітність з рентної плати за нафту і природний газ, що видобуваються в Україні

Указом Президента України “Про встановлення рентної плати за нафту та газ, що видобуваються в Україні” від 21 грудня 1994 р. № 785/94 запроваджено справляння **рентної плати за нафту та газ, що видобуваються в Україні**. Ставки рентної плати встановлюються щорічно у гривнях за одиницю обсягу видобутку. Так, статтею 4 Закону України “Про Державний бюджет України на 2001 рік” розмір плати встановлено: за нафту — 17,34 грн за тонну, за газ — 28,90 грн за 1000 куб. м.

Постановою Кабінету Міністрів України від 22 березня 2001 р. № 256 затверджено Порядок обчислення та внесення до державного бюджету України рентної плати за нафту і газ у 2001 р. Згідно з цим порядком **об'єктом плати є обсяг відпущених нафти та газу**. При видобутку нафти та газу з родовищ із важкодобувними та виснаженими запасами підприємства звільняються від рентної плати за додатково видобуті понад базові обсяги нафту та газ. В останньому випадку щомісяця робиться розрахунок платежів до бюджету виходячи з 1/12 базових обсягів, що визначені на рік. У грудні робиться перерахунок рентної плати з урахуванням фактичних обсягів видобутку за рік у межах базових обсягів.

Базові обсяги видобутку нафти та газу в Україні зазначаються в ліцензії на експлуатацію родовища, яка видається Державним департаментом нафтової, газової та нафтопереробної промисловості нафтовидобувному підприємству.

Базові обсяги видобутку на нафтові родовища з важкодобувними та виснаженими запасами визначає Кабінет Міністрів України своїми постановами, в яких також затверджує базові обсяги видобутку.

Щодо рентної плати за нафту та газ, що видобуваються в Україні, встановлено базовий податковий (звітний) період, що дорівнює місяцю. Розрахунки подаються протягом 20 календарних днів місяця, наступного за звітним, податковим органам за місцем реєстрації платника окремо за нафтою і газом за спеціалізованими формами. **Рентна плата вноситься до державного бюджету України щодаки авансовими платежами виходячи з обсягів відпущеного нафти і газу за минулу декаду, 15 і 25 числа поточного місяця і не пізніше 30 днів після завершення звітного місяця за третю декаду. Форму місячного звіту підприємства наведено у табл. 9.4.**

Таблиця 9.4. Форма місячного звіту з рентної плати за нафту та газ

В _____ ДПА _____ Додаток 2
 Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ платника: до Порядку
 Повне найменування підприємства: _____ та внесення
 Прізвище та ініціали відповідальної особи виконавця/ _____ до Державного
 Ідентифікаційний код ни рентної
 телефон плати за нафту
 і природний
 газ у 2001 р.

РОЗРАХУНОК

з рентної плати за нафту і природний газ, що видобуваються на родовищах з важко-
 видобувними та виснаженими запасами
 за _____ 200_ р.

№ з/п	Найменування продукції (нафта, природний газ)	Одиниця виміру	Базові обсяги видобутку нафти (газу), встановлені Кабінетом Міністрів України на відповідний рік	Фактично видобуто продукції		Ставки рентної плати на одиницю виміру	Сума рентної плати, нарахована на продукцію, видобуту в межах базових обсягів, тис. грн (гр. 6 · гр. 7)
				Всього	У тому числі в межах базових обсягів		
1	2	3	4	5	6	7	8
1							
2							
Разом			×			×	

Результати перерахунку рентної плати

1. Суми, сплачені в рахунок платежів, що підлягали сплаті щодаки за звітний період

(сума словами)

2. Суми доплати за цим розрахунком (сума рентної плати за графою 8 мінус сума, зазначена в пункті 1 перерахунку):

(сума словами)

3. Підлягає заліку переплата (сума рентної плати, вказана в пункті 1 перерахунку, мінус сума рентної плати по графі 11)

(сума словами)

Дата " _____ " _____ 200_ року

Керівник _____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Головний бухгалтер _____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Відмітки та зауваження податкового інспектора

Закінчення табл. 9.4

В результаті перевірки внесені такі зміни:

Дата " _____ " _____ 200_ р.

Підпис _____ (прізвище та ініціали)

Довідка економіста з обліку

За даним звітом на особистий рахунок платника нараховано

(сума прописом)

Дата " _____ " _____ 200_ року

Підпис _____ (прізвище та ініціали)

9.4. Звітність щодо зборів за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету

Збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету, статтею 14 Закону України "Про систему оподаткування" віднесено до загальнодержавних податків і зборів.

Справляння збору регламентується постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету, та його справляння" від 29 січня 1999 р. № 115 та наказом Держкомгеології і ДПА України "Про затвердження інструкції про порядок справляння збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету" від 23 червня 1999 р. № 105/309.

Об'єктом збору є обсяги видобутих і погашених запасів корисних копалин.

Платниками збору за геологорозвідувальні роботи є всі надрокористувачі, незалежно від форми власності, включаючи підприємства з іноземними інвестиціями, які видобувають корисні копалини на розташованих у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони родовищах: раніше розвіданих та переданих в установленому порядку для промислового освоєння; з попередньо оціненими запасами, що за згодою заінтересованих надрокористувачів передані їм для дослідно-промислової розробки та промислового освоєння.

Об'єктом обчислення збору за геологорозвідувальні роботи є обсяг видобутих корисних копалин — для нафти, конденсату, газу природного, у тому числі метану вугільних родовищ, торфу, сапропелю, сировини для виготовлення оптичної та п'єзооптичної продукції, сировини ювелірної і ювелірно-ви-

робної, підземних вод (прісних, мінеральних, термальних, промислових), ропи, мінеральних грязей і мулу та обсяг погашених у надрах запасів корисних копалин — для інших корисних копалин. **Обсяг погашених запасів корисних копалин** визначається як сума обсягів видобутих корисних копалин та фактичних їх втрат у надрах під час видобування, за винятком передбачених протоколом Державної комісії по запасах корисних копалин або технічними проектами на розробку родовища втрат корисних копалин в охоронних, бар'єрних ціликах та поблизу неякісно затампонованих свердловин, за умови погодження їх обсягів з органами державного гірничого нагляду.

Збір за виконані геологорозвідувальні роботи не справляється за видобуток: раніше погашених запасів корисних копалин, зарахованих у процесі розробки родовищ у встановленому порядку до категорії втрачених у надрах, підтверджених відповідними актами на списання запасів корисних копалин з обліку гірничодобувного підприємства та обліковими матеріалами геолого-маркшейдерської документації; вуглеводневої сировини із свердловин, визначених у встановленому порядку як нерентабельні, з метою недопущення вибухонебезпечних газопроявів у населених пунктах та нафтогазопромислових районах; додаткових, понад базові (проектні), обсягів нафти і газу, при дорозробці нафтових і газових родовищ, визначених Кабінетом Міністрів України як родовища з важковидобувними та виснаженими запасами — протягом десяти років з дати одержання ліцензії на експлуатацію таких родовищ; підземних вод, які не використовуються в народному господарстві (видобуток яких є технологічно вимушеним у зв'язку з видобутком інших корисних копалин в обсягах, погоджених з відповідними органами державного гірничого нагляду, державного геологічного контролю і охорони навколишнього природного середовища; які видобуваються з надр для усунення їх шкідливої дії (підтоплення, засолення, заболочування, забруднення, виникнення зсувів тощо)).

Нормативи збору за геологорозвідувальні роботи встановлені окремо для кожного виду корисних копалин чи групи близьких за призначенням корисних копалин у гривнях до одиниці видобутку чи погашення у надрах запасів корисних копалин і наведені у додатку до постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету, та його справляння” від 29 січня 1999 р. № 115. **Нормативи збору підлягають індексації** з урахуванням офіційно встановленого та опублікованого індексу інфляції. Нормативи індексуються при розрахунку збору за звітний квартал, з урахуванням індексу інфляції за останній місяць звітного кварталу.

Надрокористувачі, котрі здійснюють видобуток корисних копалин на родовищах, розвідка яких виконувалася частково за рахунок власних коштів, збір обчислюють із застосуванням відповідних коефіцієнтів для тих родовищ, де виконано:

- загальні та детальні пошукові роботи та попередню розвідку за рахунок державного бюджету, а детальну розвідку за рахунок власних коштів — 0,6;
- дорозвідку запасів корисних копалин за рахунок власних коштів — 0,6;
- загальні та детальні пошукові роботи за рахунок державного бюджету, а попередню і детальну розвідку за рахунок власних коштів — 0,4;
- загальні пошукові роботи частково за рахунок державного бюджету на стадії регіональних робіт, а детальні пошукові роботи, попередню і детальну розвідку за рахунок власних коштів — 0,2.

Підставою для застосування коефіцієнтів при обчисленні збору є довідка Комітету України з питань геології та використання надр (далі — Геолком), копія якої подається надрокористувачем до органів державної податкової служби і враховується при обчисленні збору починаючи з того кварталу, в якому вона була подана.

Для одержання довідки Геолкому надрокористувач подає Державному інформаційному геологічному фонду (“Геоінформ”) лист-заяву на одержання довідки і завірену копію документа (документів) або витяг з нього (з них), який підтверджує небюджетне фінансування окремих стадій виконаних геологорозвідувальних робіт (витяг з фінансового плану підприємства, кошторису витрат власних коштів, звіти про виконані геологорозвідувальні роботи за встановленою формою тощо).

При видобуванні більше ніж одного виду корисних копалин, що супутньо залягають на одному родовищі, збір за виконані геологорозвідувальні роботи обчислюється за основний вид корисної копалини із застосуванням загального коефіцієнта 1,2.

При розробці балансових і позабалансових запасів корисних копалин збір за виконані геологорозвідувальні роботи обчислюється за кожний вид запасів окремо.

Збір за позабалансові запаси корисних копалин розраховується виходячи з обсягів погашених позабалансових запасів корисних копалин, нормативів збору з урахуванням індексу інфляції, відповідних коефіцієнтів із застосуванням до нього коефіцієнта 0,5.

Приклад¹. АТ “Західнафта” видобуло на Натальївському нафтовому родовищі за перший квартал 4844 тонни нафти і 4,2 тис. куб. м розчинного газу, що супутньо залягає із основною корисною копалиною. Із загального видобутого обсягу 421 тонна нафти видобута за рахунок підвищення коефіцієнта вилучення, затвердженого Державною комісією України по запасах корисних копалин.

¹ Приклад 7 з Інструкції про порядок справляння збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету.

Продовження табл. 9.5

	1	2					3
дорозвідка: К = 0,6		09					×
попередня і детальна розвідки: К = 0,4		10					×
пошукові роботи, попередня і детальна розвідка: К = 0,2		11					×
Величина збору з урахуванням К: р. 01 (02, 03) · р. 06 · р. 08 (09, 10, 11)	грн	12					
Коефіцієнт за корисні копалини, які супутньо залягають на одному родовищі: К = 0,2		13					
Величина збору з урахуванням К за корисні копалини, які супутньо залягають на одному родовищі: р. 01 (02, 03) · р. 06 · р. 08 (09, 10, 11) · 1,2	грн	14					×
Коефіцієнт за позабалансові запаси: К = 0,5		15					×
Величина збору з урахуванням К за позабалансові запаси: р. 02 · р. 06 × р. 08 (09, 10, 11) · р. 15	грн	16					×
Коефіцієнт за розробку техногенних родовищ: К = 0,5		17					
Величина збору з урахуванням К за розробку техногенних родовищ: р. 01 (02, 03) · р. 06 · р. 08 (09, 10, 11) · р. 17	грн	18					
Коефіцієнт за видобуток нафти, конденсату, природного газу та метану вугільних родовищ з коефіцієнтом вилучення: К = 0,5		19					×
Величина збору з урахуванням К вилучення за видобуток нафти, конденсату, природного газу та метану вугільних родовищ: р. 03 · р. 06 × р. 08 (09, 10, 11) · р. 19	грн	20					
Всього нараховано збору в площині кожного виду корисних копалин		21					
Сплачено авансових внесків за звітний квартал		22	×	×	×	×	
Підлягає сплаті у звітному кварталі до державного бюджету: р. 21 (графа "Всього") – р. 22		23					
Усього нараховано збору за даними раніше поданого розрахунку, що уточнюється (р. 21 розрахунку, що уточнюється)*	грн	24					

Закінчення табл. 9.5

	1	2					3
Сума збору (недоплата), яка збільшує податкове зобов'язання у зв'язку з виправленням помилки (р. 21 – р. 24)*	грн	25					
Сума збору, яка зменшує податкові зобов'язання у зв'язку з виправленням помилки (р. 24 – р. 21)*	грн	26					
Сума штрафу в розмірі 10 % від суми недоплати (нараховується платником самостійно відповідно до пункту 17.2 статті 17 Закону України від 21 грудня 2000 р. № 2181-III "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами") (р. 25 × 10 %)*	грн	27					
Зміст помилки*:	×	28					×
Керівник підприємства	_____ (підпис)		_____ (ініціали, прізвище)				
Головний бухгалтер	_____ (підпис)		_____ (ініціали, прізвище)				
Головний маркшейдер (геолог), інша уповноважена особа	_____ (підпис)		_____ (ініціали, прізвище)				
М. П.							

* Рядки 24–28 заповнюються у разі подання нового (уточненого) розрахунку збору, що містить виправлені показники.

Сума збору в повному обсязі, обчислена відповідно до розрахунку за звітний (податковий) квартал (з урахуванням фактично внесених авансових платежів за цей квартал), сплачується протягом 10 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку подання розрахунку збору (тобто протягом 50 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу), за місцем податкової реєстрації платника (місцем перебування на податковому обліку в органах державної податкової служби).

За рішенням нафтогазовидобувного підприємства збір можуть вносити безпосередньо філії такого підприємства, які мають поточні рахунки, за місцем податкової реєстрації цих філій.

9.5. Звітність щодо плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин

Постановою Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2000 р. № 1682 затверджено *Порядок справляння плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, та нормативи плати*. Мінекоресурсів України, ДПА, Мінфін та Мінпраці на виконання постанови розробили Інструкцію про порядок обчислення і справляння плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, яка затверджена спільним наказом названих міністерств від 8 лютого 2001 р. № 37/45/763/44.

Відповідно до постанови № 1682 не пов'язаним з видобуванням корисних копалин вважається використання надр у таких цілях:

- зберігання природного газу, нафти, газоподібних та інших рідких нафтопродуктів;
- витримування виноматеріалів, виробництво і зберігання винопродукції;
- вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин;
- зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів;
- провадження інших видів господарської діяльності.

Платниками збору є суб'єкти підприємницької діяльності, що використовують надра в зазначених у постанові цілях. Не справляється плата із суб'єктів господарювання, які використовують транспортні тунелі та інші підземні комунікації, колекторно-дренажні системи та об'єкти міського комунального господарства, підземні споруди на глибині не більше 20 метрів, збудовані відкритим способом без засипання або з наступним засипанням.

Об'єкт збору — обсяг підземного простору (об'єм чи площа), помножений на нормативи плати. Нормативи плати диференційовано за характером та видами користування (табл. 9.6).

За збором встановлено звітний період, що дорівнює одному кварталу. Розрахунки плати подаються платниками до органів державної податкової служби протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем місяця звітного (податкового) кварталу за місцезнаходженням ділянки надр.

Якщо останній день строку подання розрахунку плати припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем строку подання вважається наступний за вихідним або святковим робочий день.

Таблиця 9.6. Нормативи плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин на 2001 р.

Цілі використання підземного простору	Об'єкт плати	Норматив плати, грн
1. Зберігання природного газу та газоподібних продуктів	1 тис. м ³ активного об'єму газу та газоподібних продуктів	0,05
2. Зберігання нафти та інших рідких нафтопродуктів	1 м ³	0,05
3. Витримування виноматеріалів, виробництво і зберігання винопродукції	1 м ²	0,14
4. Вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин	1 м ²	0,08
5. Зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів	1 м ²	0,06
6. Проведення інших видів господарської діяльності	1 м ²	0,20

У разі, коли в майбутніх податкових періодах платник самостійно виявляє помилки, що містяться у раніше поданому ним розрахунку плати, такий платник зобов'язаний подати новий (уточнений) розрахунок плати, що містить виправлені показники.

Плата вноситься відповідно до бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя за місцезнаходженням ділянки надр протягом 10 календарних днів, наступних за останнім днем граничного терміну подання розрахунку плати.

У випадку, коли суб'єкт господарської діяльності зареєстрований як платник податків і зборів у іншому районі (місті), ніж місцезнаходження надр, він протягом 10 календарних днів, наступних за останнім днем граничного терміну подання розрахунку плати, додатково подає (надсилає) до органу державної податкової служби за місцем реєстрації копію платіжного доручення про сплату збору.

Форму розрахунку плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, наведено в табл. 9.7.

Заповнення розрахунку плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин

Таблиця 9.7. Форма розрахунку плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин

Відмітка про одержання: (вхідний №, дата, штамп органу державної податкової служби)		Загальний розрахунок			
		Новий (уточнений) розрахунок			
До органу державної податкової служби					
Ідентифікаційний код платника згідно з ЄДРПОУ, ТРДПАУ або номер з ДРФО (фізичної особи)					
Місцезнаходження суб'єкта господарювання					
Прізвище відповідальної особи					
Ідентифікаційний номер відповідальної особи					
Телефон					
Місцезнаходження ділянки надр					
РОЗРАХУНОК					
плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин					
за _____					
(I, II, III, IV) звітний (податковий) квартал 200_ року					
Код рядка	Одиниця виміру	Вид користування надрами	Обсяг підземного простору (ділянки) надр (активний об'єм зберігання газу та газоподібних продуктів; об'єм спеціально створених та існуючих гірничих виробок, природних порожнин; площа спеціально створених та існуючих гірничих виробок, природних порожнин)	Річний норматив плати, грн за одиницю виміру	Сума плати, грн (гр.4 × гр.5.)
1	2	3	4	5	6
01	тис. куб. м активно-го об'єму	Зберігання природного газу та газоподібних продуктів			
02	куб. м	Зберігання нафти та інших рідких нафтопродуктів			
03	кв. м	Витримування вино-матеріалів, виробництво і зберігання винопродукції			
04	кв. м	Вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин			
05	кв. м	Зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів			

Закінчення табл. 9.7

1	2	3	4	5	6
06	кв. м	Провадження іншої господарської діяльності			
07	грн	Сума плати, розрахована за річним нормативом плати (р. 01 + р. 02 + р. 03 + р. 04 + р. 05 + р. 06)			
08	грн	Сума плати за звітний квартал (р. 07 : 4)			
09	грн	Нараховано плати за даними раніше поданого розрахунку, що уточнюється (р. 08 розрахунку, що уточнюється)*			
10	грн	Сума плати (недоплата), яка збільшує податкове зобов'язання у зв'язку з виправленням помилки (р. 08 – р. 09)*			
11	грн	Сума плати, яка зменшує податкові зобов'язання у зв'язку з виправленням помилки (р. 09 – р. 08)*			
12	грн	Сума штрафу в розмірі 10 % від суми недоплати (нараховується платником самостійно відповідно до пункту 17.2 статті 17 Закону України від 21 грудня 2000 р. № 2181-III “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами”) (р. 10 · 10 %)*			
13	грн	Зміст помилки*:			

* Рядки 09–13 заповнюються у разі подання нового (уточненого) розрахунку плати, що містить виправлені показники.

Керівник (прізвище)
Головний бухгалтер
М. П.

Підпис
Підпис (прізвище)

1. У спеціальному полі для службових відміток про вид розрахунку, яке розміщене у верхній частині першої сторінки розрахунку праворуч від відмітки про одержання, у рядку “Загальний розрахунок”, проставляється позначка (×), якщо подається загальний розрахунок плати. У разі подання нового (уточненого) розрахунку, що містить виправлені показники, позначки у рядку не проставляються.

У рядку “Новий (уточнений) розрахунок” проставляється позначка (×), якщо подається новий (уточнений) розрахунок плати, що містить виправлені показники. У разі подання загального розрахунку позначки в рядку не проставляються.

2. У графі 4 “Обсяг підземного простору (ділянки) надр” згідно з наданим гірничим відводом за даними проектної документації на підземні споруди на користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, проектно-кошторисної документації, технічних паспортів на підземні споруди, не пов'язані з видобуванням корисних копалин, та

договорів оренди, інвентарних карток обліку основних засобів тощо проставляються:

- у рядку 01 “Зберігання природного газу та газоподібних продуктів” — активний об’єм зберігання природного газу та газоподібних продуктів (у тисячах кубічних метрів);
- у рядку 02 “Зберігання нафти та інших рідких нафтопродуктів” — об’єм спеціально створених та наявних гірничих виробок, природних порожнин (у кубічних метрах);
- у рядках 03 “Витримування виноматеріалів, виробництво і зберігання винопродукції”, 04 “Вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин”, 05 “Зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів” та 06 “Провадження іншої господарської діяльності” — площа спеціально створених та наявних гірничих виробок, природних порожнин (у квадратних метрах).

3. У графі 5 “Річний норматив плати”: у рядках 01 “Зберігання природного газу та газоподібних продуктів”, 02 “Зберігання нафти та інших рідких нафтопродуктів”, 03 “Витримування виноматеріалів, виробництво і зберігання винопродукції”, 04 “Вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин”, 05 “Зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів” та 06 “Провадження іншої господарської діяльності” залежно від виду використання надр проставляються відповідні річні нормативи плати за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин. Ці нормативи затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2000 р. № 1682 і застосовуються з 1 липня 2001 р.

4. У графі 6 “Сума плати”: у рядках 01 “Зберігання природного газу та газоподібних продуктів”, 02 “Зберігання нафти та інших рідких нафтопродуктів”, 03 “Витримування виноматеріалів, виробництво і зберігання винопродукції”, 04 “Вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин”, 05 “Зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин і матеріалів” та 06 “Провадження іншої господарської діяльності” проставляється добуток значень граф 4 та 5 відповідних рядків.

5. У рядку 07 “Сума плати, розрахована за річним нормативом плати” проставляється значення, яке дорівнює сумі показників комірок графі 6 за рядками 01—06.

6. У рядку 08 “Сума плати за звітний квартал” проставляється сума плати за звітний квартал, яка становить одну четверту суми плати, розрахованої за річним нормативом плати, тобто значення рядка 07 поділене на 4.

7. Рядки 09—13 заповнюються у разі подання нового (уточненого) розрахунку плати, що містить виправлені показники, з використанням показників загального розрахунку за відповідний період.

У разі подання загального розрахунку рядки 09—13 не заповнюються і в них відповідно проставляються риси.

У рядку 09 “Нараховано плати за даними раніше поданого розрахунку, що уточнюється” проставляється показник рядка 08 загального розрахунку за період, показники якого виправляються.

8. У рядку 10 “Сума плати (недоплати), яка збільшує податкове зобов’язання у зв’язку з виправленням помилки” проставляється різниця значень рядків 08 і 09 нового (уточненого) розрахунку плати, що містить виправлені показники.

9. У рядку 11 “Сума плати, яка зменшує податкове зобов’язання у зв’язку з виправленням помилки” проставляється різниця значень рядків 09 і 08 нового (уточненого) розрахунку плати, що містить виправлені показники.

10. У рядку 12 “Сума штрафу у розмірі 10 % від суми недоплати” проставляється показник, який становить 10 % показника за рядком 10 нового (уточненого) розрахунку плати, що містить виправлені показники.

11. У рядку 13 “Зміст помилки” платник стисло вказує причину, яка вплинула на розмір податкового зобов’язання за платою за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин”.

9.6. Звітність та розрахунки плати за спеціальне використання водних ресурсів

Плата за спеціальне використання прісних водних ресурсів справляється на підставі Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 21 червня 1991 р.

На підставі закону постановою Кабінету Міністрів України від 16 серпня 1999 р. № 1494 затверджено Порядок справляння збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту та діє Інструкція про порядок обчислення і справляння збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту”, затверджена наказом Мінфіну, ДПА, Мінекономіки, Мінекобезпеки від 1 жовтня 1999 р. № 231/539/118/219 (у редакції наказу Міністерства фінансів України, Державної податкової адміністрації України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства екології та природних ресурсів України від 23 січня 2002 р. № 47/20/37/28).

Збір за скидання забруднювальних речовин як спеціального використання водних ресурсів обчислюється і справляється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору” від 1 березня 1999 р. № 303.

Об’єктом обчислення збору за спеціальне використання водних ресурсів є фактичний обсяг води, який використовують водокористувачі, з урахуванням обсягу втрат води в їхніх системах водопостачання.

Об’єктом обчислення збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту є:

- обсяг води, пропущений через турбіни гідроелектростанцій;
- тоннаж (місце) — доба експлуатації вантажних самохідних і несамохідних та пасажирських суден.

Платниками збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту є підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, а також громадяни — суб’єкти підприємницької діяльності, що використовують водні ресурси та користуються водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту. Плата справляється з водокористувачів — суб’єктів підприємницької діяльності щоквартально. Звітний період — квартал.

На спеціальне використання водних ресурсів встановлюють ліміти, які визначаються у дозволах на поставку води.

На користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту ліміти не встановлюються.

У межах встановленого ліміту збір за спеціальне використання водних ресурсів відноситься на валові витрати виробництва, а за понадлімітне використання справляється з прибутку, що залишається у розпорядженні водокористувача.

Постановою встановлено також коефіцієнти до нормативів.

Нормативи збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту встановлені постановою Кабінету Міністрів України від 18 травня 1999 р. № 836.

Обсяг використаної води визначають водокористувачі самостійно на підставі даних первинного обліку за показниками вимірювальних приладів. За понадлімітне використання водних ресурсів збір обчислюється у п’ятикратному розмірі й справляється за рахунок прибутку водокористувача.

Збір за використання водних ресурсів не справляється:

- за воду, що використовується для задоволення питних і санітарно-гігієнічних потреб населення;
- воду, що використовується для протипожежних потреб;
- воду, що використовується для потреб зовнішнього благоустрою територій міст та інших населених пунктів;
- воду, що використовується у шахтах для пілозаглушення;
- морську воду, крім води з лиманів;
- воду, що забирається науково-дослідними установами для наукових досліджень у галузі рисосіяння та для виробництва елітного насіння рису;
- воду, втрачену в магістральних і міжгосподарських каналах зрошувальних систем;
- підземну воду, що вилучається з надр для усунення шкідливої дії вод (забруднення, підтоплення, засолення, заболочення, зсув тощо);
- воду, що забирається підприємствами і організаціями для забезпечення випуску молоді цінних промислових видів риб та інших водних живих ресурсів у природні водойми і водосховища, та у деяких інших випадках, що наведені у постанові.

Звітність щодо збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб енергетики і водного господарства квартальна. **Розрахунки збору за базовий (звітний) період подаються платниками органам державної податкової служби протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного податкового кварталу, за місцем податкової реєстрації накопичувальним підсумком з початку року.**

Сплатити збір необхідно протягом 10 календарних днів, наступних за останнім днем граничного терміну подання збору за місцем податкової реєстрації.

У разі невнесення або внесення в неповному обсязі збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту протягом шести місяців за поданням органу державної податкової служби дозвіл на спеціальне водокористування скасовується органом, що його видав.

Розрахунок збору за користування водами для потреб водного транспорту за перший квартал не подається і збір не сплачується.

Щодо використання водних ресурсів до податкових органів подаються:

- розрахунок збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики;

- розрахунок збору за користування водами для потреб водного транспорту;
- статистична звітність за формою № 2-ТП (водогосп) “Звіт про використання води” (подається вищестоящій організації, місцевому водогосподарському органу Держводгоспу України, місцевому органу Мінікобезпеки України (копія), місцевому органу Державної податкової адміністрації).

Форму розрахунку збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики наведено в табл. 9.8, а статистичну форму № 2-ТП — у табл. 9.9.

Таблиця 9.8. Форма розрахунку збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики

Додаток 2

до Інструкції про порядок обчислення і справляння збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту (наказ Державної податкової адміністрації України, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 1 жовтня 1999 р. № 231/539/118/219)

До органу державної податкової служби _____

Ідентифікаційний код платника за ЄДРПОУ,

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ТРДПАУ або номер з ДРФО (фізичної особи)

Назва і адреса платника _____

Прізвище відповідальної особи _____

Ідентифікаційний номер відповідальної особи

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Телефон _____

Відмітка про одержання:

Загальний розрахунок	
----------------------	--

(вхідний №, дата, штамп ДП)

Новий (уточнений) розрахунок	
------------------------------	--

**РОЗРАХУНОК
ЗБОРУ ЗА СПЕЦІАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ ТА ЗБОРУ
ЗА КОРИСТУВАННЯ ВОДАМИ ДЛЯ ПОТРЕБ ГІДРОЕНЕРГЕТИКИ**
за _____ 200_ рік
(за I квартал, півріччя, 9 місяців та рік)

Показник	Одиниця виміру	Код рядка	Назви водогосподарських систем			Усього
			Загальнодержавного значення	Загальнодержавного значення	Місцевого значення	
1	2	3	4	5	6	7
Установлений річний ліміт використання водних ресурсів	куб. м	01				

Продовження табл. 9.8

1	2	3	4	5	6	7
Обсяг фактично використаної води з урахуванням втрат у системах водопостачання, усього:	куб. м	02				
у межах установленого річного ліміту	куб. м	03				
понад установлений річний ліміт (р. 02 – р. 01)	куб. м	04				
Обсяг води, пропущеної через турбіни гідроелектростанцій	куб. м	05				
Нормативи збору:						
з поверхневих водних об'єктів	коп./куб. м					
за підземні води	— “ —	06				
за користування водами для потреб гідроенергетики	коп./100 куб. м					×
Коефіцієнт, який застосовується деякими категоріями водокористувачів для обчислення збору за спеціальне використання водних ресурсів	—	07				×
Нарахована сума збору за спеціальне використання водних ресурсів у межах установленого річного ліміту з початку року (р. 03 • р. 06 • р. 07)	грн	08				
Нарахована сума збору за спеціальне використання водних ресурсів понад установлений річний ліміт з початку року (р. 04 • р. 06 • р. 07) • 5	грн	09				
Нараховано збору за спеціальне використання водних ресурсів з початку року, усього (р. 08 + р. 09)	грн	10				
а) у тому числі за спеціальне використання з поверхневих водних об'єктів	грн	11				
б) за спеціальне використання з підземних вод	грн	12				
Нарахована сума збору за користування водами для потреб гідроенергетики з початку року (р. 05 • р. 06)	грн	13	×	×	×	

Продовження табл. 9.8

1	2	3	4	5	6	7
Усього нараховано збору за спеціальне використання водних ресурсів за попередній звітний період*	грн	14				
Нарахована сума збору за користування водами для потреб гідроенергетики за попередній звітний період*	грн	15	×	×	×	
Нараховано у звітному кварталі збору за спеціальне використання водних ресурсів, усього (р. 10 – р. 14):	грн	16				
а) у тому числі до державного бюджету	грн	17			×	
б) у тому числі до місцевого бюджету	грн	18	×	×		
Нараховано у звітному періоді за користування водами для потреб гідроенергетики (р. 13 – р. 15)	грн	19		×	×	
Усього нараховано збору за спеціальне використання водних ресурсів за даними раніше поданого розрахунку, що уточнюється (р. 16 розрахунку, що уточнюється)**	грн	20				
Усього нараховано збору за користування водами для потреб гідроенергетики за даними раніше поданого розрахунку, що уточнюється (р. 19 розрахунку, що уточнюється)**	грн	21				
Сума збору за спеціальне використання водних ресурсів (недоплата), яка збільшує податкове зобов'язання у зв'язку з виправленням помилки (р. 16 – р. 20)**	грн	22				
Сума збору за користування водами для потреб гідроенергетики (недоплата), яка збільшує податкове зобов'язання у зв'язку з виправленням помилки (р. 19 – р. 21)**	грн	23				

Закінчення табл. 9.8

1	2	3	4	5	6	7
Сума збору за спеціальне використання водних ресурсів, яка зменшує податкові зобов'язання у зв'язку з виправленням помилки (р. 20 – р. 16)**	грн	24				
Сума збору за користування водами для потреб гідроенергетики, яка зменшує податкові зобов'язання у зв'язку з виправленням помилки (р. 21 – р. 19)**	грн	25				
Сума штрафу в розмірі 10 % від суми недоплати зі збору за спеціальне використання водних ресурсів (нараховується платником самостійно відповідно до пункту 17.2 статті 17 Закону України від 21 грудня 2000 р. № 2181-III “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами”) (р. 22 · 10 %)**	грн	26				
Сума штрафу в розмірі 10 % від суми недоплати зі збору за користування водами для потреб гідроенергетики (нараховується платником самостійно відповідно до пункту 17.2 статті 17 Закону України від 21 грудня 2000 р. № 2181-III “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами”) (р. 23 · 10 %)**	грн	27				
Зміст помилки**:	×	28	×	×	×	×

** Рядки 20–28 заповнюються у разі подання нового (уточненого) розрахунку збору, що містить виправлені показники.

Примітка. Для водних ресурсів місцевого значення 100 % збору за спеціальне використання водних ресурсів сплачується до місцевого бюджету. Використання води з водного об'єкта місцевого значення обов'язково відображається в окремій графі. Збір за користування водами для потреб гідроенергетики (100 %) сплачується до Державного бюджету. Рядки 14, 15 у I кварталі не заповнюються.

Керівник підприємства

(підпис)

М. П. Головний бухгалтер

(підпис)

“ ” _____ 200__ р.

Таблиця 2. Водовідведення (заповнюється тільки у IV кварталі)

Т2						тис. куб. м						
№ рядка	Назва	Коди			Відстань від гирла	Відведено зворотних вод, тис. куб. м						
		типу приймача	водного об'єкта	категорії якості		всього	у тому числі забруднених		нормативно чистих (Б/О)	нормативно очищених на спорудах очистки		
							без очистки	недостатньо очищених		біолог.	фіз.-хім.	механіч.
А	Б	В	Г	Д	1	2	3	4	5	6	7	8
21												
22												
23												

№ рядка	Вміст забруднювальних речовин в зворотних водах				Скинутих у водні об'єкти								Контрольна сума 9—19
	БСК п.	нафто-продукти	завислі речовини	сухий залишок	13	14	15	16	17	18	19		
А	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
21					/	/	/	/	/	/	/		
22					/	/	/	/	/	/	/		
23					/	/	/	/	/	/	/		

Показники у графах 9, 11, 12, а також хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфор загальний, ХСХ подаються в тоннах; решта показників — феноли, ванадій, вісмут, кадмій та інші (в графах 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18 та 19) — у кілограмах.

Таблиця 3. Інші показники (заповнюються тільки у IV кварталі)

Т3				тис. куб. м	
№ рядка	Назва показників			Одиниця виміру	Фактично
31	Витрати води в системах оборотного водопостачання			тис. куб. м	
32	Витрати води в системах повторного водопостачання			Те саме	
33	Зниження скиду забруднених зворотних вод у порівнянні з минулим роком			— “ —	
34	Встановлений ліміт забору води			— “ —	
35	в тому числі підземних вод			— “ —	
36	Кількість днів роботи за рік водокористувача, що звітує			днів	
37	Середня кількість роботи за рік водокористувача, що звітує			годин	
38	Контрольна сума (31—37)			×	
39	Потужність очисних споруд, після яких зворотні води скидаються у водні об'єкти			тис. куб. м	
40	в тому числі тих, що забезпечують нормативну очистку			— “ —	
41	Потужність очисних споруд, після яких зворотні води відводяться на поля зрошення, після фільтрації, накопичувачі, рельєф місцевості та інші			— “ —	
42	Обсяг свіжої води, що враховувався водомірними приладами та пристроями			— “ —	
43	Те саме для зворотних вод			— “ —	
44	Контрольна сума (39—43)			×	

“ ” 200 __ р.

“ ” 200 __ р.

Виконавець та його № телефону

Керівник

М. П.

9.7. Звітність щодо зборів за забруднення навколишнього природного середовища

Кабінетом Міністрів України постановою від 1 березня 1999 р. № 303 затверджено Порядок встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору. Інструкція про порядок обчислення та сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища та форма звіту затверджені спільним наказом Мінекоресурсів і ДПА України від 28 лютого 2001 р. № 75/76.

Згідно з Постановою № 303 збір за забруднення навколишнього природного середовища (далі — збір) справляється за такі дії:

- викиди в атмосферне повітря забруднювальних речовин стаціонарними та пересувними джерелами забруднення;
- скиди забруднювальних речовин безпосередньо у водні об'єкти;
- розміщення відходів.

Платниками збору є суб'єкти підприємницької діяльності. Ознакою для віднесення об'єктів господарювання до платників збору є факт здійснення забруднення. Територіальні органи Мінекоресурсів подають до органів державної податкової служби перелік підприємств, установ, організацій, громадян — суб'єктів підприємницької діяльності, яким в установленому порядку видано дозволи на викиди, спеціальне водокористування та розміщення відходів.

Нормативи збору за викиди стаціонарними джерелами забруднення та скиди, а також нормативи збору за розміщення відходів встановлюються відповідно до виду забруднювальних речовин та класу небезпеки відходів у гривнях за тону згідно з встановленими постановою нормативами плати.

Для скидів у водні об'єкти визначаються ліміти. Ліміти скидів у водні об'єкти державного значення для первинних водокористувачів визначаються у дозволах на спеціальне водокористування, які видають територіальні органи Мінекоресурсів. Ліміти скидів забруднювальних речовин у водні об'єкти місцевого значення для первинних водокористувачів визначаються у дозволах на спеціальне водокористування, які видаються місцевими державними адміністраціями, а в містах обласного значення — виконавчими органами Рад за поданням територіальних органів Мінекоресурсів.

У порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, визначаються також ліміти розміщення відходів.

За понадлімітні викиди плата нараховується у п'ятикратному розмірі. У такому ж розмірі нараховується плата за скиди у водні об'єкти та за розміщення відходів у разі відсутності у платників збору затверджених в установленому порядку лімітів.

Об'єкт збору — обсяг фактичних викидів та розміщення забруднювальних речовин. Суми збору за викиди встановлено постановою КМ України від 1 березня 1999 р. № 303 (додаток 1 до постанови). До суми збору згідно з цією ж постановою застосовуються коригувальні коефіцієнти (додаток 2 до постанови). Величина коефіцієнта залежить від типу звалищ, виду забруднювачів, кількості населення, території.

Суми збору, який справляється за викиди стаціонарними джерелами забруднення, скиди і розміщення відходів, обчислюються платниками збору самостійно на підставі затверджених лімітів (щодо скидів і розміщення відходів), виходячи з фактичних обсягів викидів, скидів і розміщення відходів, нормативів збору та коригувальних коефіцієнтів, відповідно до постанови.

Суми збору, який справляється за викиди пересувними джерелами забруднення, обчислюються платниками збору самостійно на підставі нормативів збору за ці викиди виходячи з кількості фактично використаного пального та його виду відповідно до таблиць, наведених у додатку до постанови. **Збір за викиди пересувними джерелами забруднення сплачує користувач пересувних джерел.** Так, якщо підприємство орендує автомобіль, то плату за викиди сплачує підприємство-орендар, оскільки саме воно фактично використовує пальне.

Базовим податковим (звітним) періодом є квартал. Звітність подається у строк до 40 днів по закінченні звітного періоду за місцем податкової реєстрації, а сплата має бути здійснена протягом 10 днів після останньої дати подання звіту.

Платники перераховують суми збору одним платіжним дорученням на рахунки, відкриті в територіальних органах Державного казначейства, які здійснюють розподіл цих коштів у співвідношенні, визначеному законом. Держказначейство у 2002 р. розподіляло ці кошти так: 30 % — до Державного фонду охорони навколишнього природного середовища у складі державного бюджету і 70 % — до місцевих (сільських, селищних, міських) фондів охорони навколишнього природного середовища з наступним їх розподілом у такому співвідношенні:

- 20 % загальної суми збору — до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, що утворюються у складі сільських, селищних, міських бюджетів, на окремі рахунки;
- 50 % загальної суми збору — до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, що утворюються у складі бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів, на окремі рахунки.

Збір, який справляється за скиди та розміщення відходів у межах лімітів, відноситься на валові витрати виробництва та обігу, а за перевищення цих лімітів справляється за рахунок прибутку, що залишається у розпорядженні юридичних осіб. Фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності включають збір до складу витрат виробництва (обігу).

Форму розрахунку збору наведено у табл. 9.10.

Таблиця 9.10. Розрахунок збору за забруднення навколишнього природного середовища

Назви забруднювальних речовин, видів пального, виду та класу небезпеки відходів	Ліміти скидів, розміщення відходів, т	Фактичні обсяги викидів, використаного пального, скидів, розміщення відходів, т	Нормативи збору за викиди, скиди, розміщення відходів, грн/т (грн/1 од.)	Коефіцієнти до нормативів збору (1,5 або 10)	Коригувальні коефіцієнти згідно з додатком 2 до постанови КМУ від 1 березня 1999 р. № 303		Суми збору, обчисленого в межах ліміту (гр. 3 або гр. 2 (якщо гр. 3 більша, ніж гр. 2) гр. 4 · гр. 5 × гр. 6 · гр. 7), грн	Суми збору, обчисленого за понадлімітні викиди, скиди, розміщені відходи (заповнюється, якщо гр. 3 більша, ніж гр. 2), ((гр. 3 – гр. 2) × гр. 4 · гр. 5 · гр. 6 × гр. 7), грн · 5	Загальна сума збору (гр. 8 + гр. 9), грн
					6	7			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Нараховано збору за викиди стаціонарними джерелами забруднення, усього									
1.1.	×								
1.2.	×								
1.3.	×								
.....									
2. Нараховано збору за викиди пересувними джерелами забруднення									
2.1.	×								
2.2.	×								
.....	×								
3. Нараховано збору за скиди у водні об'єкти, усього									
3.1. Органічні речовини									
3.2. Завислі речовини									
.....									
4. Нараховано збору за розміщення відходів, усього									
4.1.									

Закінчення табл. 9.10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4.2.									
.....									
5. Нараховано збору з початку року, усього (р. 1 + р. 2 + р. 3 + р. 4)									
У тому числі: 5.1. до державного бюджету (р. 5 · 30 %)									
5.2. до місцевих бюджетів (р. 5 · 70 %)									
5.3. залишається у розпорядженні підприємства									
6. Нараховано збору за попередній звітний період (квартал, півріччя, 9 місяців), усього									
У тому числі: 6.1 до державного бюджету (р. 6 · 30 %)									
6.2. до місцевих бюджетів (р. 6 · 70 %)									
6.3. залишається у розпорядженні підприємства									
7. Нараховано за звітний квартал, усього: (р. 5 – р. 6)									
У тому числі: 7.1 до державного бюджету (р. 7 · 30 %)									
7.2. до місцевих бюджетів (р. 7 · 70 %)									
7.3. залишається у розпорядженні підприємства									

9.8. Звітність щодо збору за спеціальне використання лісових ресурсів

Збір за спеціальне використання лісових ресурсів встановлено на основі Лісового кодексу України від 21 січня 1994 р. № 3852-ХІІ та виданих відповідно до нього постанов Кабінету Міністрів України, що регулюють видачу дозволів, та справляння плати. Так, постановою Кабінету Міністрів України від 6 липня 1998 р. № 1012 затверджено Порядок справляння збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду.

Спеціальним використанням лісових ресурсів вважаються:

- заготівля деревини під час рубок головного користування;
- заготівля живиці;
- заготівля другорядних лісових матеріалів (пень, луб, кора, деревна зелень тощо);
- побічні лісові користування (випасання худоби, розміщення пасік, заготівля сіна, деревних соків, збирання і заготівля дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин і технічної сировини, лісової підстилки та очерету).

Збір за спеціальне використання лісових ресурсів справляється з лісокористувачів, визначених статтею 9 Лісового кодексу України (№ 3852-12), які здійснюють спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду і вноситься на рахунки органів (організацій), що видали дозволи.

Інструкцію про механізм справляння збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду затверджено наказом Державного комітету лісового господарства України, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, Державної податкової адміністрації України від 15 жовтня 1999 р. № 91/241/129/236/565 (у редакції наказу від 23 січня 2002 р. № 11/27/48/21/38).

Суму збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду обчислюють постійні лісокористувачі й проставляють у лісорубних квитках (ордерах) та лісових квитках.

Розрахунок збору за спеціальне використання лісових ресурсів подається до податкової служби щокварталу протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу, за місцем розташування земельних ділянок лісового фонду.

Збір сплачується протягом 10 календарних днів, наступних за останнім днем граничного терміну подання розрахунку збору за місцем розташування земельних ділянок лісового фонду.

Збори за спеціальне використання лісових ресурсів, що вносяться на рахунки органів (організацій), за видачу дозволів громадянам (вся сума зазначена у дозволі) та підприємствам, установам і організаціям — якщо сума становить не більше п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, вносяться безпосередньо при отриманні такого дозволу. За такими зборами розрахунки не складають.

Збір за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду лісокористувачі сплачують щокварталу рівними частинами від суми, що зазначена в дозволі.

Збори за спеціальне використання лісових ресурсів державного значення перераховуються платниками в розмірі 100 % до державного бюджету за місцем адміністративного розташування ділянок лісового фонду.

Збори за спеціальне використання лісових ресурсів місцевого значення та користування земельними ділянками лісового фонду для потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей та проведення науково-дослідних робіт перераховуються платниками в розмірі 100 % до бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів за місцем адміністративного розташування ділянок лісового фонду.

Форму розрахунку збору за спеціальне використання лісових ресурсів наведено в табл. 9.11.

9.9. Звітність щодо земельного податку

Форми звітності щодо земельного податку затверджені наказом Державної податкової адміністрації “Про затвердження форм розрахунку суми земельного податку, Довідки до уточненого розрахунку та Порядку їх подання до органу державної податкової служби” від 26 жовтня 2001 р. № 434, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19 листопада 2001 р. за № 963/6154.

Розрахунок податку складається на підставі даних земельного кадастру за станом на 1 січня поточного року і ***щороку подається власниками землі та/або землекористувачами до органу державної податкової служби за місцезнаходженням ділянки до 1 лютого поточного року*** з розбивкою річної суми рівними частками за місяцями.

До зведеного розрахунку подаються такі додатки:

- 1 “Відомості про наявність документів на землю”;
- 2 “Звіт про пільги на земельний податок”;
- 3 “Розрахунок земельного податку на земельні ділянки сільськогосподарського призначення”;

Таблиця 9.11. Розрахунок збору за спеціальне використання лісових ресурсів

В _____ податкову інспекцію				
(повна назва лісокористувача)				
Код платника ЕДРПОУ, ТРДПАУ або номер з ДРФО (фізичної особи) _____	Загальний розрахунок			
	Новий (уточнений) розрахунок			
Адреса платника _____				
Прізвище відповідальної особи _____				
Ідентифікаційний номер _____				
Телефон _____				
РОЗРАХУНОК				
збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду				
за _____ квартал 200_ р.				
(квартал, півріччя, дев'ять місяців та рік)				
Показники	Код рядка	Сума збору, грн		
		Усього	Лісові ресурси державного значення	Лісові ресурси місцевого значення
1	2	3	4	5
Сума збору за деревину від рубок головного користування	01			×
Сума збору за заготівлю живиці	02			×
Сума збору за інші рубки	03		×	
Сума збору за деревину від рубок, пов'язаних зі веденням лісового господарства	04		×	
Сума збору за другорядні лісові матеріали	05		×	
Сума збору за побічне користування	06		×	
Сума збору за використання корисних властивостей лісу	07		×	
Сума збору, що внесена в касу лісокористувача або безпосередньо сплачена до бюджетів	08			
Нарахована сума збору з початку року р. 01 + р. 02 + р. 03 + р. 04 + р. 05 + р. 06 + р. 07 + р. 08	09			
Сума збору за ліквід і порубкові залишки та за дров'яну деревину для технологічних потреб	10			
Сума збору за надання відстрочки на заготівлю деревини	11			

Закінчення табл. 9.11

1	2	3	4	5
Сума збору за надання відстрочки на вивезення деревини	12			
Сума збору за додаткове надання відстрочки на вивезення деревини, але не більш як на 3 місяці	13			
Сума збору за перевищення більш ніж на 10 % фактично заготовленої деревини під час її відпуску з обліком за площею	14			
Донарахована сума збору з початку року: р. 10 + р. 11 + р. 12 + р. 13 + р. 14	15			
Усього нараховано з початку року: р. 09 + р. 15	16			
Нарахована сума збору за попередній звітний період	17			
Нараховано збору за звітний квартал, усього: р. 16 – р. 17	18			
У тому числі до державного бюджету				×
У тому числі до місцевого бюджету				
Усього нараховано збору за даними раніше поданого розрахунку, що уточнюється (р. 18 розрахунку, що уточнюється)*	грн	19		
Сума збору (недоплата), яка збільшує податкове зобов'язання у зв'язку з виправленням помилки (р. 18 – р. 19)*	грн	20		
Сума збору, яка зменшує податкові зобов'язання у зв'язку з виправленням помилки (р. 19 – р. 18)*	грн	21		
Сума штрафу в розмірі 10 % від суми недоплати (нараховується платником самостійно відповідно до пункту 17.2 статті 17 Закону України від 21 грудня 2000 р. № 2181-III "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами") (р. 20 · 10 %)*	грн	22		
Зміст помилки*:	×	23		×

* Рядки 19–23 заповнюються у разі подання нового (уточненого) розрахунку збору, що містить виправлені показники.

М. П.

Керівник _____ (підпис)

Головний бухгалтер _____ (підпис)

- 4 “Розрахунок земельного податку на земельні ділянки населених пунктів, яким встановлено грошову оцінку”;
- 5 “Розрахунок земельного податку на земельні ділянки, яким не встановлено грошову оцінку”;
- 6 “Розрахунок земельного податку на земельні ділянки, несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів”.

Додаток 1 подають усі землекористувачі, додаток 2 — лише землекористувачі, які мають пільги щодо сплати земельного податку, а додатки 3—6 — залежно від наявності земельних ділянок відповідної категорії.

Якщо платник податку самостійно виявив помилки у раніше поданому розрахунку, то такий платник зобов'язаний подати уточнений розрахунок, що містить виправлені показники. До уточненого розрахунку подається Довідка про суми земельного податку, які зменшують або збільшують податкові зобов'язання у результаті виправлення помилки.

Законом України “Про плату за землю” передбачено, що порядок нарахування земельного податку за землями сільськогосподарського призначення та землями населених пунктів проводиться залежить від грошової оцінки землі. Строки сплати цього податку встановлені Законом України “Про Державний бюджет України на 2001 рік”.

Розмір земельного податку не залежить від результатів господарської діяльності власників землі та землекористувачів.

Об'єктом плати за землю є земельна ділянка, яка перебуває у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди.

Суб'єктом плати за землю (платником) є власник землі та землекористувач, у тому числі орендар.

Ставки земельного податку з одного гектара сільськогосподарських угідь встановлюються у відсотках до їхньої грошової оцінки у таких розмірах:

- для ріллі, сіножатей та пасовищ — 0,1;
- багаторічних насаджень — 0,03.

Податок за земельні ділянки, надані для підприємств промисловості, транспорту, зв'язку та іншого призначення, за винятком земельних ділянок, наданих для залізничного транспорту, Збройних Сил України та інших військових формувань, створених відповідно до законодавства України, справляється з розрахунку 5 % від грошової оцінки одиниці площі ріллі по області.

Податок за земельні ділянки, надані для залізничного транспорту, Збройних Сил України та інших військових формувань, створених відповідно до

законодавства України, справляється у розмірі 0,02 % від грошової оцінки одиниці площі ріллі по області, крім земель військових сільськогосподарських підприємств, з яких земельний податок справляється для ріллі, сіножатей та пасовищ — 0,1 %, для багаторічних насаджень — 0,03 % від грошової оцінки.

У разі використання залізничним транспортом, Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями, створеними відповідно до законодавства України, земель не за цільовим призначенням, податок справляється у розмірі 5 %.

Податок за земельні ділянки, надані в тимчасове користування на землях природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, за винятком земельних ділянок, зазначених у частині другій статті 6 цього закону, справляється у розмірі 50 % від грошової оцінки одиниці площі ріллі по області.

Податок за земельні ділянки, надані на землях лісового фонду, за винятком земель, зазначених у частині другій статті 6 цього закону, справляється як складова плати за використання лісових ресурсів, що визначається лісовим законодавством.

Податок за земельні ділянки, що входять до складу земель лісового фонду і зайняті виробничими, культурно-побутовими, жилими будинками та господарськими будівлями і спорудами, справляється у розмірі 0,3 % від грошової оцінки одиниці площі ріллі по області.

Податок за земельні ділянки, надані на землях водного фонду, за винятком земельних ділянок, зазначених у частині другій статті 6 цього закону, справляється у розмірі 0,3 % від грошової оцінки одиниці площі ріллі по області.

Особливий порядок плати встановлений за землі населених пунктів. Так, ставки земельного податку із земель, грошову оцінку яких встановлено, встановлюються у розмірі 1 % від їхньої грошової оцінки.

Якщо грошову оцінку земельних ділянок не визначено, середні ставки земельного податку встановлюються у розмірах, наведених у табл. 9.12.

Таблиця 9.12. Середні ставки земельного податку, якщо грошову оцінку земельних ділянок не визначено

Групи населених пунктів з чисельністю населення, тис. осіб	Середня ставка податку, коп. за 1 кв. м	Коефіцієнт, що застосовується у містах Києві, Сімферополі, Севастополі та містах обласного підпорядкування
1	2	3
До 0,2	1,5	
Від 0,2 до 1	2,1	

Закінчення табл. 9.12

1	2	3
Від 1 до 3	2,7	
Від 3 до 10	3,0	
Від 10 до 20	4,8	
Від 20 до 50	7,5	1,2
Від 50 до 100	9,0	1,4
Від 100 до 250	10,5	1,6
Від 250 до 500	12,0	2,0
Від 500 до 1000	15,0	2,5
Від 1000 і більше	21,0	3,0

У населених пунктах, віднесених Кабінетом Міністрів України до курортних, до ставок земельного податку, наведених у табл. 9.12, застосовуються коефіцієнти:

- на Південному узбережжі Автономної Республіки Крим — 3,0;
- на Південно-східному узбережжі Автономної Республіки Крим — 2,5;
- на Західному узбережжі Автономної Республіки Крим — 2,2;
- на Чорноморському узбережжі Миколаївської, Одеської та Херсонської областей — 2,0;
- у гірських та передгірних районах Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей — 2,3, крім населених пунктів, які Законом України “Про статус гірських населених пунктів України” (№ 56/95-ВР) віднесені до категорії гірських;
- на узбережжі Азовського моря та в інших курортних місцевостях — 1,5.

Ставки земельного податку за земельні ділянки (за винятком сільськогосподарських угідь) диференціюють та затверджують відповідні сільські, селищні, міські Ради, виходячи із середніх ставок податку, функціонального використання та місцезнаходження земельної ділянки, але не вище ніж у два рази від середніх ставок податку з урахуванням встановлених коефіцієнтів.

Податок за земельні ділянки, зайняті житловим фондом, кооперативними автостоянками для зберігання особистих транспортних засобів громадян, гаражно-будівельними, дачно-будівельними кооперативами, індивідуальними гаражами і дачами громадян, а також за земельні ділянки, надані для потреб сільськогосподарського виробництва, водного та лісового господарства, які зай-

няті виробничими, культурно-побутовими та господарськими будівлями і спорудами, справляється у розмірі 3 % суми земельного податку, обчисленого відповідно до табл. 9.12.

Податок за земельні ділянки, надані для потреб лісового господарства, за винятком ділянок, зайнятих виробничими, культурно-побутовими, жилими будинками та господарськими будівлями і спорудами, справляється як складова плати за використання лісових ресурсів, що визначається лісовим законодавством.

Податок за земельні ділянки на територіях та об'єктах природоохоронного, оздоровчого та рекреаційного призначення, зайняті виробничими, культурно-побутовими, господарськими будівлями і спорудами, що не пов'язані з функціональним призначенням цих об'єктів, справляється у п'ятикратному розмірі відповідного земельного податку.

При визначенні розміру податку за земельні ділянки, зайняті виробничими, культурно-побутовими, господарськими будівлями і спорудами, розташованими на територіях та об'єктах історико-культурного призначення, що не пов'язані з функціональним призначенням цих об'єктів, застосовують такі коефіцієнти до відповідного земельного податку, встановленого частинами другою та п'ятою цієї статті:

- міжнародного значення — 7,5;
- загальнодержавного значення — 3,75;
- місцевого значення — 1,5.

Податок за частину площ земельних ділянок, наданих підприємствам, установам і організаціям (за винятком сільськогосподарських угідь), що перевищують норми відведення, справляється у п'ятикратному розмірі.

Податок за земельні ділянки, надані для Збройних Сил України та інших військових формувань, створених відповідно до законодавства України, залізниць, гірничодобувних підприємств, а також за водойми, надані для виробництва рибної продукції, справляється у розмірі 0,25 % грошової оцінки землі чи ставок, обчислених згідно з табл. 3.2.

Розрахунок земельного податку на поточний рік подається до податкової служби один раз на рік до 1 лютого. Це пов'язано з тим, що податок характеризується сталістю об'єктів оподаткування, які рідко змінюються протягом року. Разом з тим податковий період для земельного податку дорівнює календарному місяцю. Якщо платник виявляє помилку в раніше поданому розрахунку, то він повинен подати до податкового органу новий (уточнений) розрахунок, в якому містяться виправлені показники, самостійно погасити суму недоплати та сплатити штраф у розмірі 10 % такої недоплати. Слід зазначити, що недоплата виникає під час подання неправильно поданого розрахунку, але виявляється згодом під час перевірки податковими орга-

Закінчення табл. 9.22

3. Сума збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства, що підлягає сплаті згідно зі звітом, у якому виявлено помилку _____ грн
4. Сума збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства, що підлягає сплаті згідно з уточненим звітом _____ грн
5. Сума збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства, яка зменшує податкові зобов'язання у результаті виправлення помилки (рядок 3 – рядок 4) _____ грн
6. Сума збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства, яка збільшує податкові зобов'язання у результаті виправлення помилки (рядок 4 – рядок 3) _____ грн
7. Сума самостійно нарахованого штрафу в розмірі десяти відсотків суми недоплати (рядок 6 · 10 %) _____ грн
- Дата заповнення довідки “___” _____ 200_ року

Керівник підприємства (фізична особа — суб'єкт підприємницької діяльності) _____ Наведена інформація є правильною.

(прізвище, ініціали, підпис)

Головний бухгалтер _____

М. П.

(прізвище, ініціали, підпис)

Проведено за карткою особового рахунка _____

(дата, підпис, посада, прізвище та ініціали посадової особи органу державної податкової служби)

кові зобов'язання у результаті виправлення самостійно виявленої помилки в попередніх звітних періодах (далі — довідка). До кожного уточненого звіту додається окрема довідка.

Довідка може бути заповнена від руки чорнильною чи кульковою ручкою або віддрукована (заповнення олівцем не припускається), без виправлень і помарок. У рядках, де відсутні дані для заповнення, має бути проставлена риска.

У довідці зазначаються назва органу державної податкової служби, до якої подається довідка, назва підприємства, установи, організації (прізвище, ім'я, по батькові), ідентифікаційний код за Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України (ідентифікаційний номер згідно з Державним реєстром фізичних осіб), місцезнаходження (місце проживання) та телефон.

Дані показників, що впливають на суму податку в картці особового рахунка платника збору, заносять у довідку в такому порядку:

- рядок 1 — звітний період, що уточнюється;
- рядок 2 — зміст помилки, яка призвела до збільшення або зменшення збору;
- рядок 3 — сума збору, що підлягає сплаті згідно зі звітом (загальним, уточненим), в якому виявлено помилку;
- рядок 4 — сума збору, що підлягає сплаті згідно з уточненим звітом;
- рядок 5 — сума збору, яка зменшує податкові зобов'язання у результаті виправлення помилки, тобто різниця між сумою збору згідно з попередньо

поданим звітом (загальним або уточненим) та сумою збору згідно з уточненим звітом, що подається;

- рядок 6 — сума, яка збільшує податкові зобов'язання у результаті виправлення помилки, тобто різниця між сумою збору згідно з уточненим звітом, що подається, та сумою збору згідно з попередньо поданим звітом (загальним або уточненим);
- рядок 7 — сума самостійно нарахованого штрафу в розмірі 10 % від суми недоплати.

Довідка підписується фізичною особою — суб'єктом підприємницької діяльності або керівником і головним бухгалтером юридичної особи (вказуються їхні прізвища, ініціали, проставляються дата, місяць та рік складання довідки) та скріплюється печаткою.

Якщо у зв'язку з виправленням помилки визначено збільшення податкового зобов'язання, то платник збору зобов'язаний сплатити суму недоплати, зазначену в рядку 6 довідки, та суму штрафу в розмірі 10 % від суми такої недоплати, зазначену в рядку 7 довідки. У такому разі штрафи, передбачені чинним законодавством, не застосовуються.

Це правило не застосовується, якщо платник збору не подав звіт за той період, протягом якого відбулося таке заниження.

Суми, відображені в рядках 6 та 7 довідки, показують в особовому рахунку платника збору за датою надання уточненого звіту.

Якщо платник збору подав уточнений звіт, але не сплатив недоплати та штраф у розмірі 10 %, то такий платник підлягає перевірці за даними, що містяться в уточненому звіті. При цьому суми, відображені в рядках 6 та 7 довідки, в особовому рахунку платника збору не відображають.

Якщо за результатами подання уточненого звіту виникає потреба в поверненні надміру сплаченого збору, то разом із таким звітом подається заява про повернення надміру сплаченого збору з дотриманням граничних строків її подання. Сума, відображена в рядку 5 довідки, відображається в особовому рахунку платника збору за датою надання уточненого звіту. При цьому зменшення податкових зобов'язань за уточненим звітом підлягає відображенню в особових рахунках тільки за умови підтвердження наявності помилки в раніше поданому звіті.

Якщо строк подання заяви про повернення надміру сплаченого збору закінчився, то уточнений звіт не подається.

Строк подання звітності — не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним. **Строк перерахування належного до сплати в бюджет збору** — 10 днів від дати кінцевого строку подання звітності (30 число місяця, наступного за звітним).

У разі неподання звітності або несвоєчасного перерахування суми збору підприємство несе відповідальність відповідно до Закону України “Про по-

рядок погашення зобов'язань платників податків перед державними бюджетами та державними цільовими фондами" від 21 грудня 2000 р. № 2181-III.

Приклад бухгалтерських записів, пов'язаних зі збором, наведено у табл. 9.23.

Таблиця 9.23. Приклад бухгалтерських записів, пов'язаних зі збором на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума, грн
Попередня оплата за об'єкт обкладання збором	371	311	1200
ПДВ до повернення з бюджету	641	644	200
Оприбутковано товар на складі	281	371	1000
Списано податкове зобов'язання	644	371	200
Оприбутковано торгіву надбавку	281	285	800
Передано товар у магазин	282	281	1800
Реалізовано частину товару	301	702	900
ПДВ до сплати в бюджет	702	641	150
Списано дохід від реалізації на фінансовий результат	702	791	650
Списано товар з підзвіту в магазині	902	282	900
Списано торгіву надбавку методом сторно	[902]	[285]	[400]
Списано собівартість товару на фінансовий результат	791	902	500
Нараховано збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства у розмірі 1 % від виручки	92	84	9,00
	84	642	9,00

Тема 10

ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ. СКЛАД, ЗМІСТ ТА ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ І ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА МІСЦЕВИМИ ПОДАТКАМИ І ЗБОРАМИ, НЕПОДАТКОВИМИ ПЛАТЕЖАМИ

10.1. Місцеві податки і збори

Місцеві податки і збори (обов'язкові платежі) визначаються статтею 15 Закону України "Про систему оподаткування" від 25 червня 1991 р. № 1251-XII. (Перелік місцевих податків та зборів наведено у розд. 7.1.)

Порядок сплати та звітності за місцевими податками та зборами регулюються Декретом Кабінету Міністрів України "Про місцеві податки і збори" від 20 травня 1993 р. № 56-93, а також іншими нормативними актами України. Органи місцевого самоврядування самостійно встановлюють і визначають порядок сплати місцевих податків і зборів відповідно до переліку, наведеного в Законі України "Про систему оподаткування в Україні", і в межах установлених граничних розмірів ставок. При цьому є обов'язковими для встановлення сільськими, селищними та міськими радами, за наявності об'єктів оподаткування або умов, з якими пов'язане їх запровадження, такі місцеві податки і збори (обов'язкові платежі):

- комунальний податок;
- збір за припаркування автотранспорту;
- ринковий збір;
- збір за видачу ордера на квартиру;
- збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг;
- збір з власників собак.

Органи місцевого самоврядування (сільські, селищні, міські ради) відповідно до законів України про оподаткування в межах своєї компетенції мають

право вводити пільгові податкові ставки, повністю скасовувати окремі місцеві податки і збори або звільняти від їх сплати певні категорії платників та надавати відстрочки у сплаті місцевих податків та зборів. Ставки податків і зборів не змінюються протягом бюджетного року.

Місцеві податки і збори перераховуються до бюджетів місцевого самоврядування в порядку, визначеному Радами народних депутатів, якими вони встановлюються. Невнесені в установлений термін місцеві податки і збори стягують згідно з чинним законодавством.

Зайво сплачені платниками суми місцевих податків і зборів зараховуються в рахунок майбутніх платежів або повертаються їм згідно з чинним законодавством.

Відповідальність за правильність обчислення, своєчасність сплати місцевих податків і зборів до бюджету місцевого самоврядування покладається на платників відповідно до чинного законодавства.

Контроль за сплатою місцевих податків і зборів здійснюють державні податкові служби.

Податки і збори (обов'язкові платежі), які відповідно до законів включаються до ціни товарів (робіт, послуг) або відносяться на їхню собівартість, сплачуються незалежно від результатів фінансово-господарської діяльності.

Важливим моментом є визначення строків подання розрахунків та сплати місцевих податків і зборів. При цьому слід керуватись Законом України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" від 21 грудня 2000 р. № 2181-III.

При визначенні строків подання звітності та сплати податків слід виходити з того, яка встановлена звітність (місячна, квартальна чи річна). Згідно із названим законом місячна звітність подається протягом 20 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного місяця, квартальна — протягом 40 календарних днів після закінчення кварталу, а річна — протягом 60 календарних днів після закінчення року. Сплата податків і зборів, за якими подається звітність, має бути здійснена у десятиденний термін після закінчення строку подання звітності.

За окремими податками і зборами місцеві органи самоврядування можуть передбачати щоденне, щодакне чи щомісячне перерахування надходжень (ринковий збір, збір за припаркування автомобілів, збір за видачу ордера на квартиру, збір за виграш на перегонах тощо).

Щодо місцевих податків та зборів, звітність за якими не встановлена, перерахування мають бути здійснені у строки, визначені для місячної податкової звітності.

Якщо підприємство не провадило діяльності, пов'язаної зі сплатою окремих, у тому числі місцевих, податків і зборів, то воно подає в місцеву податкову службу довідку за такою формою.

Довідка в місцеву податкову службу

Місцеві податки	
До державної податкової адміністрації по _____	
ДОВІДКА	
Підприємство _____	повідомляє Вас
про те, що станом на _____ 200_ рік воно:	
1 — приміщень в _____ районі м. _____	не орендує;
2 — водою в _____ районі м. _____	не користується
3 — рекламних послуг не надає;	
4 — символіку _____	не використовує;
5 — постачальницько-збутових робіт не виконує;	
6 — транспортних засобів на своєму балансі не має;	
7 — геологорозвідувальні роботи не проводяться.	
Наші реквізити:	
Повна назва _____	
Ідентифікаційний код _____	свідоцтво про реєстрацію № _____
Дата реєстрації _____	Назва банку підприємства _____
Банківський рахунок підприємства _____	МФО банку _____
Юридична адреса підприємства _____	
Телефони підприємства _____	
Президент (директор) _____	
Головний бухгалтер _____	
М. П. Дата _____ 200_ р.	

10.2. Звітність щодо комунального податку та порядок її складання

Комунальний податок є обов'язковим для справляння з юридичних осіб, крім бюджетних установ, організацій, планово-дотаційних та сільськогосподарських підприємств. Його граничний розмір не повинен перевищувати 10 % річного фонду оплати праці, обчисленого, виходячи з розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Конкретну ставку податку визначають органи місцевого самоврядування, до компетенції яких входить і визначення порядку сплати комунального податку та порядку звітності. Місцеві органи мають право запроваджувати пільгові ставки податку або звільняти від його сплати певні категорії платників та надавати відстрочки у сплаті.

Об'єктом оподаткування є чисельний склад підприємства.

Для нарахування збору використовують дані про чисельність працівників підприємства незалежно від того, чи отримують вони зараз заробітну плату. До чисельного складу підприємства для нарахування податку не включають сумісників та тих, що виконують роботу за договорами цивільно-правового характеру.

У Чернігівській області встановлено ставку комунального податку в розмірі 0,1 неоподаткованого мінімуму доходів громадян та квартальну звітність.

Звітність подається щоквартально не пізніше 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу до місцевої податкової служби за формою, наведеною в табл. 10.1.

Таблиця 10.1. Форма звітності по комунальному податку

Штамп підприємства		До державної податкової адміністрації по Одержано "___" _____ 200_р.				
РОЗРАХУНОК КОМУНАЛЬНОГО ПОДАТКУ за _____ 200_р.						
по _____ (назва підприємства, організації)						
_____ (ідентифікаційний код підприємства)						
грн						
Період	Показники					
	Середньо-облікова чисельність	Неоподатковуваний мінімум	Фонд, що оподатковується гр. 2 · гр. 3	Ставка податку (% до гр. 4)	Підлягає сплаті (гр. 4 · гр. 5)	Перераховано
1	2	3	4	5	6	7
1 місяць						
2 місяць						
3 місяць						
За квартал						
Керівник Головний бухгалтер Відмітка про проведення за особовим рахунком _____ Службова особа ДПІ _____						

10.3. Звітність щодо податку з реклами

Податок з реклами належить до місцевих податків і зборів. Об'єктом оподаткування є реалізація рекламних послуг та розповсюдження в комерційних цілях інформації про товари, послуги чи покупців цих товарів і послуг. Платниками податку є розробники та розповсюдженці рекламної інформації (видавництва, рекламні агенції тощо).

Базою оподаткування є обсяг реалізації без суми податку на додану вартість. Податок з реклами сплачується з усіх видів оголошень і повідомлень, які передають інформацію з комерційною метою за допомогою засобів масової

інформації, преси, телебачення, афіш, плакатів, рекламних щитів, інших технічних засобів, майна та одягу; на вулицях, магістралях, майданах, будинках, транспорті та в інших місцях.

Граничний розмір податку з реклами не повинен перевищувати 0,1 % вартості послуг за розміщення одноразової реклами та 0,5 % за розміщення реклами на тривалий час.

Процедура надходження та акумулювання коштів для виробництва соціальної рекламної інформації про шкоду тютюнопаління та вживання алкогольних напоїв визначена Порядком відрахування на виробництво соціальної рекламної інформації про шкоду тютюнопаління та вживання алкогольних напоїв (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 1997 р. № 997) і поширюється на підприємства, установи та організації незалежно від форм власності і громадян — суб'єктів підприємницької діяльності, які є рекламодавцями тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв.

Рекламодавці тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв зобов'язані спрямовувати на виробництво соціальної рекламної інформації про шкоду тютюнопаління та вживання алкоголю не менш як 5 % коштів, витрачених на розповсюдження в межах України реклами тютюнових виробів та алкогольних напоїв. Зазначені відрахування перераховуються до спеціального фонду державного бюджету. Рекламодавці перераховують кошти до спеціального фонду державного бюджету одночасно з переказом коштів виробникам та/або розповсюдженцям реклами.

Сплачені суми податку відносяться на собівартість реклами і включаються до валових витрат.

Форма та строки подання звітності встановлюються місцевими органами самоврядування. Взірцеву форму звіту з реклами наведено в табл. 10.2.

Податок з реклами сплачується під час оплати послуг за встановлення та розміщення реклами.

Постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 1997 р. № 997 відповідно до Закону України "Про рекламу" (№ 270/96-ВР) затверджено Порядок накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу.

Згідно з названим порядком розглядають справи і приймають рішення про порушення законодавства про рекламу такі особи:

- голова та заступники голови Державного комітету по захисту прав споживачів;
- начальники територіальних органів комітету та їх заступники.

Згідно зі статтею 27 Закону України "Про рекламу" рішення може передбачати заборону реклами і її публічне спростування; публікацію відомостей, що коригують (уточнюють, доповнюють) рекламу; накладення штрафу.

Таблиця 10.2. Форма звіту щодо податку з реклами

Р/рах. № _____		
в _____ банку		
тел. _____		
виконавець _____		
До державної податкової адміністрації по _____ району		
РОЗРАХУНОК СУМИ ПОДАТКУ З РЕКЛАМИ		
за _____ кв. 200_ р.		
по _____ (назва підприємства)		
№	Назва показника	Сума
1	Сума виручки за роботи і послуги по розповсюдженню реклами, грн	
2	Ставка податку з реклами, %	
3	Сума податку з реклами, грн, всього	
4	Строк оплати	
Керівник Головний бухгалтер		

Штрафи накладають у таких випадках:

- розповсюдження реклами на продукцію, виробництво або реалізацію якої заборонено законодавством України, — у розмірі п'ятикратної вартості розповсюдження такої реклами;
- розповсюдження реклами, забороненої законодавством, — у розмірі чотирикратної вартості розповсюдження такої реклами;
- порушення порядку виготовлення та розповсюдження реклами — у розмірі чотирикратної вартості розповсюдження такої реклами;
- недотримання вимог законодавства щодо змісту та достовірності реклами — у розмірі п'ятикратної вартості розповсюдження такої реклами.

Строки подання звітності та відповідальність за її неподання та несвоєчасне перерахування коштів з податку на рекламу регулюються Законом України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" від 21 грудня 2000 р. № 2181-III.

10.4. Місцеві податки і збори, що справляються в Україні та м. Чернігові

Перелік місцевих податків і зборів наведено в табл. 10.3.

Таблиця 10.3. Місцеві податки і збори

№	Назва податку чи збору	Ставка податку згідно з нормативними актами України	Ставка податку згідно з нормативними актами м. Чернігова	Кому сплачується податок, збір	Строк перерахування до місцевого бюджету	Строки звітності
1	2	3	4	5	6	7
1	Податок з реклами	0,1 % вартості послуг з одноразової та 0,5 % з повторної реклами	0,1 % вартості послуг з одноразової та 5 % з повторної реклами	Сплачується під час оплати послуг за встановлення та розміщення реклами	Авансові платежі до 20 числа кожного місяця	09.02, 10.05, 09.08, 09.11
2	Комунальний податок	До 0,1 неоподаткованого мінімуму доходів громадян (н.м.д.г.) за одного працюючого	0,1 н.м.д.г. за одного працюючого	Місцевий бюджет	Авансові платежі до 20 числа кожного місяця	09.02, 10.05, 09.08, 09.11
3	Збір за припаркування авто-транспорту	Не вище 3 % н.м.д.г. у спеціально обладнаних місцях і 1 % — у відведених місцях за одну годину паркування	3 % н.м.д.г. за 1 годину в обладнаному та 1 % — у не-обладнаному місці	Сплачується водіями на місці паркування	До 20 числа кожного місяця	До 20 числа кожного місяця
4	Ринковий збір	З громадян не більше 20 % н.м.д.г., з юридичних осіб — не більше 3 н.м.д.г. за день торгівлі	Розмір залежить від виду товару: з громадян 5—15 % н.м.д.г., з юридичних осіб — 10—20 % н.м.д.г.	Справляється працівниками ринку до початку реалізації продукції	До 20 числа кожного місяця	До 20 числа кожного місяця
5	Збір за видачу ордера на квартиру	Не більше 30 % н.м.д.г. на час оформлення ордера на квартиру	30 % н.м.д.г.	Установам банків для перерахування до місцевого бюджету	При отриманні ордера	
6	Курортний збір	Не вище 10 % н.м.д.г.	—	Курортний збір справляється з платників за місцем їх тимчасового проживання	—	—

Продовження табл. 10.3

1	2	3	4	5	6	7
7	Збір за участь у перегонах на іподромі	За участь у перегонах на іподромі за кожного коня не вище 3 н.м.д.г.	—	Справляється адміністрацією іподромів до початку змагань	—	—
8	Збір за виграш на перегонах на іподромі	Не вище 6 % від суми виграшу	—	Справляється адміністрацією іподромів з осіб, які виграли в грі на тоталізаторі на іподромі, під час видачі їм виграшу	—	—
9	Збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі	Не вище 5 % від суми надбавки до плати, визначеної за участь у грі	—	Справляється адміністрацією іподромів з учасника гри під час придбання ним квитка на участь у грі	—	—
10	Збір за право використання місцевої символіки	З юридичних осіб — 0,1 % вартості виробленої продукції (робіт, послуг) з використанням місцевої символіки, з громадян-підприємців — 5 н.м.д.г.	Підприємства — 0,1 % вартості продукції, що виготовляється з використанням символіки, громадяни — 5 н.м.д.г.	Місцевий бюджет	Авансові платежі до 20 числа кожного місяця	09.02, 10.05, 09.08, 09.11
11	Збір за право проведення кіно- і телезйомок	Не вище фактичних витрат на проведення зазначених заходів	У розмірі фактичних витрат на проведення заходів, що надаються місцевими органами	Місцевий бюджет	Перед початком кіно- і телезйомок	—
12	Збір за проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу товарів і лотерей	0,1 % вартості заявлених до місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу товарів або від суми, на яку випускається лотерея	0,1 % вартості заявлених товарів, лотерей, але не більше 3 н.м.д.г.	Місцевий бюджет	Перед початком проведення аукціону, конкурсного розпродажу лотерей	—

Закінчення табл. 10.3

1	2	3	4	5	6	7
13	Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг	До 20 н.м.д.г. для суб'єктів, що постійно здійснюють торгівлю у спеціально відведених для цього місцях, і одного н.м.д.г. в день — за одноразову торгівлю	До 20 н.м.д.г. залежно від місця розташування об'єкта	Відділ торгівлі міськвиконкому для торгових точок та управління економіки для громадського харчування	Перед видачею дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг	—
14	Збір з власників собак (утримується в м. Чернігів з власників, що проживають у багатопверхових будинках)	Не вище 0,1 н.м.д.г. за собаку на час нарахування збору	За великопородних собак — 1,5 грн, середніх порід — 1 грн, малих порід — 0,5 грн на місяць	ЖЕКам	До 15 грудня	09.02, 10.05, 09.08, 09.11
15	Податок з продажу імпортованих товарів	Не вище 3 % виручки, одержаної від реалізації імпортованих товарів	Податок включено до Декрету КМУ № 56-93, але виключено із Закону України "Про систему оподаткування"	—	—	—

Тема 11

**ЗВІТНІСТЬ ДО ФОНДІВ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО
ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ****11.1. Загальні положення**

Основні принципи та загальні правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян в Україні визначено Законом України “Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування” від 14 січня 1998 р. № 16/98-ВР.

Законодавство України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування складається з названого закону та прийнятих відповідно до нього законів, інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Завдання законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування полягає у встановленні гарантій щодо захисту прав та інтересів громадян, які мають право на пенсію, а також на інші види соціального захисту, що включають право на забезпечення їх у разі хвороби, постійної або тимчасової втрати працездатності, безробіття з незалежних від них обставин, народження дитини, необхідності догляду за малолітньою дитиною або дитиною-інвалідом, хворим членом сім'ї, смерті громадянина та членів його сім'ї тощо.

У названому законі наведено такі види загальнообов'язкового державного соціального страхування:

- пенсійне страхування;
- страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням;
- медичне страхування;

- страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності;
- страхування на випадок безробіття;
- інші види страхування, передбачені законами України.

За загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням надаються такі види соціальних послуг та матеріального забезпечення:

1) пенсійне страхування: пенсії за віком, по інвалідності внаслідок загального захворювання (в тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства); пенсії у зв'язку з втратою годувальника, крім передбачених пунктом 4 цієї статті; медичні профілактично-реабілітаційні заходи; допомога на поховання пенсіонерів;

2) медичне страхування: діагностика та амбулаторне лікування; стаціонарне лікування; надання готових лікарських засобів та виробів медичного призначення; профілактичні та освітні заходи; забезпечення медичної реабілітації осіб, які перенесли особливо важкі операції або мають хронічні захворювання.

Обсяг послуг, що надаються за рахунок коштів обов'язкового медичного страхування, визначається базовою та територіальними програмами обов'язкового медичного страхування, які затверджуються в порядку, встановленому законодавством;

3) страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням: допомога по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною); допомога по вагітності та пологах; допомога при народженні дитини та по догляду за нею; допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві); забезпечення оздоровчих заходів;

4) страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання: профілактичні заходи, спрямовані на запобігання нещасним випадкам на виробництві та професійним захворюванням; відновлення здоров'я та працездатності потерпілого; допомога з тимчасової непрацездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання; відшкодування збитків, заподіяних працівникові каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ним своїх трудових обов'язків; пенсія по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання; пенсія у зв'язку зі втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання; допомога на поховання осіб, які померли внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

5) страхування від безробіття: допомога по безробіттю; відшкодування витрат, пов'язаних із професійною підготовкою або перепідготовкою та профори-

ентацією; матеріальна допомога безробітному та членам його сім'ї; дотація роботодавцю для створення робочих місць; допомога на поховання безробітного.

У разі прийняття законів з нових видів загальнообов'язкового державного соціального страхування або внесення змін до законів України з окремих видів загальнообов'язкового державного соціального страхування одночасно вносяться зміни до цих Основ.

Доповнення до переліку матеріального забезпечення та соціальних послуг, які надаються особам за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, вносяться законами України з окремих видів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

До страхових випадків, з настанням яких надаються матеріальне забезпечення та соціальні послуги, належать такі:

- тимчасова непрацездатність;
- вагітність і пологи, догляд за малолітньою дитиною;
- інвалідність;
- хвороба;
- досягнення пенсійного віку;
- смерть годувальника;
- безробіття;
- соціальні послуги та інші матеріальні витрати, пов'язані з певними обставинами;
- нещасний випадок на виробництві;
- професійне захворювання.

Розміри внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з кожного його виду визначаються виходячи з того, що вони мають забезпечувати:

- надання особам матеріального забезпечення та соціальних послуг, передбачених законодавством;
- фінансування заходів, спрямованих на профілактику страхових випадків;
- створення резерву коштів для забезпечення виплат та надання соціальних послуг застрахованим особам;
- покриття витрат страховика, пов'язаних зі здійсненням загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Розміри внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування залежно від його виду щорічно встановлює Верховна Рада України відповідно для роботодавців і застрахованих осіб з кожного виду страхування на календарний рік у відсотках одночасно із затвердженням державного бю-

джету України, якщо інше не передбачено законами України з окремих видів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Страхові внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування залежно від його виду встановлюються з кожного виду страхування, як правило, на календарний рік у відсотках:

- для роботодавців — до сум фактичних витрат на оплату праці та інших виплат найманим працівникам, які підлягають обкладенню прибутковим податком з громадян;
- для фізичних осіб — до сум оподаткованого доходу (прибутку).

Внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійних захворювань сплачує виключно роботодавець.

Відрахування зборів до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування належать до обов'язкових загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів). Звітність щодо нарахувань та витрат подається за ними щоквартально. Об'єкти оподаткування, строки звітності та відповідальність платників встановлюються відповідними законами України, форми звітності визначаються відповідними міністерствами (відомствами, фондами), для чого міністерства (відомства, фонди) своїми наказами затверджують інструкції.

11.2. Звіт про нарахування збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та інших надходжень і витрачання коштів пенсійного фонду. Звітність за формою “ІНДАНІ”

Порядок справляння та використання збору на обов'язкове державне пенсійне страхування визначено Законом України “Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування” від 26 червня 1997 р. № 400/97-ВР з подальшими змінами.

Платники зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування такі.

1. Суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від форм власності, їх об'єднання, бюджетні, громадські та інші установи й організації, об'єднання громадян та інші юридичні особи, а також фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності, які використовують працю найманих працівників.

2. Філії, відділення та інші відокремлені підрозділи платників податку, що не мають статусу юридичної особи і розташовані на території іншої, ніж платник збору, територіальної громади.

3. Фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності, які не використовують працю найманих працівників, а також адвокати, їх помічники, приватні нотаріуси, інші особи, які не є суб'єктами підприємницької діяльності і займаються діяльністю, пов'язаною з одержанням доходу.

4. Фізичні особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту), та фізичні особи, які виконують роботи (послуги) згідно з цивільно-правовими договорами, у тому числі члени творчих спілок, творчі працівники, які не є членами творчих спілок тощо.

5. Юридичні та фізичні особи, що здійснюють операції з купівлі-продажу валют.

6. Суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють торгівлю ювелірними виробами із золота (крім обручок), платини й дорогоцінного каміння.

7. Юридичні та фізичні особи при відчуженні легкових автомобілів, крім легкових автомобілів, якими забезпечуються інваліди, та тих автомобілів, які переходять у власність спадкоємцям за законом.

8. Суб'єкти підприємницької діяльності (у тому числі нерезиденти) — виробники та імпортери тютюнових виробів.

9. Підприємства, установи та організації незалежно від форм власності та фізичні особи, які придбавають нерухоме майно, за винятком державних підприємств, установ і організацій, що придбавають нерухоме майно за рахунок бюджетних коштів, установ та організацій іноземних держав, що користуються імунітетами і привілеями згідно із законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також громадян, які придбавають житло і перебувають у черзі на одержання житла або придбавають житло вперше.

10. Підприємства, установи та організації, фізичні особи, які користуються послугами стільникового рухомого зв'язку, а також оператори цього зв'язку, які надають свої послуги безоплатно. При цьому збір на обов'язкове державне пенсійне страхування не сплачується, якщо послугами стільникового зв'язку користуються річкові, морські, повітряні, космічні транспортні засоби, засоби наземного технологічного транспорту (у тому числі таксі), що мають стаціонарно вбудоване обладнання радіозв'язку, радіонавігації та радіоастрономії, яке не може бути відокремлене від таких засобів без втрати його технологічних або експлуатаційних якостей чи характеристик.

Об'єктом оподаткування збору є:

1) для платників збору — суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності та філій — фактичні витрати на оплату праці працівників, які включають витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат, у тому числі в натуральній формі, які визначаються згідно з нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України “Про оплату праці” № 108/95-ВР (крім сум

виплат, що не враховуються при визначенні бази нарахування страхових внесків відповідно до пункту 2 статті 5 Декрету Кабінету Міністрів України “Про прибутковий податок з громадян”), а також винагороди, що виплачуються громадянам за виконання робіт (послуг) за угодами цивільно-правового характеру.

Якщо названі платники збору мають найманих працівників, але не здійснюють витрат на оплату праці останніх, об'єктом оподаткування є сума коштів, що визначається розрахунково як добуток визначеного законом мінімального розміру заробітної плати на кількість працівників такого платника збору, на яких здійснюється нарахування заробітної плати;

2) для фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності, які не використовують працю найманих працівників, а також адвокатів, їх помічників, приватних нотаріусів, інших осіб, які не є суб'єктами підприємницької діяльності і займаються діяльністю, пов'язаною з одержанням доходу, — сума оподаткованого доходу (прибутку), яка обчислена в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України відповідно до законодавства України;

3) для найманих працівників, та тих, що працюють за договорами цивільно-правового характеру, — сукупний оподатковуваний дохід, обчислений відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України “Про прибутковий податок з громадян”;

4) для юридичних та фізичних осіб, що здійснюють операції з купівлі-продажу валют, — сума операції з купівлі-продажу валют;

5) при реалізації ювелірних виробів із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння — вартість реалізованих виробів;

6) при купівлі автомобіля — його вартість;

7) для платників збору, що виробляють чи імпортують тютюнові вироби, — кількість вироблених ними тютюнових виробів (крім тих, що експортуються), які підлягають продажу, обміну на інші товари (продукцію, роботи, послуги), безоплатній передачі або з частковою їх оплатою, у тому числі своїм працівникам, та вартість тютюнових виробів, що ввозяться (імпортуються) на митну територію України.

Вартість тютюнових виробів, вироблених в Україні, визначається за цінами, встановленими з урахуванням сум акцизного збору, збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, який сплачується платниками, без урахування сум податку на додану вартість.

Вартість імпортованих тютюнових виробів визначається, виходячи з їхньої митної вартості, з урахуванням сум акцизного збору, перерахованої у національну валюту за курсом Національного банку України, що діє на день подання митної декларації, але не нижче за індикативні ціни. Платники збору, що ввозять (імпортують) тютюнові вироби, сплачують збір під час митного оформлення таких тютюнових виробів;

8) для платників збору, що придбавають нерухоме майно (основні засоби групи 1), — вартість нерухомого майна, зазначена в договорі купівлі-продажу такого майна;

9) для підприємств, установ та організацій, фізичних осіб, які користуються послугами стільникового рухомого зв'язку, а також операторів цього зв'язку, які надають свої послуги безоплатно, — вартість будь-яких послуг стільникового рухомого зв'язку, сплачена споживачами цих послуг оператору, що їх надає, включаючи вартість вхідних та вихідних телефонних дзвінків, абонентську плату, плату (надбавку) за роумінг, суму страхового завдатку, авансу, вартість інших спеціальних послуг, зазначених у рахунку на оплату послуг стільникового рухомого зв'язку.

У разі продажу прав на тимчасове користування послугами стільникового рухомого зв'язку у вигляді магнітних карт, мікросхем або чипів об'єктом оподаткування є вартість їх продажу.

У разі, коли оператор стільникового зв'язку надає послуги з цього зв'язку безоплатно, об'єктом оподаткування є вартість таких послуг, визначена за звичайними розцінками (тарифами) такого оператора.

У разі, коли особа надає засоби, споруди або мережу зв'язку в оренду (лізинг) або передає ці об'єкти в інші види користування іншій особі, яка виконує функції оператора щодо третіх осіб, об'єктом оподаткування є тільки послуги, що надаються такою другою особою таким третім особам.

Не можуть бути об'єктами оподаткування:

- транслявання програм радіо- та телевізійними станціями;
- передавання або прийом інформації за допомогою радіозв'язку мережами відомчого чи технологічного зв'язку, що не мають автоматичної комутації з мережею зв'язку загального користування;
- користування радіотелефонами та радіоподовжувачами, підключеними до номерів квартирних телефонів;
- суми, які сплачуються одним оператором у компенсацію вартості послуг з роумінгу (або покриття від'ємного сальдо взаєморозрахунків з роумінгу) іншому оператору, який надав такі послуги.

Ставки збору для різних об'єктів оподаткування наведено в табл. 11.1.

Для платників збору — фізичних осіб, а саме осіб льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотів, штурманів, бортінженерів, бортмеханіків, бортрадистів, льотчиків-наглядачів) і бортоператорів, які виконують спеціальні роботи в польотах; державних службовців, наукових працівників та працівників закладів освіти III—IV рівнів акредитації, ставки збору наведено в табл. 11.2 та 11.3.

Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування платники збору сплачують до Пенсійного фонду одночасно з одержанням коштів на оплату праці в установах банків. У разі недостатності у платників збору коштів на оплату

Таблиця 11.1. Загальні ставки збору на обов'язкове державне пенсійне страхування

Види платників збору	Ставки збору від об'єкта оподаткування
Суб'єкти підприємницької діяльності, інші юридичні особи, філії, фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності, які використовують працю найманих працівників*	32 %, на зарплату інвалідів — 4 %
Фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності, які не використовують працю найманих працівників, а також адвокати, їх помічники, приватні нотаріуси, інші особи, які не є суб'єктами підприємницької діяльності і займаються діяльністю, пов'язаною з одержанням доходу	32 %
Фізичні особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту), та фізичні особи, які виконують роботи (послуги) згідно з цивільно-правовими договорами, у тому числі члени творчих спілок, творчі працівники, які не є членами творчих спілок тощо	1 % з зарплати до 150 грн та 2 %, якщо зарплата перевищує 150 грн
Юридичні та фізичні особи, що здійснюють операції з купівлі-продажу валют	1 %
Суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють торгівлю ювелірними виробами із золота (крім обручок), платини й дорогоцінного каміння	5 %
Юридичні та фізичні особи при відчуженні легкових автомобілів, крім легкових автомобілів, якими забезпечуються інваліди, та тих автомобілів, які переходять у власність спадкоємцям за законом	3 %
Суб'єкти підприємницької діяльності (у тому числі нерезиденти) — виробники та імпортери тютюнових виробів	1,5 грн та 2,5 грн за 1000 шт. сигарет без фільтра та з фільтром відповідно
Підприємства, установи та організації незалежно від форм власності та фізичні особи, які придбавають нерухоме майно	3 %
Підприємства, установи та організації, фізичні особи, які користуються послугами стільникового рухомого зв'язку, а також оператори цього зв'язку, які надають свої послуги безоплатно.	6 %

* Для підприємств всеукраїнських громадських організацій інвалідів, де кількість працюючих інвалідів не менше ніж 50 %, сума збору — 4 %.

Таблиця 11.2. Ставки збору для льотних екіпажів*

Зарплата, грн	Ставка збору, %
До 150	1
Від 150 до 250	2
Від 250 до 350	3
Від 350 до 500	4
Понад 500	5

* Зазначені ставки застосовуються до всієї суми заробітної плати.

Таблиця 11.3. Ставки збору для наукових працівників та державних службовців*

Зарплата, грн	Ставка збору, %
До 150	1
Від 151 до 250	2
Від 251 до 350	3
Від 351 до 500	4
Понад 500	5

* Ставки застосовуються в межах заробітної плати.

праці та сплату збору в повному обсязі видача коштів на оплату праці та сплата збору здійснюються у пропорційних розмірах.

Порядок сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій регулюється відповідною постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1999 р. № 1740.

Згідно з Інструкцією про порядок обчислення і сплати підприємствами, установами, організаціями та громадянами збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, інших платежів, а також обліку їх надходження до Пенсійного фонду України № 16-6 від 19 жовтня 2001 р. платники, юридичні особи та фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності зобов'язані зареєструватися в органах Пенсійного фонду в районах (містах); перші — за юридичною адресою, а другі — за постійним місцем проживання.

Якщо розрахунки з оплати праці працівників районних (міських) установ, що фінансуються з бюджету, провадяться виконавчими органами місцевої влади і самоврядування (централізованими бухгалтеріями), то платниками зборів, які підлягають реєстрації, є ці органи.

Платники збору — як юридичні особи, так і філії, відділення та інші відокремлені підрозділи, що не мають статусу юридичної особи і розміщені на території іншої, ніж юридична особа, територіальної громади, та фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності, зобов'язані зареєструватися

в органах Пенсійного фонду України у 10-денний строк з дня одержання свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності чи прийняття рішення про створення установи, організації або з дня укладення угоди, у тому числі цивільно-правового характеру, з найманим працівником.

Для реєстрації в органах Пенсійного фонду платники подають заяву встановленої форми та завірені копії таких документів:

- свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності (рішення про створення установи, організації);
- довідку про внесення до Державного реєстру підприємств та організацій України, присвоєння ідентифікаційного коду органом статистики.

Після закінчення встановлених строків сплати внесків невнесена сума вважається недоїмкою, яка стягується за розпорядженням відповідних органів Пенсійного фонду в безспірному порядку з нарахуванням пені в розмірі 120 % облікової ставки НБУ за ставкою, що є вищою або на день настання заборгованості, або на день сплати. У випадку, коли заробітна плата не виплачувалась внаслідок відсутності коштів на рахунку підприємства, пеня за несвоєчасне перерахування внесків не стягується.

Приклад нарахування пені наведено в табл. 11.4.

Таблиця 11.4. Умовний приклад розрахунку*

Показник розрахунку	Алгоритм розрахунку
Ставка Національного банку України для визначення розміру пені	35 %
Розрахунок ставки для визначення розміру пені	$(35 \cdot 120) : 100 = 42 \%$
Розрахунок одноденного розміру пені	$42 \% : 360 = 0,117 \% = 0,12 \%$
Розрахунок суми пені за порушення строку сплати	$(500 \cdot 0,12 \%) \cdot 12 : 100 \% = 7,20 \text{ грн}$

* Дані для розрахунку: підприємство допустило тимчасову затримку сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування на суму 500 грн на 12 днів. Облікова ставка Національного банку України за цей період не змінювалась і становила 35 % річних.

За 12 днів затримки сплати збору до Пенсійного фонду на суму 500 грн нарахована пеня за кожний день прострочення, включаючи день сплати, у сумі 7 грн 20 коп.

При стягненні недоїмки за внесками до Пенсійного фонду строки позовної давності не враховуються. Недоїмка та пеня, не сплачені в строк, стягуються за рішенням суду. Недоїмка за внесками до Пенсійного фонду у разі відсутності коштів може стягуватися за рахунок вартості майна підприємства відповідно до чинного законодавства.

Підприємства подають звітність до Пенсійного фонду України наростаючим підсумком з початку року щомісяця, протягом 20 днів наступного за звітним місяця, за формою 4-ПФ (табл. 11.5).

Таблиця 11.5. Форма звітності до Пенсійного фонду

Міністерство, інший центральний орган виконавчої влади, комітет та ін. _____	Додаток 22 до Інструкції про порядок обчислення, затверджений постановою правління ПФУ № 16-6 від 19 жовтня 2001 р.
Організація _____	№ реєстрації платника _____
Адреса _____	№ п/рахунка _____
№ тел. _____	назва банку _____
Форма власності _____	МФО _____
Код за ЄДРПОУ _____	Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу _____
Обрана система оподаткування _____	

**РОЗРАХУНОК ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЗІ СПЛАТИ ЗБОРУ
НА ОБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ**
за _____ місяць 200_ р.

Розрахунок подається платником до органів Пенсійного фонду України протягом 20 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця. Сума заборгованості з виплати заробітної плати на кінець звітного місяця _____ грн

№ з/п	Назва показника	Сума зобов'язання
1	2	3
1	Загальна сума нарахованого фонду оплати праці	
2	Загальна сума виплат, на які нараховується збір	
	32 %	
	4 %	
3	Нараховано, усього	
	32 %	
	4 %	
4	Загальна сума виплат, з яких утримується збір у розмірі 1—5 %	
5	Нараховано 1—5 %	
6	Одержаний фонд оплати праці у звітному місяці	
7	Належить до сплати, усього	
	32 %	
	4 %	
	1—5 %	
8	Збір у розмірі 32 % від мінімальної заробітної плати	

Продовження табл. 11.5

1	2	3
9	Підлягає відшкодуванню фактичних витрат на виплату та доставку пенсій членам льотних екіпажів (з урахуванням збору з осіб льотного складу)	
10	Належить до сплати згідно з перерахунком	
11	Фактичні витрати управління НБУ на виплату пенсій пенсіонерам НБУ (-)	
12	Сума, на яку зменшується зобов'язання (-)	
13	Сума, на яку збільшується зобов'язання	
14	Загальна сума зобов'язання (сума рядків 7—13)	
15	Пеня (самостійно нарахована платником)	
16	Штрафна санкція 10 %	
17	Підлягає сплаті збору за додатковими ставками	
	з операцій купівлі-продажу валют	
	з операцій купівлі-продажу ювелірних виробів	
	з операцій з відчуження автомобілів	
	з виробників та імпортерів тютюнових виробів	
	у разі придбання нерухомого майна	
	З послуг стільникового рухомого зв'язку	

М. П. Керівник _____
(прізвище та ініціали)

Головний бухгалтер _____ " _____ " _____ 200_ р.
(прізвище та ініціали)

Відмітка про результати камеральної перевірки працівника органу ПФУ:

Підпис _____ " _____ " _____ 200_ р.

**Обчислення суми, що зазначається у рядку 7 розрахунку зобов'язання
зі сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування,
за _____ місяць 200_ року***

Назва місяця	Одержаний фонд оплати праці у звітному місяці за місяць	Коефіцієнт K = НЗП : : ВЗП**	Належить до сплати			
			усього	у тому числі		
				32 % гр. 2 × × гр. 3 · 32 %	4 % гр. 2 × × гр. 3 · 4 %	1—5 % гр. 2 · гр. 3 × × 1—5 %
1	2	3	4	5	6	7

відсотків відповідно до Закону України “Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування”.

Рядок 5 “Нараховано 1—5 %”

Відображається сума збору, що підлягає утриманню з фізичних осіб, які перебувають у трудових відносинах з платником, нарахованого за діючими ставками (1—5 %) з сукупного оподаткованого доходу, обчисленого відповідно до законодавства за звітний місяць.

Рядок 6 “Одержаний фонд оплати праці у звітному місяці”

Відображається одержана заробітна плата у звітному періоді, приведена до нарахованої за допомогою поправного коефіцієнта (НЗП : ВЗП). При одержанні авансу відображається сума авансу.

Рядок 7 “Належить до сплати”

Відображається загальна сума збору на обов’язкове державне пенсійне страхування від одержаної заробітної плати у звітному місяці, що підлягає сплаті з урахуванням поправного коефіцієнту за кожною ставкою збору.

32 %, 4 %:

32 % — сума збору платників, визначених пунктами 1 та 2 статті 1 Закону України “Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування”;

4 % — сума збору підприємств, установ, організацій, де працюють і інваліди (для працюючих інвалідів) та для підприємств всеукраїнських громадських організацій інвалідів, де кількість інвалідів становить не менше 50 відсотків загальної чисельності працюючих.

1—5 %:

1—2 % — сума збору платників, визначених пунктом 4 статті 1 Закону України “Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування”;

1—5 % — сума збору платників, визначених пунктом 4 статті 1 вищезазначеного Закону, з числа осіб льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації, які виконують спеціальні роботи в польотах;

1—5 % — сума збору платників, визначених пунктом 4 статті 1 зазначеного Закону, які мають статус державного службовця або працюють на посадах, робота на яких зараховується до трудового стажу, що дає право на одержання пенсії відповідно до законів України “Про державну службу”, “Про прокуратуру”, “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Про статус народного депутата України”, “Про Національний банк України”, Митного кодексу України, Положення про помічника-консультанта народного депутата України.

Рядок 8 “Збір у розмірі 32 відсотки від мінімальної заробітної плати”

Відображаються суми збору з платників, які мають найманих працівників, та не здійснювали витрат на оплату їх праці у звітному місяці (у розмірі 32 від-

сотків суми, визначеної як добуток мінімального розміру заробітної плати на день сплати збору та кількості працівників, на яких не здійснено витрат на оплату праці).

Рядок 9 “Підлягає відшкодуванню фактичних витрат на виплату та доставку пенсій членам льотних екіпажів”

Відображаються суми фактичних витрат на виплату і доставку пенсій працівникам з числа осіб льотних екіпажів, визначених органами, що призначають пенсію (при цьому їх сума зменшується на розмір сплачених диференційованих ставок збору з фізичних осіб — у розмірі 1—5 %).

Рядок 10 “Належить до сплати згідно з перерахунком”

Відображаються суми збору за ставками донараховані або зайво нараховані (–) в результаті перерахунку згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 7 березня 2001 року № 225 “Про максимальну величину фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу (граничну суму заробітної плати (доходу), з яких справляються страхові внески (збори) до соціальних фондів”.

Рядок 11 “Фактичні витрати управлінь НБУ на виплату пенсій пенсіонерам НБУ (–)”

Відображаються фактичні витрати управлінь НБУ на виплату пенсій пенсіонерам НБУ, які зараховуються на поточні рахунки, зі знаком “–”.

Рядок 12 “Сума, на яку зменшується податкове зобов’язання”

Не заповнюється, оскільки у разі, коли у майбутніх періодах платник самостійно виявляє помилки, що містяться у раніше поданому розрахунку, такий платник подає новий розрахунок, що містить виправлені показники.

Рядок 13 “Сума, на яку збільшується податкове зобов’язання”

Не заповнюється, оскільки у разі, коли у майбутніх періодах платник самостійно виявляє помилки, що містяться у раніше поданому розрахунку, такий платник подає новий розрахунок, що містить виправлені показники.

Рядок 14 “Загальна сума зобов’язання”

Сума рядків 1—13.

Рядок 15 “Пеня”

Самостійно нарахована платником пеня на суми боргу.

Рядок 16 “Штрафна санкція 10 %”

Самостійно нарахована платником штрафна санкція на самостійно виявлену суму заниженого зобов’язання у розмірі 10 % суми такої недоплати.

Рядок 17 “Підлягає сплаті збору за додатковими ставками”

Відображаються суми збору за додатковими ставками, що належать сплаті у звітному періоді, окремо за видами господарських операцій:

- з операцій купівлі-продажу валют;
- з операцій купівлі-продажу ювелірних виробів;
- з операцій з відчуження автомобілів;
- з виробників та імпортерів тютюнових виробів;
- у разі придбання нерухомого майна;
- з послуг стільникового рухомого зв'язку.

Платники збору, які визначають зобов'язання у рядку 7 Розрахунку зобов'язання зі сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування виходячи із сум виплаченої заробітної плати не лише за звітний місяць, а також проводять виплату заробітної плати за попередні періоди, зобов'язані подавати “Обчислення суми, що зазначається у рядку 7 розрахунку зобов'язання зі сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування за звітний місяць”.

Графа 1 додатка “Назва місяця”

Зазначається назва місяців, за які отримано заробітну плату у звітному місяці.

Графа 2 додатка “Одержаний фонд оплати праці у звітному місяці за місяці”

Відображається одержаний фонд оплати праці у звітному місяці в розрізі місяців та тарифів, а саме виплачений фонд оплати праці, з якого сплачується збір у розмірах 32,4 %.

Графа 3 додатка “Коефіцієнт $K = \text{НЗП} : \text{ВЗП}$ ” визначається поправний коефіцієнт за кожний місяць шляхом ділення нарахованої заробітної плати за відповідний місяць (зазначений у відповідному рядку графи 1) на заробітну плату, яка підлягає видачі на руки за цей місяць (за мінусом утримань). Коефіцієнт не розраховується, якщо заробітна плата виплачується вчасно та при отриманні авансу.

Графа 4 “Належить до сплати усього”

Сума граф 5, 6 та 7 за відповідними місяцями зазначеними у графі 1.

Графа 5 “Належить до сплати 32 %”

Визначається розрахунково за кожним місяцем шляхом множення: графа 2 · графа 3 · 32 % (для розрахунку враховується рядок із графи 2 та 3, що відповідає 32 відсоткам).

Графа 6 “Належить до сплати 4 %”

Визначається розрахунково за кожним місяцем шляхом множення: графа 2 · графа 3 · 4 % (для розрахунку враховується рядок із графи 2 та 3, що відповідає 4 відсоткам).

Графа 7 “Належить до сплати 1—5 %”

Визначається розрахунково за кожним місяцем та окремо за тарифами шляхом множення: графа 2 · графа 3 · 1—5 % (для розрахунку враховується рядок із графи 2 та 3, що відповідає сукупному оподаткованого доходу, з якого утримується збір).

Платник може у графі 7 “Належить до сплати 1—5 %” визначити суму зобов'язання у розмірі фактично утриманих сум збору без застосування коефіцієнта.

При повному розрахунку за заробітною платою за відповідний місяць у графах 4, 5, 6, 7 зазначається різниця між нарахованими сумами збору та сумами, що зазначалися у попередніх розрахунках у рядку 7 “Належить до сплати”.

Службові особи підприємств, винні у порушенні встановленого порядку реєстрації платників зборів, сплати платежів до Пенсійного фонду, у неподанні звітності до Фонду, залежно від обставин справи притягуються до матеріальної, дисциплінарної та адміністративної відповідальності відповідно до чинного законодавства. Згідно зі статтею 165-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення ухилення громадян-підприємців і адвокатів від реєстрації в органах Пенсійного фонду України як платників зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування, приховування (заниження) службовою особою підприємства, установи, організації фонду оплати праці та громадянами-підприємцями й адвокатами суми доходу, з яких обчислюються збори на соціальне страхування, порушення встановленого порядку витрачання коштів на це страхування та строків перерахування зборів до фонду, несвоєчасне подання або неподання за встановленою формою бухгалтерських звітів та інших документів про нарахування і сплату зборів на соціальне страхування — тягнуть за собою накладення штрафів від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, — тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Від імені Пенсійного фонду України розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право голова правління Пенсійного фонду України та його заступники, начальники Кримського республіканського, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь та їх заступники, а також начальники районних, міських, районних у містах відділів цього фонду.

З 2000 р. запроваджено систему персоніфікованого обліку внесків до Пенсійного фонду. Для цього введено нову форму звітності “ІНДАНІ”, яка подається власниками Пенсійному фонду один раз на рік у січні. Форма заповнюється на кожну особу окремо і включає дані про особу, заробіток за місяцями року та загальну суму нарахувань та відрахувань із заробітної плати у Пенсійний фонд. Крім того, в ній наводяться відомості про підстави для обліку спеціального стажу. Підписують відомість керівник підприємства та головний бухгалтер.

Інформація для заповнення звіту береться з первинних документів про нарахування заробітної плати та наказів про прийняття і звільнення з роботи.

Форму звітності за формою “ІНДАНІ” наведено в табл. 11.6.

Таблиця 11.6. Форма "ІНДАНІ" (затверджена постановою ПФУ від 19 жовтня 2001 р. № 16-6)

Номер облікової картки застрахованої особи

Прізвище _____

Ім'я _____

По батькові _____

Звітний рік з нарахування зарплати Код періоду року

(рік — 0; квартал — 1, 2, 3, 4; 1-ше півріччя — 5, 2-ге півріччя — 6; 9 місяців — 7)

Рік, у якому сплачено зарплату/дохід (довідка)

Назва роботодавця _____

Ознака: "трудова книжка особи знаходиться у цього роботодавця" позначка — ×

Код типу ставки страхового збору

Сума страхового збору за звітний період:

— нарахованого роботодавцем на зарплату застрахованої особи грн коп.

— нарахованого із заробітку застрахованої особи грн коп.

Тип форми
(позначка — ×)

початкова

коригувальна

скасовувальна

призначення пенсії

ВІДОМОСТІ ПРО ЗАРОБІТОК (ДОХІД) ЗА ЗВІТНИЙ ПЕРІОД

Місяць	Сума нарахованого заробітку (доходу)				Сума лікарняних		Сума внеску з нарахованого заробітку		Усього повних днів для стажу	Дані про трудові відносини у звітному році
	Усього		Ураховується для пенсії		грн	коп.	грн	коп.		
	грн	коп.	грн	коп.						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1										Початок:
2										День <input type="text"/>
3										
4										Місяць <input type="text"/>
5										
6										Рік <input type="text"/>
7										

Закінчення табл. 11.6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
8										Кінець:
9										День <input type="text"/>
10										
11										Місяць <input type="text"/>
12										
Σ										Рік <input type="text"/>

ВІДОМОСТІ ПРО ЗАГАЛЬНИЙ СТАЖ ЗА ЗВІТНІ ПЕРІОДИ,
У ЯКИХ УРАХОВУЮТЬСЯ СТРАХОВІ ВНЕСКИ: місяців і днів

У ТОМУ ЧИСЛІ ВІДОМОСТІ ПРО ПІДСТАВИ ДЛЯ ОБЛІКУ СПЕЦІАЛЬНОГО СТАЖУ

Код підстави для обліку спеціального стажу	Місяць завершення спеціального стажу	Варіант необхідної одиниці виміру та фактична тривалість спеціального стажу за кодом підстави						Норма тривалості роботи (у відповідній одиниці виміру (для її зарахування за повний рік стажу))	Ознака "сезон"		
		Кількість		Кількість трудових днів	Кількість		Кількість нормо-змін		К	О	Д
		місяців	днів		годин	хвилин					

Підпис і прізвище керівника підприємства _____

Підпис та прізвище бухгалтера _____

Дата

М. П.

Ресстраційний номер пачки документів у роботодавця _____

11.3. Звітність до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності

Законом України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” від 18 січня 2001 р. № 2240-III передбачено матеріальне забезпечення та соціальні послуги, які надаються Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

Загальнообов’язковому соціальному страхуванню підлягають:

1) особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту) на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності та господарювання або у фізичних осіб, у тому числі в іноземних дипломатичних та консульських установах, інших представництвах нерезидентів, а також обрані на виборні посади в органах державної влади, органах місцевого самоврядування та в інших органах;

2) члени колективних підприємств, сільськогосподарських та інших виробничих кооперативів.

Особи, які забезпечують себе роботою самостійно, мають право на матеріальне забезпечення згідно із Законом за умови сплати внесків до фонду.

Джерела формування коштів загальнообов’язкового державного соціального страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, такі:

1) страхові внески страхувальників-роботодавців і застрахованих осіб, що сплачуються на умовах і в порядку, передбачених цим законом;

2) суми не прийнятих до зарахування витрат страхувальника за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, пені, штрафів та інших фінансових санкцій, застосованих до страхувальників та посадових осіб відповідно до цього закону та інших актів законодавства;

3) благодійні внески підприємств, установ, організацій та фізичних осіб;

4) асигнування з державного бюджету України;

5) інші надходження відповідно до законодавства.

Розмір страхових внесків на загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, щорічно за поданням Кабінету Міністрів України встановлюється Верховною Радою України відповідно для роботодавців і застрахованих осіб у відсотках:

1) для роботодавців — до сум фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, що підлягають обкладенню прибутковим податком з громадян;

2) для найманих працівників — до сум оплати праці, які включають основну та додаткову заробітну плату, а також інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі, які підлягають обкладенню прибутковим податком з громадян;

3) для застрахованих на добровільних засадах осіб — до сум оподаткованого доходу (прибутку).

Страхові внески на загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, нараховуються в межах граничної суми заробітної плати (доходу), що встановлюється Кабінетом Міністрів України та є розрахунковою величиною при обчисленні допомоги з тимчасової непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною), по вагітності та пологах.

Законом України “Про розмір внесків на деякі види загальнообов’язкового державного соціального страхування” від 11 січня 2001 р. № 2213-III встановлено такі **розміри внесків у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності** та витратами, зумовленими народженням та похованням:

- для роботодавців — 2,9 % суми фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, що включають витрати на виплату основної та додаткової заробітної плати, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі, які визначаються згідно з нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України “Про оплату праці” (108/95-ВР), та підлягають обкладанню прибутковим податком з громадян;

- для роботодавців — на підприємствах та в організаціях громадських організацій інвалідів, де кількість інвалідів становить не менше 50 % загальної чисельності працюючих, і за умови, що фонд оплати праці таких інвалідів становить не менше 25 % суми витрат на оплату праці, — окремо 0,7 % суми фактичних витрат на оплату праці найманих працівників-інвалідів та 2,9 % суми фактичних витрат на оплату праці інших працівників;

- для роботодавців — на підприємствах та в організаціях товариств УТОГ і УТОС — 0,5 % суми фактичних витрат на оплату праці найманих працівників;

- для найманих працівників — від суми оплати праці, що включає основну та додаткову заробітну плату, а також інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі, які підлягають обкладанню прибутковим податком з громадян, — 0,5 %, а для найманих працівників-інвалідів, які працюють на підприємствах і в організаціях товариств УТОГ і УТОС, — 0,25 % суми оплати праці, що включає основну та додаткову заробітну плату, а

також інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі, які підлягають обкладанню прибутковим податком з громадян;

- для осіб, які беруть участь у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні на добровільних засадах, забезпечують себе роботою самостійно (члени творчих спілок, творчі працівники, які не є членами творчих спілок), фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності, осіб, які виконують роботи (послуги) згідно з цивільно-правовими угодами, а також громадян України, які працюють за межами України та не застраховані в системі обов'язкового державного соціального страхування країни, в якій вони перебувають, з 1 січня 2002 р. — 3,4 %.

Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, виплачується застрахованим особам Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності починаючи з шостого дня непрацездатності за весь період до відновлення працездатності або до встановлення медико-соціальною експертною комісією (МСЕК) інвалідності незалежно від звільнення застрахованої особи в період втрати працездатності у порядку та розмірах, встановлених законодавством.

Перші п'ять днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, оплачуються власником або уповноваженим ним органом за рахунок коштів підприємства, установи, організації за основним місцем роботи і включаються до валових витрат.

Законом передбачено випадки, коли допомога за рахунок фонду надається з першого дня:

- у разі захворювання працюючої матері або іншої особи, яка фактично здійснює догляд за дитиною віком до трьох років або дитиною-інвалідом віком до 16 років;

- по догляду за хворою дитиною віком до 14 років за період, протягом якого дитина за висновком лікаря потребує догляду, але не більш як за 14 календарних днів, а при стаціонарному лікуванні за весь період;

- по догляду за хворим членом сім'ї (крім догляду за хворою дитиною віком до 14 років), але не більш як за 3 календарні дні, а у виняткових випадках, з урахуванням тяжкості хвороби члена сім'ї та побутових обставин, — не більш як за 7 календарних днів;

- у разі здійснення протезування за медичними показаннями в стаціонарі протезно-ортопедичного підприємства за весь період перебування в цьому підприємстві з урахуванням часу на проїзд до протезно-ортопедичного підприємства і назад;

- застрахованим інвалідам, які працюють на підприємствах та в організаціях товариств УТОГ і УТОС.

Законом передбачено й інші підстави для видачі допомоги за рахунок фонду з першого дня.

Допомога з тимчасової непрацездатності виплачується застрахованим особам залежно від страхового стажу в таких розмірах:

- 60 % середньої заробітної плати (доходу) — застрахованим особам, які мають страховий стаж до п'яти років;

- 80 % середньої заробітної плати (доходу) — застрахованим особам, які мають страховий стаж від п'яти до восьми років;

- 100 % середньої заробітної плати (доходу) — застрахованим особам, які мають страховий стаж понад вісім років;

- 100 % середньої заробітної плати (доходу) — застрахованим особам, віднесеним до категорій 1—4 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; одному з батьків або особі, що їх замінює та доглядає хвору дитину віком до 14 років, яка потерпіла від Чорнобильської катастрофи, за весь період хвороби, включаючи санаторно-курортне лікування, якщо дитина потребує догляду батьків згідно з медичним висновком закладу охорони здоров'я, в якому дитина лікується чи перебуває на диспансерному обліку; ветеранам війни та особам, на яких поширюється чинність Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” № 3551-12;

- 100 % у зв'язку з вагітністю і пологами.

Відповідальність за порушення Закону України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” встановлена статтею 30.

Так, за порушення строку реєстрації страхувальника як платника страхових внесків або несвоєчасність сплати страхових внесків на нього накладається штраф у розмірі 50 % суми належних до сплати страхових внесків за весь період, який минув з дня, коли страхувальник повинен був зареєструватися.

За неповну сплату страхових внесків на страхувальника накладається штраф у розмірі прихованої (заниженої) суми страхових внесків, виходячи із суми заробітної плати, на яку відповідно до цього закону нараховуються страхові внески, а в разі повторного порушення — у трикратному розмірі зазначеної суми.

За порушення порядку витрачання страхових коштів накладається штраф у розмірі 50 % належної до сплати суми страхових внесків.

Пеня обчислюється, виходячи зі 120 % облікової ставки Національного банку України, що діяла на момент сплати, нарахованої на повну суму недоїмки (без урахування штрафів) за весь її строк.

Строк давності у разі стягнення страхових внесків, пені та фінансових санкцій, передбачених цією статтею, не застосовується.

Продовження табл. 11.7

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1-й місяць								
2-й місяць								
3-й місяць								
Всього з початку року								

III. Розрахунки по коштах загальнообов'язкового державного соціального страхування

Назва показника	№	Сума	Назва показника	№	Сума
Заборгованість за страховальником на початок року	1		Заборгованість за фондом на початок року	13	
Заборгованість по актах прийому-передачі	1.1		Заборгованість по актах прийому-передачі	13.1	
Нараховано і утримано внесків з початку року	2		Зараховано витрат з початку року		
Донараховано самостійно внесків, пені	3		На початок кварталу		
Нараховано за актами ревізій	4		За звітний квартал		
внесків	4		1-й місяць		
пені	5		2-й місяць		
Отримано часткову вартість путівок	6		3-й місяць		
Не прийнято до зарахування витрат	7		Всього зараховано	14	
Стягнуто штрафів	8		Перераховано з початку року	15	
Отримано від фонду на розрахунковий рахунок	9		ВСЬОГО (р. 13 + ... + р. 15)	16	
Списано згідно із законодавством (-)	10		Заборгованість за страховальником на кінець звітнього періоду	17	
ВСЬОГО (р. 1 + ... + р. 9 - р. 10)	11				
Заборгованість за фондом на кінець звітнього періоду	12				

Продовження табл. 11.7

Перерахування з початку року (III Р. 15)

IIIа. Заборгованість з виплати з/плати з урахуванням заборгованості за минулі роки (без урахування суми несплаченої з/плати останнього місяця звітнього періоду)

На початок кварталу	(сума)
За звітний квартал (№ п. д., дата)	

На початок року

На кінець звітнього періоду

IV. Витрати за рахунок страхових внесків

Код рядка	Назва показника	Зараховано витрат за рахунок Фонду		У т. ч. пільги по допомогах постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи**		Заборгованість з виплати допомоги за рахунок коштів фонду на кінець звітнього періоду***
		Днів	Сума	Днів	Сума	
1	2	3	4	5	6	7
1. Матеріальне забезпечення						
1	По тимчасовій непрацездатності (за винятком допомоги по догляду за хворою дитиною або хворим членом сім'ї)					
2	По тимчасовій непрацездатності по догляду за хворою дитиною або хворим членом сім'ї					
3	По вагітності і пологах					
4	По догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (кількість виплат, сума)					
5	При народженні дитини (кількість випадків, сума)					
6	На поховання (кількість випадків, сума)					
7	Всього сума допомоги (р. 1 + р. 2 + р. 3 + р. 4 + р. 5 + р. 6)					
2. Соціальні послуги						
8	Часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв (за рахунок страхових внесків)					
9	Часткове фінансування на оздоровлення дітей в оздоровчих таборах (кількість путівок, сума)					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
4																				x			
6																				x			
6																							
7																							
8																							
9																							

Керівник підприємства (установи)

Головний бухгалтер

М. П. _____ 200__ р. _____
 „ _____” _____
 Голова комісії (уповноважений) із загальнообов’язкового
 державного соціального страхування

плати. При цьому враховується лише заробітна плата, на яку нараховуються внески. Суми заробітної плати, на яку нараховуються та з якої утримуються страхові внески для підприємств, що перебувають на загальній системі оподаткування, мають бути однаковими. Страхувальники, що сплачують єдиний податок, у клітинках про нарахування сум на фонд оплати праці ставлять прочерки.

Заповнюючи таблицю II, не відображають фонд заробітної плати за договорами цивільно-правового порядку. У цій таблиці також не відображаються суми винагород за ліцензійними угодами на право використання інтелектуальної власності, вартість технічної документації, матеріальних та нематеріальних цінностей, придбаних у фізичної особи (будь-кого), оскільки відсутній факт виконання роботи за договором наймання.

У таблиці IIа проставляються дані про заборгованість з виплати заробітної плати найманим працівникам з урахуванням заборгованості за минулі роки. При цьому суми нарахованої, але невиплаченої заробітної плати останнього місяця звітного періоду до таблиці IIа не включають. Дані в рядку “На початок року” залишаються без змін протягом всього звітного періоду.

Розділ II “розрахунки внесків на загальнообов’язкове соціальне страхування” включає таблиці IIIа та III. Дані кожної комірки таблиці IIIа визначаються шляхом множення даних відповідної таблиці III на відсоток страхових внесків, що винесений у верхню частину таблиці III.

У таблиці III “Розрахунки по коштах загальнообов’язкового соціального страхування” відображають заборгованість за страхувальником чи фондом на початок року та кінець звітного періоду, нарахування та утримання внесків, пені, штрафів, зарахування проведених витрат та перерахування коштів фонду.

У таблиці IV “Витрати за рахунок страхових внесків” відображають витрати за страховими коштами з початку року наростаючим підсумком.

У розділі 1 таблиці IV “Матеріальне забезпечення” відображають допомогу з тимчасової непрацездатності без допомоги по догляду за хворими, з тимчасової непрацездатності по догляду за хворими.

У статті “Допомога по вагітності і пологах” відображають суму нарахованої з цієї причини допомоги (відпускні у зв’язку з вагітністю і пологами).

У статті “Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку” відображають допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку відповідно до Закону України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми” від 21 листопада 1992 р. № 2811-XII. Згідно зі статтею 15 Закону допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку надається у розмірі встановленого законом прожиткового мінімуму для дітей віком до 6 років. У разі народження (усиновлення, встановлення опіки) двох і більше дітей допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку надається на кожну дитину. Тимчасово, виходячи з можливостей фонду, правильним фонду розмір допомоги (постанова від 29 березня 2002 р. № 3) на

одну дитину в місяць було встановлено у сумі 45 грн, а Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про розмір внесків на деякі види загальнообов’язкового державного страхування” від 6 лютого 2003 р. № 492-IV — 15 % від прожиткового мінімуму на працездатну особу ($365 \cdot 0,15 = 54,75$ грн). Якщо відпустка до погляду за дитиною до трирічного віку закінчується в середині місяця, то її розмір розраховується пропорційно до робочих днів цього місяця.

У статті “Допомога при народженні дитини” відображають одноразову допомогу при народженні дитини, яка виплачується в розмірі встановленого законом прожиткового мінімуму для дітей віком до 6 років, згідно зі статтею 12 Закону України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми”. **Тимчасово розмір цієї допомоги встановлюється постановами правління фонду, виходячи з наявних ресурсів.** Так, за постановою від 29 березня 2002 р. № 3 розмір цієї допомоги становить 300 грн. У 2003 р. допомога сплачується у повному розмірі — 304 грн.

Дані за рядками “По догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку” та “При народженні дитини” проставляються за фактом виплати такої допомоги. Сума має відповідати розмірам, встановленим правлінням фонду, з урахуванням кількості виплат.

У статті “Допомога на поховання” відображають допомогу на поховання у розмірі, встановленому законом та постановами фонду.

У розділі 2 таблиці IV “Соціальні послуги” наводяться такі дані:

- за статтею “Часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв (за рахунок страхових внесків)” відображається сума, перерахована санаторіям-профілакторіям, що перебувають на балансі страховальника, за рахунок коштів фонду відповідно до затвердженого кошторису;

- за статтею “Часткове фінансування оздоровлення дітей в оздоровчих таборах” відображаються дані про кількість самостійно придбаних путівок для оздоровлення дітей застрахованих осіб в оздоровчих таборах. Порядок реалізації путівок в оздоровчі табори встановлюється правлінням фонду. У разі децентралізованого придбання путівок для оздоровлення дітей у рядку наводяться витрати страховальника на часткове фінансування дітей в оздоровчих таборах у межах граничної норми витрат, яка щорічно затверджується правлінням фонду, та суми витрат, визначених кошторисом, затвердженим робочим органом фонду;

- за статтею “Позашкільне обслуговування дітей” наводяться витрати страховальника виключно на придбання новорічних подарунків. Порядок цих витрат встановлюється правлінням фонду і може бути як централізованим, так і децентралізованим;

- стаття “Інші витрати” є резервною, і дані в цей рядок вносяться у разі зміни законодавства або при проведенні страховальником витрат, пов’язаних із соціальним страхуванням, на підставі рішень фонду.

У таблиці V розшифровується заборгованість за страховальником на дату звіту за видами заборгованості. Підсумок рядків таблиці має дорівнювати сумі, зазначеній у рядку 17 таблиці III Звіту. У разі заповнення таблиці VI таблиця V не заповнюється.

У додатку до форми Ф4-ФСС з ТВП відображають рух путівок на санаторно-курортне лікування за видами санаторіїв та за розмірами їх оплати страховальниками.

11.4. Звітність до Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття

Звітність про збір на обов’язкове соціальне страхування на випадок від безробіття введено на підставі Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” від 2 березня 2000 р. № 1533-III.

Страхуванню на випадок безробіття підлягають особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту), включаючи тих, які проходять альтернативну (невійськову) службу, а також тих, які працюють неповний робочий день або неповний робочий тиждень, та на інших підставах, передбачених законодавством про працю. Особа набуває статусу застрахованої особи з дня укладення трудового договору.

Згідно із законом розміри страхових внесків встановлюються щорічно на календарний рік Верховною Радою України одночасно із затвердженням державного бюджету України на поточний рік для роботодавців та застрахованих осіб за поданням Кабінету Міністрів України:

- для роботодавця — у відсотках до сум фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, що включають витрати на виплату основної та додаткової заробітної плати, інших заохочувальних і компенсаційних виплат, у тому числі в натуральній формі, що визначаються згідно з нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України “Про оплату праці” (108/95-ВР), які підлягають обкладенню прибутковим податком з громадян;

- для найманих працівників — у відсотках до сум оплати праці, які включають основну і додаткову заробітну плату, а також інші заохочувальні та компенсаційні виплати (у тому числі в натуральній формі), які підлягають обкладенню прибутковим податком з громадян;

- для осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, — у відсотках до сум оподаткованого доходу (прибутку).

Не підлягають страхуванню на випадок безробіття: працюючі пенсіонери та особи, в яких відповідно до законодавства України виникло право на пенсію; іноземці та особи без громадянства, які тимчасово працюють за наймом в Україні, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

На 2003 р. встановлено такі розміри внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття:

- для роботодавців — 1,9 % суми фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, що включають витрати на виплату основної та додаткової заробітної плати, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, в тому числі в натуральній формі, що визначаються згідно з нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України “Про оплату праці”, та підлягають обкладенню прибутковим податком з громадян;
- для найманих працівників — 0,5 % суми оплати праці, що включає основну і додаткову заробітну плату, а також інші заохочувальні та компенсаційні виплати, в тому числі в натуральній формі, які підлягають обкладенню прибутковим податком з громадян;
- для осіб, які беруть участь у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні на добровільних засадах, — 2,4 %.

На підприємствах та в організаціях громадських організацій інвалідів, де кількість інвалідів становить не менше ніж 50 % загальної чисельності працюючих і за умови, що фонд оплати праці таких інвалідів становить не менше ніж 25 % суми витрат на оплату праці, роботодавці звільняються від сплати внесків у частині витрат на оплату праці найманих працівників-інвалідів, а роботодавці підприємств та організацій товариств УТОГ і УТОС звільняються від сплати внесків.

Наказом Міністерства праці та соціальної політики від 18 грудня 2000 р. затверджено Інструкцію про порядок обчислення і сплати внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття та обліку їх надходження до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Інструкція деталізує норми закону, визначає порядок реєстрації та обліку страхових внесків.

У разі отримання доходів у натуральній формі продукцією підприємства власного виробництва розмір доходів працюючого визначається за ціною продукції, не нижчою за собівартість, у місяці, коли здійснено нарахування доходів.

Збір сплачується одночасно з отриманням коштів у банку на оплату праці. У разі нестачі коштів на рахунку платника на виплату заробітної плати та сплату внесків у повному обсязі видача коштів на оплату праці та перерахування страхових внесків до фонду провадиться у пропорційних сумах. При видачі заробітної плати з виручки належна сума внесків до фонду перераховується наступного дня.

Кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття використовують на такі види забезпечення та соціальні послуги:

- допомога по безробіттю, у тому числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності;

- допомога по частковому безробіттю;
- матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного;
- матеріальна допомога по безробіттю, одноразова матеріальна допомога безробітному та непрацездатним особам, які перебувають на його утриманні;
- допомога на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні;
- професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації та профорієнтація;
- пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних та фінансування організації оплачуваних громадських робіт для безробітних;
- інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням.

Відповідальність за несвоєчасну та неповну сплату страхових внесків встановлена статтею 38 Закону України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”. Так, згідно із законом у разі несвоєчасної сплати страхових внесків страхувальниками, у тому числі через ухилення від реєстрації як платника страхових внесків, або неповної їх сплати страхувальники сплачують суму донарахованих контролюючим органом страхових внесків (недоїмки), штраф та пеню.

Штраф накладається у розмірі прихованої суми виплат, на які відповідно до цього закону нараховуються страхові внески, а в разі повторного порушення — у трикратному розмірі зазначеної суми. **Пеня обчислюється, виходячи зі 120 % облікової ставки Національного банку України**, що діє на момент сплати, нарахованої на повну суму недоїмки (без урахування штрафів) за весь її строк.

За порушення строку реєстрації як платника страхових внесків накладається штраф у розмірі 50 % суми належних до сплати страхових внесків за весь період, який минув з дня, коли страхувальник повинен був зареєструватися.

Строк давності у разі стягнення страхових внесків, пені та фінансових санкцій не застосовується.

Посадові особи, винні в порушенні строку реєстрації як платника страхових внесків, несвоєчасній та неповній їх сплаті, несуть адміністративну відповідальність згідно із законом.

Так, статтею 165-5 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначено, що ухилення посадовими особами підприємств, установ та організацій, фізичними особами, які використовують найману працю, від реєстрації як платника страхових внесків до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, несвоєчасна або неповна сплата страхових внесків, а

також порушення порядку використання цих коштів — тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, — тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Від імені Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право керівник виконавчої дирекції фонду, його заступники, керівники робочих органів виконавчої дирекції фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі та їх заступники (стаття 244-9).

Квартальна звітність подається за формою, наведеною у таблиці до Фонду загальнообов'язкового соціального страхування України на випадок безробіття не пізніше **10 числа наступного за звітним кварталом місяця, річна — до 15 січня** за формою, наведеною в табл. 11.9.

11.5. Звітність до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України

Відрахування до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України здійснюються відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV. Закон набрав чинності з 1 квітня 2001 р.

Закон визначає правову основу, економічний механізм та організаційну структуру загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які призвели до втрати працездатності або загибелі застрахованих на виробництві.

Страхування від нещасного випадку є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою якого здійснюються соціальний захист, охорона життя та здоров'я громадян у процесі їхньої трудової діяльності.

Згідно із законом завдання страхування від нещасного випадку такі:

- проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю застрахованих, викликаним умовами праці;
- відновлення здоров'я та працездатності потерпілих на виробництві від нещасних випадків або професійних захворювань;

Таблиця 11.9. Форма звіту до Фонду загальнообов'язкового соціального страхування України на випадок безробіття

Додаток 5 до пункту 6.7 Інструкції

Складається накопичувальним підсумком з початку року і подається центрам зайнятості щокварталу в такі строки: 10.04, 10.07, 10.10, 15.01										
Код за ЄДРПОУ _____		Код галузі за ЗКГНГ _____								
№ реєстрації платника страхових внесків _____				№ п/рахунку _____						
Назва банку _____				№ телефону _____						
адреса _____										
(найменування платника збору (підприємств, установ, організацій))										
РОЗРАХУНКОВА ВІДОМІСТЬ ПРО НАРАХУВАННЯ І ПЕРЕРАХУВАННЯ СТРАХОВИХ ВНЕСКІВ ДО ФОНДУ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ										
за _____ 200_ року										
Загальна сума виплат, на які нараховуються страхові внески (грн)										
	I квартал (за місяцями)		II квартал (за місяцями)		III квартал (за місяцями)		IV квартал (за місяцями)		Усього з початку року	
	для роботодавців	для застрахованих осіб	для роботодавців	для застрахованих осіб	для роботодавців	для застрахованих осіб	для роботодавців	для застрахованих осіб	для роботодавців	для застрахованих осіб
Разом										

Розрахунок збору на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття:

№ рядка	Сума, всього					№ рядка	Сума, всього		
1	2	3				4	5		
1		Заборгованість на початок року за платниками, у т. ч. зі страхових внесків		Заборгованість на початок року за Фондом		9			
2		Нараховано		Перераховано		10			
			Роботодавці	Застраховані особи				Роботодавці	Застраховані особи
		На початок періоду			На початок періоду				
		За звітний період (за місяцями)			За звітний період (за місяцями)				

Продовження табл. 11.9

1	2	3				4	5
		Разом			Разом		
3		Донараховано при прийнятті звітності	Перераховано за актами за звітний період, усього			11	
4		Нараховано за актами за звітний період, усього	в тому числі:				
		в тому числі:	донараховані суми страхових внесків				
		донараховані суми страхових внесків	пені				
		пені	штрафу				
		штрафу					
5		Списано заборгованості	Всього перераховано (сума рядків 9—11)			12	
6		Списано пені	Залишок заборгованості на кінець звітного періоду за платниками			13	
7		УСЬОГО до сплати (1 + 2 + 3 + 4 - 5 - 6)	в тому числі: недоїмка за платником				
8		Залишок заборгованості на кінець звітного періоду за Фондом	Сума страхових внесків, строк сплати яких не настав за Фондом				
			Реструктуризована заборгованість				

Сума заборгованості з виплати заробітної плати на кінець звітного періоду (грн)

За I квартал		За I півріччя		За 9 місяців		За рік	
Усього	у т. ч. застрахованим особам	Усього	у т. ч. застрахованим особам	Усього	у т. ч. застрахованим особам	Усього	у т. ч. застрахованим особам

Закінчення табл. 11.9

Сума несплачених страхових внесків _____ (грн)

За I квартал		За I півріччя		За 9 місяців		За рік	
для роботодавців	для застрахованих осіб	для роботодавців	для застрахованих осіб	для роботодавців	для застрахованих осіб	для роботодавців	для застрахованих осіб

Керівник

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Головний бухгалтер

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

“___” _____ 200_ р.

М. П.

Прийняв звіт _____ (прізвище та ініціали) “___” _____ 200_ р.

• відшкодування матеріальної та моральної шкоди застрахованим і членам їх сімей.

Суб'єктами страхування від нещасного випадку є застраховані громадяни, а в окремих випадках — члени їх сімей та інші особи, страхувальники та страховик. Застрахованою є фізична особа, на користь якої здійснюється страхування. Страхувальниками є роботодавці, а в окремих випадках — застраховані особи.

Об'єктом страхування від нещасного випадку є життя застрахованого, його здоров'я та працездатність.

Обов'язковому страхуванню від нещасного випадку підлягають:

- 1) особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту);
- 2) учні та студенти навчальних закладів, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти, залучені до будь-яких робіт під час, перед або після занять; під час занять, коли вони набувають професійних навичок; у період проходження виробничої практики (стажування), виконання робіт на підприємствах;
- 3) особи, які утримуються у виправних, лікувально-трудовах, виховно-трудовах закладах та залучаються до трудової діяльності на виробництві цих установ або на інших підприємствах за спеціальними договорами.

Страхувальники — юридичні особи повинні зареєструватись у робочому органі виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків у десятиденний строк після одержання свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності, а страхувальники — фізичні особи, які використо-

вують найману працю, — у десятиденний строк після укладення трудового договору (контракту) з першим із найманих працівників.

Факт реєстрації страхувальника страховиком засвідчується страховим свідоцтвом, форму якого встановлює Фонд соціального страхування від нещасних випадків.

Добровільно, за письмовою заявою, від нещасного випадку у Фонді соціального страхування від нещасних випадків можуть застрахуватися:

- 1) священнослужителі, церковнослужителі та особи, які працюють у релігійних організаціях на виборних посадах;
- 2) особи, які забезпечують себе роботою самостійно;
- 3) громадяни — суб'єкти підприємницької діяльності.

Розміри страхових внесків страхувальників обчислюються:

- для роботодавців — у відсотках до сум фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, що включають витрати на виплату основної та додаткової заробітної плати, на інші заохочувальні і компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі, що визначаються відповідно до Закону України “Про оплату праці”, які підлягають обкладенню прибутковим податком з громадян;
- для добровільно застрахованих осіб — у відсотках до мінімальної заробітної плати.

Страхові внески нараховуються в межах граничної суми заробітної плати (доходу), що встановлюється Кабінетом Міністрів України та є розрахунковою величиною при обчисленні страхових виплат.

За високі та низькі рівні травматизму на підприємстві розмір внесків може збільшуватись чи, відповідно, зменшуватись до 50 %¹. Конкретні розміри знижок та надбавок до страхових тарифів залежать від співвідношень частки витрат фонду на відшкодування шкоди потерпілим на підприємстві у минулому календарному році ($P_{\text{під}}$) та частки витрат фонду на відшкодування шкоди потерпілим на виробництві у минулому календарному році на підприємствах відповідного класу професійного ризику виробництва ($P_{\text{кл}}$). Конкретні розміри надбавок та знижок наведено у табл. 11.10 та 11.11.

Згідно із Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств” суми страхових внесків, у тому числі й у підвищеному розмірі, відносять до валових витрат.

Загальну шкалу розміру внесків у цей фонд згідно із Законом України “Про страхові тарифи на загальнообов'язкове соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” від 22 лютого 2001 р. № 2272-III, наведено у табл. 11.12 та 11.13.

¹ З 1 травня 2003 р. до 1 січня 2005 р. дія Закону в частині надбавки чи знижки до страхового тарифу призупинена.

Таблиця 11.10. Розміри знижки страхового внеску

Показник $P_{\text{під}}$ нижчий від показника $P_{\text{кл}}$, %	Знижка страхового внеску, %
20—39,9	10
40—59,9	20
60—79,9	30
80 і більше	40
Не допущено жодного нещасного випадку та професійного захворювання	50

Таблиця 11.11. Розміри надбавки до страхового внеску

Показник $P_{\text{під}}$ перевищує показник $P_{\text{кл}}$, %	Надбавка до страхового внеску, %
20—39,9	10
40—59,9	20
60—79,9	30
80—100	40
Понад 100	50

Таблиця 11.12. Загальна шкала внесків до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві*

Клас професійного ризику виробництва	Страховий тариф у відсотках до фактичних витрат на оплату праці найманих працівників	Клас професійного ризику виробництва	Страховий тариф у відсотках до фактичних витрат на оплату праці найманих працівників
1	2	3	4
1	0,86	35	1,88
2	0,87	36	1,96
3	0,88	37	1,97
4	0,89	38	2,06
5	0,90	39	2,07
6	0,92	40	2,09

* Добровільно застраховані особи сплачують до фонду одну мінімальну зарплату (інваліди — 0,5), встановлену на день сплати страхового внеску.

Закінчення табл. 11.12

1	2	3	4
7	0,93	41	2,10
8	0,95	42	2,13
9	0,96	43	2,15
10	0,98	44	2,20
11	1,00	45	2,21
12	1,02	46	2,29
13	1,03	47	2,34
14	1,05	48	2,36
15	1,10	49	2,38
16	1,14	50	2,55
17	1,16	51	2,57
18	1,23	52	2,62
19	1,26	53	2,64
20	1,27	54	2,67
21	1,28	55	2,76
22	1,29	56	2,84
23	1,36	57	3,11
24	1,40	58	3,12
25	1,43	59	3,20
26	1,49	60	3,58
27	1,55	61	3,86
28	1,61	62	4,0
29	1,68	63	4,29
30	1,70	64	4,50
31	1,71	65	6,71
32	1,75	66	6,82
33	1,76	67	13,8
34	1,87		

Таблиця 11.13. Страхіві тарифи для окремих галузей економіки без зміни класів професійного ризику

Клас професійного ризику виробництва	Галузь економіки	Страховий тариф у відсотках до фактичних витрат на оплату праці найманих працівників
24	Охорона здоров'я, фізична культура та соціальне забезпечення	0,2
22	Обслуговування сільського господарства, господарське управління сільським господарством	0,5
22	Сільське господарство	0,2
17	Відкритий видобуток руд чорних металів, видобуток та збагачення нерудної сировини для чорної металургії	2,1

Віднесення виробництв до класів професійного ризику визначено постановою Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2000 р. № 1423 із наступними змінами.

Суб'єкти господарської діяльності сплачують страхові внески за наведеними у табл. 11.12 тарифами, якщо обсяг робіт (послуг) за вказаними галузями економіки перевищує 50 % загальних обсягів їх робіт (послуг).

Кошти перераховуються у фонд одночасно із запитом коштів на оплату праці. Без надання установі банку платіжного доручення на перерахування страхових внесків до Фонду соціального страхування від нещасних випадків кошти на оплату праці не видаються.

У разі несвоєчасного зарахування або перерахування на рахунки фонду з вини установ банків страхових зборів, пені, штрафів та інших фінансових санкцій ними сплачується пеня за кожний день прострочення платежу в розмірі подвійної річної облікової ставки Національного банку України.

Підприємства сплачують фонду також штраф за кожен нещасний випадок на виробництві, який стався з вини підприємства відповідно до Закону України "Про охорону праці" та постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про порядок накладення штрафів на підприємства, установи та організації за порушення нормативних актів про охорону праці" від 17 вересня 1993 р. № 754 у таких розмірах¹:

- при нещасному випадку, що не спричинив стійкої втрати працездатності працівника, — у розмірі, визначеному з розрахунку середньомісячного заробітку постраждалого за період його тимчасової непрацездатності;

¹ У розрахунок беруть заробіток за попередні 2 місяці без обмеження максимальним розміром витрат на оплату праці.

• при нещасному випадку, що спричинив стійку втрату працездатності потерпілим, або за професійне захворювання працівника — у розмірі, визначеному з розрахунку половини середньомісячного заробітку постраждалого за кожен відсоток втрати професійної працездатності;

• у випадку смерті постраждалого — у розмірі дворічного заробітку постраждалого.

Штрафи і пені до валових витрат не включаються. Нарахування штрафів відображається записом за дебетом субрахунка 948 і кредитом субрахунка 685, перерахування — за дебетом субрахунка 685 та кредитом рахунка грошових коштів.

Відповідальність за порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, встановлена статтею 165-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Так, згідно з цією статтею порушення посадовими особами підприємств, установ, організацій, фізичними особами, які використовують найману працю, строку реєстрації як платника страхових внесків до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, несвоєчасна сплата страхових внесків або несвоєчасне інформування фонду про чисельність працівників, річний фактичний обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), річну суму заробітної плати на підприємстві, нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання, що сталися на підприємстві, про зміни технології робіт, виду діяльності підприємства або його ліквідацію — тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, — тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, органи Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.

Від імені Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право керівник виконавчої дирекції фонду, його заступники, керівники робочих органів виконавчої дирекції фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі та їх заступники, керівники районних та міських відділень виконавчої дирекції фонду (стаття 244-10).

Форма звіту до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві затверджено постановою Правління фонду від 15 серпня 2001 р. № 23 (табл. 11.14).

Зведені дані про нарахування на заробітну плату та вирахування із заробітної плати у фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування наведено у табл. 11.15.

Таблиця 11.14. Форма звіту до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві

Додаток до постанови Правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України від 15 серпня 2001 р. № 23

Складається наростаючим підсумком з початку року і подається робочим органам виконавчої дирекції Фонду щоквартально до 20 квітня, 20 липня, 20 жовтня, 25 січня.

Код за ЄДРПОУ _____ Код галузі за ЗКГНГ _____
 № реєстрації платника страхових внесків _____ № п/рахунка _____
 Назва банку _____
 Страхувальник _____
 Адреса _____ Телефон: _____

**РОЗРАХУНКОВА ВІДОМІСТЬ
 про нарахування і перерахування страхових внесків та витрачання коштів
 Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві
 та професійних захворювань України
 за _____ 200_ року**

Встановлені строки отримання заробітної плати _____ Страховий тариф _____%

1. Загальна сума виплат, на які нараховуються страхові внески (грн)

I квартал (за місяцями)	II квартал (за місяцями)	III квартал (за місяцями)	IV квартал (за місяцями)	Всього з початку року
Разом				

2. Розрахунок страхових внесків до Фонду (грн)

№ рядка	Сума, усього	Показники	№ рядка	Сума, усього
1	2	3	4	5
1		Кошти на початок року	16	
		Сума несплачених платежів		
		Заборгованість за Фондом		

Продовження табл. 11.14

1	2	3	4	5
		Нараховано:	Зараховано витрат по соціальному страхуванню:	
2		На початок періоду	На початок періоду	17
3		За звітний період (за місяцями)	За звітний період (за місяцями)	18
		1-й місяць	1-й місяць	
		2-й місяць	2-й місяць	
		3-й місяць	3-й місяць	
4		Разом (2 + 3)	Разом (17 + 18)	19
			З них фактично виплачено:	19а
5		Донараховано при прийнятті звітності	Перераховано:	
6		Нараховано за актами, усього	На початок періоду	20
			За звітний період (за місяцями)	21
		у тому числі:	1-й місяць	
			2-й місяць	
			3-й місяць	
		Разом (20 + 21)	22	
7		— не прийнято до зарахування витрат	Перераховано за актами	23
8		— донараховані суми страхових внесків	у тому числі	
9		— пені	— не прийнято до зарахування витрат	24
10		— штрафу	— донараховані суми страхових внесків	25
			— пені	26
11		Отримано від фонду на розрахунковий рахунок	— штрафу	27
			Усього зараховано і заплачено (16 + 19 + 22 + 23)	28
12		Списано заборгованості	Сума несплачених платежів (14 - 28)	29
13		Списано пені	у тому числі	
14		Усього належить до сплати (1 + 4 + 5 + 6 + 11 - 12 - 13)	недоїмка за платежами	30

Продовження табл. 11.14

1	2	3	4	5
15		Залишок заборгованості на кінець звітного періоду за фондом	сума страхових внесків, строк сплати яких не настав	31

3. Середньооблікова чисельність персоналу в еквіваленті повної зайнятості (осіб)

I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Усього з початку року
Разом				

4. Фонд оплати праці (тис. грн)

I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Усього з початку року

5. Сума заборгованості з виплати заробітної плати на кінець звітного періоду (тис. грн)

за I квартал	за перше півріччя	за 9 місяців	за рік

6. Сума несплачених страхових внесків на кінець звітного періоду (тис. грн)

за I квартал	за перше півріччя	за 9 місяців	за рік

7. Витрати по коштах Фонду з початку року (грн)

Найменування витрат	Код рядків	Кількість потерпілих	Фактична кількість днів виплат допомоги	Сума, усього
Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності	32			
Витрати на поховання потерпілого	33		×	
Інші витрати	34	×	×	
Разом (32 + 33 + 34)	35	×	×	

Закінчення табл. 11.14

7.1. Розшифровка інших витрат (грн)

Найменування витрат	Код рядків	Кількість потерпілих	Сума, усього
Одноразова допомога в разі стійкої втрати професійної праездатності потерпілого	36		
Щомісячна грошова сума в разі часткової чи повної втрати праездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого	37		
Грошова сума за моральну шкоду за наявності факту заподіяння шкоди	38		
Страхова виплата потерпілому в розмірі його середньомісячного заробітку при тимчасовому переведенні потерпілого на легшу роботу	39		
Страхова виплата потерпілому під час його професійної реабілітації	40		
Витрати на медичну та соціальну допомогу	41		
Одноразова допомога в разі смерті потерпілого	42		
Щомісячна страхова виплата особам, що мають на це право в разі смерті потерпілого	43		
Разом (36 + 37 + 38 + 39 + 40 + 41 + 42 + 43)	44	×	

Керівник _____ (підпис) _____ (прізвище, ім'я та по батькові)

М. П. Головний бухгалтер _____ (підпис) _____ (прізвище, ім'я та по батькові)

“ ” 200_р.

Прийняв звіт _____ (прізвище, ім'я та по батькові) “ ” 200_р.

Таблиця 11.15. Нарухування на заробітну плату та вирахування із заробітної плати (без урахування пільг та звільнень)

Відносини	Ставки податку у відсотках до зарплати									
	Пенсійний фонд		Фонд соціального страхування на випадок тимчасової непраездатності		Фонд соціального страхування на випадок безробіття		Фонд соціального страхування від нещасних випадків		Прибутковий податок з громадян	
	Нарухування	Утримання*	Нарухування	Утримання	Нарухування	Утримання	Нарухування	Утримання	Нарухування	Утримання
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Загальна категорія працівників										
Трудові	32	1—2	2,9	0,5	1,9	0,5	За шкалою	—	За шкалою	
Цивільно-правові	32	1—2	—	3,4*	—	2,4*	—	—	20	
Працюючі пенсіонери	32	1—2	2,9	0,5	1,9	—	За шкалою	—	За шкалою за трудовими договорами та 20% — за цивільноправовими	
Допомога по вагітності і пологах	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Вихідна допомога у розмірі середньомісячного заробітку	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Допомога з тимчасової непраездатності	—	1—2	—	—	—	—	—	—	За шкалою	
Компенсація за невикористану відпустку при звільненні	32	1—2	2,9	0,5	1,9	0,5	За шкалою	—	За шкалою	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Інваліди									
Трудові	4	1—2	2,9	0,5	—	—	За шкалою	—	За шкалою з урахуванням пільг
Цивільно-правові	4	1—2	—	3,4*	—	2,4*	—	—	20 %
Підприємства й організації УТОГ і УТОС**									
Інваліди	4	1—2	0,5	0,25	—	—	За шкалою	—	За шкалою з урахуванням пільг
Інші працівники	32	1—2	0,5	0,5	—	0,5	За шкалою	—	За шкалою
Підприємства громадських організацій інвалідів**									
Інваліди	4	1—2	0,7	0,5	—	—	За шкалою	—	За шкалою з урахуванням пільг
Інші працівники	32	1—2	2,9	0,5	1,9	0,5	За шкалою	—	За шкалою

* Добровільні засади.

** З 30 березня 2002 р.

Тема 12

СТАТИСТИЧНА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ. ПЕРІОДИЧНІСТЬ, ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ І ПОДАННЯ

12.1. Регламентація статистичної звітності

Регламентація статистичної звітності насамперед здійснюється на підставі Закону України “Про державну статистику” від 17 вересня 1992 р. № 2614-ХІІ з наступними змінами.

Суб’єктами, на яких поширюється дія цього закону, є:

а) органи державної статистики та працівники, які від імені цих органів на постійній або тимчасовій основі беруть участь у проведенні статистичних спостережень;

б) респонденти:

- юридичні особи, їх філії, відділення, представництва та інші відособлені структурні підрозділи, що знаходяться на території України;

- юридичні особи, їх філії, відділення, представництва та інші відособлені структурні підрозділи, що знаходяться за межами України і створені за участю юридичних осіб України;

- фізичні особи незалежно від їх громадянства, які перебувають на території України, або сукупності таких осіб;

- фізичні особи, які є громадянами України і перебувають за її межами, або сукупності таких осіб;

в) користувачі даних статистичних спостережень.

Згідно зі статтею 13 Закону *органи статистики мають право отримувати безкоштовно*, в порядку і в терміни, визначені спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі статистики, *від усіх*

респондентів, включаючи центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, банки, громадян — суб'єктів підприємницької діяльності та фізичних осіб, які підлягають статистичним спостереженням, і використовувати первинні та статистичні дані, дані бухгалтерського обліку, іншу необхідну для проведення статистичних спостережень інформацію, у тому числі інформацію з обмеженим доступом, а також пояснення, що додаються до них; застосовувати під час проведення державних статистичних спостережень щодо фізичних осіб, які підлягають цим спостереженням, метод безпосереднього відвідування працівниками органів державної статистики та тимчасовими працівниками, які залучаються до проведення статистичних спостережень, їх житлових і господарських приміщень та будівель, земельних ділянок тощо, якщо інше не передбачено законодавством України.

Статистичні спостереження проводяться органами державної статистики шляхом збирання статистичної звітності, здійснення одноразових обліків, переписів (опитувань), вибіркового та інших обстежень.

За видами статистичні спостереження поділяють на суцільні та несуцільні.

Суцільне статистичне спостереження — спостереження щодо всіх без винятку одиниць сукупності, що вивчається.

Несуцільне статистичне спостереження — спостереження за окремими одиницями сукупності, що вивчається.

Статистичні спостереження поділяють також на державні та інші статистичні спостереження.

Державні статистичні спостереження проводяться органами державної статистики відповідно до затвердженого Кабінетом Міністрів України плану державних статистичних спостережень або за окремими рішеннями Кабінету Міністрів України. Державні статистичні спостереження, які проводяться органами державної статистики із залученням тимчасових працівників, здійснюються за рішеннями Кабінету Міністрів України на визначених цими рішеннями умовах.

Інші статистичні спостереження проводяться відповідно до Положення про проведення статистичних спостережень та надання органами державної статистики послуг на платній основі, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Статистичну звітність до вересня 1997 р. в Україні організувало Міністерство статистики на підставі його наказів. Міністерство затверджувало Загальнодержавний табель (перелік) форм державної статистичної звітності, до якого періодично вносились необхідні зміни.

У 1997 р. Міністерство статистики було ліквідовано, і функції органу державної статистики було передано Державному комітету статистики. Плани

щорічних спостережень затверджуються постановами Кабінету Міністрів України. На основі планів щорічних статистичних спостережень Державний комітет статистики розробляє Загальнодержавний табель (перелік) форм державної статистичної звітності для об'єднань, підприємств, організацій і установ України всіх форм власності. На 2001 р. табель затверджено наказом Державного комітету статистики від 22 лютого 2001 р. № 106, на 2002 р. — наказом від 04 лютого 2002 р. № 80. Перелік видів статистики та кількість форм на час видання наказів наведено в табл. 12.1. Форми одноразових обліків, переписів та вибіркового обстеження до таблицю (переліку) не включено. Порівняно з попереднім табелем, який було затверджено наказом Міністерства статистики України від 14 січня 1997 р. № 4, кількість форм, внесених до таблицю зменшилась у 2001 р. на 92, а у 2002 р. — на 68.

Таблиця 12.1. Види статистичної звітності

Види статистики	Кількість форм	
	2001 р.	2002 р.
1	2	3
1. Статистика фінансів	9	8
2. Статистика цін	2	6
3. Статистика реформування власності	6	6
4. Статистика науки	4	5
5. Статистика інновацій	8	8
6. Статистика інформатики	1	6
7. Статистика житлових умов населення	8	9
8. Моральна, правова і політична статистика	68	82
9. Статистика освіти	28	22
10. Статистика культури	36	34
11. Статистика охорони здоров'я	31	32
12. Статистика соціального захисту	35	33
13. Статистика населення	8	8
14. Статистика праці	29	27
15. Статистика промисловості	10	16
16. Статистика підприємств	3	×
17. Структурна статистика	×	4
18. Статистика військово-промислового комплексу	6	9
19. Статистика комунального господарства	8	7
20. Статистика інвестицій та будівництва	15	17

Закінчення табл. 12.1

1	2	3
21. Статистика сільського господарства	63	60
22. Статистика природних ресурсів та навколишнього середовища	34	32
22. Статистика роздрібно́ї торгівлі та громадського харчування	7	7
23. Статистика матеріально-технічних ресурсів та оптової торгівлі	27	28
24. Статистика залізничного транспорту	7	6
25. Статистика автомобільного транспорту	5	11
26. Статистика дорожнього господарства	5	5
27. Статистика водного транспорту	7	6
28. Статистика авіаційного транспорту	5	5
29. Статистика трубопровідного транспорту	2	2
30. Статистика транспорту (зведений розділ)	×	2
31. Статистика зв'язку	8	9
32. Статистика послуг внутрішнього ринку	7	4
33. Статистика зовнішньоекономічної діяльності	5	5
Всього	497	521

Протягом року, відповідно до плану статистичних спостережень, можуть вводитись нові форми статистичної звітності та скасовуватись чинні. Отже, таблиць не є сталим, і до нього постійно вносяться зміни відповідно до потреб в отриманні інформації.

Значна частина форм статистичної звітності є централізованими, і забезпечення бланками цих форм здійснюється статистичними органами.

Органи статистики мають право вивчати стан первинного бухгалтерського обліку і статистичної звітності, перевіряти достовірність цих даних на об'єктах, що входять до сфери застосування закону. Органи статистики також мають право вносити пропозиції про притягнення службових осіб та осіб, що займаються підприємницькою діяльністю, винних у порушенні цього закону, до відповідальності, передбаченої чинним законодавством.

За порушення правил обліку і статистики на службових осіб та осіб, що займаються підприємницькою діяльністю, можуть накладатись штрафи згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення. Так, згідно зі статтею 186.3 (Порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень) Кодексу неподання органам державної статистики даних для проведення державних статистичних спостережень або подання їх недостовірними, не в повному обсязі, не за формою, передбаченою звітно-статистичною документацією, чи із запізненням; незабезпечення належного стану первинного обліку; порушення порядку ведення Єдиного дер-

жавного реєстру підприємств і організацій України тягне за собою накладення штрафу на громадян — *від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*, на посадових осіб та громадян — суб'єктів підприємницької діяльності — *від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*. Ці самі дії, вчинені *повторно* протягом року після накладення адміністративного стягнення, тягнуть за собою накладення штрафу на громадян — *від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*, на посадових осіб та громадян — суб'єктів підприємницької діяльності — *від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*.

Згідно з Кодексом про адміністративні правопорушення внесення неправдивих даних до статистичної звітності належить до порушення законодавства з фінансових питань (стаття 164-2) і тягне за собою накладення штрафу *від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*. Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню, тягнуть за собою накладення штрафу *від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*.

У цій темі розглядаються не всі форми статистичної звітності, а лише окремі, які дають можливість засвоїти загальні принципи та алгоритми складання статистичної звітності, а також показати необхідність такої технології бухгалтерського обліку, яка б забезпечувала отримання інформації, необхідної для її складання.

12.2. Перелік основних форм статистичної звітності підприємств

Перелік основних форм статистичної звітності, яка подається підприємствами всіх форм власності та організаційно-правових форм, а також строки подання та нормативні документи, що регламентують подання, наведено в табл. 12.2, де прийнято такі скорочення: МФ — Міністерство фінансів України; ДС — Держкомстатистики України.

12.3. Зміст та порядок складання форми № 1-ПП (квартальна, річна) “Звіт про суми отриманих пільг по оподаткуванню в розрізі окремих видів податків і пільг щодо кожного виду податку”

Звітність за формою № 1-ПП (квартальна, річна) “Звіт про суми отриманих пільг по оподаткуванню в розрізі окремих видів податків і пільг щодо кожного виду податку” збирається Державною податковою службою України, що пов'язано з виконанням останньою своїх функцій. Для заповнення граф у названій звітності за кодом пільг користуються довідниками пільг, наданих чинним законодавством юридичним особам щодо сплати податків,

Таблиця 12.2. Перелік основних форм статистичної звітності у 2001 р.

№	№ форми	Найменування форми	Кінцевий строк подання	Хто подає	Нормативний документ
1	2	3	4	5	6
1. Лише річна звітність					
1	3	Звіт про рух грошових коштів	18.02	Всі підприємства	П(С)БО 4, наказ МФ від 31.03.99 № 87
2	4	Звіт про власний капітал	18.02	Всі підприємства	П(С)БО 5, наказ МФ від 31.03.99 № 87
3	5	Примітки до річної фінансової звітності	18.02	Всі підприємства	Наказ МФ від 29.11.2000 № 302
4	1-підприємництво	Звіт про основні показники діяльності підприємства	15.02	Госпрозрахункові підприємства, які є юридичними особами	Наказ ДС від 20.07.2000 № 239
5	1-ТР	Звіт про наявність автотранспорту на кінець року	20.01	Юридичні особи, які мають на балансі авто- та мототранспорт	Наказ ДС від 01.07.98 № 238
6	1-ПВ (умови праці)	Звіт про стан умов праці, пільги та компенсації за роботу зі шкідливими умовами праці	31.01	Підприємства (організації) сільськогосподарства, промисловості, будівництва, транспорту та зв'язку	Наказ ДС від 14.08.2002 № 307
7	2-ПВ	Звіт з праці	15.01	Підприємства, установи, організації незалежно від форми власності та господарювання	Наказ ДС від 14.10.97 № 24
8	6-ПВ поштова	Звіт про кількість працівників, їх якісний склад та професійне навчання	31.01	Підприємства, установи, організації	Наказ ДС від 14.08.2002 № 307
9	2-інф.	Наявність парку обчислювальної техніки	10.01	Всі підприємства, які мали на балансі, ввели у дію або зняли з балансу ЕОМ	Наказ ДС від 09.07.96 № 207
10	2-ТР поштова	Звіт про роботу автотранспорту	20.01	Юридичні особи, які експлуатують власний або орендований автотранспорт	Наказ ДС від 20.07.99 № 255

Продовження табл. 12.2

1	2	3	4	5	6
11	4-нт	Надходження та використання об'єктів промислової власності	10.02	Організації всіх форм власності, що перебувають на самостійному балансі	Наказ ДС від 28.07.95 № 194
13	7-тнв	Звіт про травматизм на виробництві та його матеріальні наслідки	26.01	Всі підприємства та установи	Наказ ДС від 15.07.94 № 165
14	11-оз	Звіт про наявність та рух основних фондів	09.02	Всі підприємства	Наказ ДС від 27.08.2001 № 365
2. Звітність, що подається щокварталу та в цілому за рік					
1	1	Баланс	Кв. — 25, річна — 18.02	Всі підприємства	П(С)БО 2, наказ МФ від 31.03.99 № 87
2	2	Звіт про фінансові результати	Кв. — 25, річна — 18.02	Всі підприємства	П(С)БО 3, наказ МФ від 31.03.99 № 87
3	5-с	Звіт про витрати на виробництво продукції, робіт, послуг	Кв. — 25, річна — 15.02	Всі госпрозрахункові юридичні особи (до переліку 2001 р. не включена)	Наказ ДС від 02.07.99 № 247
4	1-ПВ термінова — квартална	Звіт з праці	07	Підприємства, установи, організації незалежно від форми власності та господарювання	Наказ ДС від 28.09.2001 № 398
5	2-Б	Звіт про випуск, реалізацію та обіг цінних паперів	Кв. — 21, річна — 08.02	Підприємства і організації, крім бюджетних установ	Наказ ДС від 29.07.97 № 190
6	11-МТП	Звіт про результати використання палива, електроенергії та теплоенергії	06 — кв., 10.01 — річна	Підприємства, установи, організації, що мають запаси палива та здійснюють з ним операції	Наказ ДС від 10.08.98 № 280
3. Звітність, що подається щомісяця, щокварталу та в цілому за рік					
1	4-МТП	Звіт про залишки, використання палива та пальномастильних матеріалів	Міс. — 01, квартална та річна — 10 числа	Підприємства, установи, організації, що мають запаси палива та здійснюють з ним операції	Накази ДС від 10.08.98 № 280 та від 30.09.99 № 313 (місячна)

Продовження табл. 12.2

1	2	3	4	5	6
4. Піврічна звітність					
1	1-підприємництво (малі)	Звіт про основні показники діяльності малих промислових і будівельних підприємств	25.09	Малі підприємства добувної та обробної промисловості, електроенергетики і будівництва на вибірковій основі	Наказ ДС від 20.07.2000 № 239
2	З-МТП	Звіт про залишки та витрати матеріалів	06	Підприємства, установи, організації	Наказ ДС від 10.08.98 № 280
5. Квартальна звітність					
1	1-підприємництво	Звіт про основні показники діяльності підприємства	11	Підприємства всіх видів економічної діяльності без малих підприємств	Наказ ДС від 20.07.2000 № 239
2	13-зв'язок поштовою	Звіт про наявність телефонних апаратів міського, сільського, міжміського та міжнародного телефонного зв'язку, радіотрансляційних точок	8 числа місяця, що настає за звітним кварталом	Підприємства зв'язку та суб'єкти підприємницької діяльності, які мають на балансі технічні засоби телефонного зв'язку та радіомовлення	Наказ ДС від 14.01.99 № 14
6. Місячна звітність					
1	1-Б	Звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість	20 число місяця, наступного за звітним	Всі підприємства (крім бюджетних установ)	Наказ ДС від 31.07.2000 № 258
2	1-ПВ (заборгованість)	Звіт про стан заборгованості з виплати заробітної плати	11	Підприємства, установи, організації за наявності заборгованості	Наказ ДС від 02.12.98 № 407
3	1-ПВ (термінова)	Звіт з праці	07	Підприємства, установи, організації	Наказ ДС від 28.09.2001 № 398
4	3-ПН	Звіт про наявність вільних місць, вакантних посад та потребу в працівниках	28	Підприємства, установи, організації	Наказ ДС від 06.07.98 № 244

Закінчення табл. 12.2

1	2	3	4	5	6
5	4-ПН	Звіт про вивільнення працівників	28	Подається службі зайнятості не пізніше ніж за 2 місяця до передбачуваного звільнення працівників через зміни в організації виробництва та праці	Наказ ДС від 06.07.98 № 244
6	1-послуги (коротка)	Звіт про обсяг платних послуг, наданих населенню (термінова, місячна)	02	Підприємства, які надають послуги населенню	Наказ ДС від 21.07.99 № 264
7	4-МТП (запаси)	Звіт про запаси палива	Міс. — 01, квартална та річна — 10	Підприємства, установи, організації, що мають запаси палива та здійснюють з ним операції	Наказ ДС від 30.09.99 № 313

зборів, інших обов'язкових платежів, які періодично складаються Державною податковою адміністрацією України.

У довідниках наводяться: податок, за яким надана пільга; код пільги; назва пільги; документ, згідно з яким надається пільга; дата та номер документа; початок і кінець дії пільги та коментар.

Код податку, збору, іншого платежу та реквізити бюджетної класифікації заповнюють на підставі довідників бюджетної класифікації платежів у бюджет.

Форму звітності наведено в табл. 12.3.

12.4. Звітність підприємств торгівлі та громадського харчування

Форми державної статистичної звітності підприємств торгівлі та громадського харчування затверджено наказом Держкомстатистики від 27 червня 2001 р. № 307. Звітність включає такі форми:

- № 1-торг "Звіт про товарооборот", місячна;
- № 3-торг "Звіт про продаж та запаси товарів у торговій мережі і мережі ресторанного господарства (громадського харчування)", квартална, річна;
- № 3-торг (здрав) "Звіт про надходження, продаж та запаси товарів у роздрібній мережі і на складах", квартална, річна;

Таблиця 12.3. Державна статистична звітність за формою 1-ПП

КОДИ										
Форми документа за ДКУД	Організації складача, ідентифікаційний код за ЄДРПОУ	Території за СПАТО	Галузі за ЗКГНГ	Виду економічної діяльності за КВЕД	Форми власності за КФВ	Організаційно-правової форми господарювання за КОПФГ	Міністерства, відомства, МДО, концерну, асоціації за СПОДУ	Вищестоящої організації — ідентифікаційний код за ЄДРПОУ		КС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Міністерство (відомство),
МДО, концерн, асоціація

Форма № 1-ПП (квартальна, річна)
Затверджена наказом Міністерства статистики
України від 23 грудня 1996 р. № 376

Поштова — квартална, річна

Організація

Подають всі об'єднання, підприємства, банки, страхові та інші організації державним податковим адміністраціям за місцем знаходження (крім установ, що утримуються за рахунок бюджету)

Адреса

Квартальну — не пізніше 21 числа після звітного кварталу.

Форма власності

Річну — 8 лютого

Вид діяльності

ЗВІТ

про суми отриманих пільг по оподаткуванню в розрізі окремих видів податків і пільг щодо кожного виду податку
(тис. грн)

Код податку, збору, іншого платежу	Найменування податку, збору, іншого обов'язкового платежу	Реквізити бюджетної класифікації			Перелік пільг, наданих згідно з чинним законодавством	Код пільг	Сума податку, несплаченого через отримання пільг		Термін користування пільгами у звітному періоді	
		Глава	Розділ	Параграф			Всього	З них не сплачені до держбюджету	Дата початку	Дата кінця
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

“ ” 200 р. Керівник _____
(виконавець, телефон)

Головний бухгалтер _____

- № 4 (Чорнобиль) “Звіт про надходження чистих продуктів харчування для продажу населенню, яке постраждало від катастрофи на Чорнобильській АЕС”, квартална, річна;
- № 7-торг “Звіт про наявність торгової мережі і мережі ресторанного господарства (громадського харчування)”, річна;
- № 11-торг “Звіт про оборот каси”, річна;
- № 12-торг “Про стан матеріально-технічної бази ринків та реалізацію сільськогосподарської продукції на них”, річна;
- Бланк обстеження стану справ на споживчому ринку, піврічна.

Основні форми звітності торгових підприємств та підприємств громадського харчування 1-торг (місячна) та 3-торг (квартальна).

Звітність за формою 1-торг подають незалежно від форм власності та господарювання: підприємства роздрібною торгівлі та громадського харчування, інші підприємства, що здійснюють роздрібну торгівлю та громадське харчування — 2 числа після звітного періоду:

- органу державної статистики за місцем свого знаходження;
- своїй вищестоящій організації.

У звітності наводяться окремо роздрібний товарообіг, оптовий товарообіг, оборот від інших видів діяльності. Окремими рядками наводяться дані щодо обсягу продажу ювелірних виробів із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння та на комісійній основі від населення. Роздрібний товарообіг наводиться в цілому по підприємству та в розрізі роздрібною торгівлі мережі без вартості скляного посуду і роздрібною торгівлі громадського харчування. Форму звітності наведено у табл. 12.4.

Звітність не є складною для заповнення, але щоб отримати точну інформацію для заповнення звіту слід вести окремий облік за видами товарообігу на субрахунках 2-го порядку субрахунка 702 “Дохід від реалізації товарів”.

Більш складною є форма 3-торг (квартальна). Цю форму подають підприємства роздрібною торгівлі та громадського харчування незалежно від форм власності на 5-й день після звітного періоду, а за наслідками року — не пізніше 15 січня органів державної статистики за місцем свого знаходження та своїй вищестоящій організації.

Форма складається з чотирьох розділів:

- Розділ I. Обороти торгової мережі;
- Розділ II. Товарооборот ресторанного господарства;
- Розділ III. Продаж та запаси товарів;
- Розділ IV. Продаж і запаси товарів тривалого користування.

Форму звіту 3-торг наведено у табл. 12.5. До форми звіту додаються примітки щодо заповнення.

Таблиця 12.4. Форма № 1-торг

КОДИ											
Форми документа за ДКУД	Організації складача, ідентифікаційний код за ЄДРПОУ	Території за СІАТО	Галузі за ЗКГНГ	Виду економічної діяльності за КВЕД	Форми власності за КФВ	Організаційно-правової форми господарювання за КОПФГ	Міністерства, відомства, МДО, концерну, асоціації за СПОДУ	Вищестоящої організації — ідентифікаційний код за ЄДРПОУ			КС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	

Кому подається	Форма № 1-торг Затверджено наказом Держкомстату України від 27 червня 2001 р. № 307 Термінова — місячна Подають незалежно від форм власності та господарювання: підприємства роздрібною торгівлі та ресторанного господарства (громадського харчування), інші підприємства, що здійснюють роздрібну торгівлю та ресторанне господарство, — 2 числа після звітнього періоду: 1) органу державної статистики за місцем свого знаходження; 2) своїй вищестоящій організації; обласні (республіканська) споживчі спілки — 4 числа до 12 годин після звітнього періоду: 1) органу державної статистики за місцем свого знаходження; 2) своїй вищестоящій організації
найменування, адреса одержувача	
Міністерство, інший центральний орган виконавчої влади	
Асоціація, концерн	
Найменування підприємства (організації)	
Адреса підприємства (організації)	
Форма власності	

ЗВІТ ПРО ТОВАРООБОРОТ
за _____ 200_ р.

	№ рядка	З початку року	У тому числі за звітний місяць
A	Б	1	2
Роздрібний товарооборот торгової мережі без вартості скляного посуду	01		
Роздрібний товарооборот ресторанного господарства (громадського харчування)	02		
Весь роздрібний товарооборот (рядок 01 + 02)	03		
Оптовий товарооборот (продаж іншим підприємствам), оборот від посередницької діяльності*	04		
Оборот від інших видів діяльності*	05		

Закінчення табл. 12.4

A	Б	1	2
Роздрібний товарооборот торгової мережі без вартості скляного посуду	01		
Із рядка 01 обсяг продажу ювелірних виробів із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння	07		
у т. ч. на комісійній основі від населення	08		

* Заповнюється тільки підприємствами роздрібною торгівлі та ресторанного господарства.

Якщо у попередніх місяцях поточного року внесено зміни до звітних даних, заповнюється така таблиця:

Місяць, наростаючим підсумком з початку року	№ рядка	Обсяг обороту, тис. грн

“ ” _____ 200_ р.

Керівник

_____ прізвище і № телефону виконавця

Примітка до табл. 12.4.

При заповненні звіту необхідно керуватись Інструкцією про облік роздрібною товарообороту і товарних запасів, що затверджена Міністерством статистики України 28 грудня 1996 р. № 389 і зареєстрована Міністерством юстиції України 28 січня 1997 р. № 13/1817.

Звіт складається в цілому по підприємству з розшифруванням показників за структурними підрозділами, що знаходяться на інших адміністративних територіях. Якщо відокремлені підрозділи звітують органам статистики за місцем свого знаходження, то звіт по підприємству подається без даних за цими підрозділами.

Роздрібний товарооборот — це виручка від продажу безпосередньо населенню споживчих товарів (як за готівку, так і за розрахункові чеки установ банків, банківські платіжні картки) через організований споживчий ринок, тобто спеціально організовану торговельну мережу (магазини, аптеки, палатки, кіоски, автозаправні станції, розвізну і розносну мережу) і мережу ресторанного господарства (їдальні, кафе, ресторани тощо) усіма діючими підприємствами незалежно від відомчої підпорядкованості, форм власності та господарювання.

Вартість скляного посуду, що має заставну ціну, проданого з товаром (з-під алкогольних і безалкогольних напоїв, молочних продуктів та інших товарів), до роздрібною товарообороту не включається.

Роздрібний товарооборот визначається у цінах фактичної реалізації за моментом відпуску товарів покупцеві, незалежно від часу сплати грошей.

При продажу пільговим категоріям населення легкових автомобілів з ручним керуванням через торговельну мережу, санітарно-гігієнічних та фармацевтичних товарів аптечними закладами і підприємствами медичної техніки, палива організаціями, що поставляють паливо, до товарообороту включається фактично сплачена населенням їхня вартість. Вартість цих товарів, що оплачена безпосередньо з бюджету або організаціями соціального забезпечення, лікарняними, профілактичними установами включається у рядок 05.

Продаж аптечними закладами і підприємствами медтехніки медичного обладнання, інструменту, спеціальних медичних меблів та медикаментів лікарняним закладам, дитячим садкам та іншим організаціям і підприємствам включається до оптового товарообороту.

До складу роздрібного товарообороту включається також відпуск за безготівковим розрахунком із роздрібною мережі та мережі ресторанного господарства:

- продуктів харчування закладам охорони здоров'я, соціального забезпечення та освіти (лікарняним, профілактичним, будинкам відпочинку, для престарілих, загальної освіти, дошкільного виховання, виховання дітей, що залишилися без опіки батьків) для організації харчування відповідних контингентів населення;
- продовольчих товарів суднам морського і річкового флоту, риболовецьким промисловим суднам для харчування екіпажів суден, туристів і пасажирів у суднових ресторанах, геологорозвідувальним партіям для харчування працівників експедицій, а також окремих непродовольчих товарів на поточні потреби для реалізації членам екіпажів;
- товарів подарункового асортименту до свят і новорічних подарунків для дітей.

Оптовий товарооборот — це продаж товарів іншим підприємствам, організаціям.

Оборот від посередницької діяльності — це сума послуг без вартості товару.

Оборот від інших видів діяльності — це оборот від надання послуг, неторгової діяльності, а також продаж пільговим категоріям населення легкових автомобілів з ручним керуванням через торговельну мережу, санітарно-гігієнічних та фармацевтичних товарів аптечними закладами і підприємствами медтехніки, палива організаціями, що постачають паливо, який оплачено безпосередньо з бюджету або організаціями соціального забезпечення, лікарняними, профілактичними установами, а також безготівковий відпуск товарів підприємствами роздрібною торгівлю пенсіонерам і працівникам бюджетної сфери в порядку взаємозаліку за заборговані пенсії та заробітні плати.

Роздрібний товарооборот ресторанного господарства — це продаж безпосередньо населенню купованих товарів і роздрібний продаж продукції власного виготовлення.

Куповані товари — товари, що придбані підприємством ресторанного господарства на стороні й продані населенню без усякої обробки.

Реалізація продукції власного виготовлення підприємств ресторанного господарства складається з роздрібного й оптового продажу.

Роздрібний продаж продукції власного виготовлення підприємств ресторанного господарства:

- продаж готових виробів і напівфабрикатів власного виготовлення населенню через обідній зал і буфет такого підприємства, включаючи відпуск обідів додому, а також продаж через магазини кулінарії і напівфабрикатів, палатки, розвізну та розносну мережу, яка належить цьому підприємству громадського харчування;

- продаж за безготівковим розрахунком готових виробів і напівфабрикатів власного виготовлення лікарняним, профілактичним установам, оздоровчим закладам і закладам відпочинку, соціального забезпечення і освіти для харчування населення, яке вони обслуговують;

- продаж продукції пересувних їдалень, які обслуговують працівників сільськогосподарських підприємств на польових станах, на лісорозробках, лісосплаві та шляхових машинних станціях.

Оптовий продаж продукції власного виготовлення підприємств ресторанного господарства — це продаж готових виробів і напівфабрикатів власного виготовлення підприємствам і організаціям роздрібною торгівлю (магазинам і палаткам), їдальням, ресторанам, буфетам та іншим підприємствам ресторанного господарства.

Таблиця 12.5. **Форма № 3-торг** (коди не наводяться)

Кому подається _____ найменування _____ і адреса одержувача _____	Форма № 3-торг Затверджено наказом Держкомстату України від 27 червня 2001 р. № 307 Поштова — квартална (за I квартал, I півріччя, 9 місяців), річна Подають незалежно від форм власності та господарювання:
Міністерство, інший центральний орган виконавчої влади _____	підприємства роздрібною торгівлю та ресторанного господарства (громадського харчування), інші підприємства, що здійснюють роздрібну торгівлю та ресторанне господарство — на 5 день після звітного періоду (15.01):
Асоціація, концерн _____	1) органу державної статистики за місцем свого знаходження;
Найменування підприємства (організації) _____	2) своїй вищестоящій організації;
Адреса підприємства (організації) _____	3) відділенню банку;
Форма власності _____	обласні (республіканська) споживчі спілки — на 25 день після звітного періоду (15.02):
	1) органу державної статистики за місцем свого знаходження;
	2) своїй вищестоящій організації
	В дужках зазначені строки річного звіту

999	Кількість юридичних осіб, що включені у звіт (заповнюють об'єднання, які складають звіт за декілька підприємств (юридичних осіб))
-----	---

**ЗВІТ
ПРО ПРОДАЖ ТА ЗАПАСИ ТОВАРІВ У ТОРГОВІЙ МЕРЕЖІ І МЕРЕЖІ
РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА (ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ)**
за _____ 200_ р.

Розділ I. Обороти торгової мережі

605034

тис. грн, з одним десятковим знаком

	№ рядка	Фактично за звітний період
А	Б	1
Роздрібний товарооборот торгової мережі (без вартості скляного посуду)	101	

Продовження табл. 12.5

А	Б	1
з нього:		
продаж на комісійній основі	102	
продаж за безготівковим розрахунком	103	
передплата (для підприємств зв'язку)	104	
Вартість скляного посуду, одержаного з товаром від постачальника	105	
Вартість порожнього скляного посуду, прийнятого від населення і зданого постачальнику	106	
Крім того, сума компенсації за відпуск окремим категоріям населення товарів (ліки, паливо, автомобілі тощо), що оплачуються безпосередньо з бюджету або організаціями соціального забезпечення, лікарняними, профілактичними установами за безготівковим розрахунком	116	
Оптовий товарооборот і оборот від посередницької діяльності*	117	
Оборот від інших видів діяльності**	118	
Крім того, відпуск товарів магазинами пенсіонерам і працівникам у порядку взаємозаліку за заборговані пенсії та зарплати	119	
У звіті за рік:		
Із рядка 101, у т. ч. роздрібний товарооборот торгової мережі:		
у міських поселеннях	107	
у сільській місцевості	108	
Оборот по скупці речей у населення	109	
у тому числі книжкових товарів	110	
Оборот по реалізації скуплених речей у населення	111	
у тому числі книжкових товарів	112	
КС		

* Заповнюється тільки підприємствами роздрібною торгівлю.

** Заповнюється тільки підприємствами роздрібною торгівлю та ресторанного господарства.

Розділ II. Товарооборот ресторанного господарства

0605034

тис. грн, з одним десятковим знаком

А	№ рядка	Фактично за звітний період
А	Б	1
Увесь товарооборот ресторанного господарства (рядки 131 + 135)	130	
Роздрібний товарооборот ресторанного господарства (рядки 132 + 134)	131	

Продовження табл. 12.5

А	Б	1
у тому числі продаж купованих товарів	132	
Реалізація продукції власного виробництва підприємствами ресторанного господарства (134 + 135 + 136)	133	
у тому числі:		
роздрібний продаж безпосередньо населенню	134	
продано оптом і відпущено іншим підприємствам ресторанного господарства та роздрібною торгівлю	135	
Внутрішньосистемний відпуск (відпуск своїм структурним підрозділам — магазинам та кіоскам)	136	
Із загального обсягу роздрібною товарообороту (рядок 131) продано за безготівковим розрахунком	137	
Із рядка 131 за рік, у тому числі роздрібний товарооборот:		
у міських поселеннях	138	
у сільській місцевості	139	
Запаси продуктів і сировини на кінець звітного періоду	140	
Крім того, відпуск товарів підприємствами ресторанного господарства пенсіонерам і працівникам у порядку взаємозаліку за заборговані пенсії та зарплати	141	
КС		

Розділ III. Продаж та запаси товарів

0605034

№ товарної групи	Товари і товарні групи	№ рядка	Одиниці виміру	Продано у роздріб та витрати у мережі ресторанного господарства	Тис. грн, з одним десятковим знаком			
					продано у роздріб та інші недовикористані витрати у торговій мережі	у тому числі продаж товарів виробництва України	запаси товарів у торговій мережі та на складах підприємств роздрібною торгівлю	витрати продуктів у мережі ресторанного господарства
А	Б	В	Г	1	2	3	4	5
001	М'ясо та птиця	201	ц					
002	Ковбасні вироби і копченості	202	— " —					
005	Риба і морепродукти харчові	203	— " —					
006	Оселедці	204	— " —					
011	Масло тваринне	205	— " —					
013	Олія	206	— " —					

Продовження табл. 12.5

А	Б	В	Г	1	2	3	4	5
004	Жири тваринні харчові топлені та інші	207	×	×				
014	Маргарина та майонезна продукція	208	ц					
008	Молоко та молочна продукція	209	×	×				
010	Сир і бринза	210	ц					
003	Консерви м'ясні	211	ум. банок					
007	Консерви рибні	212	— “ —					
025	Консерви овочеві	213	— “ —					
	з них дитячого харчування	242	— “ —					
027	Консерви фруктово-ягідні	214	— “ —					
	з них дитячого харчування	243	— “ —					
012	Яйця і яйцепродукти	215	тис. шт.					
015	Цукор	216	ц					
016	Кондитерські вироби	217	— “ —					
017	Варення, джем, повидло, мед	218	×	×				
033	Чай	219	кг					
034	Кава	220	— “ —					
035	Сіль	221	— “ —					
	у т. ч. йодована кухонна сіль	244	— “ —					
018	Борошно	222	ц					
019	Хліб та хлібобулочні вироби	223	— “ —					
020	Крупи та бобові	224	— “ —					
021	Макаронні вироби	225	— “ —					
022	Картопля	226	ц					

Продовження табл. 12.5

А	Б	В	Г	1	2	3	4	5
023	Овочі	227	— “ —					
026, 024	Плоди, ягоди, виноград, горіхи, кавуни та дині	228	— “ —					
028	Горілка та лікеро-горілчані вироби	229	дал					
028	Слабоалкогольні напої	245	— “ —					
029	Вина	230	— “ —					
030	Коньяк	231	— “ —					
031	Шампанське	232	— “ —					
032	Пиво	233	— “ —					
036	Безалкогольні напої	234	— “ —					
	у т. ч. мінеральні води	246	— “ —					
009	Морозиво	235	кг					
037	Тютюнові вироби	236	тис. шт.					
038	Інші продовольчі товари	237	×	×				
	Націнка ресторанного господарства	238	×	×	×	×	×	
	Непродовольчі товари у ресторанному господарстві	239	×	×	×	×	×	
	Сірники у ресторанному господарстві	241	×	×	×	×	×	
	Разом продовольчих товарів (з рядка 201 по 239 + 241 + 245)	240	×	×				
039	Бавовняні тканини	301						
040—041	Вовняні тканини і хустки	302						
042	Тканини з натурального шовку, синтетичних і штучних волокон	304						

Продовження табл. 12.5

А	Б	В	Г	1	2	3	4	5
043	Тканини з льону, джуту та інших рослинних волокон	305						
044	Трикотажні полотна	306						
045	Неткані матеріали	307						
046	Одяг та білизна	308						
047	Текстильні вироби для домашнього вжитку та інтер'єру	309						
048— 049	Хутра натуральні та вироби з них (вкл. головні убори)	310						
050	Головні убори (крім хутряних і трикотажних)	311						
051	Верхній трикотаж	312						
052	Білизняний трикотаж	313						
053	Панчішно-шкарпеткові вироби	314						
054, 056	Шкіряне, текстильне, комбіноване та валяне взуття	315						
055	Гумове та полімерне взуття	316						
092	Мило господарське	318						
093	Синтетичні мючі засоби	319						
061	Мило туалетне	320						
062	Парфюмерно-косметичні товари	321						
057— 060	Галантерея та нитки	322						
095	Сірники	324						
077	Меблі	325						

Продовження табл. 12.5

А	Б	В	Г	1	2	3	4	5
078	Килими та килимові вироби	326						
079	Металевий посуд і металеві столові принадлежности	327						
081	Фарфоро-фаянсовий і керамічний посуд	328						
080	Скляний посуд	329						
067	Годинники	330						
082	Електротовари	331						
083	Електроосвітлювальна арматура і електролампи	332						
064	Паперово-білові товари, включаючи шкільні зошити	333						
065	Канцелярські і шкільно-письмові товари	334						
066	Обчислювальна техніка	335						
068	Друковані видання	336						
074	Мотоцикли і велосипеди	337						
076	Вироби для фізичної культури, спорту і туризму	338						
069	Телерадіотовари	339						
071	Іграшки та ялинкові прикраси	341						
097	Сільськогосподарські машини і садово-городній інвентар	342						
	у тому числі продано							
097	у сільській місцевості	510		×	×			
072	Фотокіновироби	343						
073	Інші культтовари	344						

Продовження табл. 12.5

А	Б	В	Г	1	2	3	4	5
084—090	Будівельні матеріали	345						
	у тому числі:							
	лісоматеріали	500						
	цемент	501						
	цегла, вапно, крейда, алебастр (гіпс), будівельний камінь, черепиця та інші місцеві будівельні матеріали	502						
	шифер	503						
	скло віконне	504						
	інші будівельні матеріали	505						
063	Ювелірні вироби	347						
094	Товари побутової хімії	348						
	у тому числі продано							
	у сільській місцевості:							
094	мінеральні добрива	511		×	×			
094	засоби захисту рослин	512		×	×			
075	Автомобілі і автотовари	349						
096	Господарчі товари	350						
098	Інструментальні товари	351						
101	Бензин	352						
101	Дизельне паливо	370						
101	Масляні матеріали	353						
	у тому числі продано							
	у сільській місцевості	513		×	×			

Продовження табл. 12.5

А	Б	В	Г	1	2	3	4	5
099	Медикаменти та хімтовари	354						
099	Перев'язочні матеріали та предмети догляду за хворими	357						
099	Медична техніка	358						
099	Окулярна оптика	359						
	Інші непродовольчі товари	355						
	Разом непродовольчих товарів	356						
	Всього (240 + 356)	360						

Розділ IV. Продаж і запаси товарів тривалого користування

0605034

А	№ рядка	Продано у роздріб		Запаси товарів у торговій мережі та на складах підприємств роздрібною торгівлю, штук	У тому числі продаж товарів виробництва України	
		штук	тис. грн		штук	тис. грн
А	Б	1	2	3	4	5
Годинники	401					
у тому числі наручні	402					
Холодильники і морозильники	403					
Пральні машини побутові	405					
Електропилососи побутові	407					
Електропраски	409					
Велосипеди і мопеди	410					
Мотоцикли і моторолери	411					
Автомобілі (без запчастин)	412					
Радіоприймальні пристрої	413					
Телевізори	414					
у тому числі кольорового зображення	418					
Магнітофони	415					
Піаніно та роялі	416					

Закінчення табл. 12.5

А	Б	1	2	3	4	5
Фотоапарати	417					
Швейні машини	419					
Відеомагнітофони	420					
Комп'ютери	421					
В'язальні машини	422					
Кухонні комбайни	423					
Мікрохвильові печі	424					
Камери кінознімальні	425					
Відеокамери	426					
Кондиціонери повітря побутові	427					
Аудіо-, відеотовари	428	×		×	×	
Фонограми	429	×		×	×	
КС						

“___” _____ 200_ р.

Керівник

_____
 прізвище та № телефону виконавця**Примітка до табл. 12.5.**

При заповненні звіту необхідно керуватись Інструкцією про облік роздрібного товарообороту і товарних запасів, що затверджена Міністерством статистики України 28 грудня 1996 р. № 389 і зареєстрована Міністерством юстиції України 28 січня 1997 р. № 13/1817.

Звіт складається в цілому по підприємству з розшифруванням показників розділів I і II за структурними підрозділами, що знаходяться на інших адміністративних територіях. Якщо ці відокремлені підрозділи самостійно звітують органам державної статистики за місцем свого знаходження, то звіт по підприємству подається без даних за цими підрозділами.

Роздрібний товарооборот — це виручка від продажу безпосередньо населенню споживчих товарів (як за готівку, так і за розрахункові чеки установ банків, банківські платіжні картки) через організований споживчий ринок, тобто спеціально організовану торгову мережу (магазини, аптеки, палатки, кіоски, автозаправні станції, розвізну і розносну мережу) і мережу ресторанного господарства (їдальні, кафе, ресторани тощо) усіма діючими підприємствами незалежно від відомчої підпорядкованості, форм власності та господарювання.

Вартість скляного посуду, що має заставну ціну, проданого з товаром (з-під алкогольних і безалкогольних напоїв, молочних продуктів та інших товарів), до роздрібного товарообороту не включається.

Роздрібний товарооборот визначається у цінах фактичної реалізації за моментом відпуску товарів покупцеві, незалежно від часу сплати грошей.

При продажу пільговим категоріям населення легкових автомобілів з ручним керуванням через торговельну мережу, санітарно-гігієнічних та фармацевтичних товарів аптечними закладами і підприємствами медтехніки, палива організаціями, що постачають паливо, до товарообороту включається фактично сплачена населенням їхня вартість. Вартість цих товарів, що оплачена безпосередньо з бюджету або організаціями соціального забезпечення, лікарняними, профілактичними установами, відображається у рядку 116.

У рядки 119 та 141 вноситься безготівковий відпуск товарів відповідно магазинами та підприємствами ресторанного господарства пенсіонерам і працівникам у порядку взаємозаліку за заборговані пенсії та заробітні плати.

Аптечними закладами і підприємствами медтехніки продаж медичного обладнання, інструменту, спеціальних медичних меблів та медикаментів лікарняним закладам, дитячим садкам та іншим організаціям і підприємствам включається до оптового товарообороту.

До складу роздрібного товарообороту включається також відпуск за безготівковим розрахунком із роздрібною мережі та мережі ресторанного господарства:

- продуктів харчування закладам охорони здоров'я, соціального забезпечення та освіти (лікарняним, профілактичним, будинкам відпочинку, для престарілих, загальної освіти, дошкільного виховання, виховання дітей, які залишилися без опіки батьків) для організації харчування відповідних контингентів населення;

- продовольчих товарів суднам морського і річкового флоту, риболовецьким промисловим суднам для харчування екіпажів суден, туристів і пасажирів у суднових ресторанах, геологорозвідувальним партіям для харчування працівників експедицій, а також окремих непродовольчих товарів на поточні потреби для реалізації членам екіпажів;

- товарів подарункового асортименту до свят і новорічних подарунків для дітей.

Оптовий товарооборот — це продаж товарів іншим підприємствам, організаціям.

Оборот від посередницької діяльності — це сума послуг без вартості товару.

Оборот від інших видів діяльності — це оборот від надання послуг, іншої неторгової діяльності.

Весь товарооборот ресторанного господарства — це продаж купованих товарів і продукції власного виробництва (роздрібний товарооборот та оптовий товарооборот).

Роздрібний товарооборот ресторанного господарства — це продаж безпосередньо населенню купованих товарів і роздрібний продаж продукції власного виготовлення.

Куповані товари — товари, що придбані підприємством ресторанного господарства на стороні й продані населенню без усякої обробки.

Реалізація продукції власного виготовлення підприємств ресторанного господарства складається з роздрібного й оптового продажу.

Роздрібний продаж продукції власного виготовлення підприємств ресторанного господарства:

- продаж готових виробів і напівфабрикатів власного виготовлення населенню через обідній зал і буфет такого підприємства, включаючи відпуск обідів додому, а також продаж через магазини кулінарії і напівфабрикатів, палатки, розвізну та розносну мережу, яка належить цьому підприємству ресторанного господарства;

- продаж за безготівковим розрахунком готових виробів і напівфабрикатів власного виготовлення лікарняним, профілактичним установам, оздоровчим закладам і закладам відпочинку, соціального забезпечення та освіти для харчування населення, яке вони обслуговують;

- продаж продукції пересувних їдалень, які обслуговують працівників сільськогосподарських підприємств на польових станах, на лісорозробках, лісосплаві та шляхових машинних станціях.

Оптовий продаж продукції власного виготовлення підприємств ресторанного господарства — це продаж готових виробів і напівфабрикатів власного виготовлення підприємствам і організаціям роздрібною торгівлі (магазинам і палаткам), їдальням, ресторанам, буфетам та іншим підприємствам ресторанного господарства.

У товарних запасах враховуються запаси всіх товарів, які належать торговому підприємству, перебувають на його балансі й призначені для роздрібною торгівлі та ресторанного господарства.

У статистичній звітності товарні запаси відображаються за продажними (роздрібними) цінами.

Не включаються до запасів товари в дорозі, товари, що прийняті від населення і кооперативів на комісію, товари матеріально-технічного забезпечення і заготівель, тара всіх видів.

Дані про продаж товарів виробництва України заповнюються за експертною оцінкою.

12.5. Звітність з праці

Основні форми звітності з праці затверджено наказом Державного комітету статистики України від 28 вересня 2001 р. № 398. Звітність з праці включає три основні форми, а саме:

- № 1-РС поштова “Звіт про витрати на утримання робочої сили за 200_ рік”;
- № 1-ПВ термінова — місячна “Звіт з праці”;
- № 1-ПВ термінова — квартальна “Звіт з праці”.

Звіт про витрати на утримання робочої сили за формою № 1-РС поштова подається підприємствами, установами, організаціями, що включені до вибіркової сукупності об’єктів обстеження, за вказівкою органу державної статистики (раз на два роки) не пізніше 7 березня — органу державної статистики за місцезнаходженням. Заповнені дані цього звіту є конфіденційною інформацією.

Звіт включає два розділи і довідкову таблицю. У першому розділі наводяться такі дані:

середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу; крім того, середня чисельність:

- сумісників (зовнішніх);

- працюючих за договорами;

середньооблікова чисельність персоналу в еквіваленті повної зайнятості; кількість невідпрацьованих людино-годин, що були оплачені;

з них:

- працівникам, які перебували у відпустках (основних, додаткових);

- працівникам, які перебували у відпустках за ініціативою адміністрації або переведені на неповний робочий день, тиждень;

- інші невідпрацьовані, але оплачені людино-години (наприклад, за період навчання у системі підвищення кваліфікації, пільгові години підліткам, за виконання державних і громадських обов’язків та ін.);

- загальна кількість оплачених людино-годин;

- норма тривалості робочого часу, встановлена колективним договором, годин на тиждень на одного працівника.

Для заповнення даних звіту використовують дані первинних документів обліку робочого часу, документи про нарахування заробітної плати, накази за кадрами, лікарняні листки, дані колективного договору.

У другому розділі наводяться складові витрат на утримання робочої сили, в тому числі структура витрат на оплату праці та витрати підприємства соціального спрямування. Зокрема відображаються витрати підприємства на оплату житла працівників, на їх соціальне забезпечення (плата у фонди соціального страхування та нарахування допомоги з тимчасової непрацездатності за рахунок підприємства за перші п’ять днів непрацездатності), витрати на професійне навчання, витрати на утримання громадських служб, податки, що відносяться на витрати на робочу силу.

У довідці наводяться сума нарахованого прибуткового податку і внесків на обов’язкове державне пенсійне і соціальне страхування із заробітної плати штатних працівників та суми нарахованої допомоги за соціальним страхуванням (з тимчасової непрацездатності, з вагітності та пологів, при народженні дитини та інші виплати, що здійснюються за рахунок Фонду соціального страхування та підприємства).

Підписують звіт керівник та головний бухгалтер підприємства.

Звітність за формою № 1-ПВ термінова — місячна “Звіт з праці” подається підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності та господарювання *не пізніше 7 числа після звітнього періоду* органу державної статистики за місцезнаходженням та органу, що здійснює державне регулювання у відповідній галузі економіки. Телеграфом дані передаються, якщо звіт не може бути переданий іншими засобами зв’язку у встановлений термін.

Звіт містить два розділи та довідку:

Розділ I. Чисельність працівників та фонд оплати праці.

Розділ II. Заборгованість перед працівниками із виплати заробітної плати та допомоги за соціальним страхуванням.

Довідка заповнюється у звіті за січень і в ній відображається сума заборгованості з виплати заробітної плати на початок року.

Форма № 1-ПВ термінова — квартальна “Звіт з праці” подається підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності та господарювання, одночасно з формою № 1-ПВ термінова — місячна не пізніше 7 числа після звітного періоду органу державної статистики за місцезнаходженням та органу, що здійснює державне регулювання у відповідній галузі економіки. Телеграфом дані передаються, якщо звіт не може бути переданий іншими засобами зв'язку у встановлений термін.

Звіт складається з трьох розділів:

Розділ I. Склад фонду оплати праці та інші виплати.

Розділ II. Чисельність та фонд оплати праці окремих категорій працівників (за період з початку року).

Розділ III. Розподіл працівників за розмірами заробітної плати.

Крім цієї звітності, підприємства всіх форм власності та господарювання подають до Фонду соціального страхування на випадок безробіття річний “Звіт з праці” за формою № 2-ПВ.

Для заповнення названих звітів використовують облікові дані про використання робочого часу та дані синтетичного й аналітичного обліку.

Звіти містить загальну частину, що відображає коди звітності та інші коди, загальні для всіх форм звітності, найменування та розташування підприємства, установи, організації тощо.

Розкриємо порядок заповнення окремих показників названої звітності. За рядком “Чисельність та фонд оплати праці” відображаються чисельність персоналу в еквіваленті повної зайнятості, структура виплат, штатна чисельність, відпрацьований час та суми утриманого прибуткового податку.

Показник “Середньооблікова чисельність персоналу в еквіваленті повної зайнятості, осіб” розраховується згідно з Інструкцією зі статистики чисельності працівників, зайнятих у народному господарстві України, яка затверджена наказом Мінстату від 7 липня 1995 р. № 171.

При визначенні кількісного складу працівників використовують форми первинного обліку, затверджені наказами Мінстату України “Про затвердження типових форм первинного обліку” від 9 жовтня 1995 р. № 253 та від 22 травня 1996 р. № 144:

- П-1 “Наказ (розпорядження) про прийом на роботу”;
- П-5 “Наказ (розпорядження) про переведення на іншу роботу”;
- П-6 “Наказ (розпорядження) про надання відпустки”;
- П-8 “Наказ (розпорядження) про призупинення трудового договору”;
- П-12 “Табель обліку використання робочого часу і розрахунку заробітної плати”;
- П-49 “Розрахунково-платіжна відомість”;
- П-50 “Розрахункова відомість”;
- П-51 “Розрахункова відомість”;
- П-53 “Платіжна відомість”;
- П-54 “Особовий рахунок”.

Для розрахунку середньооблікової чисельності штатних працівників за місяць спочатку визначають за кожен день звітного місяця чисельність працівників облікового складу, яка має відповідати даним табельного обліку використання робочого часу, на основі якого встановлюється чисельність працівників, котрі фактично з'явилися на роботу. Чисельність працівників у святкові і вихідні дні приймається такою, що дорівнює чисельності за попередній робочий день. Кількість працівників додається і ділиться на кількість днів у місяці.

Розрахунок чисельності персоналу в еквіваленті повної зайнятості базується на перерахунку всього персоналу в умовну чисельність працівників, зайнятих виконанням роботи протягом повного робочого дня. У зв'язку з цим такий показник може дорівнювати або бути меншим за середньооблікову чисельність штатних працівників. У всіх випадках відсутності працівника, коли за ними зберігається повна заробітна плата, їх враховують як цілі фізичні одиниці.

В еквівалент повної зайнятості перераховують працівників, які працюють неповний робочий день або неповний робочий тиждень, у тому числі на 0,5 ставки, а також тих, які перебували у неоплачуваній відпустці чи на лікарняному. Наприклад, п'ять працівників за місяць відпрацювали 320 годин, норма робочого часу за місяць за 8-годинного робочого дня — 160 годин. В еквіваленті повної зайнятості чисельність цих працівників становитиме: $320 : 160 = 2$ особи.

Щодо працівників, за якими неможливо вести облік робочого часу (працівники, що працюють за договорами цивільно-правового характеру, надомники, ті, що залучаються до роботи згідно з договорами з іншими організаціями, тощо), середньооблікову чисельність визначають виходячи з їх фонду оплати праці, поділеного на середньомісячну заробітну плату працівника облікового складу, зайнятого в основній діяльності, перераховану в еквівалент повної зайнятості.

Дані за фондом оплати праці для заповнення звітів можна взяти з даних бухгалтерського обліку, якщо облік витрат ведеться за елементами (субра-

хунки рахунка 81). Видача продукції та послуг у рахунок заробітної плати береться з оборотів за дебетом субрахунка 661 та кредитом 70х, прибутковий податок утримують з оборотів за дебетом субрахунка 661 та кредитом субрахунка 641. Сума нарахованих дивідендів власним працівникам береться з оборотів за дебетом субрахунка 441 та кредитом субрахунка 671 “Розрахунки за нарахованими дивідендами”. Щоб виділити нараховані дивіденди власним працівникам, доцільно відкрити субрахунки 671.1 “Розрахунки за нарахованими дивідендами з власними працівниками” та 671.2 “Розрахунки за нарахованими дивідендами з іншими учасниками (акціонерами)”.

При заповненні таблиці розподілу працівників за розмірами заробітної плати за останній місяць кварталу чи року використовують аналітичні дані з нарахування заробітної плати. Чисельність окремих категорій працівників та склад фонду оплати праці визначають на підставі даних кадрових служб підприємств та бухгалтерського обліку. Включаються дані про чисельність працівників, які повністю відпрацювали місяць згідно з установленою нормою часу на підприємстві. Також включаються працівники, які перебували в основних та додаткових відпустках, та ті, які працювали неповний робочий день (тиждень) або перебували у відпустках за рішенням адміністрації за умови, що вони відпрацювали не менше 50 % табельного фонду робочого часу, встановленого на цей місяць.

Не включаються прийняті на умовах неповного робочого дня (тижня) за власним бажанням, учні, працівники, які залучаються до роботи за спеціальними договорами.

У разі відсутності обліку використання робочого часу середня чисельність сумісників та працюючих за договорами цивільно-правового характеру розраховується як середня арифметична на підставі даних про чисельність працівників відповідної категорії на початок кожного місяця за формулою

$$\frac{K_{\text{на } 01.01.2001} : 2 + K_{\text{на } 01.02.2001} + \dots + K_{\text{на } 01.л.2001} + K_{\text{на } 31.л.2001} : 2}{n},$$

де K — кількість працівників;

$n = 3$ (6, 9, 12) місяців.

Якщо договір укладено не з першого числа місяця, чисельність розраховується виходячи з обліку цих працівників за кожен календарний день як цілих одиниць протягом всього строку дії договору.

Форми окремих звітів з праці наведено у табл. 12.6, 12.7 та 12.8 (загальні коди у таблицях не наводяться).

Таблиця 12.6. Форма № 1-ПВ термінова-місячна

Кому подається	Форма № 1-ПВ Затверджено наказом Держкомстату України від 28 вересня 2001 р. № 398 Термінова — місячна Подають підприємства, установи, організації незалежно від форми власності та господарювання не пізніше 7 числа після звітного періоду: 1) органу державної статистики за місцезнаходженням; 2) органу, що здійснює державне регулювання у відповідній галузі економіки. Телеграфом дані передаються у випадку, якщо звіт не може бути переданий іншими засобами зв'язку у встановлений термін
найменування та адреса одержувача	
Міністерство, інший центральний орган виконавчої влади	
Концерн, асоціація та інше об'єднання	
Підприємство (організація)	
Адреса підприємства (організації)	
Форма власності	
Організаційно-правова форма господарювання	
Вид діяльності	

ЗВІТ З ПРАЦІ

за січень _____ 200_ року

Розділ I. Чисельність працівників та фонд оплати праці

Назва показників	Код рядка	За звітний місяць	За період з початку року
А	Б	1	2
Середньооблікова чисельність усіх працівників в еквіваленті повної зайнятості, осіб	1010		
Фонд оплати праці усіх працівників, тис. грн*	1020		
Сума прибуткового податку, що нарахований з величини доходу всіх працівників, тис. грн*	1030		
Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	1040		
Кількість людино-годин, за які була нарахована заробітна плата штатним працівникам (крім тимчасової непрацездатності)**, всього	1050		
з них відпрацьовано	1060		
Фонд оплати праці штатних працівників, тис. грн*	1070		

Продовження табл. 12.6

А	Б	1	2
	1080		
	1090		

* З одним десятковим знаком.

** При складанні звіту слід керуватися роз'ясненнями щодо складання статистичної звітності за формами № 1-ПВ термінова-місячна, № 1-ПВ термінова-квартальна "Звіт з праці".

Розділ II. Заборгованість перед працівниками із виплати заробітної плати та допомоги по соціальному страхуванню на 1 _____ 200_ року
(назва місяця, наступного після звітного періоду)**

Назва показників	Код рядка	Всього	З неї за рахунок бюджетних коштів	
			всього	із гр. 2 місцевий бюджет
А	Б	1	2	3
1. Сума заборгованості з виплати заробітної плати, всього, тис. грн*	2010			
з неї, утворена у попередні роки (до 1 січня звітного року)	2020			
Сума заборгованості із виплати заробітної плати штатним працівникам, тис. грн* (із ряд. 2010)	2030			
Облікова чисельність штатних працівників, яким своєчасно не виплачена заробітна плата, всього, осіб	2040			
у тому числі за терміном утворення:				
до трьох місяців	2050			
від трьох до шести місяців	2060			
понад шість місяців	2070			
Виплачено у звітному році в рахунок погашення заборгованості за попередні роки, тис. грн* (зменшення ряд. 2020 у порівнянні зі звітом за попередній місяць)	2080			
2. Сума заборгованості працівникам із виплати допомоги у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, що утворена за рахунок:				
— власних коштів підприємства, тис. грн*	2090			
— коштів Фонду соціального страхування на випадок тимчасової втрати працездатності, тис. грн*	2100			
Сума заборгованості потерпілим від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, за рахунок коштів підприємства, тис. грн*	2110			

Закінчення табл. 12.6

А	Б	1	2	3
	2120			
	2130			

Довідка (заповнюється у звіті за січень 200_ р.)	
Сума заборгованості з виплати заробітної плати на 1 січня 200_ р., тис. грн*	2510

* З одним десятковим знаком.

** При складанні звіту слід керуватися роз'ясненнями щодо складання статистичної звітності за формами № 1-ПВ термінова-місячна, № 1-ПВ термінова-квартальна "Звіт з праці".

“ _____ ” _____ 200_ р. Керівник _____ (підпис, П. І. Б.)
Виконавець _____ Головний бухгалтер _____ (підпис, П. І. Б., телефон) _____ (підпис, П. І. Б.)

Таблиця 12.7. Форма № 1-ПВ термінова-квартальна

Кому подається _____
найменування та адреса одержувача
Міністерство, інший центральний орган виконавчої влади
Концерн, асоціація та інше об'єднання
Підприємство (організація)
Адреса підприємства (організації)
Форма власності _____
Організаційно-правова форма господарювання
Вид діяльності _____

Форма № 1-ПВ
Затверджено наказом Держкомстату України від 28 вересня 2001 р. № 398
Термінова — квартальна
Подають підприємства, установи, організації незалежно від форми власності та господарювання, одночасно з формою № 1-ПВ термінова — місячна не пізніше 7 числа після звітного періоду:
1) органу державної статистики за місцезнаходженням;
2) органу, що здійснює державне регулювання у відповідній галузі економіки. Телеграфом дані передаються у випадку, якщо звіт не може бути переданий іншими засобами зв'язку у встановлений термін.

ЗВІТ З ПРАЦІ

за _____ 200_ року
(1 квартал, 1 півріччя, 9 місяців, 12 місяців)

Розділ I. Склад фонду оплати праці та інші виплати

Назва показників	Код рядка	За період з початку року, тис. грн*
А	Б	1
1. Фонд оплати праці штатних працівників, всього (ряд. 4020 + 4030 + 4080)	4010	

Продовження табл. 12.7

А	Б	1
У тому числі		
Фонд основної заробітної плати	4020	
Фонд додаткової заробітної плати, всього	4030	
з нього:		
— надбавки та доплати до тарифних ставок та посадових окладів	4040	
— премії за виробничі результати	4050	
— виплати в порядку компенсації втрати заробітної плати згідно чинного законодавства:		
у зв'язку з порушенням термінів її виплати	4060	
внаслідок зростання споживчих цін	4070	
Заохочувальні та компенсаційні виплати, всього	4080	
з них: матеріальна допомога	4090	
— соціальні пільги, що носять індивідуальний характер	4100	
2. Оплата за невідпрацьований час (із ряд. 4030, 4080)	4110	
3. Натуральна оплата праці, нарахована продукцією, що дозволена до виплати працівникам (із ряд. 4010)	4120	
Виплати, що не входять до фонду оплати праці:		
4. Доходи, дивіденди, проценти згідно акцій, внесків та договорів оренди земельних ділянок та майна, що нараховані до сплати (у грошовій та натуральній формі):		
— штатним працівникам облікового складу	4130	
— особам, які не перебувають в обліковому складі	4140	
5. Продано продукції та надано послуг у рахунок заробітної плати працівникам	4150	
	4160	
	4170	

**Розділ II. Чисельність та фонд оплати праці окремих категорій працівників
(за період з початку року)**

Назва показників	Код рядка	Середньооблікова чисельність, осіб	Фонд оплати праці, тис. грн*	Відпрацьовано людино-годин
А	Б	1	2	3
Із загальної кількості штатних працівників облікового складу:				
— жінки	7010			

Продовження табл. 12.7

— працівники, оплата яких фінансується за рахунок коштів Державного та місцевого бюджетів	7020			
Працівники, які не перебувають в обліковому складі:				
— сумісники	7030			
— працюючі за договорами цивільно-правового характеру	7040			
	7050			

* З одним десятковим знаком.

Розділ III. Розподіл працівників за розмірами заробітної плати

за _____ 200_ р.
(заповнюється за останній місяць кварталу — березень, червень, вересень, грудень)

Назва показників	Код рядка	Фактично, осіб
А	Б	1
Чисельність штатних працівників на кінець місяця, всього* (сума ряд. 8020—8150)	8010	
у тому числі нараховано заробітної плати у звітному місяці:		
у розмірі однієї мінімальної заробітної плати	8020	
від до	8030	
від до	8040	
від до	8050	
від до	8060	
від до	8070	
від до	8080	
від до	8090	
від до	8100	
від до	8110	
від до	8120	
від до	8130	
від до	8140	
від до	8150	

Закінчення табл. 12.7

Довідково: чисельність штатних працівників, які повністю відпрацювали місяць	8160	
	8170	
	8180	
	8190	

* Включаються дані про чисельність працівників, які відпрацювали 50 % і більше табельного фонду робочого часу, встановленого на цей місяць, або перебували в оплачуваних відпустках, відрядженнях та були відсутні з інших причин зі збереженням середнього заробітку.

Не враховуються ті, які прийняті на роботу з неповним робочим днем.

“ ” 200_ р. Керівник _____
(підпис, П. І. Б.)

Виконавець _____ Головний бухгалтер _____
(підпис, П. І. Б., телефон) (підпис, П. І. Б.)

Таблиця 12.8. Форма № 1-РС поштова

ДЕРЖАВНА СТАТИСТИЧНА ЗВІТНІСТЬ

Кому подається _____
найменування та адреса одержувача

Міністерство, інший центральний орган виконавчої влади _____

Концерн, асоціація та інше об'єднання _____

Підприємство (організація) _____

Адреса підприємства (організації) _____

Форма власності _____

Організаційно-правова форма господарювання _____

Вид діяльності _____

Форма № 1- РС
Затверджено наказом
Держкомстату України
від 28 вересня 2001 р. № 398
Поштова

Подають підприємства, установи, організації, що включені до вибіркової сукупності об'єктів обстеження, за вказівкою органу державної статистики (раз на два роки) не пізніше 7 березня — органу державної статистики за місцезнаходженням.

ЗВІТ ПРО ВИТРАТИ НА УТРИМАННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ

за 200_ рік

Заповнені дані є конфіденційною інформацією

Розділ I

	Код рядка	Осіб (у цілих одиницях)	Кількість людино-годин*
A	B	1	2
Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу	101		

Продовження табл. 12.8

A	B	1	2
Крім того, середня чисельність**:			
сумісників (зовнішніх)	102		
працюючих за договорами	103		
Середньооблікова чисельність персоналу в еквіваленті повної зайнятості	104		×
Кількість невідпрацьованих людино-годин, що були оплачені (ряд. 106 + 107 + 108)	105	×	
з них:			
— працівникам, які перебували у відпустках (основних, додаткових)	106	×	
— працівникам, які перебували у відпустках за ініціативою адміністрації або переведені на неповний робочий день, тиждень	107	×	
— інші невідпрацьовані, але оплачені людино-години*** (наприклад, за період навчання у системі підвищення кваліфікації, пільгові години підліткам, за виконання державних і громадських обов'язків та ін.)	108	×	
Загальна кількість оплачених людино-годин (ряд. 101 + 102 + 103 + 105 гр. 2)	109	×	
Норма тривалості робочого часу, встановлена колективним договором, годин на тиждень на одного працівника	110	×	

* За рядками 101—103 гр. 2 відображається кількість фактично відпрацьованих людино-годин (включаючи надурочні).

** У разі відсутності обліку робочого часу середня чисельність названих категорій визначається за формулою

$(K_{\text{на } 01.01.2001} : 2 + K_{\text{на } 01.02.2001} + \dots + K_{\text{на } 01.12.2001} + K_{\text{на } 31.12.2001} : 2) : 12$,
де K — кількість працівників зазначеної категорії.

*** Включаються людино-години невідпрацьованого часу (крім зазначених у ряд. 106, 107), сума оплати за які відображена за ряд. 206 та 222, не включаються людино-години тимчасової непрацездатності, оплачені за рахунок коштів підприємства та Фонду соціального страхування.

Розділ II

Складові частини витрат на утримання робочої сили	Код рядка	Сума, тис. грн (з одним десятковим знаком)
A	B	1
1. Пряма оплата	201	
з неї		
— оплата праці по відрядних розцінках, тарифних ставках та посадових окладах	202	

Продовження табл. 12.8

А	Б	1
— надбавки та доплати до тарифних ставок та відрядних розцінок, що носять регулярний характер, обумовлені функціонуванням даної організації та професійною належністю працівника (на роботах із шкідливими і важкими умовами праці, за роботу у багатозмінному режимі, у нічний час, за керівництво бригадою, за вислугу років та ін.)	203	
— премії за виробничі результати	204	
— оплата працівникам, які не перебувають у штаті підприємства (зовнішнім сумісникам, за виконання робіт згідно з договорами або одноразових робіт, залученим до роботи за спеціальними договорами на надання робочої сили, студентам та учням, які залучені на тимчасові роботи)	205	
2. Оплата за невідпрацьований час	206	
з неї — оплата щорічних основних і додаткових відпусток	207	
— нараховано працівникам, які перебували у відпустках за ініціативою адміністрації або переведені на скорочений робочий день, тиждень	208	
3. Премії та нерегулярні виплати	209	
з неї — винагороди по підсумках роботи за рік	210	
— матеріальна допомога	211	
4. Заробітна плата у натуральній формі, пільги, послуги, допомоги у натуральній і грошовій формах	212	
з неї вартість безкоштовно наданих працівникам окремих галузей економіки (відповідно до законодавства) комунальних послуг, палива, продуктів харчування	213	
5. Витрати підприємств на оплату житла працівників	214	
з них — витрати на утримання житла, що є у власності підприємства	215	
6. Витрати підприємств на соціальне забезпечення працівників	216	
з них нараховано внесків до: — Пенсійного фонду	217	
— Фонду соціального страхування на випадок безробіття	218	
— Фонду страхування від нещасних випадків на виробництві	219	
— Фонду страхування з тимчасової втрати працездатності	220	
— нараховано допомоги по тимчасовій непрацездатності за рахунок підприємства (за перші п'ять днів непрацездатності)	221	
7. Витрати на професійне навчання	222	

Закінчення табл. 12.8

А	Б	1
8. Витрати на утримання громадських служб	223	
9. Витрати на робочу силу, які не віднесені до інших груп	224	
10. Податки, що відносяться до витрат на робочу силу	225	
11. Загальна сума витрат на робочу силу (ряд. 201 + 206 + 209 + 212 + 214 + 216 + 222 + 223 + 224 + 225)	226	

Довідково за 200_ рік

Сума нарахованого прибуткового податку і внесків на обов'язкове державне пенсійне і соціальне страхування із заробітної плати штатних працівників, які враховані у ряд. 101	301	
Суми нарахованої допомоги по соціальному страхуванню (по тимчасовій непрацездатності, з вагітності та пологів, при народженні дитини та інші виплати, що здійснюються за рахунок фонду соціального страхування та підприємства)	302	

“ ” _____ 200_ р. Керівник _____ (підпис, П. І. Б.)
 Виконавець _____ Головний бухгалтер _____ (підпис, П. І. Б., телефон) _____ (підпис, П. І. Б.)

12.6. Порядок заповнення та складання “Звіту про основні показники діяльності підприємства” за формою № 1-підприємництво

Наказом Державного комітету статистики України від 27 липня 2001 р. № 339 затверджено такі форми статистичної звітності за структурною статистикою:

- № 1-підприємництво (річна) “Звіт про основні показники діяльності підприємства” (складають підприємства всіх видів економічної діяльності, включаючи малі підприємства);
- № 1-підприємництво (квартальна) “Звіт про основні показники діяльності підприємства” (складають підприємства всіх видів економічної діяльності без малих підприємств).

№ 1-підприємництво (малі) — піврічна “Звіт про основні показники діяльності малих промислових і будівельних підприємств” (складають малі підприємства добувної та обробної промисловості, електроенергетики і будівництва на вибірковій підставі).

Звіти подаються:

- 1) органу державної статистики за місцезнаходженням;
- 2) органу, що здійснює державне регулювання у відповідній галузі економіки.

Мета звітності — удосконалення статистичних спостережень за діяльністю підприємств і розрахунку макроекономічних показників з урахуванням міжнародних рекомендацій з цих питань.

Річний звіт включає у себе такі вісім розділів і додаток:

- Розділ 1. Демографія підприємства;
- Розділ 2. Розподіл обсягу виробленої, реалізованої продукції (робіт, послуг), середньої чисельності працівників та операційних витрат на виробництво продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності згідно з КВЕД;
- Розділ 3. Окремі види витрат на виробництво продукції (робіт, послуг);
- Розділ 4. Запаси;
- Розділ 5. Чисельність працівників та оплата їх праці;
- Розділ 6. Валові інвестиції в основний капітал та у невироблені активи, здійснені у звітному році;
- Розділ 7. Витрати підприємства на інновації та інформатизацію;
- Розділ 8. Основні показники за місцевими одиницями за звітний рік;
- Додаток. Розшифровка матеріальних витрат та послуг сторонніх організацій.

Заповнення звіту починається із заповнення реквізитів підприємства.

В адресній частині:

- сітка кодів заповнюється підприємствами та організаціями згідно з довідкою Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України;
- реквізит “Назва підприємства, організації” — вказується повне найменування підприємства, організації, що звітує (згідно з установчими документами);
- реквізит “Поштова адреса підприємства, організації” — вказується його повна поштова адреса;
- реквізит “Основний вид діяльності підприємства, організації” (за ЗКГНГ) — відображається основний вид діяльності підприємства, організації згідно з реєстраційними документами відповідно до Загального класифікатора галузей народного господарства.

Розділ 1. Демографія підприємства. При заповненні цього розділу необхідно відмітити запропоновані (або вказати інші) типи демографічних подій, які відповідають ситуації на підприємстві, закресливши при цьому відповідну клітинку та вказавши дату події, що відбулася.

Зміни в організаційній структурі, що відбулися на підприємстві протягом звітного року. При заповненні розділу використовують дані про зміни, що

відбулися в установчих документах, договори оренди, договори та інші документи на продаж основних засобів, рішення зборів засновників чи інших органів щодо ліквідації підприємства, дані про виробничу діяльність тощо.

Розділ 2. Розподіл обсягу виробленої, реалізованої продукції (робіт, послуг), середньої чисельності працівників та операційних витрат на виробництво продукції (робіт, послуг) та за видами економічної діяльності згідно з КВЕД. У першому рядку розділу 2 відображають загальні показники по підприємству в цілому, а у подальших рядках — показники за кодами економічної діяльності. Перелік галузей економіки, які вказуються у графі Б, наведено у попередньому розділі теми.

У графі 1 відображають обсяг виробленої продукції, робіт, послуг (без ПДВ, акцизу) у діючих цінах, тис. грн, з одним десятковим знаком. Для отримання даних для заповнення таблиці всю вироблену продукцію, роботи, послуги протягом звітного періоду переводять у діючі ціни.

У графі 2 відображають обсяг реалізованої продукції, робіт, послуг (без ПДВ і акцизу) у тисячах гривень з одним десятковим знаком. Дані графі 2 рядка 1 мають узгоджуватись із даними рядка 10 “Звіту про фінансові результати”.

У графі 3 вказується середня чисельність працівників (включаючи штатних працівників, що працюють за договорами, та зовнішніх сумісників) відповідно до Інструкції зі статистики чисельності працівників, зайнятих у народному господарстві України, затвердженої наказом Мінстату України від 7 липня 1995 р. № 171 та зареєстрованої Мін’юстом України 7 серпня 1995 р. № 287/823.

У графі 4 наводиться сума операційних витрат на виробництво продукції, робіт, послуг, тис. грн, з одним десятковим знаком. Показники по графі в цілому, а також її розшифрування за елементами витрат (графи 3—8) мають узгоджуватись з відповідними показниками бухгалтерської звітності форми № 2 “Звіт про фінансові результати”, наведеної у її розділі 2, затвердженої наказом Мінфіну України від 31 березня 1999 р. № 87.

У графах 5—10 наводяться операційні витрати за елементами. Дані рядків 5—10 мають узгоджуватись з рядками 210—280 форми № 2 “Звіт про фінансові результати”.

Розділ 3. Окремі види витрат на виробництво продукції (робіт, послуг). У розділі 3 наводиться розшифрування окремих витрат за елементами “Матеріальні витрати” та “Інші операційні витрати” в цілому по підприємству, а саме:

- витрати на енергію;
- витрати на паливо;
- витрати на відрядження, у тому числі добові;
- оплата послуг (робіт), виконаних сторонніми підприємствами;
- орендна плата, у тому числі за землю;
- податки, збори (обов’язкові платежі).

Джерелом для заповнення даних за розділом слугують аналітичні дані за оборотами за рахунком 84, якщо на підприємстві використовуються рахунки елементів витрат, або аналітичні дані до рахунків операційних витрат.

У цьому ж розділі наводяться дані, пов'язані з виготовленням продукції (робіт, послуг) на сторонніх підприємствах на умовах надання їм давальницької сировини. В окремих рядках відображають:

- вартість давальницької сировини, переданої для переробки сторонньому підприємству і використаної у виробництві (урахованої у показниках за гр. 2, 3 розд. 2);
- оплата послуг (робіт), виконаних сторонніми підприємствами на давальницьких умовах (урахованої за гр. 2, 3 розд. 2);
- обсяг виготовленої на давальницьких умовах продукції (робіт, послуг) без ПДВ та акцизу і призначеної для реалізації без додаткової обробки на цьому підприємстві (урахованого в показнику за гр. 1 розд. 2), у тому числі: продукція добувної, обробної промисловості та електроенергетики; продукція будівництва; інших видів економічної діяльності.

Для заповнення цієї частини розділу використовують обороти за субрахунком 206 “Матеріали передані в переробку”, аналітичні дані до рахунків витрат та виходу продукції.

Розділ 4. Запаси. Наводяться дані про наявність запасів на початок та кінець року за видами: виробничі запаси; тварини на вирощуванні і відгодівлі; незавершене виробництво; готова продукція; товари та сума рядків за цими запасами. Джерелом інформації є залишки за відповідними рахунками бухгалтерського обліку (20—28).

В окремій таблиці розділу наводяться дані: про вартість придбаних сировини, матеріалів, комплектуючих та послуг (включаючи тварин на вирощування і відгодівлі), у тому числі енергії; палива; вартість придбаних товарів (послуг).

Розділ 5. Чисельність працівників та оплата їх праці. Показники чисельності працівників розраховуються згідно з Інструкцією зі статистики чисельності працівників, зайнятих у народному господарстві України, яка затверджена наказом Мінстату від 7 липня 1995 р. № 171. При визначенні кількісного складу працівників використовують форми первинного обліку, які затверджені наказами Мінстату України “Про затвердження типових форм первинного обліку” від 9 жовтня 1995 р. № 253 та від 22 травня 1996 р. № 144. Перелік форм наведено у попередньому розділі (дані відділу кадрів та бухгалтерського обліку).

Дані про оплату праці беруть з рахунків синтетичного та аналітичного обліку, договорів цивільно-правового характеру та актів виконаних робіт до них.

Розділ 6. Валові інвестиції в основний капітал та у невироблені активи, здійснені у звітному році. Наводяться дані про вкладення в необоротні активи, у тому числі у їх модернізацію, ремонт основних засобів, інвестиції у невиробничі активи, вибуття необоротних активів.

Розділ 7. Витрати підприємства на інновації та інформатизацію. Наводяться дані про витрати на технологічні інновації (у тому числі науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи), витрати на інформатизацію — усього, у тому числі: витрати на програмне забезпечення; витрати на обчислювальну техніку; витрати на оплату послуг сторонніх підприємств у сфері інформатизації.

Розділ 8. Основні показники за місцевими одиницями за звітний рік. Під місцевою одиницею розуміють виділений на окремий баланс підрозділ підприємства (філія, представництво, відділення та ін.), який розташований на відокремленій території та займається одним або декількома видами діяльності.

За місцевими одиницями наводять: обсяг виробленої продукції, робіт, послуг (без ПДВ, акцизу) у діючих цінах; обсяг реалізованої продукції (без ПДВ, акцизу), середню чисельність працівників (включаючи позаштатних працівників, сумісників, які працюють за договорами, та зовнішніх сумісників), осіб; фонд оплати праці — усього; валові інвестиції в основний капітал, здійснені у звітному році, за фактичною вартістю.

У додатку наводиться розшифрування використаних матеріальних витрат та послуг сторонніх організацій за кодами економічної діяльності постачальників в цілому по підприємству та за основним видом діяльності на рівні розділу КВЕД.

Форму звітності наведено в табл. 12.9.

12.7. Порядок заповнення та складання звіту за формою № 1-Б “Звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість”

Інструкцію щодо заповнення форми № 1-Б “Звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість” затверджено наказом Держкомстату України від 31 липня 2000 р. № 258.

Форму заповнюють на підставі даних первинного бухгалтерського обліку звітності та щомісячного аналітичного обліку.

Форма № 1-Б складається з двох розділів:

Розділ I. Фінансові результати;

Розділ II. Дебіторська та кредиторська заборгованість.

Таблиця 12.9. Державна статистична звітність за формою 1-підприємництво

Кому подається _____
 (найменування та адреса одержувача)
 Міністерство, інший центральний орган виконавчої влади _____
 Концерн, асоціація та інше об'єднання _____
 Підприємство (організація) _____
 Адреса підприємства (організації) _____
 Форма власності _____
 Організаційно-правова форма господарювання _____

Форма № 1-підприємництво
 Затверджена наказом Держкомстату України від 27 липня 2001 р. № 339

Поштова — річна

Подають підприємства й організації, що є юридичними особами, незалежно від видів економічної діяльності та форми власності (крім банків) не пізніше 15 лютого:

- 1) органу державної статистики за місцем знаходження;
- 2) органу, що здійснює державне регулювання у відповідній галузі економіки.

Господарська діяльність здійснювалася протягом _____ місяців звітного періоду (укажіть їх кількість) (100)

ЗВІТ ПРО ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

за 200_ рік

Розділ 1. Демографія підприємства

При заповненні даного розділу необхідно відмітити запропоновані (або вказати інші) типи демографічних подій, які відповідають ситуації на підприємстві, закресливши при цьому відповідну затемнену клітинку та вказавши дату події, що відбулася.

Зміни в організаційній структурі, що відбулися на підприємстві протягом звітного року.

Створення підприємства відбувалось шляхом:	Код зміни:	Дата події:		
		число	місяць	рік
1	2	3	4	5
Утворення нового підприємства	111			
Злиття підприємств в одне	112			
Поділу підприємства на декілька	113			
Поновлення діяльності підприємства, що існувало раніше	114			

Продовження табл. 12.9

1	2	3	4	5
Інший (вказіть який):	115			
Структурні зміни на підприємстві:	Код зміни:	Дата події:		
		число	місяць	рік
Злиття підприємства в одне із збереженням звітуючого	121			
Злиття — поглинання своїх дочірніх компаній	122			
Поділ підприємства на декілька	123			
Часткове зменшення активів шляхом їх передачі, продажу	124			
Часткове збільшення активів шляхом їх отримання, купівлі	125			
Взято в оренду основні фонди іншого підприємства	126			
Передано в оренду основні фонди свого підприємства	127			
Інший (вказіть який):	128			
Припинення діяльності підприємства в результаті:	Код зміни:	Дата події:		
		число	місяць	рік
Злиття підприємства в одне	131			
Злиття — поглинання своїх дочірніх компаній	132			
Поділ підприємства на декілька	133			
Тимчасового призупинення виробництва	134			
Повної ліквідації підприємства	135			
Підприємство в процесі ліквідації	136			
Інший (вказіть який):	137			

	Код зміни:		
На підприємстві не було жодного випадку з вказаних вище (закресліть клітинку)	199		

Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ організації-складача

Розділ 2. Розподіл обсягу виробленої, реалізованої продукції (робіт, послуг), операційних витрат на виробництво продукції (робіт, послуг) та середньої чисельності працівників за видами економічної діяльності згідно з КВЕД

	Код виду економічної діяльності за КВЕД	Обсяг виробленої продукції, робіт, послуг (без ПДВ, акцизу) у діючих цінах, тис. грн з одним десятковим знаком	Обсяг реалізованої продукції, робіт, послуг (без ПДВ, акцизу), тис. грн з одним десятковим знаком	Середня чисельність працівників (включаючи штатних працівників, працюючих за договорами та зовнішніх сумісників), осіб**	Операційні витрати на виробництво продукції, робіт, послуг, тис. грн з одним десятковим знаком	У тому числі за елементами витрат**:					
						Матеріальні витрати (за вирахуванням вартості зворотних відходів)	Амортизація	Витрати на оплату праці	З них: на навчальні відпустки, у зв'язку з реорганізацією та скороченням штатів, доплати в разі тимчасової втрати працездатності	Відрахування на соціальні заходи	Інші операційні витрати
А	Б	1	2		2	3	4	5	6	7	8
Усього по підприємству	×										
У тому числі за видами економічної діяльності*											

Довідково:		
З обсягу виробленої продукції (робіт, послуг) у цілому по підприємству (розділ 2, графа 1) продукція власного виробництва для внутрішніх потреб підприємства, тис. грн з одним десятковим знаком	(250)	
Дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг), включаючи ПДВ та акциз, тис. грн з одним десятковим знаком	(290)	

* За переліком, визначеним органами державної статистики.

** Малі підприємства наводять дані в цілому по підприємству, без розподілу за видами економічної діяльності.

Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ організації-складача

Розділ 3. Окремі види витрат на виробництво продукції (робіт, послуг)

(тис. грн з одним десятковим знаком)

	Код рядка	Всього по підприємству
А	Б	1
Із витрат за елементом "матеріальні витрати (за вирахуванням вартості зворотних відходів)" (розділ 2.2, гр. 5):		
— витрати на енергію	261	
— витрати на паливо	262	
Із витрат за елементом "Інші операційні витрати" (розділ 2.2, гр. 10):		
— витрати на відрядження	310	
з них добові	315	
— оплата послуг (робіт), виконаних сторонніми підприємствами	320	
— орендна плата	330	
з неї плата за землю	335	
— податки, збори (обов'язкові платежі)	340	

Довідково по операціях з давальницькою сировиною

Підприємство замовляло виготовлення продукції (робіт, послуг) на сторонніх підприємствах на умовах надання їм давальницької сировини (закресліть відповідну клітинку) (349)	Так		Ні	
---	-----	--	----	--

Заповнюють підприємства-замовники, які вказали відповідь "Так"

	Код рядка	Всього по підприємству, тис. грн з одним десятко- вим знаком
А	Б	1
Вартість давальницької сировини, переданої для переробки сторонньому підприємству і використаної у виробництві (врахованої у показниках за гр. 4, 5 розд. 2.2)	350	
Оплата послуг (робіт), виконаних сторонніми підприємствами на давальницьких умовах (врахованої за гр. 4, 5 розд. 2.2)	360	
Обсяг виготовленої на давальницьких умовах продукції (робіт, послуг) без ПДВ та акцизу і призначеної для реалізації без додаткової обробки на даному підприємстві (врахованої у показнику за гр. 1 розд. 2.1) (ряд. 370 + 375 + 380)	365	
у тому числі:		
— продукція добувної, обробної промисловості та електроенергетики	370	
— продукція будівництва	375	
— інших видів економічної діяльності	380	

Розділ 4. Запаси

(тис. грн з одним десятковим знаком)

	Код рядка	Залишки запасів	
		на початок року	на кінець року
А	Б	1	2
Виробничі запаси	410		
Тварини на вирощуванні і відгодівлі	420		
Незавершене виробництво	440		

Продовження табл. 12.9

А	Б	1	2
Готова продукція	450		
Товари	460		
Всього (ряд. 410 + 420 + 440 + 450 + 460)	465		

	Код рядка	Надходження запасів фактично за рік
А	Б	1
Вартість придбаних сировини, матеріалів, комплектуючих та послуг (включаючи тварин на вирощуванні і відгодівлі)	470	
з них:		
— енергії	475	
— палива	476	
Вартість придбаних товарів (послуг)	480	

Розділ 5. Чисельність працівників та оплата їх праці

	Код рядка	Всього по підприємству
А	Б	1
Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	510	
Середня чисельність позаштатних працівників (працюючі за договорами та зовнішні сумісники), осіб	520	
Чисельність неоплачуваних працівників (власники, засновники підприємства та члени їх сімей), осіб*	530	
Відпрацьовано штатними працівниками облікового складу, людино-годин	535	

А	Б	1
Чисельність штатних працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня), осіб	540	
з них за власним бажанням	550	
Фонд оплати праці — всього, тис. грн з одним десятковим знаком	560	
з них:		
— позаштатних працівників (врахованих у рядку 520)	570	
— працівників, які протягом року працювали на інших підприємствах	580	

* Заповнюють підприємства приватної форми власності.

Стор. 5 ф. № 1-підприємництво (річна)

Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ організації-складача

Розділ 6. Валові інвестиції в основний капітал та у невироблені активи, здійснені у звітному році

Здійснювались у звітному році валові інвестиції в основний капітал та невироблені активи (закресліть відповідну клітинку) (600)	Так		Ні	

Заповнюють підприємства, які вказали відповідь "Так"

	Код рядка	Всього по підприємству, тис. грн. з одним десятковим знаком
А	Б	1
Валові інвестиції в основний капітал — всього (ряд. 620 + ряд. 640)	610	
у тому числі:		
валові інвестиції в матеріальні активи (ряд. 621 + 622 + 623 + 624)	620	
у тому числі:		

А	Б	1
— на капітальне будівництво (включаючи поліпшення: модернізацію, добудову, дообладнання, реконструкцію тощо будівель та споруд)	621	
— капітальні витрати на поліпшення земель	622	
— на придбання раніше існуючих основних засобів	623	
— на придбання (виготовлення) нових основних засобів (включаючи поліпшення: модернізацію, добудову, дообладнання, реконструкцію тощо основних засобів, крім будівель та споруд) (ряд. 625 + 626 + 627 + 628 + 629 + 630 + 631)	624	
у тому числі:		
— будівель та споруд	625	
— машин та обладнання	626	
— транспортних засобів	627	
— інструментів, приладів та інвентарю	628	
— робочої та продуктивної худоби	629	
— багаторічних насаджень	630	
— інших основних засобів	631	
валові інвестиції в нематеріальний основний капітал (ряд. 641 + 642 + 643 + 644)	640	
у тому числі:		
— геологорозвідувальні роботи	641	
— програмне забезпечення	642	
— оригінали літературних та художніх творів, придбаних для тиражування	643	
— інші	644	
Із валових інвестицій у матеріальні активи (ряд. 620):		
— витрати на будівельні і монтажні роботи	650	

А	Б	В	Д	Е	1	2	3	4	5
9									
10									

* Для місцевих одиниць, що виробляють продукцію (роботи, послуги) для виробничих потреб інших місцевих одиниць цього підприємства, показник не заповнюється.

Стор. 7 ф. № 1-підприємництво (річна)

Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ організації-складача

Додаток
до ф. № 1-підприємництво (річна)

Розшифровка матеріальних витрат та послуг сторонніх організацій

(тис. грн з одним десятковим знаком)

Код за КВЕД	Спожиті продукти	Код рядка	Матеріальні витрати	
			в цілому по підприємству	з них по основному виду діяльності на рівні розділу КВЕД
А	Б	В	1	2
01	Сільського господарства, мисливства та пов'язаних з ним послуг	901		
02	Лісового господарства	902		
05	Рибного господарства	903		
10, 12	Видобування вугілля, торфу, уранових руд	904		
11	Видобування нафти і газу	905		
13, 14	Видобування неенергетичних матеріалів	906		
15, 16	Харчової промисловості	907		
17, 18, 19	Легкої промисловості	908		

Продовження табл. 12.9

А	Б	В	1	2
20, 21, 22	Деревообробної і целюлозно-паперової промисловості, видавничої справи	909		
23.1, 23.3	Коксу та ядерного палива	910		
23.2	Продуктів нафтоперероблення	911		
24, 25	Хімічної, гумової та пластмасової промисловості	912		
26	Інших неметалевих мінеральних продуктів	913		
27, 28	Металургія та оброблення металу	914		
29, 30, 31, 32, 33, 34, 35	Машинобудування	915		
36, 37	Виробництво меблів, оброблення відходів	916		
40.1	Електроенергії	917		
40.2	Газопостачання	918		
40.3	Теплопостачання	919		
41	Водопостачання	920		
45	Будівництва	921		
60, 61, 62, 63	Транспортні послуги, які є складовою частиною виробництва	922		
×	Витрати, пов'язані з використанням природної сировини	923		
×	Всього матеріальних витрат (графа 1 = графа 5 розділу 2.2 ф. № 1-підприємництво за рядком "Всього по підприємству")	924		

Продовження табл. 12.9

Код за КВЕД	Спожиті послуги	Код рядка	Оплата послуг (робіт), виконаних сторонніми підприємствами
А	Б	В	1
50, 51, 52	Технічне обслуговування і ремонт автомобілів, мотоциклів. Посередницькі послуги в торгівлі. Ремонт побутових приладів	930	
55	Готелі і ресторани	931	
60, 61, 62, 63	Транспорт (пасажирський)	932	
60, 61, 62, 63	Транспорт (вантажний)	933	
64	Пошта і зв'язок	934	
65, 66, 67	Фінансове посередництво	935	
70	Операції з нерухомістю	936	
71	Здавання під найом	937	
72	Діяльність у сфері інформатизації	938	
73	Дослідження і розробки	939	
74	Послуги юридичним особам	940	
75	Державне управління і оборона, обов'язкове соціальне страхування	941	
80	Освіта	942	
85	Охорона здоров'я, соціальні послуги, ветеринарія	943	

Закінчення табл. 12.9

А	Б	В	1
90	Асенізація, прибирання вулиць та оброблення відходів	944	
91	Громадська діяльність	945	
92	Відпочинок, розваги, культура і спорт	946	
93	Індивідуальні послуги	947	
×	Всього (ряд. 320, розділ 3, ф. № 1-підприємство)	948	

Вкажіть, будь ласка, скільки часу (днів, годин) Ви витратили на заповнення даної статистичної звітності (999)

_____	_____
днів	годин

Виконавець	_____	“ ” _____ 2002 р.
	(підпис, П. І. Б., телефон)	
Керівник	_____	Головний бухгалтер _____
	(підпис, П. І. Б.)	(підпис, П. І. Б.)

Форму заповнюють на підставі первинних документів, реєстрів синтетичного та аналітичного обліку, фінансової звітності та положень (стандартів) бухгалтерського обліку, в тисячах гривень (без десяткового знака).

Розділ I “Фінансові результати” заповнюється за перший і другий місяць кожного кварталу та за рік наростаючим підсумком з початку року. Сільськогосподарські підприємства (код за ЗКГНГ — 21000) заповнюють цей розділ тільки за рік.

Рядок 001 “Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування” заповнюється аналогічно рядку 170 форми № 2 “Звіт про фінансові результати”.

Рядок 002 “Збиток від звичайної діяльності до оподаткування” заповнюється аналогічно рядку 175 форми № 2 “Звіт про фінансові результати”.

Рядок 003 “Чистий прибуток” заповнюється аналогічно рядку 220 форми № 2 “Звіт про фінансові результати”.

Рядок 004 “Чистий збиток” заповнюється аналогічно рядку 225 форми № 2 “Звіт про фінансові результати”.

Розділ II “Дебіторська та кредиторська заборгованість” складається з трьох підрозділів і заповнюється щомісячно.

У рядку 010 відображається загальна сума заборгованості (підрозділ I, рядок 020 + підрозділ II, рядок 100 + підрозділ III, рядок 300).

У підрозділі I наводяться дані щодо заборгованості в розрахунках підприємств у межах України, які виділяються із загальної суми дебіторської і кредиторської заборгованості й заповнюються аналогічно відповідним статтям активу і пасиву балансу. Структура цієї заборгованості поділяється на такі складові:

- рядок 030 “За товари, роботи, послуги за чистою реалізаційною вартістю” (рядок 160 активу та рядок 530 пасиву балансу);
- рядок 040 “За векселями” (рядок 150 активу та 520 пасиву балансу);
- рядок 050 “З бюджетом” (рядок 170 активу та 550 пасиву балансу);
- рядок 060 “Із внутрішніх розрахунків” (рядок 200 активу та 600 пасиву балансу);
- рядок 070 “Зі страхування” (рядок 570 пасиву балансу);
- рядок 080 “З оплати праці” (рядок 580 пасиву балансу);
- рядок 090 “Інша поточна заборгованість” (сума рядків 180, 190, 210 активу та 540, 560, 590, 610 пасиву балансу).

У підрозділах II і III відображається заборгованість у розрахунках щодо взаємовідносин з країнами — колишніми республіками СРСР та з іншими країнами відповідно.

Обсяги простроченої заборгованості визначаються згідно з умовами та термінами договорів між суб'єктами господарської діяльності та інших розрахунків.

Дані граф 2 і 4 за всіма рядками мають бути меншими або дорівнювати даним граф 1 і 3 відповідно.

Форму звітності наведено в табл. 12.10.

Таблиця 12.10. Державна статистична звітність за формою № 1-Б термінова

КОДИ										
форми документа за ДКУД	організаційно-складача ідентифікаційний код за ЄДРПОУ	території за КО-АТУУ	галузі за ЗКГНГ	виду економічної діяльності за КВЕД	форми власності за КФВ	організаційно-правової форми господарювання за КОПФГ	міністерства, іншого центрального органу державної виконавчої влади за СПОДУ	вищестоящої організації ідентифікаційний код за ЄДРПОУ		КС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Міністерство, інший центральний орган виконавчої влади	Форма № 1-Б термінова (місячна) Затверджена наказом Держкомстату України 31 липня 2000 р. № 258 Подається підприємствами та організаціями всіх галузей економіки і форм власності щомісячно на 20-й день після звітного періоду: статистичному органу за місцезнаходженням; вищестоящій організації або органу, що здійснює державне регулювання у відповідній галузі економіки.
Підприємство (організація)	
Форма власності	
Вид діяльності (основний)	

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ І ДЕБІТОРСЬКУ ТА КРЕДИТОРСЬКУ ЗАБОРГОВАНІСТЬ

Розділ I

Фінансові результати за січень _____ 200_ р.

(тис. грн)

Найменування показників	№ рядка	На кінець звітного періоду	За відповідний період минулого року
А	В	1	2
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування:			
прибуток	001		
збиток	002		
Чистий:			
прибуток	003		

Продовження табл. 12.10

А	В	1	2
збиток	004		
Контрольна сума	005		

Розділ II

Дебіторська та кредиторська заборгованість станом на 1 _____ 200_ р.

(тис. грн)

Найменування показників	№ рядка	Дебіторська		Кредиторська	
		усього	з неї прострочена	усього	з неї прострочена
А	Б	1	2	3	4
Усього: (ряд. 020 + 100 + 300)	010				
I. В межах України — усього	020				
у тому числі:					
за товари, роботи, послуги за чистою реалізаційною вартістю	030				
за векселями	040				
з бюджетом	050				
із внутрішніх розрахунків	060				
зі страхування	070	×	×		
з оплати праці	080	×	×		
інша поточна заборгованість	090				
II. З суб'єктами господарської діяльності					
країн — колишніх республік СРСР	100				
у тому числі:					
Азербайджан	110				
Білорусь	120				
Вірменія	130				
Грузія	140				
Естонія	150				
Казахстан	160				
Киргизстан	170				
Латвія	180				

Закінчення табл. 12.10

А	Б	1	2	3	4
Литва	190				
Молдова	200				
Росія	210				
Таджикистан	220				
Туркменистан	230				
Узбекистан	240				
III. З суб'єктами господарської діяльності інших країн	300				

“ ” _____ 200_ р.

Керівник _____

Головний бухгалтер _____

(виконавець, телефон)

12.8. Статистична звітність 11-03. Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)

Статистичний Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос) за формою 11-ОФ затверджено наказом Держкомстату України від 27 серпня 2001 р. № 365. Звітність поштова — річна.

Відповідно до Інструкції щодо складання форми державного статистичного спостереження № 11-03 “Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)” звітність складається підприємствами, організаціями та установами всіх форм власності та видів економічної діяльності, які є юридичними особами, а також їх структурними підрозділами (філіями, представництвами, відділеннями та іншими), які розташовані на відокремленій території (іншій області, районі, місті) з урахуванням роз'яснень органів державної статистики.

Якщо головна організація розташована на одній географічній території зі структурними одиницями, що входять до її складу, звіт подається головною організацією, включаючи структурні підрозділи. У випадку, коли головна організація територіально відокремлена від структурних підрозділів, звіти подаються окремо за територіальною ознакою кожною одиницею спостереження.

В адресній частині звіту реквізити заповнюються за даними облікової картки Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України.

Заповнення форми здійснюється на підставі типових форм первинного обліку (інвентарних карток обліку руху основних засобів, актів приймання-передачі та актів списання основних засобів, інших первинних документів обліку основних засобів).

Статистичні дані повинні бути достовірними та подаватися у повному обсязі в установлені терміни і за визначеними адресами.

Форма заповнюється у тисячах гривень з одним десятковим знаком.

У звіті наводиться первісна (переоцінена) і залишкова вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів та інших необоротних матеріальних активів згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”. При складанні звіту необхідно керуватись також Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 14 “Оренда”, Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 “Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства”, Інструкцією з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів комерційних банків України, затвердженою постановою Правління Національного банку України 11 грудня 2000 р. № 475, та Інструкцією з обліку основних засобів та інших необоротних активів бюджетних установ, затвердженою наказом Державного казначейства України від 17 липня 2000 р. № 64.

Звіт складається з двох розділів. У розділі 1 наводяться наявність та рух основних засобів, що знаходяться на балансі підприємства, всього та за видами економічної діяльності. Розподіл здійснюється відповідно до Класифікації видів економічної діяльності, затвердженої наказом Держстандарту України від 22 жовтня 1996 р. № 441, на рівні розділу, групи, підкласу.

До даних за кодом КВЕД не включаються витрати на формування основного стада (робочу та продуктивну худобу). Зазначені витрати відображаються в окремому рядку 150.

За кодом КВЕД 63.2 відображається також вартість: автомобільних доріг загального користування, які перебувають на балансі органів дорожнього господарства держави; відомчі автомобільні дороги на території промислових та інших підприємств і організацій; вулиці та дороги, проїзди, вулиці-набережні в межах проїзної частини в містах і селищах міського типу.

За кодом КВЕД 70.20.2 наводяться дані з вартості житлового фонду (включаючи гуртожитки), що здається в оренду власниками багатоквартирних будинків, домоуправліннями, житлово-комунальними об'єднаннями, житлово-комунальними конторами підприємств та організацій, комендатурами житлових будинків, житловими кооперативами тощо.

У окремому рядку 140 із загального обсягу вартості основних засобів виділяється вартість основних засобів основного виду економічної діяльності за реєстрацією підприємства в ЄДРПОУ. Якщо підприємство не має основних засобів, які за своїм призначенням відповідають зареєстрованому основному виду діяльності, то цей рядок не заповнюється.

Вартість земельних ділянок, які знаходяться на балансі підприємства, наводиться у рядку 160 із загального підсумку окремо.

У розділі II показуються дані щодо вартості всіх та за основною діяльністю наявних на кінець звітного року основних засобів за складом згідно з класи-

фікацією основних засобів, що передбачена Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”. Тобто наводяться дані про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи (рахунки 10 та 11 плану рахунків). У цьому ж розділі довідково наводяться дані про незавершені капітальні інвестиції.

При заповненні граfi “у тому числі за основним видом діяльності” у випадку, коли основний вид діяльності підприємства за реєстрацією представлений однією із секцій С, D, E, дані граfi наводяться за сумою вартості основних засобів зазначених секцій: $C + D + E$.

Форма звіту наведена в таблиці 12.11.

12.9. Порядок складання звіту за формою 2-Б “Звіт про випуск, реалізацію, обіг цінних паперів”

“Звіт про випуск, реалізацію та обіг цінних паперів” за формою № 2-Б затверджено наказом Мінстату України від 29 липня 1997 р. № 190. Наказом затверджено також Інструкцію щодо заповнення форми № 2-Б “Звіт про випуск, реалізацію та обіг цінних паперів”.

Відповідно до інструкції статистичний звіт за формою № 2-Б складають усі підприємства та організації незалежно від підпорядкування та форми власності, які перебувають на господарському розрахунку, мають самостійний баланс і є юридичними особами, а також банки (але крім малих і спільних підприємств та бюджетних організацій). Звіт складають як емітенти, так і ті, що мають в обігу цінні папери (не власні). Підприємства, що не є емітентами та оперують не власними цінними паперами, заповнюють тільки підрозділи “Цінні папери інших емітентів” у розділі II та “Цінні папери, що придбані у нерезидентів” у розділі III.

Форму заповнюють за відповідний звітний період наростаючим підсумком з початку року (за I квартал, I півріччя, 9 місяців, рік), на підставі даних первинного бухгалтерського обліку та звітності, за номінальною вартістю цінних паперів.

Розділ I звіту містить інформацію про випуск і розміщення цінних паперів емітентами, яка включає дані про їх наявність на початок року, випуск та первинне розміщення цінних паперів у звітному періоді, без урахування подальших операцій з ними (вторинного ринку цінних паперів).

У підрозділі “Випущено цінних паперів” вказують:

- у графі 1 — вартість цінних паперів, випущених підприємством за весь період його діяльності, які реально існують на 1 січня звітного року (тобто не були погашені до цієї дати). Вона має залишатись без змін протягом звітного року (якщо не було переоцінок чи інших державних заходів щодо цінних паперів);

										на по- чаток 200_ року	на кі- нець 200_ року		
А	Б	В	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Основні засоби основного виду економічної діяльності		140											
Робоча і про- дуктивна худо- ба		150											
Вартість земельних ділянок		160				Ч		Ч				Ч	Ч

II. СКЛАД ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

(тис. грн з одним десятковим знаком)

Найменування показника	№ рядка	Наявність на кінець року	
		усього	у тому числі за основним видом діяльності
А	Б	1	2
Усього: (сума рядків 202—217)	201		
Земельні ділянки	202		
Капітальні витрати на поліпшення земель	203		
Будинки, споруди та передавальні пристрої	204		

Закінчення табл. 12.11

А	Б	1	2
Машини та обладнання	205		
Транспортні засоби	206		
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	207		
Робоча і продуктивна худоба	208		
Багаторічні насадження	209		
Інші основні засоби	210		
Бібліотечні фонди	211		
Малоцінні необоротні матеріальні активи	212		
Тимчасові (нетитульні) споруди	213		
Природні ресурси	214		
Інвентарна тара	215		
Предмети прокату	216		
Інші необоротні матеріальні активи	217		
Довідка:			
Незавершені капітальні інвестиції	301		

"___" _____ 200_ р.

прізвище і № телефону виконавця

Керівник
Головний бухгалтер

_____

_____

- у графі 2 — вартість усіх власних цінних паперів, випущених у звітному періоді (включно з такими, які встигли погасити протягом цього періоду). Якщо підприємство стало акціонерним після 1 січня звітного року, то вартість цінних паперів відображається тільки в цій графі. У такому разі графа 1 не заповнюється і показники графа 2 дорівнюватимуть відповідним показникам графа 3;

- у графі 3 — вартість власних цінних паперів на кінець звітного періоду, яка обраховується як сума вартостей цінних паперів на початок року та випущених у звітному періоді (графа 1 + графа 2).

У підрозділі “Розміщено на початок року” проставляється вартість цінних паперів емітента, що перебувають у власності фізичних і юридичних осіб (включно з нерезидентами) станом на 1 січня звітного року, незалежно від того, чи відбувалося первинне розміщення цих паперів, чи проводилися подальші операції з ними (повторний продаж):

- у графі 4 — всього, тобто розміщено юридичним та фізичним особам і інвесторам інших країн (графа 4 дорівнює сумі граф 5, 6 та 7);
- у графі 5 — юридичним особам (суб’єктам господарської діяльності, що мають ознаки юридичної особи);
- у графі 6 — фізичним особам, тобто населенню;
- у графі 7 — інвесторам інших країн (нерезидентам).

У підрозділі “Вперше розміщено у звітному періоді” показується вартість власних цінних паперів, вперше розміщених безпосередньо емітентом протягом звітного періоду (як з випущених у звітному періоді, так і з залишку не розміщених на початок року, незалежно від того, чи перебували вони в обігу до звітного періоду). Графи 8, 9, 10, 11 побудовані за взірцем граф 4, 5, 6, 7 підрозділу 3.2.

Показники підрозділу “Розміщено в цілому” розраховуються як сума даних з відповідних колонок другого і третього підрозділів, а саме: графа 12 = графа 4 + графа 8 (а також дорівнює сумі граф 13, 14, 15); графа 13 = графа 5 + графа 9; графа 14 = графа 6 + графа 10; графа 15 = графа 7 + графа 11.

У підметі таблиці наведено види цінних паперів згідно із Законом України “Про цінні папери та фондову біржу” (1201-12), проте у зв’язку з труднощами ведення детального первинного бухгалтерського обліку цінних паперів їх наведено в таблиці в основному в загальному вигляді:

- рядок 010 “Всього” відображає загальну вартість усіх видів цінних паперів (акцій, облігацій, казначейських зобов’язань, ощадних сертифікатів, векселів, інших цінних паперів) і за всіма графами є сумою рядків 020, 030, 040, 050, 060, 070;

- рядок 020 “Акції”, крім простих (рядок 021) та привілейованих (рядок 022), містить також інші їх різновиди, але без акцій підприємств та акцій трудового колективу, що не перебувають у вільному обігу. Тому дані рядка 020 мають бути більшими або дорівнювати сумі рядків 021, 022;

- рядок 030 “Облігації”, крім республіканських позик (рядок 031) та облігацій підприємств (рядок 032), містить облігації місцевих безвідсоткових позик, місцевих відсоткових позик та облігацій колишнього СРСР. Тому дані рядка 030 будуть більшими або дорівнюватимуть сумі рядків 031 та 032. У свою чергу, облігації республіканських позик складаються з внутрішніх республіканських безвідсоткових (цільових) позик, внутрішніх республіканських відсоткових позик та інших видів державних облігацій.

Облігації підприємств включають іменні відсоткові, іменні безвідсоткові, на пред’явника — відсоткові та безвідсоткові облігації. Всі облігації можуть мати як вільний, так і обмежений обіг.

Такі види цінних паперів, як казначейські зобов’язання та ощадні сертифікати (депозитні), відрізняються за термінами погашення:

- рядок 040 “Казначейські зобов’язання” показує вартість довго-, середньо- та короткострокових зобов’язань;
- рядок 050 “Ощадні сертифікати (депозитні)” містить іменні строкові, іменні до запитання, на пред’явника строкові та на пред’явника до запитання;
- рядок 060 “Векселі” складається з вартості простих і переказних векселів;
- рядок 070 “Інші цінні папери” має включати вартість акцій підприємств, акцій трудових колективів та інших цінних паперів, не передбачених формою, тобто тих, які не можна повністю зарахувати до цінних, оскільки вони не мають усіх ознак цінного паперу (зокрема ознаки їх вільного обігу), бо реалізуються тільки робітникам тих підприємств, де вони випущені.

Крім того, довідково введено рядки про обсяг статутного фонду підприємства, декларованого з урахуванням випуску цінних паперів:

- 080 “на початок року”;
- 090 “на кінець звітного періоду”.

Викладене вище дає змогу провадити логічний контроль при складанні форми за такої умови: вартість акцій та облігацій на початок року, випущених під створення або збільшення статутного фонду (сума рядків 020 та 030, графа 1), не повинна перевищувати обсягу статутного фонду на початок року. Таким чином контролюються і вищезазначені показники на кінець звітного періоду (рядок 090 має бути більшим або дорівнювати сумі рядків 020 та 030

у графі 3). Також слід зазначити, що вартість випущених за звітний період акцій та облігацій (сума рядків 020 та 030, графа 2) не повинна перевищувати приросту статутного фонду за відповідний період (рядок 090 — рядок 080).

Розділ II “Обіг цінних паперів” характеризує операції з усіма цінними паперами, які є у власності емітента (як випущеними ним безпосередньо, так і придбаними в інших емітентів), тобто вторинний ринок цінних паперів.

У підрозділі “Цінні папери емітента власні” показують операції з цінними паперами, випущеними саме емітентом, зокрема:

- у графі 1 — вартість усіх власних цінних паперів підприємства на кінець звітного періоду, тобто дані цієї колонки мають бути ідентичними даним графи 3 розділу I;
- у графі 2 — сума вартості цінних паперів, розміщених на початок року та вперше розміщених у звітному періоді (тобто дані графи 12, розділ I); у тому числі:
  - у графі 3 — за особисті приватизаційні рахунки (майнові сертифікати та житлові чеки чи інші державні приватизаційні папери, наявні на момент здійснення операцій);
  - у графі 4 — обсяги повторно придбаних (викуплених) власних цінних паперів за звітний період;
  - у графі 5 — обсяг повторно проданих цінних паперів з викуплених у звітному періоді;
  - у графі 6 — обсяг повторно проданих цінних паперів з викуплених у звітному періоді, в тому числі за особисті приватизаційні рахунки;
  - у графі 7 — вартість поданих до погашення та погашених у звітному періоді власних цінних паперів;
  - у графі 8 — залишок не розміщених власних цінних паперів, що залишилися в емітента на кінець звітного періоду (як уперше випущених, так і придбаних удруге), розраховуваних таким чином: графа 1 – графа 2 + графа 4 – графа 5 – графа 7;
  - у графі 9 — дивіденди за акціями та відсотки за всіма іншими видами цінних паперів, виплачених емітентом у звітному періоді.

У підрозділі “Цінні папери інших емітентів” показують операції підприємства з цінними паперами, випущеними виключно іншими емітентами:

- у графі 10 — вартість не власних цінних паперів, якими володіє підприємство на початок року;
- у графі 11 — придбано підприємством цінних паперів інших емітентів за звітний період;
- у графі 12 — придбано підприємством цінних паперів інших емітентів за звітний період, у тому числі за особисті приватизаційні рахунки. Це сто-

сується структур, що займаються приватизаційною посередницькою діяльністю (інвестиційних фондів та трастових компаній) та беруть на себе відповідальність за розміщення особистих приватизаційних паперів, довірених їх власниками;

- у графі 13 — обсяги не власних цінних паперів, проданих підприємством за звітний період як безпосередньо емітентам, так і іншим покупцям;
- у графі 14 — залишок не власних цінних паперів, що перебувають у підприємства на кінець звітного періоду;
- у графі 15 — дивіденди за акціями та відсотки за всіма іншими видами цінних паперів, що отримані підприємством у звітному періоді від емітентів за придбані у них цінні папери.

Підмет розділу II ідентичний до підмета розділу I (крім довідкових даних про обсяги статутного фонду).

Розділ III “Обсяги взаємного інвестування у вигляді цінних паперів” характеризує як інвестування через цінні папери суб’єктів господарської діяльності України — резидентів-емітентів суб’єктами господарської діяльності інших держав — нерезидентами (перший підрозділ), так і інвестування резидентами нерезидентів-емітентів.

У підрозділі “Цінні папери резидента-емітента у нерезидентів” показують:

- у графі 1 — залишок на початок року цінних паперів резидента-емітента у власності нерезидентів;
- у графі 2 — вартість цінних паперів, придбаних нерезидентами у резидента-емітента у звітному періоді (включно як з первинним їх розміщенням, так і вторинним продажем);
- у графі 3 — обсяги власних цінних паперів резидента, проданих та пред’явлених з метою погашення нерезидентами резидентів-емітенту, а також погашених останніми у звітному періоді;
- у графі 4 — залишок вартості власних цінних паперів резидента у нерезидентів на кінець звітного періоду, тобто: графа 1 + графа 2 – графа 3;
- у графі 5 — дивіденди за акціями та відсотки за всіма іншими видами цінних паперів, виплачених резидентом нерезидентам у звітному періоді.

У підрозділі “Цінні папери нерезидентів-емітентів у резидентів” відображаються:

- у графі 6 — залишок нерезидентських цінних паперів у власності резидента на початок року;
- у графі 7 — вартість цінних паперів нерезидентів, придбаних резидентом у звітному періоді як безпосередньо у нерезидентів-емітентів, так і в інших продавців;

- у графі 8 — обсяги нерезидентських цінних паперів, проданих резидентом нерезидентам-емітентам та іншим покупцям у звітному періоді;
- у графі 9 — залишок вартості нерезидентських цінних паперів у резидента на кінець звітного періоду, тобто: графа 6 + графа 7 – графа 8;
- у графі 10 — дивіденди за акціями та відсотки за всіма іншими видами цінних паперів, отримані резидентом у звітному періоді від нерезидентів-емітентів за придбані у них цінні папери.

Підмет розділу III побудований у більш загальному вигляді порівняно з попередніми двома розділами, оскільки не всі види цінних паперів мають вільний обіг (наприклад, інші цінні папери).

Заповнюючи звіт слід дотримуватись таких вимог:

Розділ I

Гр. 3 = гр. 1 + гр. 2.

Гр. 4 = гр. 5 + гр. 6 + гр. 7.

Гр. 8 = гр. 9 + гр. 10 + гр. 11.

Гр. 12 = гр. 4 + гр. 8 = гр. 13 + гр. 4 + гр. 15.

Гр. 13 = гр. 5 + гр. 9.

Гр. 14 = гр. 6 + гр. 10.

Гр. 15 = гр. 7 + гр. 11.

Розділ II

Гр. 8 = гр. 1 – гр. 2 + гр. 4 – гр. 5 – гр. 7.

Гр. 14 = гр. 10 + гр. 11 – гр. 13.

Розділ III

Гр. 4 = гр. 1 + гр. 2 – гр. 3.

Гр. 9 = гр. 6 + гр. 7 + гр. 8.

Суб'єкти господарської діяльності подають звітність за формою № 2-Б до органів статистики за місцезнаходженням щокварталу — **не пізніше 21 числа після звітнього кварталу, а річну — до 8 лютого.**

Форму 2-Б “Звіт про випуск, реалізацію обіг цінних паперів” наведено в табл. 12.12.

Таблиця 12.12. Звіт про випуск, реалізацію та обіг цінних паперів за січень 200__ року

Розділ I. Випуск та розміщення емітентом цінних паперів

Код рядка	Нааявність на початок року	Випущено за звітний період	Всього наявних на початок року та випущених за звітний період	Розміщено на початок року			Вперше розміщено у звітному періоді			Розміщено в цілому						
				всього	в тому числі		всього	в тому числі		всього	в тому числі					
					юридичним особам	фізичним особам		юридичним особам	фізичним особам		юридичним особам	фізичним особам	іншим країнам	іншим країнам		
A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Всього	010															
в тому числі:																
Акції	020															
з них:																
— прості	021															
— привілейовані	022															
Облігації	030															
з них:																
— республіканських позик	031															
— підприємств	032															
Квазначейські зобов'язання	040															
Ощадні сертифікати (депозитні)	050															
Векселі	060															
Інші цінні папери	070															

(тис. грн)

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Акції	180										
Облігації	190										
Казначейські зобов'язання	200										
Ощадні сертифікати (депозитні)	210										
Векселі	220										
	230										
	240										

" " _____ 200_р.

(виконавець, телефон)

Керівник _____

Головний бухгалтер _____

Тема 13

АНАЛІЗ ЗВІТНОСТІ

13.1. Види аналізу звітності. Формальний аналіз та аналіз для отримання управлінської інформації

З розвитком ринкових відносин зростає роль економічного аналізу як основи прийняття управлінських рішень, змінюються методики його проведення. Останніми роками в Україні зростає свобода бухгалтера у визначенні методології ведення бухгалтерського обліку (визначенні облікової політики), що веде і до зростання вимог до бухгалтера, який цю звітність аналізує.

Аналіз фінансової звітності — це процес, який має на меті дати оцінку поточного та минулого фінансового стану та результатів діяльності підприємства. При цьому першочерговою метою є визначення оцінок та завбачень відносно майбутніх умов діяльності підприємства.

Предмет аналізу бухгалтерської звітності базується на двох головних передумовах:

- повне розуміння моделі обліку, а також його мови, суті, значення та обмежень фінансової інформації, яка відображається у звітності, що публікується;
- отримання необхідних фактів. Отримання достовірних фактів знову-таки вимагає розуміння мови бухгалтерського обліку.

Інформаційна обмеженість фінансової звітності полягає в тому, що з неї ми не можемо отримати дані про кадри, про асортимент продукції та ефективність виробництва її за видами, ефективність використання обладнання, перспективи розвитку тощо. Водночас важливим питанням аналізу є вміння дістати

зі звітів те, що в них є, щоб мати підставу для запитань тим, хто може надати додаткову інформацію.

При аналізі слід враховувати також суб'єктивність складачів звітності, нестабільність грошової одиниці, застосовувану оцінку та інші фактори.

Аналіз та оцінка фінансової звітності є завданням, виконання якого забирає багато часу і ставить високі вимоги до кваліфікації аналітика. Однак, зважаючи на те, що на підставі аналізу приймаються важливі рішення, виявляються резерви, весь процес аналізу є дуже необхідним.

Слід зазначити, що підходи до аналізу бухгалтерської звітності можуть бути різними. Так, бухгалтер, аналізуючи звітність, “йде” від первинних документів до звітності, а аналітик — від звітності до фактів господарської діяльності.

Звітність — це своєрідний міст між обліком та аналізом.

Аналіз може ґрунтуватись на двох підходах: практичному (прямому) і методологічному (непрямому). За практичного підходу передбачають, що методологія аналізу не викликає сумніву і для аналізу застосовують відомі методологічні прийоми. За методологічного підходу обговорюють обґрунтованість та методологію аналізу, побудову звітних форм, склад інформації, що включається до звітності, методи обрахування індексів тощо.

Весь аналіз звітності можна поділити на **“посмертний”** (ретроспективний) та **спрямований у майбутнє**, в результаті якого виявляються тенденції та закладаються в розрахунки очікувані фінансові результати.

Аналіз фінансової звітності — це перш за все аналіз чотирьох форм, що затвержені національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку 2—5:

- Балансу (форма № 1);
- Звіту про фінансові результати (форма № 2);
- Звіту про рух грошових коштів (форма № 3);
- Звіту про власний капітал (форма № 4);
- Приміток до звітності.

Сутність аналізу фінансової звітності полягає в застосуванні аналітичних інструментів та методів з метою виявлення суттєвих зв'язків і характеристик, необхідних для прийняття управлінських рішень. Аналіз слугує перетворенню числових даних, що є у фінансовій звітності, у необхідну та дефіцитну інформацію.

На доповнення до фінансової звітності для аналізу використовують також статистичну звітність:

- звіт з праці за попередній рік та за звітний період, ф. 1-ПВ, ф. 3-ПВ;
- звіт про основні показники діяльності підприємства” за формою № 1-підприємство;

- звіт про наявність та рух основних фондів, амортизацію (знос), ф. 11-ОФ;
- зведена таблиця основних показників, ф. 22 (річні);
- звіт про рух коштів в іноземній валюті, ф. 15-зез;
- інші форми.

Якщо можливо отримати іншу інформацію, її також використовують. З такої інформації корисною для аналізу може бути:

- розрахунок нормативу власних обігових коштів;
- розшифрування дебіторської та кредиторської заборгованості;
- бізнес-план;
- матеріали маркетингових досліджень;
- висновки аудиторських перевірок;
- інша інформація.

Технологічний процес аналізу залежить від поставлених завдань, які можуть бути різними (вибір напрямків інвестування; вибір можливих варіантів злиття підприємств; прогнозування майбутніх умов і результатів; виявлення проблем управління підприємством; оцінка діяльності керівництва). Головне завдання, яке вирішує аналіз, — отримання даних, які дають можливість меншою мірою спиратись на здогадки, передчуття та інтуїцію, зменшити невизначеність, наявну в процесі прийняття будь-якого рішення. Водночас аналіз не заперечує необхідності ділового чуття, але створює міцну і систематичну основу для його раціонального застосування.

Є два основні підходи до проблеми аналізу. Так, **аналіз може бути описовим**, за якого не приділяється увага його меті, та **цільовим**, за якого приділяється увага меті, яка має бути досягнута (кредитори, інвестори, керівництво, спеціалісти, аудитори, інші заінтересовані особи).

Першим етапом аналізу завжди є формальний аналіз. Він полягає в аналізі насамперед форми звітності, заповнення реквізитів, відповідності форми звіту встановленим стандартам, заповнення всіх необхідних даних, арифметичній перевірці сум, логічному виправданні окремих записів. Після формального аналізу приступають до описового аналізу.

Для аналізу фінансової звітності можуть застосовуватись різноманітні методи. Серед таких методів широко застосовують монографічний, графічний, економіко-статистичні методи (кореляції, регресії, індекси, формули), евристичні.

13.2. Аналіз податкової звітності

Аналіз податкової звітності проводять з метою визначення податкового навантаження та його зміни за рахунок введення в дію нових чи скасування старих нормативних актів з оподаткування, зміни напрямків діяльності. Такий аналіз може бути зведено в таблицю (табл. 13.1).

Таблиця 13.1. Аналіз нарахованих податків та платежів

Назва показників	Базовий період		Звітний період	
	Нарахування	Частка в обсязі реалізації	Нарахування	Частка в обсязі реалізації
1. Обсяг реалізованої продукції				
2. Всього податків та зборів				
У тому числі:				
— податок на додану вартість				
— акцизний збір				
— податок на прибуток підприємств				
— податок з власників транспортних засобів				
— мито				
— державне мито				
— податок на нерухоме майно				
— рентні платежі за нафту і природний газ, що видобуваються в Україні, та різниця в цінах на природний газ				
— збори на геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету				
— збори за спеціальне використання природних ресурсів разом				
— збір до Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи				
— збір на обов'язкове соціальне страхування				
— збір на обов'язкове пенсійне страхування				
— збір до Державного інноваційного фонду				
— плата за торговий патент				
— місцеві податки і збори				
— інші види податків та зборів				

Аналіз можна поділити на аналіз зокрема податків та зборів, що залежать від обсягу реалізації; податків та зборів, що залежать від рівня заробітної плати; що включаються до собівартості та не включаються тощо. Такий аналіз дає змогу, крім визначення податкового навантаження, визначити й напрямки оптимізації оподаткування підприємства.

Важливу інформацію може дати також аналіз динаміки нарахувань та перерахувань податків та зборів. Зіставлення цих динамік свідчить про стан розрахунків підприємства з державою, можливі втрати підприємства від застосування до нього штрафних санкцій та сплати пені. Крім того, така інформація є основою для планування грошових потоків.

Корисні дані можна отримати зі звітності до пенсійного фонду та інших фондів загальнообов'язкового соціального страхування України. Передусім ця звітність дає змогу визначити динаміку нарахувань та виплат заробітної плати, частини інших доходів працівників.

13.3. Аналіз фінансової звітності

13.3.1. Аналіз балансу

Складність аналізу балансу полягає в тому, що, інтерпретуючи дані балансу, треба мати уявлення, як відображені в ньому активи — за ціною придбання чи за поточною оцінкою, як оцінені запаси (ЛІФО, ФІФО чи за середньозваженою тощо). Тобто баланс можна побудувати як на динамічній основі, яка полягає в тому, що запаси оцінюються за історичною собівартістю, так і на статичній основі, коли оцінка робиться в поточних цінах. Аналіз балансу, особливо у динаміці, дає змогу розрахувати значну частину показників, що характеризують обсяги діяльності підприємства, його фінансові можливості.

Розрізняють горизонтальний та вертикальний аналіз фінансової звітності, результати якого використовуються зовнішніми та внутрішніми користувачами.

Горизонтальний аналіз полягає в порівнянні показників за окремі звітні періоди.

Для проведення горизонтального аналізу оформлюють таблицю, в якій відображають показники та звітні періоди і показують абсолютні та/або відносні зміни показників порівняно з періодом, прийнятим за базу для порівняння. На підставі аналізу таких змін роблять висновки, що використовуються для оцінки діяльності та управління.

Приклад горизонтального аналізу наведено у табл. 13.2.

Порівняння показників у динаміці дає змогу визначити певні тенденції у зміні показників та оцінити величину таких змін.

Ефективність використання оборотних засобів може виражатись у показниках їх відносної чи абсолютної економії.

Таблиця 13.2. Аналіз прибутку підприємства за 1998—2002 рр.

Показник	Роки				
	1998	1999	2000	2001	2002
Прибуток, тис. грн					
+ – до 1996 р., тис. грн					
У відсотках до 1996 р.					
+ – до попереднього року, тис. грн					
У відсотках до попереднього року					

Абсолютну економію оборотних засобів визначають за формулою

$$E_{оз} = O_{зб} \cdot K - O_{зн},$$

де $O_{зб}$ — витрата оборотних засобів на 1 грн реалізованої продукції у базовому році;

K — обсяг реалізованої продукції в розрахунковому році;

$O_{зн}$ — витрати оборотних засобів у розрахунковому році.

Широко застосовується структурний аналіз балансу та інших форм фінансової звітності. За допомогою структурного аналізу визначають різні показники, серед яких найважливішими є показники фінансового стану, довгострокової платоспроможності, оборотності, прибутковості.

Показники фінансового стану

Робочий капітал = *Оборотні активи* – *Зобов'язання*.

Маневреність робочого капіталу = *Запаси* : *Робочий капітал*.

Коефіцієнт покриття = *Оборотні активи* : *Поточні зобов'язання*.

Коефіцієнт швидкої ліквідності = *Ліквідні активи* : *Поточні зобов'язання*.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності = (*Гроші* + *Ринкові цінні папери*) : *Поточні зобов'язання*.

Коефіцієнт захищеності — це час, за який підприємство може здійснювати поточну діяльність за рахунок ліквідних активів, не залучаючи додаткових джерел фінансування.

Інтервал захищеності = *Ліквідні активи* : *Щоденні грошові витрати*.

Щоденні грошові витрати = (*Річні операційні витрати* – *Амортизація*) : 365.

Професор М.Г. Чумаченко зі співавторами¹ вважають, що підприємство вважається неплатоспроможним, якщо коефіцієнт покриття менше 1, а кое-

¹ Економічний аналіз: Навч. посіб. / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатюк; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. — К.: КНЕУ, 2001. — 540 с.

фіцієнт забезпеченості менший 0,1. Такі показники фіксують фінансову нестійкість підприємства. Тому необхідно розраховувати ймовірність реальної можливості відновлення платоспроможності строком на 6 місяців за формулою

$$K_{відн.} = \frac{K_{пк} + \frac{6}{T}(K_{пк} - K_{пп})}{K_{ппр}},$$

де $K_{пк}$, $K_{пп}$ — значення коефіцієнта покриття на кінець і початок звітного періоду;

$K_{ппр}$ — нормативне значення коефіцієнта покриття;

6 — період відновлення платоспроможності, місяці;

T — звітний період, місяці.

Якщо розрахований коефіцієнт відновлення менший за одиницю, то це свідчить, що в найближчі 6 місяців підприємство не має можливості відновити платоспроможність.

Показники довгострокової платоспроможності

Співвідношення робочого і загального капіталу =
= *Робочий капітал* : *Активи*.

Коефіцієнт власного капіталу = *Власний капітал* : *Активи*.

Співвідношення зобов'язань та власного капіталу =
= *Зобов'язання* : *Власний капітал*.

Довгостроковий фінансовий важіль = *Довгострокові зобов'язання* : (*Довгострокові зобов'язання* + *Акціонерний капітал*).

Коефіцієнт кратності покриття відсотків = *Прибуток до сплати податку та відсотків* : *Відсоткові виплати за довгостроковими позиками*.

Показники оборотності

Залежно від мети аналізу можуть розраховуватись різні показники оборотності, що характеризують ефективність використання засобів. Можуть використовуватись показники оборотності фондів, як загальні, так і часткові (наприклад, за конкретними видами засобів).

Коефіцієнт оборотності запасів = *Собівартість реалізованої продукції* : *Середня вартість запасів*.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості =
= *Продаж у кредит* : *Середня дебіторська заборгованість*.

Середній період інкасації дебіторської заборгованості (днів) =
= 365 : *Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості*,

або:

$$\begin{aligned} & \text{Середній період інкасації дебіторської заборгованості (днів)} = \\ & = \text{Середня дебіторська заборгованість} : (\text{Продаж у кредит} : 365). \end{aligned}$$

Операційний цикл — середній період часу від придбання запасів до моменту надходження грошей за реалізований товар.

$$\text{Тривалість операційного циклу} = \text{Середня тривалість обороту запасів} + \text{Середній період погашення дебіторської заборгованості}.$$

$$\begin{aligned} & \text{Оборотність кредиторської заборгованості} = \\ & = \text{Купівля в кредит} : \text{Середня величина кредиторської заборгованості}. \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} & \text{Середня тривалість погашення кредиторської заборгованості} = \\ & = 365 : \text{Оборотність кредиторської заборгованості}. \end{aligned}$$

$$\text{Коефіцієнт оборотності активів} = \text{Сума продажу} : \text{Середня вартість активів}.$$

$$\text{Коефіцієнт оборотності власного капіталу} = \text{Сума продажу} : \text{Власний капітал}.$$

$$\text{Коефіцієнт оборотності робочого капіталу} = \text{Сума продажу} : \text{Робочий капітал}.$$

$$\begin{aligned} & \text{Оборотність довгострокового капіталу} = \\ & = \text{Сума продажу} : (\text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Власний капітал}). \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} & \text{Оборотність (фондовіддача) основних засобів} = \\ & = \text{Сума продажу} : \text{Середня вартість основних засобів}. \end{aligned}$$

Аналіз кредиторської заборгованості

Кредиторська заборгованість у діяльності підприємства може відігравати як позитивну, так і негативну роль. Заборгованість — це, з погляду власника, страхування від інфляції дешевше у більшості випадків джерело грошових коштів, ніж власний капітал. Так, за заборгованістю не завжди треба сплачувати відсотки.

Водночас у низці випадків заборгованість може бути невигідною для власника внаслідок високих відсотків плати за неї, можливості банкрутства, одночасного пред'явлення вимог кредиторами, низького іміджу підприємства.

Якщо кредиторська заборгованість приносить відносний чистий (за мінусом відсотків) прибуток не менший, ніж прибуток на власний капітал, то власник буде намагатись збільшити таку заборгованість, і навпаки.

Для оцінки заборгованості застосовується показник **індекс фінансового лівериджу**. Він розраховується як результат ділення прибутку у відсотках на власний капітал до прибутку у відсотках (включаючи плату з прибутку за відсотки) на весь капітал. Зміна індексу фінансового лівериджу свідчить про тенденції прибутковості залученого капіталу та прийняття рішень про його величину. Індекс можна розрахувати за алгоритмом, наведеним у табл. 13.3.

Аналіз табл. 13.3 дає змогу зробити висновок, що у першому році залучення кредитних ресурсів було вигідним, бо індекс становив більше ніж 1, а у другому році залучені кошти призвели до зменшення прибутку на власний капітал.

Таблиця 13.3. Розрахунок прибутку на власний та залучений капітал та індексу фінансового лівериджу

Рік	Власний капітал	Залучений капітал	Всього капіталу	Прибуток до сплати податків та відсотків за залучений капітал	Плата за кредит	Податки (30 % від прибутку)	Чистий прибуток	Чистий прибуток + плата за кредит	Прибуток, %		Індекс фінансового лівериджу (гр. 11 : гр. 12)
									на всі кошти (гр. 9 : гр. 4)	на власний капітал (гр. 8 : гр. 2)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	600	400	1000	200	40	60	100	140	14,0	16,7	1,19
2	600	400	1000	80	40	24	16	56	5,6	2,67	0,48

Агентство України з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій визначає показник фінансового лівериджу (**Фл**) як відношення довгострокових зобов'язань до джерел власних коштів і характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань. Зростання значення **Фл** свідчить про зростання фінансового ризику, тобто можливість втрати платоспроможності. У такому разі більш детально аналізують показники розділу II пасиву балансу.

Часто застосовують трискладовий показник фінансової стійкості. Для цього застосовують три рівняння:

- 1) $1П - 1А = ВОФ$;
- 2) $1П - 1А + ДК = ВОФ + ДК$;
- 3) $1П - 1А + ДК + К = ВОФ + ДК + К$,

де $1П$ — власний капітал підприємства;

$1А$ — необоротні активи підприємства;

$ВОФ$ — власні оборотні фонди;

$ДК$ — довгострокова кредиторська заборгованість;

$К$ — короткострокова кредиторська заборгованість.

За першою частиною кожної формули визначають суму та порівнюють її з фактичною наявністю оборотних активів (сума розділів II та III активу балансу). Якщо сума, визначена за першою частиною формули, дорівнює чи більша від суми наявних оборотних активів, то забезпеченість власних оборотних фондів оцінюють одиницею, якщо ні, то дають нульову оцінку. Баланс оцінюють одночасно за всіма формулами.

Виходячи з аналізу формул, можливі такі чотири оцінки забезпеченості оборотних активів:

- 1) (0,0,0);
- 2) (0,0,1);

- 3) (0,1,1);
4) (1,1,1).

Якщо оборотні фонди не забезпечуються власними коштами, власними коштами плюс довгострокова кредиторська заборгованість, власними коштами плюс вся кредиторська заборгованість, то оцінка балансу — 0,0,0. Така оцінка свідчить про кризовий стан підприємства та можливість його банкрутства у разі одночасного пред'явлення претензій кредиторами.

У другому випадку (при оцінці 0,0,1) становище підприємства близьке до кризового, адже наявні оборотні фонди забезпечуються лише сумою власних коштів, довгостроковими кредитами та короткостроковою кредиторською заборгованістю.

У третьому випадку становище підприємства можна вважати добрим, адже в короткостроковому плані воно може погашати взяті на себе зобов'язання.

Найбільш стійке становище підприємства у четвертому випадку, тобто, коли всі оборотні активи покриваються власними коштами. Але у цьому випадку можна зазначити, що підприємство мало уваги приділяє залученню коштів, нерационально використовує власні.

При аналізі балансу застосовують низку коефіцієнтів, розрахунок яких дає змогу зробити висновки щодо фінансового стану підприємства, а порівняння їх у часі — виявити тенденції зміни фінансового стану.

Так досить часто розраховують коефіцієнт структури покриття:

$$K_{\text{сп}} = \frac{ДП}{НА} = \frac{ЗП}{1А},$$

де ДП — довгострокові пасиви;

НА — необоротні активи.

Коефіцієнт структури покриття показує, яка частина необоротних активів покривається довгостроковою кредиторською заборгованістю. Показник необхідно розглядати в динаміці та у порівнянні з іншими внутрішніми та зовнішніми показниками. З одного боку, висока залежність від довгострокових кредитів за недостатньої прибутковості підприємства може призвести в певних випадках до виникнення неплатоспроможності підприємства і до банкрутства, з іншого боку низький відсоток за довгостроковими кредитами і високі прибутки свідчать про раціональність збільшення показника. Оцінюючи цей показник, слід враховувати й інші показники, наприклад, коефіцієнт участі:

$$K_{\text{уч}} = \frac{1П - 1А + 3П}{ОФ},$$

де ОФ — оборотні фонди підприємства = 2А + 3А.

Коефіцієнт участі відображає, яка частина оборотних активів підприємства покривається власними коштами та короткостроковими зобов'язаннями. Бе-

зумовно, бажана величина цього показника має бути більшою за нуль. Показник розраховується за кілька років і порівнюється з іншими показниками.

При оцінці кредиторської заборгованості розраховують також інші показники.

13.3.2. Аналіз Звіту про фінансові результати

Більш важливою формою, ніж баланс, часто вважають звіт про фінансові результати. Однак при аналізі має враховуватися зв'язок між Балансом та Звітом про фінансові результати. Це пов'язано з тим, що величина відображеного у звіті прибутку залежить від методології побудови балансу (динамічна чи статична).

При аналізі Звіту про фінансові результати застосовують структурний аналіз, аналіз статей звіту в динаміці, розраховують різні коефіцієнти, інші методи економічного аналізу.

Аналіз прибутку. Л.А. Бернстайн аналіз прибутку поділяє на два рівні й наводить схему такого аналізу (рис. 13.1).

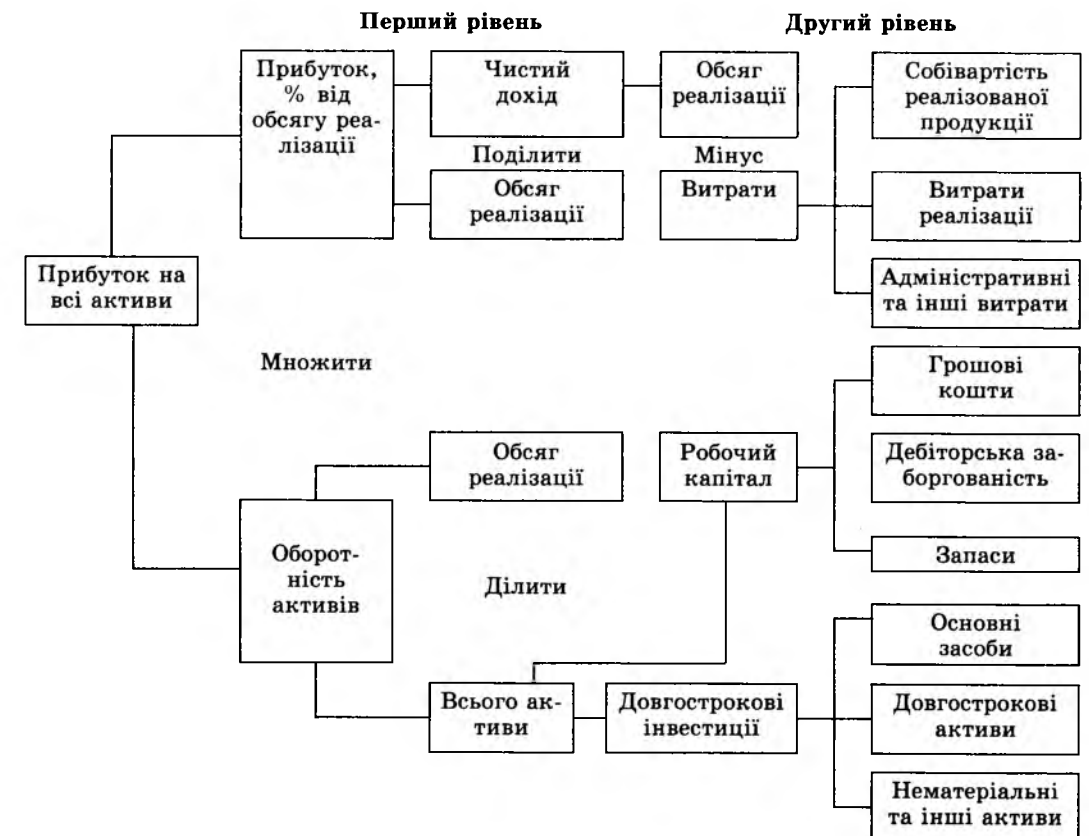

Рис. 13.1. Схема аналізу прибутку

Показники прибутковості

Показник ділової активності = Чистий дохід : Сума активів.

Прибутковість капіталу = Прибуток : Інвестований капітал.

Норма прибутку = Прибуток : Активи.

*Норма прибутковості довгострокового капіталу =
= Прибуток : (Довгострокові зобов'язання + Власний капітал).*

*Норма прибутковості власного капіталу =
= Прибуток : Власний капітал.*

Норма прибутковості капіталу, що належить власникам звичайних акцій = (Чистий прибуток – Дивіденди) : Середня вартість капіталу, що належить власникам звичайних акцій.

Коефіцієнт валового прибутку = Валовий прибуток : Сума продажу.

Коефіцієнт чистого прибутку = Чистий прибуток : Сума продажу.

*Прибуток на акцію = (Чистий прибуток –
– Дивіденди) : Кількість звичайних акцій.*

*Співвідношення ціни та прибутку на звичайну акцію =
= Ринкова ціна акції : Прибуток на акцію.*

Крім названих показників, використовуючи баланс та звіт про фінансові результати, підприємства можуть розраховувати багато інших. Так, у деяких випадках є сенс використовувати такий показник, як чиста продукція, що є різницею між валовою продукцією та матеріальними витратами. Цей показник порівнюють як у динаміці, так і розраховуючи похідні відносні показники, які отримують з використанням чистої продукції. Так, може розраховуватись показник віддачі оборотних засобів чистою продукцією (чиста продукція : середній залишок оборотних засобів).

Аналізуючи прибуток, його часто представляють у вигляді адитивної моделі:

$$П = В - С - АВ - ВЗ + ІОП + ФД - ФВ - П_{пр},$$

де $П$ — прибуток;

$В$ — виручка від реалізації;

$С$ — собівартість реалізованої продукції;

$АВ$ — адміністративні витрати;

$ВЗ$ — витрати на збут;

$ІОП$ — інші операційні доходи;

$ФД$ — фінансові доходи;

$ФВ$ — фінансові витрати;

$П_{пр}$ — податок на прибуток.

Використовуючи адитивну модель, методом ланцюгових підстановок можна вивчити вплив кожного фактора на зміну прибутку.

Вплив факторів на зміну величини прибутку можна визначати, застосовуючи метод стиснення факторів.

Наприклад, рентабельність балансу визначають за формулою

$$P_6 = \frac{\Pi}{C_6},$$

де Π — прибуток;

C_6 — сальдо балансу;

$$C_6 = A_n + A_{об},$$

де A_n — активи необоротні;

$A_{об}$ — активи оборотні.

Якщо одночасно поділити чисельник і знаменник рівняння на одну величину, то отриманий результат не зміниться.

Поділимо чисельник і знаменник на обсяги реалізації (B) і отримаємо:

$$P_6 = \frac{\frac{\Pi}{B}}{\frac{A_n}{B} + \frac{A_{об}}{B}},$$

де $\frac{\Pi}{B}$ — прибуток на одиницю продукції ($\Pi_{од}$);

$\frac{A_n}{B}$ — фондомісткість (величина зворотна фондомісткості — фондовіддача (Φ_v));

$\frac{A_{об}}{B}$ — показник, зворотний обіговості ($1 / Об$).

Підставимо отримані значення у формулу й отримаємо:

$$P_6 = \frac{\Pi_{од}}{\frac{1}{\Phi_v} + \frac{1}{Об}}.$$

Ця формула може бути застосована для аналізу впливу на рентабельність балансу прибутку на одиницю продукції, фондовіддачі, обіговості оборотних засобів.

Можна, наприклад, поділити формулу рентабельності балансу на загальну суму активів і отримати:

$$P_6 = \frac{\frac{\Pi}{A}}{\frac{A_n}{A} + \frac{A_{об}}{A}}.$$

Використовуючи цю формулу, можна визначити вплив зміни структури балансу на його рентабельність.

Звіт про фінансові результати дає також можливість зробити аналіз взаємозв'язку обсягів виробництва, собівартості та прибутку. Такий напрямок фінансового аналізу властивий системі аналізу “директ-костинг”. Проводячи цей аналіз, усі витрати підприємства поділяють на постійні та змінні. Різницю між реалізаційною ціною і собівартістю, визначеною за змінними витратами, називають **маржинальним доходом**. Цю управлінську модель розуміють як знаходження так званої критичної точки (точки “перелому”, точки “беззбитковості”).

Формули:

$$\text{Маржинальний дохід} = \text{Виручка} - \text{Змінні витрати};$$

$$\text{Виручка} = \text{Витрати} + \text{Прибуток};$$

$$\text{Виручка} = \text{Змінні витрати} + \text{Постійні витрати} + \text{Прибуток}.$$

Під **критичною точкою** розуміють той рівень обсягу продажу, за якого витрати дорівнюють виручці від реалізації, тобто немає ні прибутку, ні збитку. Вирахування точки беззбитковості проводять одним із двох способів складання рівняння, з використанням модифікованих даних звіту про фінансові результати. Після проведення розрахунків застосовують також графічну ілюстрацію (можливе й графічне знаходження точки).

У Звіті про фінансові показники кількісні показники не наведені, а наведені лише вартісні. У таких випадках застосовують формулу визначення критичної точки:

$$\text{Критична точка з обсягу продажу} = \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Рівень маржинального доходу}}.$$

Якщо нам необхідно визначити обсяг продажу, що забезпечує певну величину прибутку, то до постійних витрат у наведеній формулі необхідно додати величину цього прибутку. Розглянемо приклад такого аналізу на модифікованих даних Звіту про фінансові результати, наведених у табл. 13.4.

Таблиця 13.4. Показники фінансової звітності підприємства

Показник	Сума, грн	Частка, %
Виручка	60 000	100
Змінні витрати	36 000	60
Маржинальний дохід	24 000	40
Постійні витрати	20 000	
Прибуток	6 000	

Критична точка за обсягу продажу для прикладу, наведеного в табл. 13.4, буде дорівнювати:

$$20\ 000 : 0,4 = 50\ 000 \text{ грн.}$$

Для одержання прибутку в розмірі 10 000 грн обсяг продажу має становити:

$$(20\ 000 + 10\ 000) : 0,4 = 75\ 000 \text{ грн.}$$

Визначення критичної точки обсягів виробництва використовують також для розрахунку **запасу міцності**. Під запасом міцності розуміють різницю між фактичними обсягами продажу та обсягами продажу в критичній точці. **Коефіцієнт запасу міцності** розраховується як співвідношення фактичних обсягів продажу до обсягу продажу в критичній точці. Розрахунки запасу міцності та коефіцієнта запасу міцності дають можливість підприємству приймати низку управлінських рішень щодо політики цін, планування обсягів виробництва і продажу.

13.3.3. Аналіз руху грошових коштів

Грошові кошти — найбільш ліквідна категорія активів підприємства. Вони є початком і кінцем виробничо-комерційного циклу, який можна відобразити схемою, наведеною на рис. 13.2.

Рис. 13.2. Схема виробничо-комерційного циклу

Результат діяльності вважається досягнутим, коли процес інкасації приносить на підприємство потік грошових коштів, з використанням яких може початись новий цикл виробництва, що, як очікується, принесе прибуток.

У балансі та звіті про фінансові результати не відображають потоки грошових коштів. Але не прибуток чи чистий дохід, а саме грошові кошти використовують для сплати кредитів, податків, заробітної плати, дивідендів тощо.

Окремі показники про рух грошових коштів можна отримати з балансу та звіту про фінансові результати, але повна картина цієї важливої сфери діяльності може бути одержана лише зі Звіту про рух грошових коштів (форма № 3).

Звіт про рух грошових коштів форми № 3 — це ключ до відтворення багатьох угод, що є само по собі важливим аналітичним процесом.

Звіт про рух грошових коштів наводиться у формі у порівнянні з попереднім роком та за структурою: щодо операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Структуру руху коштів за кожним видом діяльності деталізують.

Рух грошових коштів включає їх надходження (приплив) та видаток (відплив).

Кожне підприємство має отримувати більшу частку коштів від операційної діяльності. Важливі висновки можна отримати, аналізуючи структуру чистого руху грошових коштів, що свідчить про вміння підприємства генерувати позитивні грошові потоки, насамперед від операційної діяльності.

Постійне збільшення грошових потоків свідчить про розвиток підприємства і його стабільний фінансовий стан.

Для проведення структурного аналізу зручно використовувати табл. 13.5.

Таблиця 13.5. Аналіз динаміки та структури грошових потоків

Рух грошових коштів	Базовий період		Звітний період		Відхилення	
	Абсолютний	Відносний	Абсолютний	Відносний	Абсолютні	Відносні
Чистий рух грошових коштів, усього						
У тому числі від:						
операційної діяльності						
інвестиційної діяльності						
фінансової діяльності						

Форма таблиці відображає загальну та окрему динаміку руху грошових коштів, динаміку структури, темпи зростання.

Важливими показниками, що можна отримати з даних Звіту про рух грошових коштів, є абсолютні показники доходів та витрат і чистого руху коштів від різних видів діяльності, а також темпи їх приросту за кілька років.

З динаміки цих показників можна зробити низку висновків. Так, якщо темпи приросту чистого руху грошових коштів від операційної діяльності перевищують темпи приросту витрат на інвестиційну діяльність, то можна зробити висновок, що інвестиційна політика підприємства є ефективною. Аналогічно можна порівняти темпи приросту фінансових витрат або чистого руху грошових коштів від фінансової діяльності з чистим рухом грошових коштів від операційної діяльності й дати висновок щодо ефективності впливу фінансових витрат на операційний дохід або чистий рух грошових коштів від операційної діяльності.

Можливе порівняння даних Звіту про рух грошових коштів і з показниками інших форм звітності, що дає можливість виявити вплив руху грошових коштів на ці показники, чи навпаки, цих показників на рух грошових коштів.

13.3.4. Аналіз власного капіталу

Капітал підприємства — це основа його діяльності. Зі Звіту про власний капітал аналітик може отримати значну кількість інформації.

При аналізі власного капіталу розраховують відхилення, темпи зростання, коефіцієнти надходження чи вибуття (аналогічно до основних засобів), порівнюють абсолютні та відносні величини з нормативними.

У США застосовують модель оцінки капіталу за поточною вартістю підприємства, яку розраховують за такою формулою:

$$V = \frac{b \cdot E_t}{k - g}$$

де V — поточна вартість підприємства;

b — коефіцієнт виплати дивідендів;

E_t — прибуток підприємства в момент часу t ;

k — ринкова ставка дисконту (норма відсотка на використовуваний капітал);

g — темп приросту прибутку, що планується.

Замість названої формули використовують також іншу:

$$V = \frac{ПНД}{k - g}$$

де $ПНД$ — поточна норма дивіденду.

Постановою Кабінету Міністрів України від 2 серпня 1999 р. № 1406 затверджено методику оцінки державних корпоративних прав. У цій методиці подається також порядок оцінки власного капіталу. Оцінка призначена для здійснення контролю за ефективністю управління державними корпоративними правами та виконання відповідного завдання з управління ними.

Власний капітал оцінюють двома способами: за книжковою вартістю та за вартістю діючого підприємства.

Під *книжковою вартістю* розуміють бухгалтерську вартість власного капіталу, що зазначена у розділі I пасиву балансу, а під вартістю діючого підприємства — ринкову вартість.

Вартість діючого підприємства визначають за формулою

$$ВВЛ = [(Пр - П_{пр} - A_m) \cdot 4 : N_{кв}] : K_{кап} - Z_{дб}$$

де $ВВЛ$ — вартість власного капіталу;

$Пр$ — прибуток за останній обліковий період з початку поточного року, що передуює даті проведення оцінки;

$П_{пр}$ — податок на прибуток, що визначається на підставі форми 2;

A_m — сума нарахованої амортизації на підставі форми 2;

$N_{\text{кв}}$ — кількість кварталів в останньому обліковому періоді з початку року;
 $K_{\text{кап}}$ — коефіцієнт прямої капіталізації, що залежить від характеристики фінансових результатів та ефективності діяльності підприємства (табл. 13.6);
 $Z_{\text{дб}}$ — залишок довгострокового боргу.

Таблиця 13.6. Значення коефіцієнта капіталізації на період з 1 липня 1999 р. до 1 січня 2000 року

$K_{\text{Рент}}$	$K_{\text{кап}}$	$K_{\text{Рент}}$	$K_{\text{кап}}$	$K_{\text{Рент}}$	$K_{\text{кап}}$
Від 0 до 0,1	0,7	Від 0,41 до 0,5	0,20	Від 0,81 до 0,9	0,11
Від 0,11 до 0,2	0,5	Від 0,51 до 0,6	0,16	Від 0,91 до 1,0	0,11
Від 0,21 до 0,3	0,36	Від 0,61 до 0,7	0,14	Більше 1	0,08
Від 0,31 до 0,4	0,25	Від 0,71 до 0,8	0,12		

Порівняння показників книжкової вартості у динаміці може свідчити про тенденцію зміни власного капіталу. Зменшення власного капіталу свідчить про занепад підприємства, а збільшення — про його розвиток.

Зміна ринкової вартості капіталу — це свідчення змін в ефективності ведення виробництва. На підставі цієї інформації роблять висновки щодо змін у керівництві, інвестування, необхідності вжиття заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності.

Безумовно, використовувати цю формулу підприємствам, які не отримували у звітному періоді прибутку або були збитковими, недоречно.

Для визначення вартості цінних паперів застосовують таке рівняння:

$$\frac{P}{E} = \frac{b}{k - g},$$

де P — ринкова вартість цінного папера;

E — чистий прибуток на одну акцію.

Для визначення вартості акцій застосовують також формулу:

$$V = D_0 + \frac{D_1}{1+k} + \frac{D_2}{(1+k)^2} + \dots + \frac{D_n}{(1+k)^n},$$

де D_0 — вихідний дивіденд;

D_n — дивіденд, виплачений у n -му році;

k — ставка дисконту.

Капітал, що припадає на одну звичайну акцію =
 = (Акціонерний капітал – Капітал, що належить власникам привілейованих акцій) : Кількість випущених звичайних акцій.

Співвідношення ринкової та звичайної ціни акції =
 = Ринкова ціна акції : Капітал на одну звичайну акцію.

Дивіденд на акції =
 = Оголошені дивіденди : Кількість випуску звичайних акцій.

Урожайність акції = Дивіденди на акцію : Ринкова ціна акції.

Коефіцієнт покриття дивіденду = Прибуток на акцію : Дивіденд на акцію.

Коефіцієнт виплати дивіденду = Дивіденд на акцію : Прибуток на акцію.

Коефіцієнт покриття дивіденду за привілейованими акціями =
 = Чистий прибуток : Річні дивіденди за привілейованими акціями.

13.4. Аналіз можливості банкрутства компанії

Аналіз можливостей банкрутства компанії необхідний для інвесторів, які бажають вкласти власний капітал у прибуткову справу, акціонерів, керівництва компанії для прийняття рішень щодо виведення компанії зі стану, що передує банкрутству.

Аналіз можливостей банкрутства проводять за допомогою визначення окремих коефіцієнтів та їх поведінки у часі.

Перші дослідження поведінки коефіцієнтів, що передують краху компанії, провели у США А. Вінакор та Р.Ф. Сміт. Вони дійшли висновку, що коефіцієнт **чистий оборотний капітал : сума активів** є одним з найбільш точних та надійних показників банкрутства. Р.Дж. Фіцпатрик виявив, що коефіцієнтами, які найкраще свідчать про крах компанії, є такі: **прибуток : чистий власний капітал** та **власний капітал : сума заборгованості**.

С.Л. Мервін на підставі своїх досліджень дійшов висновку, що найкраще сигналізують про крах компанії через 4–5 років такі коефіцієнти:

- коефіцієнт покриття;
- оборотний капітал : сума активів;
- власний капітал : сума заборгованості.

Всі ці коефіцієнти характеризуються трендами, що знижуються перед банкрутством.

Е. Альтман за допомогою коефіцієнтів створив Z-схему, яка є в США найбільш відомою моделлю передбачення банкрутства:

$$Z\text{-схема} = 1,2 \cdot \left(\frac{\text{ЧРК}}{\text{СА}} \right) + 1,4 \cdot \left(\frac{\text{НП}}{\text{СА}} \right) + 3,3 \cdot \left(\frac{\text{ПДСП}}{\text{СА}} \right) + 0,6 \cdot \left(\frac{\text{РВВК}}{\text{БВВК}} \right),$$

де ЧРК — чистий робочий капітал;

СА — сума активів;

НП — нерозподілений прибуток;

ПДСП — прибуток до сплати відсотків і податків;

РВВК — ринкова вартість власного капіталу;

БВВК — балансова вартість власного капіталу.

На підставі досліджень формули Е. Альтмана ймовірність банкрутства визначають за величиною Z . При $Z \leq 1,81$ ймовірність банкрутства вважається високою, а при $Z \geq 3$ — ймовірність банкрутства мала.

13.5. Аналіз статистичної звітності

Для аналізу діяльності підприємств широко використовують низку статистичних звітів, серед яких можна виділити: звіт з праці за попередній рік та за звітний період, ф. 1-ПВ, ф. 3-ПВ; звіт про основні показники діяльності підприємства” за формою № 1-підприємство; звіт про наявність та рух основних фондів, амортизацію (знос), ф. 11-ОФ; зведену таблицю основних показників, ф. 22 (річні); звіт про рух коштів в іноземній валюті, ф. 15-зез.

Форми звітності 1-ПВ та 3-ПВ використовують для аналізу використання трудових ресурсів. Детально аналізують причини, які призвели до втрат робочого часу (відсутність замовлень, сировини, втрата традиційних ринків збуту, висока ціна продукції, низька конкурентоспроможність продукції, незадовільна робота обладнання, відсутність маркетингових досліджень тощо), роблять висновок про відповідність (невідповідність) чисельності працівників потребам виробництва.

Дані аналізу зводять у таблиці, форма та зміст яких залежать від мети аналізу. Приклад такого аналізу наведено в табл. 13.7.

Основні показники, які характеризують використання основних фондів, наявність нематеріальних активів, їх знос, відображаються у звіті про наявність та рух основних фондів, амортизацію (знос), ф. 11-ОФ та балансі підприємства.

Ефективність використання основних фондів характеризується показником фондовіддачі (Φ_v), який розраховується як відношення виручки від реалізації, без податку на додану вартість та акцизного збору, до середньої вартості основних фондів:

$$\Phi_v = \frac{\text{Виручка}}{(B_n + B_k) \cdot 0,5},$$

де B_n — вартість основних фондів на початок року;

B_k — вартість основних фондів на кінець звітного періоду.

Зростання Φ_v свідчить про підвищення ефективності використання основних фондів. Цей показник порівнюється з попередніми періодами та із середньогалузевим.

Таблиця 13.7. Аналіз використання трудових ресурсів

№	Показник	Одиниця виміру	За попередній рік	За звітний рік	Відхилення у відсотках
1	Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу	осіб			
2	Середньооблікова чисельність в еквіваленті повної зайнятості	осіб			
3	Прийнято працівників	осіб			
4	Вибуло працівників	осіб			
	У тому числі:				
	— за власним бажанням				
	— звільнено за прогул та інші порушення трудової дисципліни				
	— з причин скорочення штатів				
5	Втрати робочого часу	людино-днів			
6	Фонд оплати праці	тис. грн			
	Середньомісячна заробітна плата	грн			

З метою визначення доцільності придбання та використання наявних нематеріальних активів їх розглядають пооб'єктно.

Дані аналізу використання основних фондів та нематеріальних активів можуть бути подані за формою, що наведена в табл. 13.8.

Таблиця 13.8. Аналіз виробничого потенціалу

№	Показник	На початок року	На кінець звітного періоду	Відхилення (+, -)
1	2	3	4	5
1	Балансова вартість основних фондів, всього, тис. грн			
1.1	у тому числі вартість фондів, знос яких:			
	— до 50 %			
	— від 50 % до 75 %			
	— більше 75 %			
1.2	Із загальної вартості основних фондів, зі строком служби			
	— до 5 років			
	— від 5 до 10 років			
	— від 10 до 20 років			

Закінчення табл. 13.8

1	2	3	4	5
	— більше 20 років			
2	Знос основних фондів:			
	— тис. грн			
	— % зносу			
3	Балансова вартість основних фондів, що не використовуються, тис. грн.			
4	Знос основних фондів, що не використовуються:			
	— тис. грн			
	— % зносу			
5	Балансова вартість нематеріальних активів, тис. грн			
	у тому числі:			
	_____			
	_____			
6	Знос нематеріальних активів			
	— тис. грн			
	— % зносу			
7	Фондовіддача виробничих фондів, <i>Фв</i>			

13.6. Аналіз оперативної звітності

Оперативну звітність підприємства складають в основному для контролю за виконанням власних планів та кошторисів. Аналіз такої звітності дає змогу зробити висновки про стан бізнес-планування та організацію виконання планів, розробити пропозиції щодо поліпшення цієї важливої ланки в управлінні підприємством.

Форми звітності, структура даних у цих формах, періодичність подання залежать від мети аналізу, важливості врахування різних конкретних факторів. Форми звітності та періодичність їх подання, як правило, затверджуються внутрішніми нормативними документами підприємства.

Результати аналізу оформлюють у вигляді звітів, доповідей, доповідних записок, у табличній формі (з поясненнями чи без них).

Часто необхідно до результатів аналізу підготувати висновок, який містить у собі загальну оцінку стану предмета аналізу, динаміку його зміни та рекомендації щодо доцільності прийняття рішення щодо поліпшення стану предмета аналізу.

ДОДАТОК

Додаток. Алгоритми розрахунку фінансових показників (коефіцієнтів)

Показник	Формула для розрахунку	Джерела інформації	Напрямок позитивних змін
1	2	3	4

1. Аналіз майнового стану підприємства

1.1. Коефіцієнт зносу основних засобів	$\frac{\text{Знос основних засобів (ОЗ)}}{\text{Первісна вартість основних засобів}}$	$\frac{\Phi. 1 \text{ р. } 032}{\Phi. 1 \text{ р. } 031}$	Зменшення
1.2. Коефіцієнт оновлення основних засобів	$\frac{\text{Збільшення за звітний період первісної вартості ОЗ}}{\text{Первісна вартість основних засобів}}$	$\frac{\Phi. 5 \text{ р. } 260(\text{зр. } 5)}{\Phi. 1 \text{ р. } 031(\text{зр. } 4)}$	Збільшення
1.3. Коефіцієнт вибуття основних засобів	$\frac{\text{Вартість ОЗ, що вибули}}{\text{Первісна вартість ОЗ на початок року}}$	$\frac{\Phi. 5 \text{ р. } 260(\text{зр. } 8)}{\Phi. 1 \text{ р. } 031(\text{зр. } 3)}$	Має бути меншим, ніж коефіцієнт
1.4. Частка основних засобів в активах	$\frac{\text{Залишкова вартість ОЗ}}{\text{Активи}}$	$\frac{\Phi. 1 \text{ р. } 030}{\Phi. 1 \text{ р. } 280}$	Зменшення при зростанні обсягів реалізації
1.5. Частка довгострокових фінансових інвестицій	$\frac{\text{Довгострокові фінансові інвестиції}}{\text{Активи}}$	$\frac{\Phi. 1 (\text{р. } 040 + \text{р. } 045)}{\Phi. 1 \text{ р. } 280}$	Збільшення за умови збільшення доходів від фінансових інвестицій
1.6. Частка оборотних виробничих активів	$\frac{\text{Оборотні виробничі фонди}}{\text{Активи}}$	$\frac{\Phi. 1 (\text{р. } 100 + \text{р. } 120 + \text{р. } 270)}{\Phi. 1 \text{ р. } 280}$	Збільшення
1.7. Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	$\frac{\text{Оборотні виробничі фонди}}{\text{Оборотні активи}}$	$\frac{\Phi. 1 (\text{р. } 100 + \text{р. } 120 + \text{р. } 270)}{\Phi. 1 (\text{р. } 260 + \text{р. } 270)}$	Збільшення
1.8. Коефіцієнт мобільності активів	$\frac{\text{Мобільні активи}}{\text{Немобільні активи}}$	$\frac{\Phi. 1 (\text{р. } 260 + \text{р. } 270)}{\Phi. 1 \text{ р. } 080}$	Збільшення 0,5

Продовження додатка

1	2	3	4
---	---	---	---

2. Аналіз ліквідності (платоспроможності) підприємства

2.1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$\frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні пасиви}}$	$\frac{\Phi. 1 \text{ р. } 260}{\Phi. 1 \text{ р. } 620}$	>1
2.2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\text{Поточні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні пасиви}}$	$\frac{\Phi. 1 (\text{р. } 260 - \text{р. } 100 - \text{р. } 110 - \text{р. } 120 - \text{р. } 130 - \text{р. } 140)}{\Phi. 1 \text{ р. } 620}$	0,6-0,8
2.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{Кошти}}{\text{Поточні пасиви}}$	$\frac{\Phi. 1 (\text{р. } 220 + \text{р. } 230 + \text{р. } 240)}{\Phi. 1 \text{ р. } 620}$	>0 Збільшення
2.4. Чистий оборотний капітал, тис. грн	$\text{Оборотні активи} - \text{поточні зобов'язання}$	$\Phi. 1 (\text{р. } 260 - \text{р. } 620)$	>0 Збільшення
2.5. Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Дебіторська заборгованість}}{\text{Кредиторська заборгованість}}$	$\frac{\Phi. 1 (\text{р. } 160 + \text{р. } 170 + \text{р. } 180 + \text{р. } 190 + \text{р. } 200 + \text{р. } 210)}{\Phi. 1 (\text{р. } 520 + \text{р. } 530 + \text{р. } 540)}$	1

3. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства

3.1. Власні обігові кошти (функціонуючий капітал)	$\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання} - \text{Позаоборотні активи}$	$\Phi. 1 (\text{р. } 380 + \text{р. } 430 + \text{р. } 480 - \text{р. } 080)$	Збільшення
3.2. Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Пасиви}}$	$\frac{\Phi. 1 \text{ р. } 380}{\Phi. 1 \text{ р. } 640}$	>0,5
3.3. Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{\text{Пасиви}}{\text{Власний капітал}}$	$\frac{\Phi. 1 \text{ р. } 640}{\Phi. 1 \text{ р. } 380}$	Зменшення, норматив = 2

1	2	3	4
3.4. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Пасиви}}$	$\frac{\Phi.1 (p. 480 + p. 620)}{\Phi.1 p. 640}$	
3.5. Коефіцієнт фінансування	$\frac{\text{Позикові кошти}}{\text{Власні кошти}}$	$\frac{\Phi.1 (p. 430 + p. 480 + p. 620 + p. 630)}{\Phi.1 p. 380}$	<1 Зменшення
3.6. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$\frac{\text{Власні обігові кошти}}{\text{Оборотні активи}}$	$\frac{\Phi.1 (p. 260 - p. 620)}{\Phi.1 p. 260}$	>0,1
3.7. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\text{Власні обігові кошти}}{\text{Власний капітал}}$	$\frac{\Phi.1 (p. 260 - p. 620)}{\Phi.1 p. 380}$	>0 Збільшення
3.8. Маневреність власного робочого капіталу	$\frac{\text{Запаси}}{\text{Робочий капітал}}$	$\frac{\Phi.1 (p. 100 + p. 120 + p. 130 + p. 140)}{\Phi.1 (p. 260 + p. 270 - p. 620 - p. 630)}$	Зменшення
3.9. Маневреність власних обігових коштів	$\frac{\text{Кошти}}{\text{Власні обігові кошти}}$	$\frac{\Phi.1 (p. 230 + p. 240)}{\Phi.1 (p. 260 + p. 270 - p. 620 - p. 630)}$	Збільшення
3.10. Коефіцієнт фінансового лівериджу	$\frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Власні кошти}}$	$\frac{\Phi.1 p. 480}{\Phi.1 (p. 380 + p. 430 + p. 630)}$	Зменшення, норматив $\leq 0,25$
3.11. Коефіцієнт фінансової стійкості	$\frac{\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Пасиви}}$	$\frac{\Phi.1 (p. 380 + p. 430 + p. 480 + p. 630)}{\Phi.1 p. 640}$	Збільшення

1	2	3	4
---	---	---	---

4. Аналіз ділової активності

4.1. Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{\text{Чиста виручка від реалізації}}{\text{Активи}}$	$\frac{\Phi.2 p. 035}{\Phi.1 (p. 280(\text{гр. 3}) + p. 280(\text{гр. 4})) : 2}$	Збільшення
4.2. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$\frac{\text{Чиста виручка від реалізації}}{\text{Середньорічна дебіторська заборгованість}}$	$\frac{\Phi.2 p. 035}{\Phi.1 (S(p. 150 - p. 210) \text{гр. 3} + S(p. 150 - p. 210) \text{гр. 4}) : 2}$	Збільшення
4.3. Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	$\frac{365(360)}{\text{Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості}}$	$\frac{\text{Тривалість періоду}}{\text{Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості}}$	Зменшення
4.4. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Чиста виручка від реалізації}}{\text{Середньорічна кредиторська заборгованість}}$	$\frac{\Phi.2 p. 035}{\Phi.1 (S(p. 520L : p. 600) \text{гр. 3} + S(p. 520 : p. 600) \text{гр. 4}) : 2}$	Збільшення
4.5. Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	$\frac{365(360)}{\text{Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості}}$	$\frac{\text{Тривалість періоду}}{\text{Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості}}$	Зменшення
4.6. Коефіцієнт оборотності обігових коштів	$\frac{\text{Чиста виручка від реалізації}}{\text{Обігові кошти}}$	$\frac{\Phi.2 p. 035}{\Phi.1 (p. 260 + p. 270)}$	
4.7. Період одного обороту обігових коштів	$\frac{360(365)}{\text{Коефіцієнт оборотності обігових коштів}}$	$\frac{\text{Тривалість періоду}}{\text{Коефіцієнт оборотності обігових коштів}}$	
4.8. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	$\frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середньорічні запаси}}$	$\frac{\Phi.2 p. 040}{\Phi.1 (S(p. 100 - p. 140) \text{гр. 3} + S(p. 100 - p. 140) \text{гр. 4}) : 2}$	Збільшення

1	2	3	4
4.9. Період одного обороту запасів, днів	$\frac{365(360)}{\text{Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів}}$	$\frac{\text{Тривалість періоду}}{\text{Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів}}$	Збільшення
4.10. Коефіцієнт оборотності готової продукції	$\frac{\text{Чиста виручка від реалізації}}{\text{Середньорічні запаси готової продукції}}$	$\frac{\Phi. 2 \text{ р. } 035}{\Phi. 1(\text{р. } 130 \text{ гр. } 3 + \text{р. } 130 \text{ гр. } 4) : 2}$	Збільшення
4.11. Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондо-віддача)	$\frac{\text{Чиста виручка від реалізації}}{\text{Середньорічна вартість ОЗ}}$	$\frac{\Phi. 2 \text{ р. } 035}{\Phi. 1(\text{р. } 031(\text{гр. } 3) + \text{р. } 031(\text{гр. } 4)) : 2}$	Збільшення
4.12. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$\frac{\text{Чиста виручка від реалізації}}{\text{Власний капітал}}$	$\frac{\Phi. 2 \text{ р. } 035}{\Phi. 1(\text{р. } 380(\text{гр. } 30) + \text{р. } 380(\text{гр. } 4)) : 2}$	Збільшення
4.13. Період операційного циклу	Тривалість обороту запасів + + Тривалість обороту дебіторської заборгованості		Зменшення
4.14. Період фінансового циклу	Період операційного циклу – – Період погашення кредиторської заборгованості		Зменшення

5. Аналіз рентабельності підприємства

5.1. Коефіцієнт рентабельності активів	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість активів}}$	$\frac{\Phi. 2 \text{ р. } 220 \text{ або } \text{р. } 225}{\Phi. 1(\text{р. } 280(\text{гр. } 3) + \text{р. } 280(\text{гр. } 4)) : 2}$	>0 Збільшення
5.2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість власного капіталу}}$	$\frac{\Phi. 2 \text{ р. } 220 \text{ або } \text{р. } 225}{\Phi. 1(\text{р. } 380(\text{гр. } 3) + \text{р. } 380(\text{гр. } 4)) : 2}$	>0 Збільшення

1	2	3	4
5.3. Рентабельність виробничих фондів	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість виробничих фондів}}$	$\frac{\Phi. 2 \text{ р. } 220}{\Phi. 1 \text{ Сума гр. } 3 \text{ та } 4 (\text{р. } 030 + \text{р. } 100 + \text{р. } 120) : 2}$	Збільшення
5.4. Коефіцієнт рентабельності діяльності	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чиста виручка від реалізації продукції}}$	$\frac{\Phi. 2 \text{ р. } 220 \text{ або } \text{р. } 225}{\Phi. 2 \text{ р. } 035}$	>0 Збільшення
5.5. Коефіцієнт рентабельності продукції	$\frac{\text{Прибуток від основної діяльності}}{\text{Повна собівартість реалізованої продукції}}$	$\frac{\Phi. 2 \text{ р. } 100(\text{або } \text{р. } 105) + 090 - 060}{\Phi. 2(\text{р. } 040 + 070 + 080)}$	>0 Збільшення
5.6. Коефіцієнт реінвестування	$\frac{\text{Реінвестований прибуток}}{\text{Чистий прибуток}}$	$\frac{\Phi. 1 \text{ збільшення за } (\text{р. } 340 + \text{р. } 350)}{\Phi. 2 \text{ р. } 220}$	Збільшення
5.7. Коефіцієнт стійкості економічного зростання	$\frac{\text{Реінвестований прибуток}}{\text{Власний капітал}}$	$\frac{\Phi. 1 \text{ збільшення за } (\text{р. } 340 + \text{р. } 350)}{\Phi. 1 \text{ р. } 380}$	Збільшення
5.8. Співвідношення сплачених відсотків і прибутку	$\frac{\text{Сплачені відсотки}}{\text{Прибуток від звичайної діяльності}}$	$\frac{\Phi. 3 \text{ р. } 060}{\Phi. 3 \text{ р. } 010}$	Зменшення
5.9. Період окупності капіталу	$\frac{\text{Активи}}{\text{Чистий прибуток}}$	$\frac{\Phi. 1 \text{ р. } 280}{\Phi. 2 \text{ р. } 220}$	Зменшення
5.10. Період окупності власного капіталу	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Чистий прибуток}}$	$\frac{\Phi. 1 \text{ р. } 380}{\Phi. 2 \text{ р. } 220}$	Зменшення

1	2	3	4
6. Позиція підприємства на ринку цінних паперів			
6.1. Дохід на акцію		Ф. 2 р. 320	Збільшення
6.2. Дивіденд на акцію		Ф. 2 р. 340	Збільшення
6.3. Дивідендний вихід	$\frac{\text{Дивіденд на акцію}}{\text{Дохід на акцію}}$	$\frac{\text{Ф. 2 р. 340}}{\text{Ф. 2 р. 320}}$	Залежить від дивідендної політики
6.4. Коефіцієнт ко-тирування акцій	$\frac{\text{Ринкова ціна акції}}{\text{Номінальна вартість акції}}$	$\frac{\text{Дані ринку цінних паперів}}{\text{Дані структури статутного фонду}}$	Збільшення
6.5. Індекс ринкової ціни акції	$\frac{\text{Ринкова ціна акції}}{\text{Дохід на акцію}}$	$\frac{\text{Дані ринку цінних паперів}}{\text{Ф. 2 р. 320}}$	Темпи зростання ринкової ціни мають випереджати темпи зростання дохідності
6.6. Дивідендна до-хідність акції	$\frac{\text{Дивіденд на акцію}}{\text{Ринкова ціна акції}}$	$\frac{\text{Ф. 2 р. 340}}{\text{Дані ринку цінних паперів}}$	Збільшення за умови одно-часного збіль-шення ринкової ціни акції
6.7. Зміни у добро-буті акціонерів	$\frac{\text{Дивідендний дохід} + \text{Потенційний дохід за рахунок збільшення власного капіталу}}{\text{і ринкової вартості акцій}}$	$\frac{100 \cdot \text{Ф. 2 р. 340} + \text{Ф. 1 р. 380} \cdot \text{Індекс ринкової ціни акції}}{\text{Ф. 1 р. 300}}$	Збільшення

Навчальне видання

Серія “Вища освіта ХХІ століття”

*ЛЕНЬ Василь Степанович,
ГЛИВЕНКО Валентина Василівна,
БОЧОК Микола Павлович,
ІВАНОВ Лев Петрович*

ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Підручник

Керівник видавничих проектів *В.І. Карасьов*
Головний редактор *В.П. Розумний*
Редактор *С.В. Бартош*
Коректори *Л.П. Нікітіна, А.І. Белиба*
Комп'ютерна верстка *В.А. Негрійка*
Обкладинка *Л.І. Жиборовської*

Підп. до друку 18.11.2003. Формат 70x100^{1/16}. Папір офс.
Друк офс. Гарнітура SchoolBook. Ум. друк. арк. 39. Обл.-вид. арк. 37,5. Зам. № 25.

Видавництво “Знання-Прес”
01042, Київ-42, 6-р Дружби Народів, 19
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 91 від 16.06.2000
Тел.: (044) 234-80-43, 234-23-36
E-mail: sales@znannia-press.com.ua   http://www.znannia-press.com.ua

Друк ПП “Гарант-Сервіс”
03067, Київ-67, вул. Машинобудівна, 46
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 1256 від 10.02.2003
Тел. (044) 206-20-75, 206-20-76

В Україні книгу можна придбати за адресами:

- м. Київ, Бессарабська площа, ТЦ “Метроград”, маг. “Книжкова лавка”, тел. (044)247-56-15;
- м. Київ, вул. Л. Толстого, 11/61, маг. “Буква”, тел. (044)234-75-08;
- м. Київ, вул. М. Грушевського, 4, маг. “Наукова думка”, тел. (044)228-06-96;
- м. Київ, Залізничне шосе, 57, супермаркет “Велика кишень”, тел. (044)296-68-72, 461-99-11;
- м. Київ, вул. Архітектора Вербицького, 30-б, маг. “Буква”, тел. (044)422-57-26;
- м. Вінниця, вул. Гагаріна, 2, маг. “Буква-Вінниця”, тел. (0432)35-90-61;
- м. Донецьк, вул. Артема, 147-а, маг. “Будинок книги”, тел. (0622)55-44-76;
- м. Євпаторія, вул. Фрунзе, 42, маг. “Буква-Євпаторія”, тел. (06569)3-31-44;
- м. Житомир, вул. Київська, 17, маг. “Знання”, тел. (0412)37-29-02;
- м. Запоріжжя, просп. Леніна, 147, маг. “Буква-Запоріжжя”, тел. (0612)49-00-08;
- м. Івано-Франківськ, Вічовий майдан, 3, маг. “Сучасна українська книга”, тел. (03422)3-04-60;
- м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 19, маг. “Букініст”, тел. (03422)2-38-28;
- м. Кіровоград, вул. Набережна, 13, маг. “Книжковий світ”, тел. (0522)24-94-64;
- м. Кривий Ріг, пл. Визволення, 1, маг. “Букініст”, тел. (0564)92-37-32;
- м. Львів, просп. Шевченка, 8, книгарня ДВЦ НТШ, тел. (0322)79-85-80;
- м. Львів, просп. Шевченка, 16, маг. “Ноти”, тел. (0322)72-67-96;
- м. Луганськ, вул. Радянська, 58, маг. “Глобус-книга”, тел. (0642)53-62-30;
- м. Луцьк, просп. Волі, 41, маг. “Знання”, тел. (03322)4-23-98;
- м. Одеса, вул. Грецька, 44, маг. “The bookshop” (вхід з Грецької площі), тел. (048)777-36-78;
- м. Одеса, вул. Троїцька, 28, маг. “Передплатні видання” ТОВ “Епос”, тел. (0482)22-10-80, 25-85-69;
- м. Полтава, вул. Жовтнева, 60-а, маг. “Планета”, тел. (05322)7-20-19;
- м. Рівне, вул. Соборна, 57, маг. “Слово”, тел. (0362)26-94-17;
- м. Рівне, просп. Миру, 16, маг. “Буква-Рівне”, тел. (0362)62-04-65;
- м. Сімферополь, вул. Пушкіна, 6, маг. “Знание”, тел. (0652)27-54-68;
- м. Сімферополь, вул. Сергєєва-Ценського, 4а, маг. “Буква-Сімферополь”, тел. (0652)27-31-53;
- м. Суми, вул. Кірова, 8, маг. “Будинок книги”, тел. (0542)22-51-17;
- м. Тернопіль, вул. Б. Хмельницького, 17, маг. “Технічна книга”, тел. (0352)22-24-33;
- м. Харків, вул. Петровського, 6/8, маг. “Вища школа”, тел. (0572)47-80-20;
- м. Херсон, вул. Леніна, 14/16, маг. “Книжковий ряд”, тел. (0552)24-64-23, 22-14-56;
- м. Хмельницький, вул. Подільська, 25, маг. “Книжковий світ”, тел. (03822)6-60-73;
- м. Черкаси, вул. Б. Вишневецького, 38, маг. “Світоч”, тел. (0472)47-92-20;
- м. Чернівці, вул. О. Кобилянської, 37, маг. “Художня книга”, тел. (03722)2-60-05;
- м. Чернігів, вул. Леніна, 45, маг. “Будинок книги”, тел. (04622)7-30-03;
- м. Ялта, вул. Московська, 9-а, маг. “Будинок книги”, тел. (0654)32-16-00;
- м. Ялта, вул. Гоголя, 24, маг. “Буква-Ялта”, тел. (0654)32-37-41.

Книготорговельним організаціям та оптовим покупцям
звертатися за тел.: (044) 238-82-62, 234-80-43; факс: 238-82-68.
E-mail: sales@books.com.ua <http://www.books.com.ua>

ВИДАВНИЦТВО “ЗНАННЯ” ПРОПОНУЄ

Лень В.С.

Управлінський облік: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2003. — 287 с. —
(Вища освіта ХХІ століття). — Мова укр. — Формат 60×84 ¹/₁₆. — Пал. тв.
ISBN 966-7767-96-5

Це один із перших навчальних посібників з управлінського обліку, який написано з урахуванням особливостей діяльності підприємств в Україні. У посібнику висвітлюється технологія підготовки інформації для планування господарської діяльності, контролю роботи окремих підрозділів і підприємства в цілому, прийняття рішень на різних рівнях управління організацією (фірмою, комерційним банком чи іншим суб'єктом господарювання) в умовах ринкової економіки. Розглядаються також шляхи оптимізації діяльності підприємств за допомогою методів управлінського обліку. У кінці кожного розділу наводяться задачі і тести, що дають можливість читачеві здобути навички, необхідні для впровадження у практику господарювання сучасних форм управлінського обліку.

Розраховано насамперед на студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальністю “Облік і аудит”. Посібник буде корисним також викладачам, спеціалістам-практикам, підприємцям, менеджерам усіх рівнів управління підприємством, керівникам підприємств.

Книготорговельним організаціям та оптовим покупцям
звертатися за тел.: (044) 238-82-62, 234-80-43.
E-mail: sales@society.kiev.ua <http://www.books.com.ua>

www.BOOKS.com.ua
Широкий вибір навчальної та ділової літератури
Тел. для довідок: (044) 235-00-44, 234-80-43

Шарманська В.М.

Первинна документація і реєстри бухгалтерського обліку: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2003. — 268 с. — (Вища освіта ХХІ століття). — Мова укр. — Формат 60×84 ¹/₈. — Обкл. м'яка.

ISBN 966-7767-75-2

Пропонований навчальний посібник — перше в Україні видання, в якому не тільки зібрано, а й проаналізовано типові форми первинних документів бухгалтерського обліку, розкривається, якими мають бути ці документи, коли і ким вони складаються, які обов'язкові реквізити вони повинні мати для того, щоб набути юридичної сили, як вони мають упорядковуватися, прийматися і зберігатися тощо, вказуються нормативно-правові акти, які регламентують роботу з первинними документами.

Розраховано насамперед на студентів економічних спеціальностей. Книга буде корисною всім, хто має справу з обліком господарських операцій, аналізом фінансових результатів діяльності підприємств і організацій.

Книготорговельним організаціям та оптовим покупцям
звертатися за тел.: (044) 238-82-62, 234-80-43.
E-mail: sales@society.kiev.ua <http://www.books.com.ua>

www.BOOKS.com.ua
Широкий вибір навчальної та ділової літератури
Тел. для довідок: (044) 235-00-44, 234-80-43

Блайт Дж.

Основи маркетинга: Пер. со 2-го англ. изд. — К.: Знання-Прес, 2003. — 493 с. — (Європейський маркетинг). — Язык рус. — Формат 70×100 ¹/₁₆. — Пер. тв.

ISBN 966-7767-86-8 (рус.)

ISBN 0-273-64667-2 (англ.)

Ета книга — перевод второго издания известного на Западе пособия по основам маркетинга. В ней рассматриваются различные концепции маркетинга, его цели, особенности маркетинговой среды, поведения потребителей и покупателей, освещаются вопросы сегментации, нацеливания и позиционирования, прогнозирования объемов продаж, управления ассортиментом продукции, брендинга, создания упаковки, сбыта, маркетинговых коммуникаций; раскрываются стратегии ценообразования, анализируются процессы маркетингового планирования и исследования рынка, затрагиваются проблемы международного маркетинга и маркетинга отношений. К каждой главе приводятся иллюстративные примеры, вопросы с вариантами ответов, а также список дополнительной литературы и глоссарий. Книга будет полезна прежде всего студентам, изучающим маркетинг, преподавателям, всем, кто интересуется маркетингом или работает в этой сфере.

Книготорговельним організаціям та оптовим покупцям
звертатися за тел.: (044) 238-82-62, 234-80-43.
E-mail: sales@society.kiev.ua <http://www.books.com.ua>

www.BOOKS.com.ua
Широкий вибір навчальної та ділової літератури
Тел. для довідок: (044) 235-00-44, 234-80-43

ВИДАВНИЦТВО “ЗНАННЯ” ПРОПОНУЄ

Смит П.Р.

Маркетинговые коммуникации: комплексный подход: Пер. со 2-го англ. изд. — К.: Знання-Прес, 2003. — 796 с. — (Европейский маркетинг). — Язык рус. — Формат 60×84 1/8. — Пал. тв.

ISBN 966-7767-64-7 (рус.)

ISBN 0-7494-2699-3 (англ.)

После выхода в свет первого издания вот уже на протяжении десяти лет эта книга переиздается ежегодно. Благодаря комплексному подходу к анализу маркетинговых коммуникаций она стала бестселлером в Европе. Комплексный подход позволяет читателю лучше понять роль каждого отдельного элемента и совокупной комбинации всех элементов арсенала средств маркетинга, включая такой важный элемент, как работа торговых представителей. Восприятие материала облегчает описание конкретных случаев, ситуаций и ключевых моментов, они тщательно структурированы, что позволяет быстро и легко получать ответы на конкретные вопросы, дает возможность использовать книгу как справочник. В первой части содержится общее введение в теорию маркетинга, во второй — описаны специфические инструменты маркетинговых коммуникаций.

Книга будет интересной и полезной как студентам, изучающим маркетинг, так и тем, кто интересуется маркетингом или работает в этой сфере.

**Книготорговельним організаціям та оптовим покупцям
звертатися за тел.: (044) 238-82-62, 234-80-43.
E-mail: sales@society.kiev.ua <http://www.books.com.ua>**

www.BOOKS.com.ua
Широкий вибір навчальної та ділової літератури
Тел. для довідок: (044) 235-00-44, 234-80-43